

ΓΑΛΑΤΕΙΑ ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΟΥ - ΣΟΥΡΕΛΗ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ Δ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ Δ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Δημ. Κ. Γιαννακόπουλος
Πάρεδρος
Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Με απόφαση τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως τὰ διδακτικά βιβλία τοῦ Δημοτικοῦ, Γυμνασίου καὶ Λυκείου τυπώνονται ἀπὸ τὸν Ὄργανισμό Ἐκδόσεως Διδακτικῶν Βιβλίων καὶ μοιράζονται ΔΩΡΕΑΝ.

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ Δ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Διευθυντής
Επιμέλεια
Εκδόσεις

Εικονογράφηση και επιμέλεια:

ΝΟΤΑ ΣΙΟΤΡΟΠΟΥ - ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Με απόφαση της Ελληνικής Κυβερνήσεως το διδακτικό βιβλίο του Δημοτικού Γυμνασίου και Λυκείου τυπώνεται από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων και μοιράζονται ΔΩΡΕΑΝ

17709

ΓΑΛΑΤΕΙΑ ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΟΥ - ΣΟΥΡΕΛΗ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ Δ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Γιά νά γίνει αυτό τό βιβλίο συνεργάστηκαν:

Η ΡΕΝΑ ΚΑΡΘΑΙΟΥ

καί ὁ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΟΥΡΕΛΗΣ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ - ΑΘΗΝΑ 1979

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ
Δ. ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Το βιβλίο αυτό το βιβλίο συντάχθηκε
ΜΕΡΑ ΚΑΡΑΙΟΥ
και ο
ΠΡΟΦ. ΣΟΥΡΕΛΗΣ

Εικονογράφηση και επιμέλεια

ΝΩΤΑ ΕΚΔΟΣΕΩΣ

*Ἡ ἄσπρη πύργου ματαίει,
καὶ ἡ ἄστρα ρίχνει ἑάτου.*

ΕΝΑ ΑΚΟΜΗ ΣΤΙΓΜΑΤΙΣ ΤΩΝ ΠΑΡΕΛΘΟΝΤΩΝ ΕΤΩΝ

ΕΝΑ ΑΚΟΜΗ ΣΚΑΛΙ

Τό σχολείο είναι διώροφο.
Ἡ πρώτη, ἡ δεύτερη κι ἡ
τρίτη τάξη εἶναι κάτω στό ἰσόγειο,
δίπλα στήν αὐλή.

Στό πάνω πάτωμα εἶναι οἱ
μεγάλες τάξεις. Φτάνεις σ' αὐτές
ἀπό μιά μαρμαρένια σκάλα.

Τή σκάλα αὐτή τήν ἀνεβαίνουν μόνο τά
μεγάλα παιδιά. Ἐκεῖ κοντά στέκεται ὁ ἐπι-
στάτης, πού λέει χαμογελώντας.

- Ὑπομονή νά κάνουν οἱ μικροί. Σάν
μεγαλώσουν, θ' ἀνέβουν κι αὐτοί στό ἐπάνω
πάτωμα. Σκαλί, σκαλί!

Ἀπό τότε πού πρωτοπῆγα
στό σχολείο κρυφοκοιτάζω τή σκά-
λα μέ λαχτάρα. Μιά φορά μάλιστα
τήν ἀνέβηκα στά κρυφά. Σήμερα
ὅμως μπορῶ νά τήν ἀνέβω φανε-
ρά. Πατῶ ἕνα ἕνα σκαλοπάτι σιγά
σιγά, καμαρωτά.

Ὁ ἐπιστάτης μέ σταματάει.

Γιά πού; μέ ρωτᾶει καί με-
τράει τό μπόι μου.

-Γιά τήν τετάρτη, τοῦ ἀπαντῶ καί
χτυπάει ἡ καρδιά μου. Γιά τήν τετάρτη τοῦ δη-
μοτικοῦ, λέω ξανά, γιά νά τό ἀκούσει πιό καλά.
Μά ξέρω πώς τό εἶπα δυνατά, πιό πολύ
γιά νά τό ἀκούσω ἐγώ ὁ ἴδιος.

Ὁ ἐπιστάτης χαμογε-

λάει. Σκαλί σκαλί, μου γνέφει καί φεύγει.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Τί συμβόλιζε ή σκάλα γιά τά παιδιά;
2. Γιατί είχε λαχτάρα ό μαθητής ν' άνεβεί τή σκάλα τής τετάρτης;
3. Μπορείς νά περιγράψεις τί αισθάνεται ό μαθητής πού άνεβαίνει μία τάξη παραπάνω;

Η ΠΡΩΤΗ ΜΕΡΑ

Ό Άλέξης βλέπει από τό κεφαλόσκαλο τά «μικρά» τής πρώτης, δευτέρας καί τρίτης δημοτικού, πού μπαίνουν στίς τάξεις τους. Βλέπει καί τή μαρμάρινη σκάλα.

—Σκέψου πώς άνεβήκαμε αύτή τή σκάλα! λέει γεμάτος συγκίνηση καί περηφάνια.

—Τά καταφέραμε! τό ίδιο συγκινημένος είναι κι ό Φώτης. Κοιτάζει κι αυτός κάτω στήν αύλή. Ξαφνικά βλέπει δύο μικρά νά τσακώνονται.

—Κοίταξέ τα, σάν κοκόρια μαλώνουν αύτά τά δύο, λέει στόν Άλέξη.

—Έ! μικρά, τί καυγαδίζετε; τούς φωνάζει.

Μέσα όμως στήν τόση φασαρία ή φωνή του δέν άκούγεται.

Τό κουδούνι έχει χτυπήσει κι όλοι βιάζονται νά μπούν στήν τάξη τους. Τά δύο μικρά όμως έξακολουθούν καί στή γραμμή πού είναι νά μαλώνουν. Τά άλλα παιδιά κοιτούν καί δέν άνακατεύονται. Ό Άλέξης νιώθει πώς, σάν μέγалоs πού είναι, πρέπει νά επέμβει. Σάν άστραπή κατεβαίνει τίς σκάλες. Σπρώχνει καί σπρώχνεται. Μερικές δρασκελιές άκόμα καί φτάνει στά παιδιά πού τσακώνονται.

-Τί συμβαίνει παιδιά; τά ρωτάει κι ή φωνή του θαρ-
ρεϊς πώς έχει χοντρύνει.

Αυτά σταματούν τόν τσακωμό καί τόν κοιτάζουν μέ
σεβασμό.

-Ήθελα νά μπῶ ἐγῶ πρῶτος στήν τάξη, γιά νά καθίσω
στό πρῶτο θρανίο, ἐξηγεῖ δειλά ὁ ἕνας.

-Τό ἴδιο ὅμως ἤθελες κι ἐσύ, ἔτσι; μόλις κρατιέται νά
μή γελάσει ὁ Ἀλέξης.

-Ναί, τό ἴδιο, λέει δειλά ὁ ἄλλος. Ποῦ τό ξέρεις;

-Ἐ! κι ἐγῶ ἤμουν κάποτε μικρός, ἀπαντάει σοβαρά ὁ
Ἀλέξης.

Ἄντε τώρα, τρέξτε στήν τάξη σας. Δέν κάνει νά
μαλώνετε γιά μιά θέση, τούς συμβουλεύει καί τούς ἀφήνει.
Βιαστικά δυό δυό ἀνεβαίνει τά σκαλιά ὁ Ἀλέξης. Φτάνει
στήν τάξη του. Ὁ δάσκαλος δέν ἔχει ἔρθει ἀκόμα.

Κοιτάζει δεξιά, ἀριστερά· προχωρεῖ γιά τή θέση του.
Ὅλοι ξέρουν ἀπό τήν πρώτη δημοτικοῦ πώς ὁ Ἀλέξης
θέλει νά κάθεται στό δεύτερο θρανίο, κοντά στό παράθυρο.
Τώρα ὅμως ἐκεῖ κάθεται ὁ Κώστας.

-Σήκω, τοῦ λέει, ἐδῶ εἶναι ἡ θέση μου.

-Γιατί; τήν ἔφερες ἀπό τό σπίτι σου; ρωτάει ὁ Κώστας
κι εἶναι ἔτοιμος γιά καβγά.

-Μά πάντα σ' αὐτή τή θέση κάθομαι, προσπαθεῖ νά τοῦ
ἐξηγήσει ὁ Ἀλέξης.

-Ὅχι πάντα, γιατί ἀπό σήμερα θά κάθομαι ἐγῶ! ἀπαν-
τάει μέ πείσμα ὁ Κώστας.

Ὁ Κώστας εἶναι ἀδυνατούλης καί κοντός. Νά, μιά
μπουκιά πράμα. Θά τόν βουτήξει ἀπό τό πουκάμισο ὁ
Ἀλέξης καί τότε... Ἄπλωσε κιόλας τά χέρια του.

«Δέν κάνει νά μαλώνετε γιά μιά θέση». Ποιός τῷ εἶπε
αὐτό; Μά αὐτός ὁ ἴδιος, τώρα δά κάτω στήν αὐλή.

Κατεβάζει τά χέρια. Βλέπει τόν Κώστα, πού ἔχει ζα-

ρώσει από τό φόβο του. Γελάει πλατιά, καλόκαρδα ό 'Αλέξης.

-Δίκιο έχεις, φίλε. 'Από τό σπίτι μου τήν έφερα τή θέση; 'Ετσι είπε καί προχώρησε νά καθίσει σέ άλλο θρανίο.

'Εκείνη τή στιγμή μπήκε ό δάσκαλος στήν τάξη. 'Η πρώτη ώρα τής πρώτης μέρας τής σχολικής χρονιάς άρχιζε.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Μέ ποιές φράσεις ή συγγραφέας δείχνει ότι ο Άλέξης νιώθει τώρα πιά μεγάλος;
2. Μπορείτε να διηγηθείτε με λίγα λόγια τή σκηνή του τσακωμού;
3. Συζητήστε αυτό που έκαμε ο Άλέξης, γιά νά προσπατέμει τά μικρά παιδιά.
4. Τί παρόμοιο συνέβη στον Άλέξη καί μέ ποιό τρόπο τό άντιμετώπισε;

ΠΩΣ ΠΕΡΑΣΑ ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ

Ο δάσκαλος έρχεται γιά πρώτη φορά στό σχολείο μας. Μπαίνει στήν τάξη, καλημερίζει τά παιδιά. Λέει «καλή χρονιά» κι άμέσως τό όνομά του.

Θέλει νά μάς γνωρίσει. Τά παιδιά ένα ένα σηκώνονται καί λένε κι αυτά τ' όνομά τους.

Άλέξης Παπαθανασίου!

Εύαγγελία Πολυκράτη!

Άπό ένα όνομα, όμως, πώς νά γνωρίσει ο δάσκαλος τά παιδιά; Γι' αυτό...

-Παιδιά θά 'θελα νά μου λέγατε πώς...

-Πώς περάσαμε τό καλοκαίρι! πετιέται ο Γιώργης.

-Μπράβο, λεβέντη, τό βρήκες!

-Κάθε χρόνο τό ίδιο μάς ρωτάνε, άπαντάει θαρρετά ο Γιώργης.

-Άς μή χαλάσουμε, λοιπόν, τή συνήθεια, χαμογελάει ο δάσκαλος. Λοιπόν;

Τά παιδιά σκύβουν τό κεφάλι, μισοκλείουν τά μάτια. Πρέπει νά άναστήσουν τό καλοκαίρι μέ λόγια. Άχ! είναι άδύνατο νά τά καταφέρουν!

Καλοκαίρι στή θάλασσα

Έγώ τό καλοκαίρι τό πέρασα κοντά στή θάλασσα! Έπαιζα μέ τά κύματα πάλευα μαζί τους. Έπεφτα καί

γινόμουν καράβι. Μέ τά χέρια έσκιζα τά νερά. Άλλοτε πάλι έπεφτα άνάσκελα. Κλοτσοῦσα δυνατά μέ τά πόδια. Σήκωνα κύματα, έκανα άφρούς. Καί τότε θύμωνε ή θάλασσα, ψευτοθύμωνε δηλαδή, καί μοῦ γέμιζε τό στόμα άρμύρα. Τί παιχνίδια ήταν αὐτά! Άφροπαίχνιδα τά λέγαμε.

Είχαμε ὅμως καί τά παιχνίδια τοῦ βυθοῦ. Έκανα βουτιές κι έβλεπα τό βυθό μέ τό κιάλι. Όπου ὁ βυθός ήταν άμμουδερός, ήταν ὅλο ρυτίδες. Οὔτε τό πρόσωπο τῆς γιαγιάς μου δέν ἔχει τόσες ρυτίδες. Έ, λοιπόν, ὁ βυθός εἶναι γεμάτος ζωή! Καί τί δέν κρύβει! Νά, ἐδῶ, ένας άστερίας. Πάω νά τόν πιάσω, μά πέφτω σέ μιά παρέα μικρῶν ψαριῶν. Νηπιαγωγείο εἶναι πού βγήκε βόλτα, σκέφτομαι καί γελῶ. Ένα χταπόδι πιά κεί κολυμπάει βιαστικά καί χάνεται κάτω από ένα βράχο.

Θέλω ὅμως νά πάρω άνάσα. Ξεχνῶ τό χταπόδι, βγαίνω στόν άφρό. Ό ήλιος καίει, μά ἐγώ εἶμαι τόσο δροσερός στήν άγκαλιά τῆς θάλασσας! Κύρ ήλιε, νομίζεις, ὅπως μέ βλέπεις από ψηλά, πώς εἶμαι κι ἐγώ ψάρι; Έ, λοιπόν, ἐσύ μ' ἔχεις κάνει μελανούρι. Έτσι τουλάχιστον μέ φωνάζει ή γιαγιά. Εἶμαι μελανούρι, αλλά εἶμαι καί δελφίни. Έτσι μέ λέει ὁ πατέρας μου.

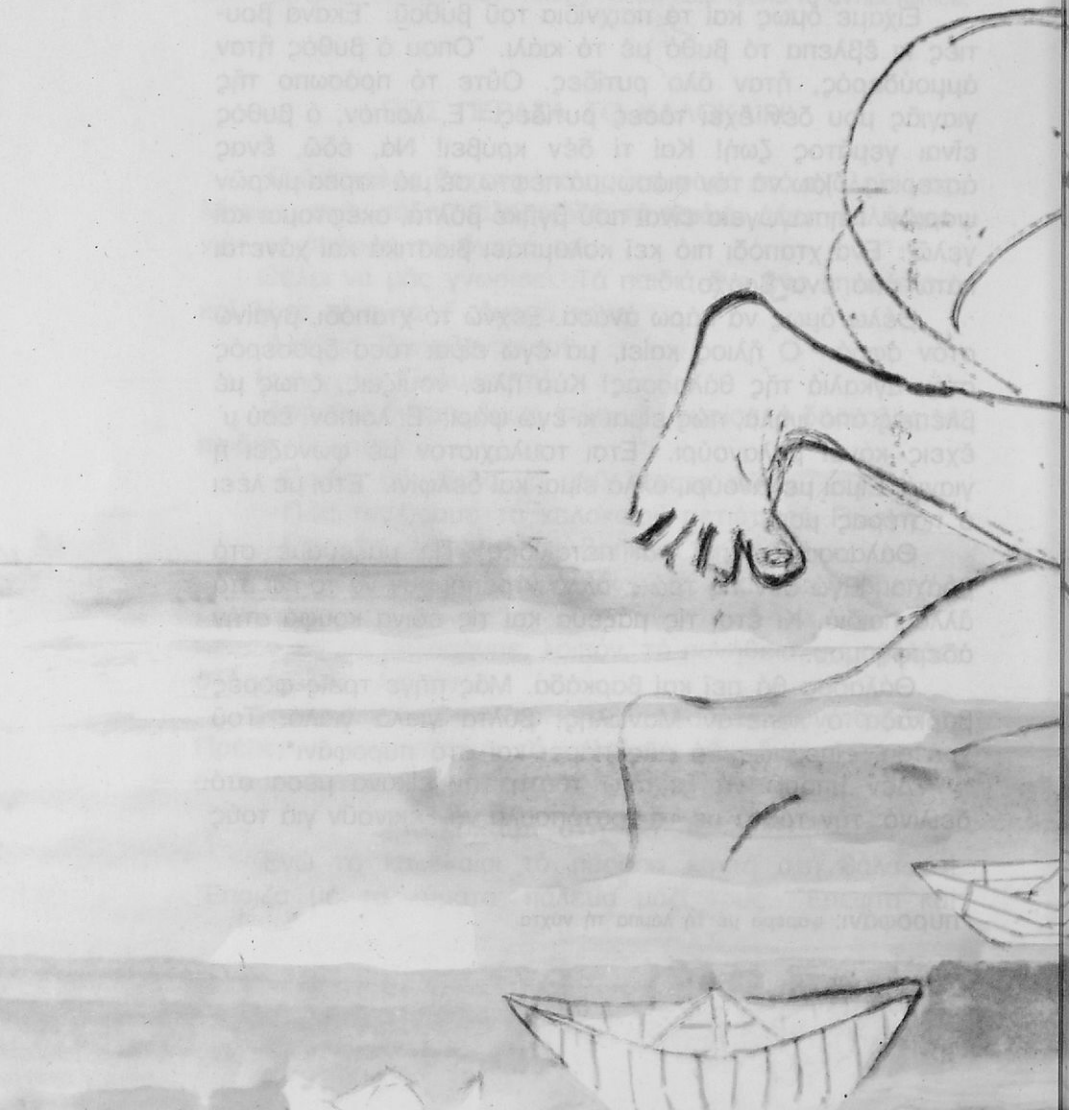
Θάλασσα θά πεῖ καί πεταλίδες. Τίς μαζεῦαμε στά βράχια. Έγώ δέν τίς τρώω, αλλά ντρεπόμουν νά τό πῶ στά άλλα παιδιά. Κι ἔτσι τίς μάζευα καί τίς ἔδινα κρυφά στήν άδερφή μου.

Θάλασσα θά πεῖ καί βαρκάδα. Μᾶς πήγε τρεῖς φορές βαρκάδα ὁ καπετάν Μανῶλης, βόλτα γιαλό γιαλό. Τοῦ χρόνου, εἶπε πώς θά μᾶς πάρει καί στό πυροφάνι*.

Δέν μπορῶ νά ξεχάσω τούτη τήν εικόνα μέσα στό δελιινό: τήν τράτα μέ τά τρατόπουλα νά ξεκινοῦν γιά τούς

---

*πυροφάνι: φάρμακο μέ τή λάμπα τῆ νύχτα.

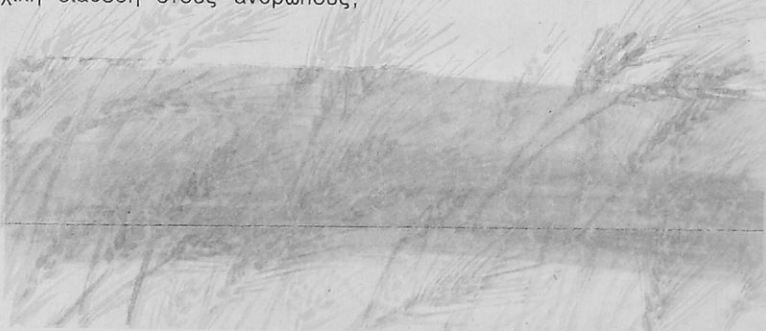
ψαρότοπους. Τήν ἔχω ζωγραφίσει κιόλας.

Θάλασσα θά πεῖ καί τραγούδι. Ἡ μάνα κι ὁ πατέρας δέν τραγουδοῦν τό χειμῶνα. Εἶναι τόσο κουρασμένοι! Κοντά στή θάλασσα ὁμως ξεχνοῦν τήν κούραση καί τραγουδοῦν. Πρώτη φορά σκέφτηκα τί ὁμορφὴ φωνὴ ἔχει ἡ μητέρα μου, μιά βραδιά πλάι στή θάλασσα. Θυμᾶμαι ὁ οὐρανός ἦταν ξάστερος, τό φεγγάρι μᾶς φώτιζε κι ἐμεῖς ψήναμε πατάτες στή φωτιά ἐκεῖ στήν ἄμμο. Χαμηλόφωνα ἄρχισε ἡ μητέρα μου νά τραγουδάει. Νόμισα πὼς τό φεγγάρι στάθηκε νά τήν ἀκούσει. Πόσο ὁμορφα ἦταν! Τότε κατάλαβα καί πόσο τήν ἀγαπάει ὁ πατέρας.

–Σάν κοπελίτσα εἶσαι ἀπόψε, τῆς εἶπε καί τῆς ἔπιασε τό χέρι. Νά ἔξερε ἡ μητέρα πόσο θέλουμε ν' ἀγαπιοῦνται! Ἄφησε πού εἶχε τόσο δίκιο ὁ πατέρας! Σάν κοπελίτσα πραγματικά τήν κάνει ἡ θάλασσα τῆ μητέρα! Ἡ θάλασσα κι ἡ ξεκούραση!» Αὐτὰ ἤθελε νά πεῖ ὁ Φώτης. Ἡ θάλασσα δέν μπορεῖ νά τά πεῖ τόσο ὁμορφα, ὅσο τά σκέφτεται!

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Μπορεῖς μέ φράσεις τοῦ κειμένου νά δικαιολογήσεις τῆ γνώμη πὼς θάλασσα θά πεῖ πολλά διαφορετικά πράγματα; Ποιά πράγματα;
2. Τί βλέπει κανένας παρατηρώντας μέ τό κιάλι τό βυθό;
3. Ποῦ φαίνεται στό κείμενο πὼς ἡ θάλασσα δημιουργεῖ εὐχάριστη ψυχική διάθεση στοὺς ἀνθρώπους;

Η ΘΑΛΑΣΣΑ

Θάλασσα γαληνεμένη,
θάλασσα φουρτουνιασμένη,
θάλασσά μου, έσύ, πλατιά,
μέ βοριά και μέ νοτιά.

Μιά γαλάζια, μι' άσημένια
και μουντή και σμαραγδένια.
Κι ό ήλιος νά λαμποκοπά
σέ νησάκια χαρωπά.

Κάβοι έδω, πίο κεί καβάκια·
κι άμμουδιές και βοτσαλάκια.
Πέλαγα μ' άπλοχωριά,
μιά ζωή, μιά λευτεριά.

Σύντροφοί σου οί άσπροι γλάροι,
βράχοι αιώνιοι και φάροι.
Κάπου κάπου μιά παλιά,
όνειρόμορφη σπηλιά.

Και θυμάσαι μέ καμάρι
Σαλαμίνες και Κανάρη.
Κι έγώ πώς νά μή σκεφτώ
'Αι-Νικόλα και Χριστό.

Μέ δροσάτο μαϊστράλι
σάν έσένα δέν ει'ν' άλλη
γαλανή και μαγική,
θάλασσά μου έλληνική!

«Σχολική ποιητική 'Ανθολογία»
Σπύρου Κοκκίνη.

Νίκος Τυπάδος

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΩΝ ΒΟΥΝΩΝ

Βουνά, παιδιά γιγάντινα τῆς γῆς,
βουνά ἀνυπόταχτα, βουνά αἰώνια,
πού ἔχετε τὴ λαμπράδα τῆς αὐγῆς
γιά χαμογέλιο, γιά στολή τά χιόνια,

πού χύνετε θυμό σας φλογερό
τὴν ἀστραπή, τό μαῦρο νέφος θλίψη,
καί μίλημά σας τό γοργό νερό,
πού μέ βοή κατρακυλᾶ ἀπ' τά ὕψη,

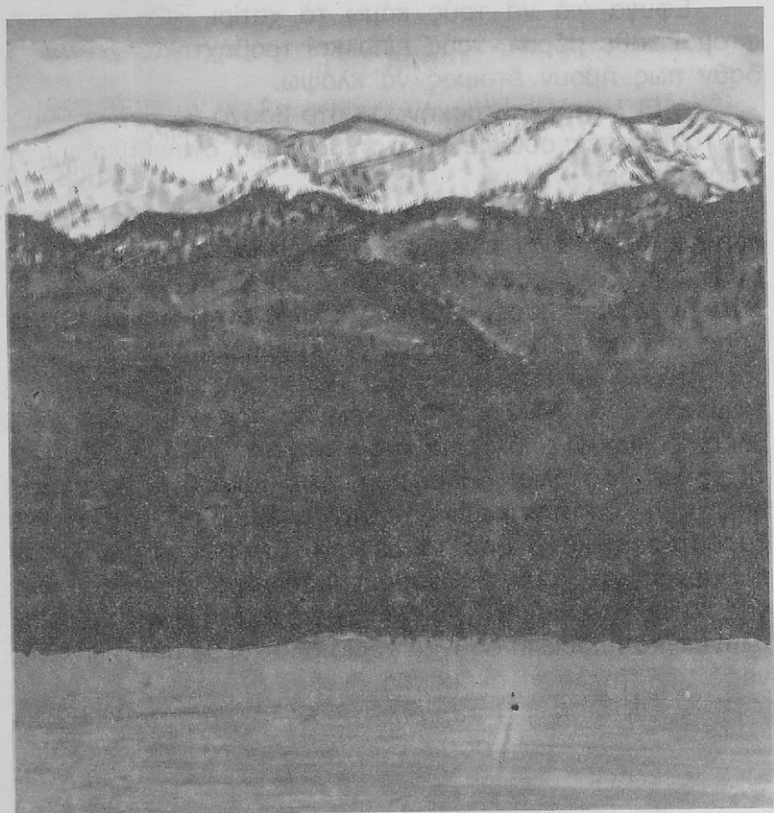
βουνά τῆς γῆς αὐτῆς ἑλληνικά,
διάφανα, καθαρὰ, πελεκημένα
ἀπὸ τεχνίτη χέρια μουσικά,
σά μετρημένα ἀγάλματα ἓνα ἓνα,

πού κρύβετε τά μάρμαρα λευκά
καί μοσχομυρισμένα τά λουλούδια,
καί πιό γερά ἀπ' τίς πέτρες, πιό γλυκά
κι ἀπ' τοὺς ἀνθούς, τά κλέφτικα τραγούδια.

«Τά τραγούδια τῆς ψυχῆς μου»

Κωστῆς Παλαμᾶς

Καλοκαίρι στό βουνό

Ο Γιάννης ήθελε νά πεϊ: «-Έγώ τό καλοκαίρι... πῆγα κατασκήνωση. Στήν ἀρχή δέν ήθελα νά πάω. Ο πατέρας όμως εἶχε βάλει μπρός τήν οἰκοδομή. Ἡ μητέρα θά δούλευε τήν ἀδειά της, γιατί χρειαζόμαστε τά λεφτά γιά τήν οἰκοδομή.

“Εφυγα γιά νά τούς κάμω τό χατίρι. «Θά σās σκέφτομαι κάθε μέρα», τούς εἶπα καί τραβήχτηκα, γιά νά μή δοῦν πώς ἤμουν ἔτοιμος νά κλάψω.

«—”Ε! λοιπόν, κατασκήνωση στό βουνό θά πει νά θυμάσαι τούς γονεῖς σου μιά φορά τή βδομάδα, ὅταν δηλαδή ἔχει ἐπισκεπήριο...»

«Βουνό θά πει μυρωδιές» ἤθελε νά πει ἡ Βαγγελιώ. «Μή θαρρεῖς πώς εἶναι εὐκολο νά ξεχωρίσεις τίς μυρωδιές. Κόβεις ἓνα κλωναράκι καί τό μυρίζεις. Μετά ἄλλο, ἄλλο. Κι αὐτό τό κάνεις μέρες. Ὡσπου κάποια στιγμή μυρίζεις τόν ἀέρα καί λές: Ἐδῶ τριγύρω εἶναι κρυμμένη φασκομηλιά...»

«Βουνό θά πει ἀνάβαση». Ἄναστέναξε κι ἔνωσε εὐτυχισμένος ὁ Ἀλέξης. «Νά ξεκινās πρὶν χαράξει καί νά βλέπεις ἀκόμα τ’ ἀστέρια στόν οὐρανό. Καί νά στοιχηματίζεις μέ τόν ἥλιο! Ἦλιε μου, ἥλιε μου, ἐγώ θά φτάσω πρῶτος ἢ ἐσύ στήν κορφή; Κι ὅταν ἀνέβεις στήν κορφή, θά ξαποστάσεις κάτω ἀπό τά δέντρα. Κι ὅπως θά εἶσαι ξαπλωμένος κατάχαμα, θ’ ἀκούσεις μέσα ἀπό τά σπλάχνα τῆς γῆς τό νερό νά κυλάει. Καί θά ψάξεις νά βρεῖς τήν πηγὴ, θά πλύνεις τό πρόσωπό σου, τά χέρια σου καί θά πιεῖς, θά πιεῖς νερό κρῦσταλλο κι ἀκόμα θά διψās».

*Ἄχ! Αὐγουστε, καλέ μας μήνα,
νά ἴσουν δυό φορές τό χρόνο!...»*

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Γιατί ἡ Βαγγελιώ πῆγε κατασκήνωση; Ἐμεινε εὐχαριστημένη; ποῦ φαίνεται αὐτό στό κείμενο;
2. Πῶς βλέπει ἡ Βαγγελιώ τό βουνό; Πῶς ὁ Ἀλέξης; Μπορεῖς νά δικαιολογήσεις τή διαφορά;
3. Γιατί ἡ λαϊκὴ παροιμία εὐχεται νά εἶναι ὁ Αὐγουστος δυό φορές τό χρόνο;

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

Αϋγουστέ μου, είσαι όλο γλύκα
κι όλο ξενοιασιά.
Κουδουνίστρες τά σταφύλια
παίζεις στά παιδιά.

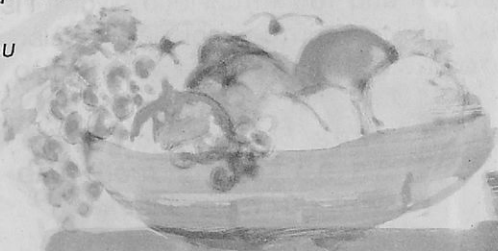
Μές στά άμπέλια τριγουρίζεις,
φύλλα φορεσιά.
Μαῦρες ρόγες ἔχεις μάτια
καί τσαμπιά μαλλιιά.

Κάτω άπ' τήν πλατιά σου όμπρέλα,
τήν κληματαριά,
ψευτοκελαηδοῦν πουλάκια,
όλη ή φαμελιά.

“Ωσπου ρόγα πού ώριμάζει,
– γλύκά ροζακί –
τό αϋγουσιάτικο φεγγάρι
τή νυχτιά θά βγει.

Κι ὕστερα... είναι όλα άγάπη
κι όλα ζεστασιά.
Αϋγουστε, διπλά νά ῥχόσουν
μέσα στή χρονιά!

Ρένα Καρθαίου

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Στίς δύο πρώτες στροφές ή ποιήτρια μᾶς δίνει μιὰ εικόνα τοῦ Αὐγούστου. Μπορεῖς νά βρεῖς τὰ χαρακτηριστικά γνωρίσματα αὐτῆς τῆς εἰκόνας; Πόσες ἄλλες εἰκόνες ἔχει τό ποιήμα;
2. Μέ τί παρομοιάζει τὰ σταφύλια; Γιατί λέει, «ψευτοκελαηδοῦν πουλάκια»;
3. Μέ τί παρομοιάζει τό φεγγάρι; Γιατί;
4. Μπορεῖς στηριγμένος στό ποιήμα νά δικαιολογήσεις τήν εὐχή τῆς τελευταίας στροφῆς: «Αὐγουστε, διπλά νά ῥχόσουν μέσα στή χρονιά»;

Ο ΔΑΣΚΑΛΟΣ ΗΤΑΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

—Κι ἐσεῖς κύριε, ποῦ πήγατε τό καλοκαίρι; ρώτησε ὁ Φώτης.

Ὁ δάσκαλος σκέφτεται πῶς νά μιλήσει γιά τό δικό του καλοκαίρι· πῶς νά πικράνει τὰ παιδιά;

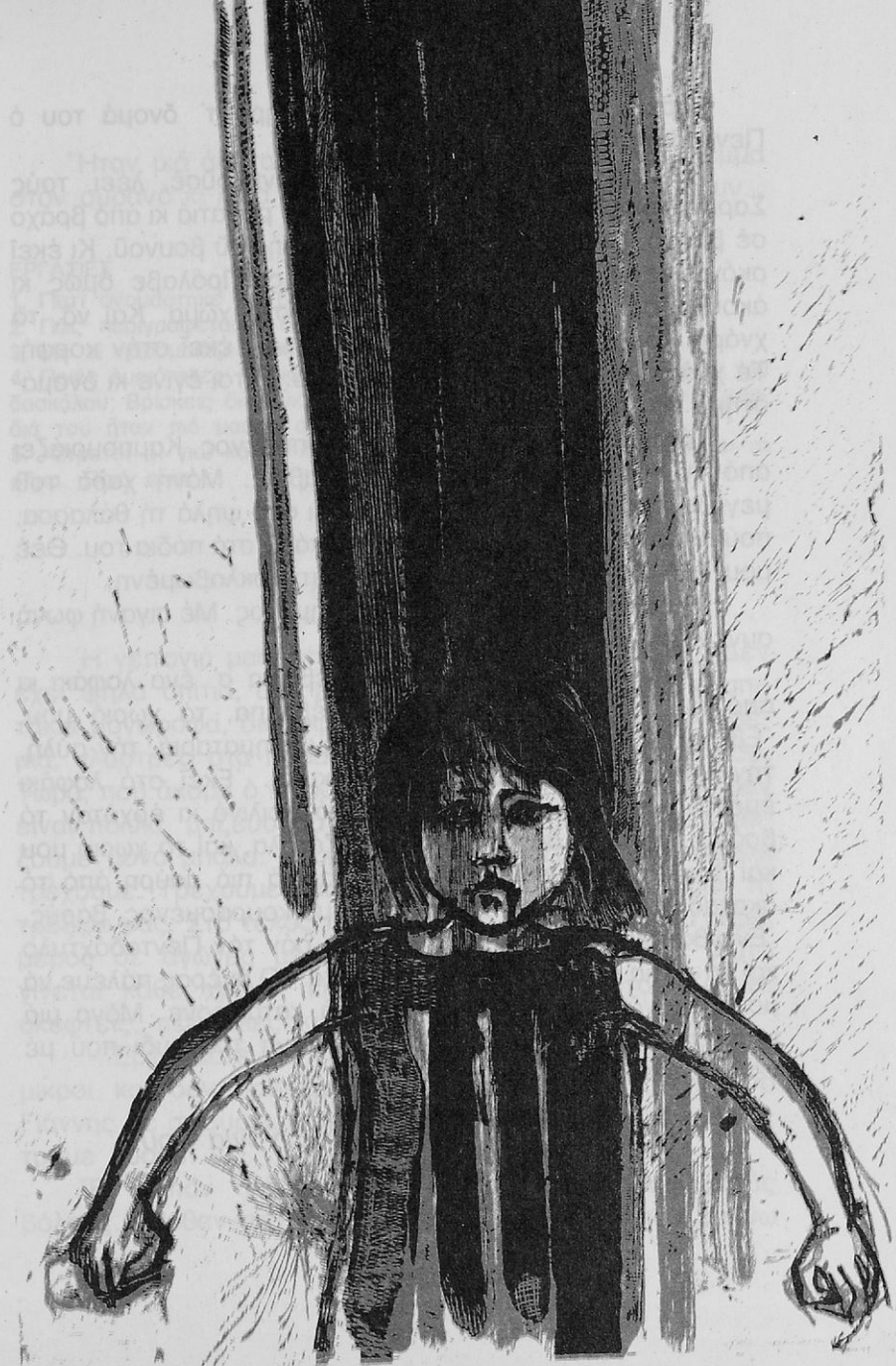
Ὁ δάσκαλος εἶναι ἀπό τήν Κύπρο. Μόλις ἔκλεισαν τὰ σχολεῖα, ἔφυγε γιά τό νησί του. Δέν πήγε ὅμως στό σπίτι του, γιατί δέν ἔχει πιά σπίτι, εἶναι πρόσφυγας. Τό χωριό του τό ἔχουν πάρει οἱ Τοῦρκοι. Οἱ γονιοί του καί τ' ἀδέρφια του μένουν σέ καταυλισμό.

—Παιδιά, ξέρετε τί εἶναι ὁ καταυλισμός; Φανταστεῖτε κάτι παράγκες σάν κουτιά, πού τό καλοκαίρι καίνε καί τό χειμῶνα εἶναι ἀδύνατο νά ζεσταθοῦν. Κι ἐκεῖ μέσα, σ' ἓνα δωμάτιο, φανταστεῖτε στοιβαγμένη ὀλόκληρη οἰκογένεια μέ τὰ μικροπράγματα πού κατάφερε νά κουβαλήσει μαζί της. Προσφυγιά, ξεσπίτωμα, δάκρυ, πόνος...

Ἀπέναντι ἀπό τόν καταυλισμό εἶναι ὁ Πενταδάχτυλος, τό μεγάλο βουνό, γεμάτο χαρουπιές κι ἐλιές. Ὁ Πενταδάχτυλος τώρα εἶναι τουρκοπατημένος. Κι ὅλο καημό λέει ὁ λαός:

*Πότε θά γίνει ξαστεριά,
νά δῶ τόν Πενταδάχτυλο
νά μοῦ χαμογελάει.*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ξέρετε, ἀλήθεια, παιδιά, πῶς πήρε τ' ὄνομά του ὁ Πενταδάχτυλος;

Ὁ Διγενής Ἀκρίτας κάποτε κυνηγοῦσε, λέει, τούς Σαρακηνοὺς. Πηδοῦσε ἀπὸ ρεματιά σέ ρεματιά κι ἀπὸ βράχο σέ βράχο, ὥσπου ἔφτασε στὴν κορυφή τοῦ βουνοῦ. Κι ἐκεῖ σκόνταψε. Πῆγε νά πέσει ὁ Διγενής. Πρόλαβε ὅμως κι ἀκούμπησε τὴν πλατιά του παλάμη στό χῶμα. Καί νά, τὰ χνάρια τοῦ ἀνοιχτοῦ χεριοῦ του ἔμειναν ἐκεῖ στὴν κορυφή. Τὰ χνάρια ἀπὸ τὰ πέντε δάχτυλά του. Ἔτσι ἔγινε κι ὀνομάστηκε τὸ βουνό Πενταδάχτυλος.

Τώρα ὁ Πενταδάχτυλος εἶναι λυπημένος. Καμπουριάζει ἀπὸ τὸ ἀσήκωτο βᾶρος τῆς σκλαβιάς. Μόνη χαρά τοῦ μεγάλου βουνοῦ εἶναι ν' ἀγναντεύει ἀπὸ ψηλά τὴ θάλασσα, πού ἀπλώνεται γαλανή κι ἀπέραντη κάτω στὰ πόδια του. Θεέ μου! μιά θάλασσα, πού εἶναι κι αὐτὴ σκλαβωμένη.

Ὁ δάσκαλος εἶναι πολὺ συγκινημένος. Μὲ σιγανή φωνή συνεχίζει.

Ὅταν ἦμουν στὴν Κύπρο, ἀνέβαινα σ' ἓνα λοφάκι κι ἀπὸ κεῖ ἔβλεπα, ἢ νόμιζα πῶς ἔβλεπα, τὸ χωριό μου. Ἔβλεπα, ἢ νόμιζα πῶς ἔβλεπα, τὴν κληματαριά, τὴν αὐλή, τὴν κουνιστὴ πολυθρόνα στό λιακωτό. Ἐκεῖ στό λοφάκι ἔμενα ἀκίνητος, ὥσπου ἔπεφτε τὸ δειλινὸ κι ἐρχόταν τὸ βράδυ. Τότε τὸ σκοτάδι τὰ σκέπαζε ὅλα, καί τὸ χωριό μου καί τὸν Πενταδάχτυλο. Μὲ τὴν καρδιά πιό μαύρη ἀπὸ τὸ σκοτάδι τραβοῦσα γιὰ τὸν καταυλισμὸ κουρασμένος, βαρὺς. Ἐνιωθα ἐκεῖνες τίς στιγμὲς γέρος σάν τὸν Πενταδάχτυλο καί τὰ μάτια μου ἔτρεχαν ἀσταμάτητα. Ὁ ἀγέρας πάλευε νά μοῦ στεγνώσει τὰ δάκρυα. Δέν τὰ κατάφερνε. Μόνο μιά μέρα αὐτὸς ὁ ἀγέρας μοῦ ἔφερε ἓνα τραγούδι πού μὲ γέμισε ἐλπίδα:

*Στρατοὶ οἱ γιοὶ καὶ τ' ἀγγόνια μου.
καὶ θὰ σ' ἐλευθερώσουν...*

Ήταν μιά ἀξέχαστη βραδιά ἐκείνη. Σήκωσα τό βλέμμα
στόν οὐρανό κι εἶδα – θυμᾶμαι – τ' ἀστέρια νά λάμπουν...

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Γιατί ὀνομάστηκε τό βουνό Πενταδάχτυλος;
2. Πῶς περιγράφεται ἡ δυστυχία τῶν προσφύγων τῆς Κύπρου;
3. Μὲ τί παρομοιάζει τόν Πενταδάχτυλο ἡ συγγραφέας;
4. Ποιές ὁμοιότητες βρίσκεις στή λύπη τοῦ βουνοῦ καί στήν πίκρα τοῦ δασκάλου; Βρίσκεις δικαιολογημένη τήν ὑπερβολή στή φράση: «Ἡ καρδιά του ἦταν πιό μαύρη ἀπό τό σκοτάδι;»
5. «Στρατοί οἱ γιοί καί τ' ἀγγόνια μου»: Ἀπό τήν πρόταση λείπει τό ρῆμα. Ποιό εἶναι;

Η ΓΕΙΤΟΝΙΑ ΜΑΣ

Ἡ γειτονιά μας δέν εἶναι στό κέντρο τῆς πόλης. Δέν ἔχει ψηλά σπίτια, δέν ἔχει φαρδιοῦς δρόμους. Ἐχει σπιτάκια μονώροφα, διώροφα, κήπους μικρούς, δέντρα, γιασεμιά, γλάστρες στά παράθυρα καί προπαντός ἔχει γήπεδο. Τώρα, πού ἀκόμα ὁ καιρός εἶναι καλός καί τά μαθήματα δέν εἶναι πολλά, μαζευόμαστε ἐκεῖ τ' ἀπομεινήμερα. Δέν παίζουμε μόνο μπάλα. Κουβεντιάζουμε, παίζουμε βόλους καί τρέχουμε. Τρέχουμε ὅμως μέ σύστημα· χρονομετροῦμε τό τρέξιμό μας. Στό τέλος τῆς χρονιάς ἡ γειτονιά μας θά πάρει μέρος σέ ἀγῶνες μέ παιδιά ἀπό ἄλλες γειτονιές. Αὐτό γίνεται κάθε χρόνο. Πάντα ἐρχόμαστε πέμπτοι. Καί νά σκεφτεῖς, πῶς ὅλες κι ὅλες οἱ γειτονιές εἶναι πέντε.

–Ἐρχόμαστε ὡς τώρα πέμπτοι, γιατί ἐμεῖς ἤμαστε μικροί καί δέν παίρναμε μέρος στούς ἀγῶνες, εἶπε ὁ Γιάννης μέ σιγουριά. Φέτος ὅμως πού θά τρέξουμε κι ἐμεῖς τρέμε κόσμε!

Ἔ, λοιπόν τρέμε κόσμε, καί στό κουτσό καί στούς βόλους. Ἦρθαν στό γήπεδο μερικά παιδιά ἀπό τήν ἐπάνω

γειτονιά. Παίξαμε βόλους, τούς κερδίσαμε. Στό κουτσό τὰ κορίτσια ἤρθαν πρῶτα. Μά ἐκεῖ πού ἦταν θρίαμβος, ἦταν τό πήδημα. Ὁ Πέτρος σημείωσε πανσυνοικιακό ρεκόρ!

Στό τέλος, σάν καλοί ἀθλητές καί σάν καλύτεροι γείτονες, δώσαμε τὰ χέρια. Χωρίσαμε μέ τήν υπόσχεση νά ξανανταμώσουμε καί νά δώσουμε κι ἄλλον ἀγώνα.

Φεύγοντας γιά τὰ σπίτια μας εἶδαμε τὰ τελευταῖα γιασεμιά στούς φράχτες. Σταθήκαμε, μυρίσαμε μ' ἀπόλαυση. Τὰ κορίτσια ἔκοπαν μερικά. Ὅσο ὅμως τὰ γιασεμιά ἦταν στό τέλος τους, τόσο τὰ χρυσάνθεμα ἦταν στίς δόξες τους.

—Ἐφτασε τ' Αἰ-Δημητρίου καί κοίτα τὰ χρυσάνθεμα! θαύμασε ὁ Γιάννης. Καμαρώσαμε τή γειτονιά μας. Τά πρῶτα φῶτα εἶχαν ἀρχίσει ν' ανάβουν δειλιά, οἱ γειτόνισσες ἔκλειναν τὰ παραθύρια, οἱ ἄντρες σταματοῦσαν στίς γειτονικές αὐλές, καλησπερίζονταν. Τό βράδυ ἔπεφτε ἀργά.

Κι ἡ γαζία ξετρελαμένη ἀπό εὐτυχία γέμιζε ὅλη τή γειτονιά μέ ἄρωμα.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Πῶς περιγράφει τή γειτονιά τῶν παιδιῶν ἡ συγγραφέας;
2. Εἶναι ἡ γειτονιά γεμάτη κίνηση; Ποιές εἰκόνες τό δείχνουν αὐτό;
3. Δοκίμασε νά περιγράψεις τή δική σου γειτονιά.

Ο ΤΡΥΓΟΣ

Γιόμισ' ό ήλιος τά σταφύλια μέλι
καί προσκαλεί τούς τρυγητές τ' άμπέλι.

Ή, τρυγητάδες, έφτασεν ή ώρα,
νά πλημμυρίσει μέ μουσιές* ή χώρα!

Μελισσολοί οί τρυγητές στ' άμπέλια
παντού φωνές χαρούμενες καί γέλια.

Γιομίζουν τά καλάθια μέ σταφύλια,
δουλειά στά χέρια καί πειράγματα στά χείλια.

Σέ μία στιγμή, θαρρείς ξεπεταρούδι*,
πετιέται από τά φύλλα τό τραγούδι.

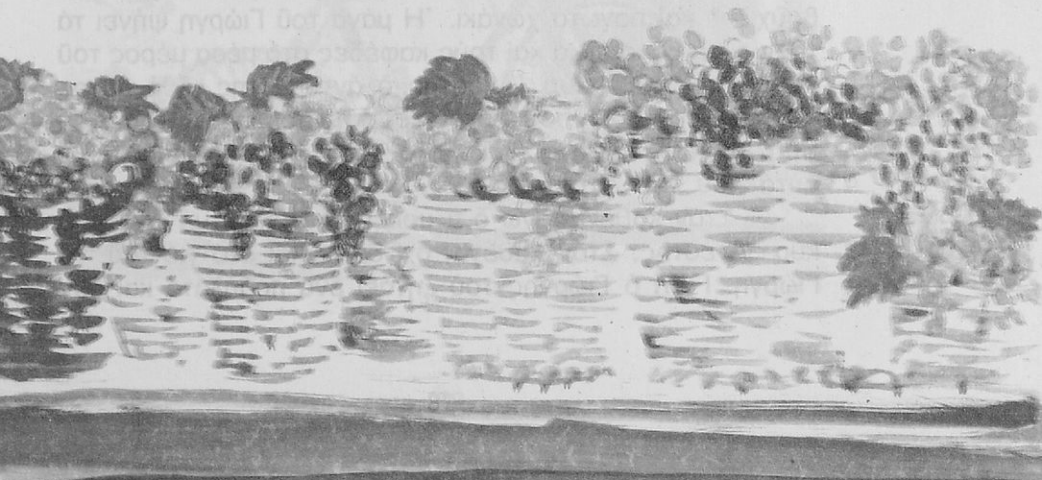
Ήρα πολέμου, τό χωριό τρυγάει
κι από φωνές ή πλάση άχολογάει*...

Γιώργος Σουρέλης

*μουσιά: ό μουστος μιάς σοδειάς.

*ξεπεταρούδι: μικρό πουλί, τό πουλάκι πού μόλις άρχισε νά πετάει.

*άχολογάει: άντηχει, άντηλαλει.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Δίνονται παρακάτω άνακατεμένοι έξι τίτλοι, όσες και οι στροφές του ποιήματος:

Τό τραγούδι συνοδεύει
τρυγος, ώρα πολέμου·
ό τρύγος άρχίζει·
πρόσκληση για τρύγο·
οί τρυγητές στ' άμπέλι·
ώριμασμα τών σταφυλιών.

Ποιά είναι ή κανονική τους σειρά σύμφωνα με τό ποιήμα;

2. Τί θέλει νά πεί ό ποιητής με τή φράση: «ώρα πολέμου;»

3. Τό ποιήμα κινείται άνάμεσα στό πραγματικό και στό φανταστικό. Ποιοί στίχοι έχουν πραγματικό και ποιοί φανταστικό περιεχόμενο;

ΤΟ ΠΟΔΗΛΑΤΟ

Στή μεγάλη πλατεία είναι τό καφενείο ή «Συνάντηση». Χρόνια τώρα τό έχει ό πατέρας του Γιώργη. Μετά άπό τίς δουλειές τους, τό βραδάκι, οι άντρες κάθονται εκεί για λίγο νά τά πουν και νά ξαποστάσουν. Είναι γείτονες όλοι, μιά οικογένεια πές. Τό πρωί μαζεύονται οι γέροντες τής γειτονιάς και οι μανάδες πού βγάζουν τά μωρά τους βόλτα.

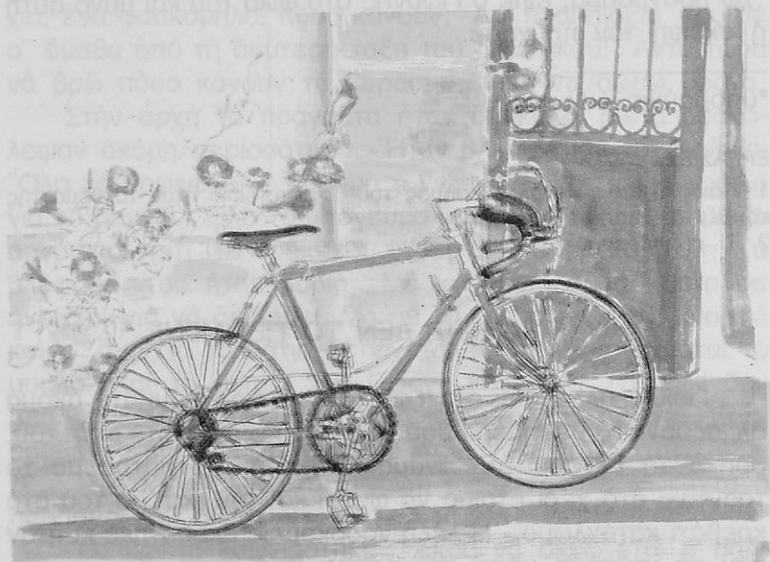
Ό ένας θέλει έναν «πολλά βαρύ και όχι», ό άλλος «μέ μπόλικο καϊμάκι», ό άλλος τσάι. Τό καλοκαίρι πío πολύ πουλιοϋνται παγωμένες πορτοκαλάδες, λεμονάδες, «ύποβρύχια»* και παγωτό χωνάκι. Η μάνα του Γιώργη ψήνει τά τσάγια, τά χαμομήλια και τούς καφέδες στό μέσα μέρος του καφενείου. Κι ό κύρ Άνέστης, ό άντρας της, δυό μέτρα μπόι, μέ τήν άσπρη ποδιά στή μέση, τήν άσπρη πετσέτα στον ώμο και τόν τσίγκινο δίσκο στό χέρι, τρέχει νά προλάβει αυτά πού του ζητούν.

—Στόν καθένα δίνω ό,τι μου ζητάει, λέει μέ καμάρι ό κύρ Άνέστης. Στόν καθένα, όχι όμως και στό γιό του, τό Γιώργη. Γιατί ό Γιώργης του ζητάει ένα ποδήλατο και δέν

του τό αγοράζει. Παπούτσια, λέει, δέ θέλει. Βαστάνε ακόμα αυτά πού φορεῖ. Ρούχα δέ χρειάζεται. Ἔχει δυό παντελόνια, όλοκαινούρια μάλιστα. Τό ποδήλατο θέλει. Τό έχει διαλέξει κιόλας. Κάθε φορά πού θά πάει γιά θέλημα ἢ στό σχολεῖο ἢ στήν ἐκκλησία, θά σταθεῖ στή βιτρίνα μέ τά ποδήλατα. Ξέρει όλες τίς μάρκες πού υπάρχουν, όλα τά χρώματα, όλες τίς τιμές. Καί οἱ τιμές εἶναι «τσουχτερές», λέει ἡ μητέρα. Ὁ πατέρας τίς λέει «άλμυρές». Ὁ Γιώργης δέν ἀγαπάει τίς υπερβολές καί πιστεύει πώς εἶναι υπερβολικά αὐτά τά δύο ἐπίθετα «τσουχτερές» καί «άλμυρές».

Πιστεύει πώς οἱ γονεῖς του εἶναι τσιγκούνηδες.

Μιά μέρα δέν ἄντεξε κιόλας καί τό εἶπε στή μητέρα του. Τόν κοίταξε ἐκείνη σοβαρά.

-Γιέ μου, τοῦ εἶπε, οἱ ἀνάγκες πού ἔχουμε εἶναι πολ-
λές καί τά λεφτά μας λίγα.

Δέν ἀπάντησε ὁ Γιώργης. Τήν ἄλλη μέρα ὅμως κου-
βέντιαζε τό πρόβλημά του μέ τό Γιάννη.

-Τό ἴδιο πράγμα μοῦ εἶπαν καί μένα οἱ γονεῖς μου,
ὅταν τούς ζήτησα μιά καλή δερμάτινη μπάλα. Ὁ Γιάννης
εἶχε κι αὐτός παράπονα.

-Ἐ! λοιπόν, ἐγώ θά τούς πῶ πῶς ἔχω μονάχα μιά
ἀνάγκη, τό ποδήλατο, ἦταν τώρα πραγματικά θυμωμένος ὁ
Γιώργης. Μέ τά πανταλόνια αὐτά περνᾶω ἐφέτος. Παπού-
τσια ἔχω...

-Ἄρα, ἡ μόνη σου ἀνάγκη εἶναι τό ποδήλατο, καί ἡ
μόνη δική μου ἀνάγκη ἡ μπάλα! Ἔβγαλε τό συμπέρασμα ὁ
Γιάννης.

-Τό μεσημέρι θά κουβεντιάσω μέ τόν πατέρα μου, τό
ἔχω πρόγραμμα, εἶπε ὁ Γιώργης στό φίλο του καί μόνο αὐτή
ἡ σκέψη τόν ἠσύχασε.

---

*ὑποβρύχιο: ἡ βανίλια.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Ποιός ἦταν ὁ μεγάλος καημός τοῦ Γιώργη; Ποιό ἦταν τό θέμα τῆς
κουβέντας του μέ τό Γιάννη;
2. Τί συμπέρασμα ἔβγαλαν; Πῆραν καμιά ἀπόφαση;

ΑΥΤΟ ΚΑΝΕΙΣ ΔΕΝ ΤΟ ΠΕΡΙΜΕΝΕ

Πολλά ἀλλάζουν στή ζωή. Καί τά προγράμματα ἀκόμα
ἀλλάζουν. Τό μεσημέρι, πού γύρισε ὁ Γιώργης στό σπίτι του,
βρῆκε τή μητέρα του ἀναμαλλιασμένη, τό γιατρό μέ τό
τσαντάκι στό χέρι ἔτοιμο νά φύγει καί τόν πατέρα του στό
κρεβάτι κατάχλωμο. Ἡ λέξη νοσοκομεῖο ἀκούστηκε κι ἦταν
σάν νά χτύπησε μέσα στό ἥσυχο σπίτι κανονιά.

“Έτσι έγιναν τὰ πράγματα καί ὁ Γιώργης βρέθηκε ξαφνικά μέ τήν ἄσπρη ποδιά στή μέση, τήν ἄσπρη πετσέτα στόν ὦμο καί τόν τσίγκινο δίσκο στό χέρι νά δίνει τσάγια, χαμομήλια καί καφέδες στους πελάτες. Πῆρε τή θέση τοῦ πατέρα ἐκεῖ στό καφενεῖο « Ἡ Συνάντηση».

Στήν ἀρχή τὰ πράγματα ἦταν δύσκολα. Ἀργότερα δυσκόλεψαν πιό πολύ. Τήν πρώτη μέρα, μέ τό κέφι πού εἶχε ὁ Γιώργης, γιά νά ξεκουράσει τή μητέρα του, δέν τόν κατάλαβε τόν κόπο. Δέν ἔνιωσε πόσο βαρύς εἶναι ὁ τσίγκινος δίσκος. Νόμιζε πώς δέν εἶναι σπουδαῖο νά χυθεῖ τό καιμάκι ἀπό τούς καφέδες, ὅπως κουνούσε ἄτσαλα τό δίσκο. “Ἦθελε νά τόν καμαρώσει ἡ μάνα του, μά ἐκεῖνη χωμένη στή γωνιά της, ὀλόκληρη μιὰ θλίψη, δέ χαμογέλασε σάν τόν εἶδε μέ «τή στολή τῆς ὑπηρεσίας». “Ἄφησε πού μπέρδευε τούς λογαριασμούς! Δυό καφέδες, τρία λουκούμια, δυό ὑποβρύχια, ἓνα φασκόμηλο, πόσο κάνουν; “Αχ! προπαίδεια, πού δέ σ’ ἔμαθα ἀπό τή δεύτερη τάξη τοῦ δημοτικοῦ! “Ἄντε τώρα νά βρῶ πόσο κάνουν τὰ κεράσματα καί νά δώσω ρέστα.

Στήν ἀρχή τὰ πράγματα ἦταν δύσκολα. Μετά δυσκόλεψαν ἀκόμη περισσότερο. Ἦταν βλέπεις καί τό σχολεῖο. “Ὅλο τό πρωινό εἶχε μάθημα ὁ Γιώργης. “Ὑστερα, τρεχάλα γιά τό μαγαζί. “Ὅλο τό ἀπόγευμα δουλειά. Τό βράδυ γύριζε ἀργά στό σπίτι. Τά πόδια του ἔτρεμαν ἀπό τήν κούραση. Τά βλέφαρά του ἦταν βαριά. Μέ κόπο πολύ τὰ κρατούσε ἀνοιχτά, γιά νά διαβάσει. Μά μέ τό βιβλίο μπροστά ἀνοιχτό καί μ’ ἀνοιχτά τὰ μάτια δέ γίνεται τίποτε, ἅμα κοιμᾶται τό μυαλό. Καί τό μυαλό τοῦ Γιώργη κοιμόταν. Τό πρωί δέν μπορούσε νά πεταχτεῖ ἀπό τό κρεβάτι σάν ἄλλοτε. Κουρασμένος πήγαινε στό σχολεῖο καί λαγοκοιμόταν στήν τάξη.

–Τί θά γίνει μέ τό Γιώργη; ἀναρωτήθηκε φωναχτά ὁ παππούς τοῦ Φώτη.

Ὁ Φώτης ξαφνιάστηκε. “Ἄκου νά σκέφτεται ὁ παππούς τό φίλο του καί νά μὴν τόν συλλογιοῦνται τὰ παιδιά!

Βγήκε απ' τό σπίτι καί πήγε νά τά ανταμώσει.

Τά παιδιά είχαν μαζευτεί στήν άλάνα. 'Απέναντί τους, νά, φάτσα ή πλατεία, τό καφενείο κι ό Γιώργης νά παλεύει μέ τό δίσκο!

-Τί θά γίνει μέ τό Γιώργη; τούς ρώτησε. Κόπηκε τό παιχνίδι στή μέση. "Όλοι κοιτάχτηκαν ντροπιασμένοι. Για σκέψου, ξέχασαν τό φίλο τους!

-'Ό Γιώργης γιά τήν ώρα είναι καλά. 'Ό πατέρας του, αν ρωτάτε καί γι αυτόν, σέ καμιά δεκαριά μέρες θά βγει από τό νοσοκομείο, είπε άνέμελα ό Θανάσης, ό γιός του γιατρού.

-Σέ δέκα μέρες θά βγει από τό νοσοκομείο ό κύρ 'Ανέστης καί θά πρέπει νά μπει ό Γιώργης, γιατί θ' άρρωστήσει από τήν πολλή δουλειά, τόν έκοψε ή Βαγγελιώ.

-Τί θά γίνει, θά παίξουμε καμιά φορά; 'Ό Κώστας κλότσησε έλαφρά τήν μπάλα.

Νευρίασε ό 'Αλέξης. 'Από μικρός δέν ταίριαζε μέ τόν Κώστα. Του ξανάρθε στό μυαλό πώς του είχε πάρει τή θέση «του» στήν τάξη.

-"Όρεξη πού έχεις, μωρέ Κώστα, είπε κι ήταν έτοιμος ν' άρπαχτεί.

-Λοιπόν, τί θά γίνει, μέ σ'ας θ' άσχοληθοῦμε τώρα ή μέ τό Γιώργη; θυμωσε ή Βαγγελιώ.

Τ' όνομα του Γιώργη τούς συνέφερε.

-Νά τόν βοηθήσουμε, έτσι πρέπει, είπε ό 'Αλέξης. 'Ό Κώστας γέλασε.

-Τί βοήθεια; Νά του κρατάμε τό δίσκο; Τόν κοίταξαν έκπληκτα τά παιδιά!

-Βρέ Κώστα, καλά λένε πώς «καί τό χαλασμένο ρολόι δείχνει δυό φορές τή μέρα τή σωστή τήν ώρα!» του είπε ό 'Αλέξης καί γύρισε στ' άλλα παιδιά.

-Σκέφτεστε ὄ,τι σκέφτομαι; τὰ ρώτῃσε.

-Σκεφτόμαστε ὄ,τι σκέφτεσαι, τοῦ ἀποκρίθηκαν.

-Δηλαδή, ἐμπρός μάρς;

-Βεβαίως, ἐμπρός μάρς! ἀποφάσισαν τὰ παιδιά.

Ἔκρυσαν τοὺς βόλους, μάζεψαν τὴν μπάλα, τίναξαν τὰ ροῦχα τους, συμμαζεύτηκαν. Ὁ Λευτέρης μάλιστα ἔδεσε καὶ τὸ κορδόνι τοῦ παπουτσιοῦ του, πού πάντα ἦταν ἄδετο καὶ κρεμόταν.

-Ἐμπρός μάρς, κορίτσια κι ἀγόρια!

-Ἐμπρός μάρς...

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Πραγματοποίησε ὁ Γιώργης τὴν ἀπόφασή του; Τί τὸν ἐμπόδισε;
2. Πιὸς μπήκε στό πόδι τοῦ κύρ Ἀνέστη; Ποιές δυσκολίες ἀντιμετώπισε; Τί ἔγινε μέ τὰ μαθήματα;
3. Ποιὸς ἔγινε ἀφορμή, γιά νά σκεφτοῦν τὰ παιδιά τὸ Γιώργη; Τί κουβέντιασαν μεταξύ τους;

ΕΜΠΡΟΣ ΔΟΥΛΕΙΑ!

Βρόντηξε κι άστραψε,
σεισμός ή πλάση.
Ξυπνήστε κάμποι,
βουνά καί δάση.

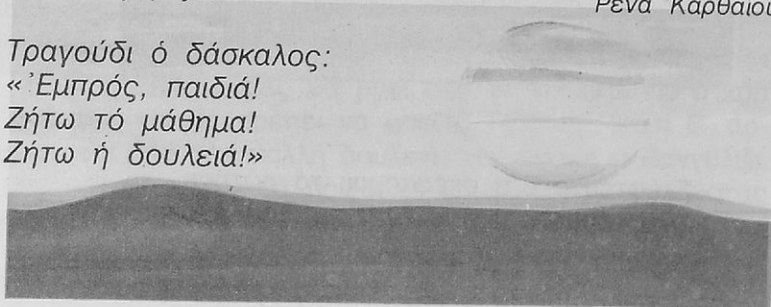
Άφρός ή θάλασσα,
βογγά, βουίζει:
«Ή ώρα πού έφυγε
πιά δέ γυρίζει!»

Τραγούδι ό δάσκαλος:
«Έμπρός, παιδιά!
Ζήτω τό μάθημα!
Ζήτω ή δουλειά!»

Κι ό ήλιος άστραψε:
«Άνθρωποι, μπράβο!
Τό φώς τό όλόλαμπρο
γιά σās τό ανάβω!»

Κι ή γή μας μίλησε:
«Μόχθος, χαρά,
δίνουν στόν κόσμο μας
φτερά, φτερά.»

Ρένα Καρθαίου

ΤΙ ΠΑΙΔΙΑ ΕΙΧΑΜΕ ΠΛΑΪ ΜΑΣ!

Τά παιδιά δούλευαν μέ βάρδιες. Είχαν χωρίσει τό καφενείο καί τήν πλατεία σέ περιοχές. Άποβραδís κανόνιζαν καί τίς βάρδιες τής αύριανής μέρας καί τίς περιοχές. Πέντε παιδιά τήν ήμέρα ήταν τής «ύπηρεσίας». Έτσι κάθε έφτά όχτώ μέρες θά έφτανε ή σειρά του καθενός. Δέν ήταν δά καί κουραστικό! Έφτιαξαν μυαλωμένα τό πρόγραμμα καί δούλευαν μέ τήν καρδιά τους. Άφησε τό χαμόγελο.

-Ναί, κύρ Άντρέα, έφτασε ό καφές. Πάρε καί τήν έφημερίδα, είναι έλεύθερη. Όσο νά διαβάσεις τά μεγάλα γράμματα, έφτασε κι ό γλυκύς βραστός!

Στήν άοχή ή γειτονιά διχάστηκε. Άλλοι γονείς θύμωσαν.

-Πότε, μωρέ, θά διαβάσετε;

Ήταν κι άλλοι πού άρχισαν νά μουρμουρίζουν:

-Θά κουράζεστε μικρά παιδιά!

Μά σταμάτησαν από τήν άλλη μέρα κίολας νά γκρι-
νιάζουν. Τά παιδιά πήγαιναν μιά χαρά στά μαθήματα. Ό
δάσκαλος, πού καημό τό είχε νά μάθουν τήν προπαίδεια,
τώρα τά καμάρωνε. Άπ' έξω, κι άνακατωτά ή πρόσθεση κι ή
άφαίρεση κι ό πολλαπλασιασμός. Καί ή διαίρεση, πού ίδρωνε
νά τούς τή μάθει, μπήκε τώρα στό μυαλό τους γιά καλά. Τά
ρέστα δίνονταν πίσω στό λεπτό καί -τό περιεργο- όλό-
σωστά. Μά καί στ' άλλα μαθήματα πήγαιναν πολύ καλά.
Πάει λοιπόν ή μουρμούρα πώς θά έμεναν πίσω τά παιδιά
στά γράμματα.

Τά παιδιά, καθαρонуμένα άστραφταν. Χαρά Θεοῦ νά
τά βλέπεις. Πρώτη φορά είδαμε τέτοια χωρίστρα στή γει-
τονιά. Κι εκείνα τά χέρια, πού χρόνια πάλευαν οί μανάδες νά
τούς μάθουν πώς πρέπει νά είναι καθαρά, τώρα έλαμπαν.
Ός καί τά νύχια ήταν κομμένα σύρριζα!

Έτσι έπαψαν οί γκρίνιες. Κι αν έλεγαν άκόμα κάτι
μερικοί, ήταν από συνήθεια. Στήν άρχή, είναι άλήθεια, πώς
διχάστηκε ή γειτονιά. Μά τώρα όλοι έλεγαν: «Μπράβο
λεβέντες πού έχουμε!»

Πιο πολύ ήταν εύχαριστημένοι οί πελάτες του καφε-
νείου. Τόσο, πού κι αν γινόταν κανένα στραβό, έκαναν πώς
δέν τό έβλεπαν. Άλλες φορές πάλι συμβούλευαν καλό-
καρδα:

«Βρέ Ρηνιώ, λίγο καλύτερα αν μάθεις νά πλένεις τά
ποτήρια, θά είσαι ίδια ή μάνα σου στήν αξιοσύνη». «Βαγ-
γελιώ, αν πετύχεις τόν καφέ μου, θά κουβαλώ νερό μέ τό
κόσκινο στό γάμο σου!» «Στέλιο, όταν μου φέρεις καφέ μέ
καϊμάκι, θ' ανάψω κερί στόν Άγιο!»

Όλα όμως λέγονταν μέ τόση καλοσύνη, πού δέ θύμωνε
οὔτε ή Ρηνιώ οὔτε ή Βαγγελιώ οὔτε ό Στέλιος. Ίσα ίσα,

ἔπλεναν τὰ φλιτζάνια καί τὰ ποτήρια μέ μεγαλύτερη προσοχή. Ὁ ἄλλος, πού ἦταν στό ψήσιμο, ἔβαζε τὰ δυνατά του, νά γίνουν καλύτεροι οἱ καφέδες καί τὰ χαμομήλια. Αὐτοί πάλι πού σέρβιραν ἔβαζαν ὅλη τους τήν τέχνη, γιά νά σερβίρουν οβέλτα καί σωστά.

Ἄλλοι στή λάντζα, ἄλλοι στό ψήσιμο, ἄλλοι στό ψυγεῖο, ἄλλοι στό σερβίρισμα. Ρολόι καλοκουρντισμένο ἦταν τό μαγαζί τοῦ κύρ Ἀνέστη.

Καί μιά κι οἱ δουλειές πήγαιναν τόσο καλά, ὅλο καί ξέκλεβε ὦρα ἡ μάνα τοῦ Γιώργη νά μένει στό νοσοκομεῖο κοντά στόν ἄντρα της.

-Τί παιδιά εἶχαμε πλάι μας καί δέν τό ξέραμε! τοῦ λεγε.

-Τί παιδιά εἶχαμε πλάι μας! ἔλεγαν κι οἱ γέροντες κι οἱ νιοί κι οἱ γονεῖς κι ὁ δάσκαλος.

-Τί παιδιά εἶχαμε πλάι μας...

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Ποιά ἀπόφαση πήραν τὰ παιδιά; Πῶς τή μετέτρεψαν σέ πράξη;
2. Ἀντέδρασαν οἱ γονεῖς; Τί ἔλεγαν; Εἶχαν δίκιο;
3. Ἡ φράση: «Τί παιδιά εἶχαμε πλάι μας καί δέν τό ξέραμε!», εἶναι ἀποτέλεσμα ὀρισμένων ἀλλαγῶν στή συμπεριφορά τῶν παιδιῶν. Μπορεῖς νά βρεῖς στό κείμενο αὐτές τίς ἀλλαγές;

Η ΚΑΛΗ ΠΡΑΞΗ

Ἡ καλή πράξη στή ζωή
μέ θυμιατήρι μοιάζει,
πού κι άδειανό άπομένοντας
πολύν καιρό εϋωδιάζει.

«Ποιήματα»

Κούλης Ἀλέπης

ΕΝΑΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΓΕΝΝΙΕΤΑΙ

— Ἄμα ἔχεις τέτοιους λεβέντες, τσιγκουνιές θά κάνεις στό φιλοδώρημα; σκέφτηκε ὁ κύρ Βαγγέλης, ὁ «ἔξηνταβελόνης», ὅπως τόν ἔλεγε κρυφά καί φανερά ἡ γειτονιά.

Ἔβαλε τό χέρι στήν τσέπη, πασπάτεψε τά κέρματα πού εἶχε μέσα. Καταλάβαινε μέ τό ἄγγιγμα τό δίφραγκο, τό τάλιρο, τό δεκάρικο, τό εἰκοσάρι. Ἔμαξε γιά δραχμή, μετάβησε, τ' ἄλλαξε μέ δίφραγκο. «Ἄς πάει καί τό παλιάμπελο», σκέφτηκε, καί ντροπαλά, σάν παιδί, ἄφησε στό τραπεζάκι ἓνα ὀλόκληρο ἀστραφτερό εἰκοσάρι. Τά ἔχασαν οἱ παιῖνοι πού τό εἶδαν, τά ἔχασε κι ὁ Στέφανος, πού εἶχε βάρδια στό τραπεζάκι τοῦ κύρ Βαγγέλη. Τό πήρε διστακτικά, σκούπισε μέ τό βρεγμένο σφουγγάρι τό τραπεζάκι κι ἀκόμα τό κρατοῦσε τό εἰκοσάρι στό χέρι του. Δέν τ' ἀποφάσιζε νά τό βάλει στήν τσέπη.

Οἱ πελάτες ὅμως ἔβαλαν τό χέρι στή δική τους. Ἐνας ἓνας, ὅταν ἔφευγαν, χωρίς ἐπίδειξη, μέ τήν ἴδια ντροπαλοσύνη, ἄφηναν ἓνα γερό φιλοδώρημα γιά τά παιδιά.

Αυτό έγινε και τήν ἄλλη μέρα τό πρωί καί τό βράδυ καί τίς ἐπόμενες μέρες, ὥσπου...

«Ἐμεῖς πήγαμε στό καφενεῖο νά βοηθήσουμε τό Γιώργη ἢ γιά νά πλουτίσουμε;» ἀναρωτήθηκε ὁ Στέφανος τή νύχτα, λίγο προτοῦ κοιμηθεῖ. Καί τήν ἄλλη μέρα στό διάλειμμα ρώτησε τ' ἄλλα παιδιά.

–Ἐμεῖς πήγαμε στό καφενεῖο νά βοηθήσουμε τό Γιώργη ἢ γιά νά πλουτίσουμε;

–Ἐτσι πλουτίζουν οἱ ἄνθρωποι; μουρμούρισε ὁ Κώστας, μά κανεῖς δέν τοῦ ἔδωσε σημασία.

–Ἐγώ, εἶπε ὁ Στέφανος, γράφω κάθε βράδυ ὅ,τι μοῦ δίνουν. Ἔχω πιάσει σέ ὀχτώ μέρες στή βάρδια μου ἑκατό σαράντα ἑννέα δραχμές. Ἄ! ξέχασα καί τή σημερινή δραχμή.

–Ποιός σοῦ ἔδωσε δραχμή; κορόιδεψε τώρα ὁ Κώστας.

–Ὁ κύρ Βασίλης, εἶπε σοβαρά ὁ Στέφανος.

Ἄλλοι δαγκώθηκαν. Ἦξεραν τό γεροντάκο, πού εἶχε ἀνάγκη κι ἀπό τή δεκάρα τόσο φτωχός ἦταν.

–Λοιπόν, αὐτά τά λεφτά τά στερήθηκαν καί μᾶς τά ἔδωσαν, εἶπε ἡ Βαγγελιώ σιγανά.

–Κι ἂν ἔβγαλε ὁ Στέφανος κι οἱ ἄλλοι λεφτά ἀπό φιλοδωρήματα, γιατί τάχα δέν πρέπει νά ἔχουν μερτικό καί τά παιδιά πού ἔκαναν λάντζα ἢ πού ἔψηναν τούς καφέδες καί τά τσάγια; ρώτησε ὁ Στέλιος. Αὐτή ἡ σωστή σκέψη τούς ἔβαλε ὅλους σέ συλλογή.

–Βρέ παιδιά, τώρα κάτι σκέφτηκα, εἶπε ὁ Ἀλέξης.

–Ἐσύ, παιδί μου, θά πᾶς μπροστά. Ἔχεις καί χρῆμα καί μυαλό, κορόιδεψε ὁ Κώστας.

–Ἐ, λοιπόν, ὅλοι μας τά ἔχουμε καί τά δύο· σέ λίγη ποσότητα βέβαια, ἀλλά τά ἔχουμε, εἶπε πολύ σοβαρά ὁ Ἀλέξης.

–Τότε τί καθόμαστε; «Ἄμα ἀλέθει ὁ μύλος, τότε βγαί-

νει αλεύρι». Ο Γιάννης κατάλαβε ότι κάτι σημαντικό είχε σκεφτεί ο Αλέξης.

-Τί σκέφτηκες, Αλέξη;

-Νά, λέω πώς αν βάλουμε μαζί όλα τα λεφτά που κερδίσαμε στο καφενείο, θά μπορούσαμε νά κάμουμε κάτι.

-Σάν τί νά κάμουμε; προσπαθοῦσε νά καταλάβει ή Στέλλα.

-Νά - ἐδῶ κόμπιασε λίγο ο Αλέξης - δέν ξέρω ἀκριβῶς, ἀλλά... μιά ἰδέα εἶπα.

-Μιά ἰδέα ὅμως πολύ σωστή. Λοιπόν, ἐγώ καταθέτω πρώτη τά λεφτά πού ἔχω μαζέψει ἡ Βαγγελιώ ἔβγαλε ὅλα τά λεφτά ἀπό τό πορτοφόλι της, κοίταξε καί τήν τσέπη της, μήν παράπεσε καμιά δραχμούλα.

Ἔνας ἕνας ἐκεῖ στήν ἀλάνα, ἀπέναντι ἀπό τό καφενεῖο «Ἡ Συνάντηση», ἔδιναν ὅσα λεφτά εἶχαν μαζέψει. Κι ὅσοι τά εἶχαν σπίτι τους ἔτρεξαν καί τά ἔφεραν. Ἐφερε κι ἡ Ρηνιώ μιά μαντίλα τῆς μάνας της καί τά ἔβαλαν μέσα.

-Ὠραῖα! Τά μαζέψαμε. Καί τώρα τί νά τά κάμουμε; ἀναρωτήθηκαν.

-Θά σκεφτοῦμε ἀργότερα καί θ' ἀποφασίσουμε, εἶπε ο Γιάννης. Τώρα ὅσοι ἔχουμε σειρά πρέπει νά πάμε στό καφενεῖο, γιατί ἀφήσαμε τό Γιώργη μοναχό.

Σκόρπισαν σάν τά σπουργίτια. Σπουργίτια ὅμως μέ ἔγνοιες. Πρώτη φορά εἶχαν τόσα πολλά λεφτά καί πρώτη φορά εἶχαν γίνει συνεταῖροι.

Ἀπόμεινε μόνη ἡ Ρηνιώ μέ τή μαντίλα βαριά ἀπό τά κέρματα πού εἶχε μέσα.

-Ἐ! τί νά τά κάμω τά λεφτά; τοῦς ρώτησε καθώς ἔφευγαν.

-Κράτησέ τα. Σέ διορίζουμε ταμῖα! τῆς φώναξε ο Γιάννης καί χύθηκε σάν σαῖτα στό δρόμο.

Ἡ Ρηνιώ χαμογέλασε. Μέτρησε τά λεφτά πού τῆς εἶχαν ἐμπιστευτεῖ. Ἐγραψε σ' ἕνα χαρτί τό ποσό πού εἶχε

μαζευτεί: Δύο χιλιάδες τετρακόσιες εβδομήντα τέσσερις δραχμές. Έβαλε τό χαρτάκι στό μαντίλι, τό κομπόδεσε.

Τράβηξε γιά τό σπίτι της. Έκρυψε τά λεφτά στό συρτάρι της. Ύστερα πήγε στό υπόγειο. Έκει μέ μόνη συντροφιά τή γάτα της, πού ήρθε καί ζάρωσε κοντά της, άρχισε νά σκέφτεται τί άραγε μπορούσαν νά κάνουν μ' αυτά τά λεφτά.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Ποιά σημεία του κειμένου δείχνουν ότι οι πελάτες ήταν ένθουσιασμένοι από την εξυπηρέτηση των παιδιών (Νά αναφερθούν δύο χαρακτηριστικά σημεία).
2. Τι σημαίνει η παροιμία: «άμα αλέθει ο μύλος, τότε βγαίνει αλεύρι».
3. Ποιά παράγραφος του κειμένου δείχνει τη στιγμή που «ένας συνεταιρισμός γεννιέται».
4. Ο Λουκίλιος, που έζησε τό 65 μ.Χ. (ήταν προστατευόμενος του Νέρωνα), έγραψε τό παρακάτω άστειο τετράστιχο:

ό τσιγκούνης ό Έρμοκράτης
έγραψε διαθήκη στά στερνά του
κι άφηνε στόν έαυτό του
όλα τά ύπάρχοντά του.

ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ

Φθινόπωρο. Πέφτει ή βροχή στά κίτρινα τά φύλλα
καί του βοριά μέσ στά κλαδιά περνά ή άνατριχίλα.
Τά χελιδόνια φύγανε, τρυγήθηκαν τ' άμπέλια
καί βράζει τό γλυκόπιτο κρασί μέσ στά βαρέλια.
Τά πρόβατα βελάζοντας στά χειμαδιά γυρίζουν
καί μέσ στό τζάκι άρχίσανε τά ξύλα νά καπνίζουν.
Ψηλά στίς μακρινές κορφές πέφτει τό πρώτο χιόνι
κι ό ζευγολάτης βιαστικά τ' αλέτρι του χουφτώνει.
Κι άνοίγει ή γή καί δέχεται στόν κόρφο της τό σάρι
του Θεριστή τό μάλαμα, τόν πλοΰτο του Άλωνάρη...

«Χαρούμενες Φωνές»

Χάρης Σακελλαρίου

ΤΟ ΠΡΩΤΟΒΡΟΧΙ

Στό ίδιο υπόγειο, στής Ρηγιώς τό υπόγειο, έγινε καί ή πρώτη συνεδρίαση τών παιδιών. Είχαν πεί ν' άντάμωναν στήν άλάνα, μά ξέσπασε ή πρώτη φθινοπωριάτικη μπόρα καί τούς άλλαξε τά σχέδια.

Ο ούρανός τό πρωί ήταν καθαρός. Κατά τό μεσημέρι

έγινε γκρίζος. Κι άπότομα μαύρισε, σκοτεινίασε ό τόπος. Για πότε άστραψε καί βρόντηξε ούτε τό κατάλαβε κανείς. Τά παιδιά σχολοῦσαν τήν ώρα πού ξέσπασε ή μόρα.

-Ποπό, άγριάδα ό καιρός! Ξεφώνισε ό Φώτης κι έβαλε όμπρέλα τήν τσάντα του. Τ' άλλα παιδιά τόν μιμήθηκαν. Οί τσάντες μούσκεψαν στό πί καί φί. Τά παιδιά μούσκεψαν κι αυτά. Μέ δυό τρείς πήδους πέρασαν άπέναντι καί βρήκαν καταφύγιο κάτω άπό ένα τσίγκινο ύπόστεγο. Περιμένοντας νά ξεθυμάνει ή μόρα τό είδαν, τό χάρηκαν τό πρωτοβρόχι.

Τά πουλιά τρομαγμένα έτρεχαν νά κρυφτούν στίς φυλλωσιές τών δέντρων. Τά σύννεφα είχαν κατέβει χαμηλά κι είχαν σκεπάσει τίς κορφές τους καί τίς στέγες τών σπιτιών.

Τά δέντρα μέ φύλλα σκονισμένα άπό τό καλοκαίρι τήν περίμεναν αυτή τή βροχή. Έπλυναν, καλόπλυναν τά φύλλα τους καί τά κλαριά τους καί οί ρίζες ήπιαν άχόρταγα άπό τό εύλογημένο νερό.

Τά λουλούδια ξαφνιάστηκαν. Λύγισαν τούς μίσχους τους νά μή σπάσουν, ξεπλύθηκαν καλά καλά. Ξεπλύθηκε κι ή γειτονιά μας. Καθάρισαν οί στέγες, οί αϋλές, τά πεζούλια.

Κι εκεί πού νόμιζες πώς ποτέ δέ θά σταματοῦσε ή βροχή, ποτέ δέ θά ξανάβλεπες ήλιο, τά σύννεφα, παίζοντας κυνηγητό, ξεμάκρυναν κατά τό νοτιά. Η βροχή σταμάτησε ξαφνικά, όπως ξαφνικά είχε άρχίσει. Ένα ούράνιο τόξο φάνηκε στόν ούρανό κι ή γειτονιά μας, φρεσκοπλυμένη, φάνταζε σάν καινούρια.

Τότε ήταν πού ό Γιάννης είπε:

-Καί πού θά κάμουμε τή συνέλευση, άφοῦ ή άλάνα έχει λάσπες;

-Καί δέν πᾶμε στό ύπόγειο του σπιτιου μου; πρότεινε ή Ρηνιώ.

Έτσι έγινε καί τά παιδιά έκαναν τήν πρώτη τους συνεδρίαση στό ύπόγειο τής Ρηνιώσ.

Η ΒΡΟΧΟΥΛΑ

Ψιλή βροχούλα κλωστή άσημένα
κεντᾶ σέ στέγη τενεκεδένια
μιά μουσική.

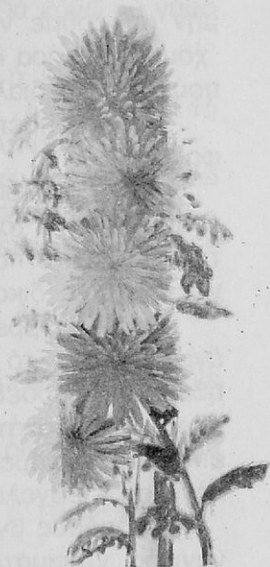
Ψιλό στιμόνι χωρίς ύφάδι
τραγούδι ύφαινει γλυκό σά χᾶδι
μέ τή σιωπή.

Σταλιά σταλίτσα τοῦ φθινοπώρου
ἤρθες νά δώσεις ψυχή στό σπόρο
πού θά σέ πιεῖ.

Βροχή βροχούλα, γοργό ρυάκι,
ἤρθες νά γίνεις τό παιχνιδάκι
γιά τό παπί.

Δροσιά δροσούλα, ἡ γῆ εἶχε σκάσει
σέ καρτεροῦσε νά ξεδιψάσει
τόσον καιρό.

Καλή ψιχάλα, βροχοσταλίδα,
ἤρθες νά δώσεις χαρά κι ἐλπίδα
στό γεωργό.

«Κουβέντα μέ τ' ἀστέρια»

Κων. Καλαπανίδας

ΑΥΤΟ ΘΑ ΠΕΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ο πατέρας τής Ρηνιώς πουλούσε χοντρικώς στά μαγαζιά πορτοκαλάδες, λεμονάδες, σόδες, γι' αυτό είχε πολλά κιβώτια κάτω στό υπόγειο.

Κάθισαν τά παιδιά πάνω στά κιβώτια κι άρχισαν νά λένε τί σκέφτηκαν νά κάνουν τά λεφτά. Στήν άρχή φώναζαν όλοι μαζί, κανείς δέν μπορούσε νά βγάλει άκρη.

-Παιδιά, είπε ό Άλέξης καί σηκώθηκε όρθιος, γιά ν' ακούγεται. Παιδιά, ξανάπε. Χτύπησε δυνατά τά χέρια του· επίτέλους όλοι σταμάτησαν νά μιλάνε.

-Τί θέλεις; τόν ρώτησε ό Γιάννης.

-Νά μιλήσω, άφοϋ πρώτα σωπάσετε.

-Έχουμε δημοκρατία, είπε ό Κώστας.

-Δημοκρατία δέ θά πεί νά φωνάζουμε όλοι μαζί καί νά μήν μπορούμε νά συνεννοηθοϋμε! Δημοκρατία θά πεί νά 'χουμε όλοι ίσα δικαιώματα καί νά πειθαρχοϋμε σέ κάποιον πού εχουμε διαλέξει γιά άρχηγό.

-Τότε πρέπει νά κάνουμε έκλογές! φώναξε ό Στέφανος.

-Νά βγάλουμε πρόεδρο καί αντιπρόεδρο καί γενικό γραμματέα καί ταμία, συμπλήρωσε ή Στέλλα, πού ήξερε άπό τέτοια, γιατί ό πατέρας της ήταν δικηγόρος καί στίς έκλογές πήγαινε δικαστικός αντιπρόσωπος.

Γρήγορα βρέθηκαν χαρτάκια, μολύβια, ένα κουτί πού έγινε κάλπη. Στο μισοσκόταδο τά παιδιά έγραψαν αυτόν πού ήθελαν γιά πρόεδρό τους. Σέ δεϋτερη σειρά τόν αντιπρόεδρο καί παρακάτω τό γενικό γραμματέα καί τόν ταμία. Μιά έπιτροπή, έφορευτική - έτσι τούς είπε ή Στέλλα πώς λέγεται - έβγαλε τ' άποτελέσματα.

Πρόεδρος βγήκε ό Γιάννης, αντιπρόεδρος ή Βαγγελιώ, γενικός γραμματέας ό Άλέξης καί ταμίας ή Ρηνιώ. Ό Άλέξης δαγκώθηκε. Τό 'χε σίγουρο τό προεδρικό. Μά πού

πολύ δαγκώθηκε ό Γιάννης.

- Άλέξη, τό σωστό σωστό. Χωρίς ψηφοφορίες από τήν πρώτη δημοτικού έσένα έχουμε άρχηγό. Έσύ λοιπόν πρέπει νά...

"Έδωσε ό Άλέξης στό φίλο του τά δυό του χέρια.

-Κείνο πού πρέπει, είπε σοβαρά, είναι νά σεβόμαστε τό άποτέλεσμα τής ψηφοφορίας. Αυτό θά πεί άληθινή δημοκρατία.

"Εσφιξαν δυνατά τά χέρια.

-Λοιπόν, είπε ό πρόεδρος, εύχαριστώ πού μέ ψηφίσατε. Τώρα ένας ένας θά λέει τί θέλει νά κάμουμε τά λεφτά καί στό τέλος θά ψηφίσουμε αυτό πού νομίζουμε σωστό.

Άλέξη, τί λές;

-Έγώ, είπε ό Άλέξης, καί ξαφνικά γλύκαναν τά μάτια του, σάν μεγαλώσω θά γίνω καπετάνιος. Θά κάνω τό γύρο τής γής.

-Αυτά θά λέμε τώρα; μουρμούρισε ό Κώστας.

-Θέλω νά δώ όλη τή γή, συνέχισε ό Άλέξης. Καί τό σχολείο μας δέν έχει έναν παγκόσμιο "Ατλαντα.

-"Αν τό πᾶμε στό τί θέλουμε, εγώ θέλω νά γίνω άρχαιολόγος, είπε μέ τή σειρά της ή Κατερίνα.

-Καί θέλεις νά αγοράσουμε μουσειό; τά ἔχασε ό Στέφανος.

-"Οχι βέβαια, μά θέλω νά πάω στους Δελφούς, νά δώ τόν Ἡνίοχο.

-Δηλαδή ψηφίζεις "Ατλαντα καί έκδρομή, συμπέρανε ό πρόεδρος.

-Ναί, κούνησε τό κεφάλι της ή Κατερίνα κι οι χρυσές της πλεξοϋδες πήγαν κι ήρθαν.

-Κι εγώ αυτά ψηφίζω, συμφώνησε ό Βαγγέλης.

-Κι εγώ.

-Κι εγώ.

Άπό τόν ένθουσιασμό τους τά παιδιά χοροπηδοϋσαν.

Καί τότε ἔγινε τό κακό. Ὁ Λευτέρης κάθισε ἀπρόσεχτα στό κασόνι. Τό κασόνι ἔσπασε, ἔπεσαν τὰ μπουκάλια, χύθηκαν οἱ πορτοκαλάδες καί πιτσιλίσαν τὰ παιδιά.

Ἀπό τό προσωπικό ἡμερολόγιο πού κράτησε ὁ πρόεδρος:

«... Ἡ συνεδρίαση ἔληξε μέ θύματα εἴκοσι πορτοκαλάδες καί δύο σόδες. Πρέπει τώρα νά τίς πληρώσουμε στόν πατέρα τῆς Ρηνιώς.»

Ἡ ΜΙΚΡΗ ΝΑΤΑΣΑ

Ὁ Ἀλέξης εἶχε πάει νά ἀγοράσει ψωμί. Ἐκεῖ στό φοῦρνο, συνάντησε τή μικρή ἀδερφή τοῦ Γιάννη. Ὅλοι τήν ἀγαποῦν τή μικρή κατάξανθη Νατάσα. Τήν ἀγαποῦν καί τήν καμαρώνουν. Σάν πουλί κελαηδαί ἀπ' τό πρωί ὡς τό βράδυ.

—Περίμενε Νατάσα, νά φύγουμε παρέα, τῆς εἶπε ὁ Ἀλέξης.

Ἄλλο πού δέν ἤθελε ἡ Νατάσα. Πῆραν τό δρόμο γιά τὰ σπίτια τους πού ἦταν κοντά.

—Ξέρεις, Ἀλέξη, ἄρχισε βιαστικά νά λέει ἡ Νατάσα καί γελοῦσε ὀλόκληρη, ἡ γιαγιά λέει πώς δέν τήν ἀγαπάω, γιατί δέν τήν ἀκούω. Ἄ, δέν ξέρει πόσο πολύ τήν ἀγαπάω! Δέν ξέρει, τί δύσκολο πράμα πού ναι νά εἶσαι ὑπάκουος! Σήμερα τό πρωί μ' ἔστειλε νά τῆς ἀγοράσω σέλινο. Ἐσφιγγα τὰ λεφτά μέσα στή φούχτα μου, μά ἐκεῖνα ἔπεσαν. Ὅταν γύρισα, ἡ γιαγιά ἔβαλε τίς φωνές: «Τά μαλλιά μου ἔγιναν κάτασπρα ἀπό δικό σου φταιξιμο!» Κι ἐγώ τῆς εἶπα: «Καλή μου γιαγιούλα, τά μαλλιά σου δέν ἄσπρισαν ἀπό δικό μου φταιξιμο. Τά μαλλιά σου ἄνθισαν σάν τή βουσσινιά. Ἐσύ δέ μοῦ ἔπες πώς ἡ βουσσινιά λουλούδιασε, γιατί τήν ἀγάπησε ὁ ἥλιος; Κι ἐσύ λουλούδιασε, γιατί ἐγώ σ' ἀγαπάω. Ἄν ἔξερεις πόσο σοῦ πάνε τ' ἄσπρα μαλλιά!» Ἡ γιαγιά χαμο-

γέλασε και μέ φίλησε. "Α, τί γλυκό πού ήταν τό φιλί τῆς γιαγιᾶς! Τί ὄμορφη πού εἶναι ἡ γιαγιά μέ τ' ἄσπρα μαλλιά της! Καί πάντα της χαμογελάει! Ἄπό ὧ καί πέρα ὄλο ὄμορφα πράματα θά λέω στή γιαγιά. Καί σ' ὄλο τόν κόσμο θά λέω ὄμορφα πράματα.

«Ἐγώ, ἡ μητέρα μου καί ὁ κόσμος»

Ντόρα Γκαμπέ
μετάφραση Γιάννη Ρίτσου

Ὁ Ἀλέξης ἄκουγε τή Νατάσα προσεχτικά. Τί ὄμορφα πού μίλησε γιά τή γιαγιά της. Ζήλεψε. Ἡ δική του γιαγιά ήταν στό χωριό. Ἀποφάσισε, ἀπόψε κιάλας νά τῆς γράψει ἕνα γράμμα.

Η ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΑΠΟΦΑΣΙΖΕΙ

Τήν πρόταση τήν ἔκαμε ὁ ἴδιος ὁ κύρ Ἀνέστης στό δάσκαλο.

-Τή γιορτή στίς 28 Ὀκτωβρίου νά τήν κάμετε στό καφενεῖο. Εἶναι στή διάθεσή σας. Καί τά κεράσματα δικά μου.

-Τά παιδιά ἄς ἀποφασίσουν γιά μιά ἀπογευματινή γιορτή. Ἐμεῖς θά κάμουμε τή γιορτή τό πρωί στό σχολεῖο, εἶπε ὁ δάσκαλος κι εὐχαρίστησε τόν κύρ Ἀνέστη.

Τήν ἄλλη μέρα εἶπε ὁ δάσκαλος στά παιδιά τήν πρόταση τοῦ κύρ Ἀνέστη.

Ἐνθουσιάστηκαν τά παιδιά μέ τήν ἰδέα.

Μέ τή γιορτή τοῦ σχολεῖου ὅμως τί θά γινόταν; Καθώς εἶχαν σχολάσει περπατοῦσαν ὅλοι παρέα καί κουβέντιαζαν.

-Τώρα πού εἶμαστε μεγάλοι - ἐδῶ χόντρυνε τή φωνή του ὁ Ἀλέξης - θά ἔπρεπε νά κάνουμε κάτι κι ἐμεῖς γιά τή γιορτή τοῦ σχολεῖου μας. Συμφώνησαν ὅλοι.

-Ἀφοῦ συμφωνεῖτε παιδιά, λέει ὁ πρόεδρος, ἀπόψε ἔκτακτη γενική συνέλευση στό ὑπόγειο μέ θέμα: Ἐθνική γιορτή. Δέν μπορούμε νά τά κουβεντιάσουμε αὐτά στή μέση τοῦ δρόμου.

Τό απόγευμα δέν ἔλειπε κανένας ἀπό τή συνέλευση. Στήν ὥρα τους ἕνας ἕνας ἔμπαινε στήν «αἴθουσα τῶν συνεδριάσεων». Ἡ Βούλα κρατοῦσε κι ἕνα χοντρό βιβλίο στό χέρι της.

–Μαζευτήκαμε, ἄρχισε ὁ πρόεδρος μέ ἐπίσημη φωνή, γιά νά δοῦμε πῶς μπορούμε νά γιορτάσουμε φέτος καλύτερα τήν 28η Ὀκτωβρίου.

–Προπαντός μὴν ἀρχίσουν λόγοι, εἶπε ἡ Στέλλα.

–Δέν πρέπει, δηλαδή, νά μᾶς ἐξηγήσουν τί ἔγινε τό 1940; ρώτησε ὁ πρόεδρος.

–Νά μᾶς ἐξηγήσουν, βέβαια, μπερδευόταν ἡ Στέλλα, ἀλλά ἀπλά. Ὅχι λόγια πού δέν καταλαβαίνω καί μέ κάνουν καί χασμουριέμαι κρυφά.

–Λοιπόν, προτείνω κάτι, εἶπε ὁ Ἀλέξης. Νά μᾶς γράψει ἕνα λόγο ἡ Στέλλα, ὅπως τό καταλαβαίνει αὐτή τό 1940.

–Τουλάχιστον τότε θά μπορούμε νά χασμουρηθοῦμε φανερά, ἀστειεύτηκε ὁ Στέφανος.

–Ὑπόσχομαι νά μὴ χασμουρηθεῖτε, πείσμωνσε ἡ Στέλλα.

–Γιά σταθεῖτε, ἔχω μιά ἰδέα, φώναξε ὁ Πέτρος.

-Παιδιά, ιδέα στόν άέρα.

-Γιατί στόν άέρα;

-Μά εκεί βρίσκονται τά μισαλά του Πέτρου, στόν άέρα!
Γέλασαν όλοι, πρώτος καί καλύτερος ό Πέτρος.

-Λοιπόν, έχω μιά ιδέα.

-Σ' άκούμε, φώναξαν όλοι μαζί.

-Σκέφτηκα νά βγάλουμε μιά πανηγυρική έφημερίδα
για τήν 28η Οκτωβρίου. Κύριο άρθρο τής Στέλλας, κομ-
μάτια από τίς έφημερίδες εκείνης τής έποχής, γελοιογρα-
φίες μέ ευζωνάκια, πού φώναζαν «ΑΕΡΑ».

-Φωτογραφίες φέρνω έγώ. Έχει στό συρτάρι του ό
παππούς μου, πού ήταν στό μέτωπο.

-Έγώ θά φέρω ανέκδοτα.

-Έγώ...

Ό Άλέξης σκέφτηκε πώς μέ τέτοιο ένθουσιασμό θά
έσπαζαν κι άλλα μπουκάλια.

-Νά διαλυθοῦμε, νά σκεφτοῦμε καί νά έτοιμάσουμε
ό,τι σκεφτοῦμε, εἶπε ό πρόεδρος, πού κατάλαβε τήν άνη-
συχία του- Άλέξη.

-Δέ μου λάτε, εἶπε ή Βαγγελιώ. Άντε καί τά φέραμε,
πώς θά τά τυπώσουμε; Η μάνα τής Βαγγελιώς δούλεψε σέ
τυπογραφείο. Ηξερε λοιπόν ή Βαγγελιώ από τέτοιες δυ-
σκολίες.

Μούδισαν τά παιδιά.

-Ρώτα τή μάνα σου, εἶπαν στή Βαγγελιώ. Έτοιμά-
στηκαν νά φύγουν, όταν τούς σταμάτησε δειλά ή Βούλα.

-Παιδιά, έφερα τοῦτο τό βιβλίο. Λέει μέσα πώς μπο-
ροῦμε μόνοι μας νά στολίσουμε τό σχολείο. Μποροῦμε,
λέει, νά κάνουμε καί κονκάρδες μοναχοί μας.

-Νά δώ. Νά δώ.

Τό βιβλίο γύρισε από χέρι σέ χέρι.

-Εἶναι πολύ άπλό!

-Εἶναι πολύ εύκολο! έλεγαν.

- Άργήσαμε, άνησούχησαν ένα δυό από τά παιδιά και σηκώθηκαν.

- Αύριο και μεθαύριο νά μαζευτούμε όλοι έδω, νά κάμουμε τά στολίδια; πρότεινε ό πρόεδρος στή «συνέλευση».

- Έγινε! άποφάσισαν όλοι και έφυγαν τρεχάλα για τά σπίτια τους. Έγιναν βέβαια μεγάλοι, μά υπήρχαν βλέψεις πάντα και μεγαλύτεροι.

Οί μεγαλύτεροι όμως δέν είναι μόνο στό σπίτι, είναι και στό σχολείο.

- Γιατί τάχα νά μή συνεργαστούμε μέ τά παιδιά τής πέμπτης και τής έκτης; ρώτησε ό Άλέξης τήν άλλη μέρα τό «προεδρείο».

Έμειναν σκεφτικά τά παιδιά.

- Είναι μία καλή ιδέα αυτή, είπε σοβαρά ό Γιάννης, μά άλλο φοβάμαι έγώ. Οί μεγάλοι ούτε τσιλίκι* δέν καταδέχονται νά παίξουν μαζί μας. Κι αν πρόσεξες, και στήν άλانا μάς άποφεύγουν.

- Δύσκολα τά πράματα συμφώνησε ή Ρηνιώ.

Έ! λοιπόν δέν ήταν διόλου δύσκολα τά πράματα. Οί μεγάλοι δέχτηκαν τήν πρόταση.

- Βρέ πιτσιρικάδες, δέν είστε άκριβώς και τόσο... πιτσιρικάδες. Κι έπειτα, στό επάνω πάτωμα έμεις, στό επάνω πάτωμα κι έσεις. Γιατί νά μή συνεργαστούμε; Έτσι άπάντησε ό Βαγγέλης, ό πρόεδρος τής έκτης. Κι άφου ή έκτη άπάντησε έτσι, ή Χαρούλα, ή πρόεδρος τής πέμπτης, δέν είχε αντίρρηση.

- Μόνο νά παρακαλέσουμε τό διευθυντή νά μάς παραχωρήσει μία αίθουσα νά μαζευόμαστε, πρότεινε ή Χαρούλα. Ό διευθυντής δέν είχε αντίρρηση.

- Μετά χαράς νά σās δώσω τήν αίθουσα πού είναι πίσω άπ' τήν αύλή, είπε.

- Νά γράψουμε έξω από τήν πόρτα «Λέσχη»; τόν

ρώτησαν τά παιδιά.

-Καί μέ κεφαλαῖα γράμματα μάλιστα, χαμογέλασε ὁ διευθυντής.

---

* **τσιλίκι**: παιδικό παιχνίδι.

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΕΣ

Τώρα τά παιδιά εἶχαν ἓνα δικό τους χῶρο. Ἕνα χῶρο καλύτερο ἀπ' τό ὑπόγειο τῆς Ρηινῶς.

Ἐκεῖ κουβάλησαν ψαλίδια, κόλλες, μπλέ χαρτί, ἄσπρο χαρτί καί στρώθηκαν στή δουλειά.

Πρῶτα ἔγιναν οἱ γιρλάντες. Ἐκοψαν μπλέ καί ἄσπρο χαρτί σέ μικρά τρίγωνα καί πέρασαν ἀπό τή μιά πλευρά τους ἓνα σπάγκο.

Μετά ἔκαμαν τήν ἀλυσίδα. Ἐκοψαν λουρίδες λουρίδες

άσπρη και μπλέ κόλλα σέ ίσιο μέγεθος. Κόλλησαν τίς δύο άκρες τής πρώτης μπλέ λουρίδας και σχημάτισαν κρίκο. Μέσα σ' αυτόν πέρασαν τή δεύτερη άσπρη λουρίδα, κόλλησαν έπειτα τά άκρα της γιά νά κάμουν δεύτερο κρίκο. "Υστερα πέρασαν τήν τρίτη, τήν τέταρτη, τήν πέμπτη κι έκαναν έτσι μακριές άσπρογάλαζες άλυσίδες.

"Υστερα έφτιαξαν κονκάρδες. Δίπλωσαν μιά όρθογώνια χάρτινη ταινία στό πλάτος της μέ δίπλωμα βεντάλιας. Στή μιάν άκρη της άνοιξαν μιά τρυπούλα και τήν έδεσαν μέ σπάγκο σφιχτά. "Άνοιξαν τήν άλλη άκρη σάν βεντάλια και σύνδεσαν τίς δύο άκρες μέ συνδετήρες. "Έκοψαν δύο ταινίες, μιά μπλέ και μιά άσπρη, και τίς στήριζαν στό πίσω μέρος. "Η κονκάρδα ήταν έτοιμη. "Άρχισε τότε ή... βιομηχανοποίηση τών στολιδιών.

"Η μητέρα τής Βαγγελιώς χαμογέλασε, σάν άκουσε τί τής ζητούσε ή κόρη της.

-Δέ βγαίνει, παιδί μου, από σās μιά πραγματική έφη-

μερίδα. Θέλει μηχανήματα, πιεστήρια...

-Είναι σίγουρο πώς δέν μπορούμε νά κάνουμε κάτι έμεις; ρώτησε άπογοητευμένη ή Βαγγελιώ.

-Έσεϊς, φωτίστηκε τό πρόσωπο τής μητέρας, άν είχατε πολύγραφο στό σχολείο, μπορούσατε νά κάνετε αυτό πού θέλετε. Είναι τόσο άπλό.

-Ναί, είπε ό δάσκαλος τήν άλλη μέρα, όταν τόν ρώτησαν τά παιδιά. Ναί, είναι άπλό. Έχουμε πολύγραφο στό σχολείο· θά ζητήσουμε από τόν κύριο διευθυντή νά μάς τόν διαθέσει. Μαζέψτε έσεϊς τό ύλικό σας. Κι έγώ είμαι πλάι σας.

Τά παιδιά ήταν ένθουσιασμένα.

-Γενική συνέλευση τό άπόγευμα, αποφάσισε τό προεδρείο. Έ δουλειά άρχίζει.

Στίς 27 'Οκτωβρίου όλα ήταν έτοιμα.

Στίς 28, πρίν άρχίσει ή γιορτή, τά παιδιά κρατούσαν από μία έφημεριδόυλα στό χέρι.

Ὁ Παλαμᾶς στά νιάτα τοῦ 1940:
Αὐτό τό λόγο θά σᾶς πῶ, δέν ἔχω ἄλλο κανένα·
μεθύστε μέ τ' ἀθάνατο κρασί τοῦ Εἰκοσιένα!

ΔΕΥΤΕΡΑ 28 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ
ΑΡΧΗ: ΤΡΙΠΛΗΧΩΝ
ΓΡΑΦΕΙΟ: 3096 ΠΕΤΡΟΥΣΣΑ 30969
ΥΠΕΡΑΣΤΙΚΗ ΓΡΑΜΜΗ: 30 900
ΕΚΔΟΣΗ: 95 ΛΕΩΝΕΙΟ 3

Ἡβραδυνή

ΣΤΟΙΧ. 1800 ΤΑΧ. ΑΡΧΗΣ ΘΡΑΚΟΥ 4210
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Δ. Α. ΑΡΑΒΑΝΤΙΝΟΣ
0 212 21 21
ΓΡΑΦΕΙΑ: ΥΠΟΔΕΣΙΑ, ΑΝΘΡΩΠΟΥ 8
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΔΕΔΙΚ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ
ΛΙΘΟΓΡ. Ν. Α. ΑΡΑΒΑΝΤΙΝΟΥ

ΙΤΕ ΠΑΙΔΕΣ ΕΛΛΗΝΩΝ!

ΠΑΡΑΚΑΤΩΘΕΛΕΤΕ
Ἡ τραγωδία
τῆς Δουκέρκης
Ν. Α. ΚΑΡΑΪΩΑΝΗ - ΜΑΡΤΙΝΟΣ ΤΗΣ ΝΙΚΗΣ 30909

Ἄσφρματος

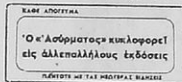
Τεύχ. 87 - 88 - 89 - 90 - 91 - 92 - 93
Διευθυντής: Α. Κ. ΤΕΡΑΚΟΝΤΑΣ
Τρίτη 29
Διευθυντής Εκδόσεων: ΜΕΛ. ΜΑΛΑΜΙ
ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1940
ΓΡΑΦΕΙΑ: ΜΕΤΡΟΠΟΛΙΣ 3

Πλήγματα τῆς Ἀεροπορίας μας κατά τοῦ ἐχθροῦ
Τὸ πυροβολικὸν σφυροκοπεῖ ἀγρίως τοὺς ἰταλοὺς
ΤΑ ΕΧΘΡΙΚΑ ΜΗΧΑΝΟΚΙΝΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ ΚΑΘΗΛΟΥΝΤΑΙ

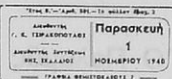
Ο ΣΤΡΑΤΟΣ ΑΜΥΝΕΤΑΙ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΟΥ ΕΔΑΦΟΥΣ

Μία σκέψις, μία θέλησις, μία δράσις: ΠΟΛΕΜΟΣ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΝΙΚΗΣ!

Ἀγύρματος

ΔΚΛΟΝΗΤΟΝ ΤΟ ΧΑΛΥΒΔΑΙΝΟΝ ΤΕΙΧΟΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ ΕΙΣ ΤΑ ΣΥΝΟΡΑ

ΟΧΤΩ ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΑ ΛΟΓΧΕΣ

τῆς Στέλλας

Νύχτα εἶναι ἀκόμα. Ὁ καιρὸς γλυκός, φθινοπωρινός. Ἡ ἀστέρια στέλνουν τοὺς στερνοὺς χαιρετισμοὺς τοὺς σπὴν Ἑλλάδα. Τότε ἀκούγονται βροντερὰ χτυπήματα. Ὅχτώ ἑκατομμύρια λόγχες βροντοῦν τὴν πόρτα τῆς Πατρίδας μας.

- Τί θέλετε; ρωτᾷ ἡ Ἑλλάδα.

- Τόπο νά περάσουμε! βροντοφονάζουν οἱ λόγχες.

- Ἐδῶ εἶναι δικιά μας γῆ, πῶς εἶναι δυνατόν νά περάσετε;

- Δηλαδή, λένε κοροϊδευτικά τώρα οἱ λόγχες, θέλετε νά μοῦμε μέ τό ζόρι; Θέλετε πόλεμο;

Ἄκου πόλεμο! Ὅχτώ ἑκατομμύρια λόγχες, ποὺ τίς κρατοῦσαν σαράντα, πές, ἑκατομμύρια ἄνθρωποι νά κάνουν πόλεμο μέ διακόσες

τριάντα χιλιάδες στρατιώτες! Πόλεμο τό λές αὐτό;

- Νά περάσουμε; ἀνυπομονοῦσαν ἔξω ἀπὸ τὰ σύνορά μας οἱ λόγχες. Νά περάσουμε;

Καί τότε, ἀπὸ τὴν ψυχὴ τοῦ λαοῦ, ἀπὸ τὴν ψυχὴ ὅλων τῶν Ἑλλήνων βγήκε μόνο του, νά, εἶσι ἀπλά:

- ΟΧΙ, δέ θά περάσετε! Δέ θά πάρει κανεὶς τό περιβόλι μας. ΟΧΙ, δέ θά μπεῖ ἐχθρὸς στά σπίτια μας! ΟΧΙ, δέ θά πατήσει πόδι κατακτητῆ στά χωράφια μας! ΟΧΙ, μέ τὴ δικιά μας τουλάχιστο θέληση. ΟΧΙ!

- Τί εἶπαν οἱ Ἕλληνες; ρώτησε μέ ἀγωνία ἡ Ἀνατολή κι ἡ Δύση.

- Τί εἶπαν; ΟΧΙ!

ΤΟ ΣΑΡΑΝΤΑ

Πάνω στης Πίνδου τīs κορφές σέ κάθε κόχη
βροντόλαλο ἀντιλάλησε τό ὄχι.

Κι ὄλοι τό ξέρουν ἀπό τότε καί γιά πάντα
ἀθάνατο πώς εἶναι τό Σαράντα.

«Ὁ ἀγέρας παίζει φλογέρα»

Γιῶργος Σουρέλης

**ΟΛΟΙ! ΓΥΝΑΙΚΕΣ,
γέροντες καὶ παιδιά
ὄλοι εἰς τὴν δρᾶσιν**

Χιόνια! Χιόνια! Χιόνια εἰς τὸ Μέτωπον..

Χαρακτηριστικαὶ εἰκόνες ἀπὸ τὴν συνεχισμένη ἐποποιΐαν εἰς τὸ χιονισμένον δοῦνὰ τῆς Ἀλβανίας μετὰ τὴν συνεργασίαν τῶν ἑταπεινῶν, ποὺ προ-

Η ΣΗΜΑΙΑ

Ἡ σημαία, ἀγάπη γαλανή,
ποιός τό 'λπιζε στ' ἀλήθεια νά μπορέσει,
σ' ἓνα γαλάζιο καί λευκό πανί,
νά κάμει τήν πατρίδα νά χωρέσει!

Ἄλλες οἱ θάλασσες μαζί κι ὁ οὐρανός
καί κάθε τῆς Ἑλλάδας ἀκρογιάλι,
τοῦ κύματος ἢ αὔρα κι ὁ καημός,
χώρεσαν στοῦ γαλάζιου τήν ἀγκάλη!

Καί μέσα στό γαλάζιο, θησαυρός,
πού τέτοιο δέ θά βρεῖς στήν οἰκουμένη,
κράταλευκος χαράζεται ὁ Σταυρός,
ἢ Ἑλλάδα μέ τήν πίστη ἀγκαλιασμένη!

ᾠ, γαλανή σημαία, ὄνειρευτή,
καθώς περνᾷς λουσομένη στή λιακάδα,
νομίζω πῶς μπροστά μου περπατεῖ
ὀλόρθη, γαλανόλευκη ἢ Ἑλλάδα!

Γιώργος Σουρέλης

ΟΛΗ Η ΓΕΙΤΟΝΙΑ ΓΙΟΡΤΑΖΕΙ ΤΗΝ 28Η ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Τά παιδιά είχαν βάλει χάρτινα σημαίακια σ' όλη την πλατεία. Στούς στύλους είχαν δέσει από δυό πάνινες σημαίες. Πάνινη μεγάλη σημαία είχε βάλει κι ο κύριος Ανέστης στο μπαλκόνι, πού ήταν πάνω από τό καφενεϊό. 'Ο ήλιος ήταν ακόμα ψηλά, όταν άρχισαν νά μαζεύονται τά παιδιά. Τακτοποίησαν τίς καρέκλες κύκλικά έξω από τό καφενεϊό.

'Ο Πέτρος έφτασε μέ μιά τσάντα κατσαβίδια, μέ έναν προβολέα καί μέ τόν... πατέρα του. 'Ο πατέρας του Πέτρου είναι ήλεκτρολόγος. Δούλεψε σβέλτα καί κεφάλτα, τόν βοήθησαν καί τά παιδιά, καί σέ λίγο ένας μεγάλος προβολέας ήταν στημένος στή μέση τής πλατείας. 'Η γιορτή θά άρχιζε στίς έξι. Μά άπ' τίς πέντε οί καρέκλες είχαν γεμίσει. Καί τά σκαμνιά κι οί πάγκοι πού κουβάλησαν τά παιδιά, γέμισαν κι ό κόσμος ακόμα έρχόταν.

"Όταν έφτασε ή ώρα, χτύπησε ένα καμπανάκι κι άναψε ό προβολέας. 'Ο Πρόεδρος τής έκτης τάξης, ό Βαγγέλης, άνέβηκε σέ μιά κασέλα κι όλοι είδαν πώς ήταν λίγο χλωμός.

"Εβηξε δυό φορές καί μέ φωνή βραχνή από συγκίνηση άρχισε:

«Σάν σήμερα ό ούρανός τής πατρίδας μας σκεπάστηκε από βαριά σύννεφα. Σάν σήμερα, τήν πόρτα τής πατρίδας μας τή χτύπησε ό πόλεμος. Κι αύτοί, πού έκείνη τήν έποχή έσπερναν στά χωράφια τους, άφησαν τό σπόρο καί πήραν τό όπλο έπρεπε νά ύπερασπίσουν τά χωράφια τους. Κι αύτοί, πού ή ζωή τους ήταν κοντά στή θάλασσα, άφησαν τά δίχτυα, έδωσαν τίς ψαρόβαρκες καί τά καΐκια τους κι έτρεξαν νά ύπερασπιστούν τούς ψαρότοπους καί τά καΐκια τους. Καί οι άλλοι, τής πολιτείας, είπαν «παρών» στό προσκλητήριο τής πατρίδας. Πολέμησαν όλοι μαζί μέ μία καρδιά πάνω στά χιονισμένα βουνά τής Ήπειρου καί νίκησαν.

Ήρθε όμως κι άλλος εισβολέας πού έγινε κατακτητής. Σάν σήμερα μαύρα σύννεφα σκέπασαν τό γαλανό ούρανό τής πατρίδας μας.

Καί ό λαός μας γιά τέσσερα χρόνια μαρτύρησε, πόνεσε, πείνασε, πένθησε. Κι άρχή στά βάσανά του ήταν τό πρωινό τής 28ης Ήκτωβρίου 1940...»

Όλοι άκουγαν μαγεμένοι. Οι μεγάλοι ξαναζούσαν έκείνες τίς στιγμές τοϋ τρόμου καί τοϋ μεγαλείου. Οι μικροί ήταν δακρυσμένοι. Σάν τέλειωσε ό πρόεδρος, βούιξε ή γειτονιά από τά χειροκροτήματα!

Ή γιορτή συνεχίστηκε μέ ποιήματα καί τραγούδια γιά τό Σαραντά. Μετά άρχισε ό χορός. Παιδιά τοϋ σχολείου, ντυμένα μέ τοπικές φορεσιές, χόρεψαν διάφορους έλληνικούς χορούς. Μουσική έπαιζε ή μικρή μπάντα τοϋ συλλόγου τής γειτονιάς «Ή Πρόοδος», πού πήγαινε πάντα χωρίς χρήματα σέ τέτοιες έκδηλώσεις.

Ό κόσμος ένθουσιασμένος, όρθιος, χειροκροτούσε. Κι όταν ή μουσική έπαιξε τόν Καλαματιανό, οι θεατές έδωσαν τά χέρια τους καί τά μαντίλια τους στά παιδιά καί χόρεψαν μαζί τους.

Ό κύρ Άνέστης έκανε κι αύτός ένα γύρο κι άμέσως, όπως τό είχε ύποσχεθεϊ, άρχισε νά κερνάει. Κανείς όμως δέ

δέχτηκε τό κέρασμα. Ήταν τόσοι πολλοί, κι ό κύρ 'Ανέστης -όλοι τό ήξεραν- πάλευε γιά τό μεροκάματο. Ήτσι πλήρωναν, μέ χίλιους δυό καυγάδες, ό,τι έπαιρναν. Κι έπειδή όλοι ήθελαν κάτι, κι ό κύρ 'Ανέστης μόνος δέν τούς προλάβαινε, τά παιδιά βοήθησαν στό σερβίρισμα.

Ήταν άργά σάν έφυγε ό κόσμος. Κι άπόμειναν οι σημαίες και οι σημαιοϋλδες στην έρημη πιά πλατεία, νά τρελοπαίζουν μέ τόν άέρα πού είχε σηκωθεί.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Ποιές εικόνες μάς περιγράφει ή συγγραφέας από την άρχή ως τή στιγμή πού μιλάει ό πρόεδρος;
2. Ποιοί είπαν «πάρών» στό προσκλητήριο τής πατρίδας;
3. Πραγματοποίησε ό κύρ 'Ανέστης τήν υπόσχεσή του νά κεράσει όλους;

ΧΑΣΑΜΕ Τ' ΑΥΓΑ ΚΑΙ ΤΑ ΚΑΛΑΘΙΑ

–“Ε! μωρέ πατρίδα! Έδω στήν πολιτεία χάσαμε καί τ' αυγά καί τά καλάθια. Ό γερο-Στάθης, εκεί στό καφεενεδάκι του κύρ Άνέστη, πίνει τόν καφέ του, ανάβει τό τσιμπούκι του καί μονολογεῖ.

Πρωί άκόμα, οί πελάτες λιγοστοί, κάθετα κι ό κύρ Άνέστης νά συντροφέψει τό γερο-Στάθη.

–Σήμερα εἶναι τ' Άι-Γιωργιού, μεγάλη ή χάρη του, λέει ό γέρος.

Ό κύρ Άνέστης φοβάται πώς ξεκούτιανε ό γέρος. Πού άκούστηκε τρεις του Νοέμβρη τ' Άι-Γιωργιού!

–Τ' Άι-Γιωργιού του μικρού, του «φτωχού», όχι του Τροπαιοφόρου, έξηγει ό γερο-Στάθης. Σποριό ή Σποριάρη τόν λέμε εκεί κάτω στό νησί. Γιατί, σάν σήμερα, αρχίζουμε νά σπέρνουμε.

Στό νησί μου –ξέρεις δά τή Ρόδο– έμεις οί γεωργοί στά χρόνια μου βάζαμε σέ μιά σκάφη λίγο σπόρο κι ανάβαμε τρία κεριά. Μέσα στό σπόρο ανακατώναμε κι άλλους καρπούς, νά, σάν νά λέμε καλαμπόκι, σίκαλη, καρύδια, ρόγες από σταφύλι καί λίγο σάρι, από τό περσινό πού τό χαμε επί τούτου φυλαγμένο σέ σακουλάκι. “Α! λησμόνησα τό ρόδι πού θά τό τρώγαμε σάν άποσπέρναμε. Τό ρόδι, γιέ μου, δέν έλειπε ποτέ από τή σποροσακούλα του σποριά, σάν αρχιζε νά σπέρνει.

Σπέρναμε τό λοιπόν κι ευχόμαστε: «Νά γενει τό γέννημα γλυκό σάν τό σταφύλι, τσουπωτό* σάν τό ρόδο κι άφράτο κι άσπρο σάν τό καρύδι».

Σάν γυρίζαμε άπ' τά χωράφια τό δειλινό, τότε πηγαίναμε στά κελάρια καί άνοιγαμε τά βαρέλια του κρασιού. Δοκιμάζαμε τό νιό κρασί, νά δοῦμε πέτυχε-ή δέν πέτυχε. “Ε! κι ετσι, –έδω γέλασαν καί τά γένια του γερο-Στάθη– τόν Άι-Γιώργη τό φτωχό, τόν λέμε καί Μεθυστή...

Ἐκείνη τὴν ὥρα ἦρθε ἡ μοτοσικλέτα τοῦ πατέρα τῆς Ρηνιώς νὰ παραδώσει πορτοκαλάδες. Πῆγε ὁ κύρ Ἀνέστης σπὴ δουλειά του. Κι ἀπόμεινε μονάχος ὁ γερο-Στάθης μὲ τὸ χοντρό φλιτζάνι τοῦ καφέ μπροστά του καὶ τὸ τσιμπούκι του σβηστό. Ὁ νοῦς του ἔχει πετάξει στό χωριό του. Σάν τέτοια μέρα ἐκεῖ... Γλαρώνουν τὰ μάτια του κι ἀποκοιμίζεται ὁ γέρος. Καί στ' ὄνειρό του, νά, μπροστά του τὸ χωράφι. «Καλή σοδειά», λέει στό γείτονα, «καλό κρασί τὸ φετινό», λέει στὸν ἄλλο.

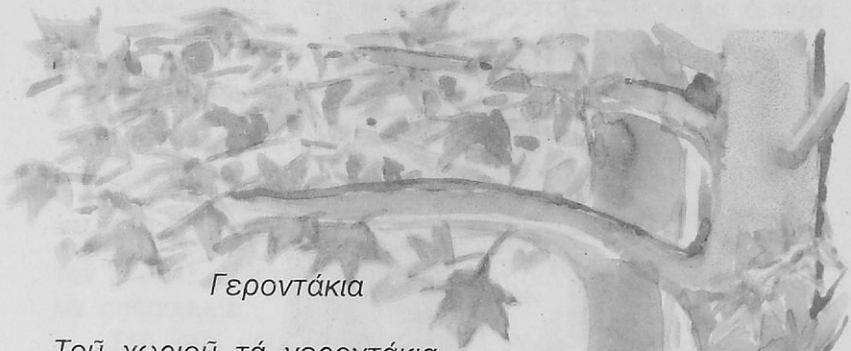
Ἔ! μωρὲ πατρίδα! Ἐδῶ σπὴν πολιτεία χάσαμε τ' αὐγά καὶ τὰ καλάθια, χάσαμε τὰ πασχάλια μας...

---

* ΤΣΟΥΠΩΤΌ: γεμάτο, ψωμωμένο, μὲ πολλοὺς σπόρους.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Τί θά πει «χάσαμε τ' αὐγά καί τά καλάθια»; Ὑπάρχει ἄλλη φράση μέ παρόμοιο νόημα στό κείμενο; Ποιά εἶναι;
2. Γιατί ὁ κύρ Ἀνέστης φοβάται πῶς ξεκούτιανε ὁ γέρο-Στάθης; Ἔχει δίκιο;
3. Πότε ἄρχιζε ἡ σπορά; Τί ἀνακάτωναν μέ τό σπόρο; Ποιά εὐχή ἔκαναν;
4. Τί ὄνειρο εἶδε ὁ γέρο-Στάθης;

Γεροντάκια

Τοῦ χωριοῦ τά γεροντάκια,
μέ γυαλάκια, μπαστουνάκια,
καί πολλά παλιά μεράκια,

δίπλ' ἀπ' τήν παλιά τή βρύση
στό πλατάνι ἔχουν καθίσει,
καί κουβέντα ἔχουν ἀρχίσει.

Μά καθώς περνοῦσε ἡ ὥρα,
ξέσπασε ἡ μεγάλη μπόρα,
κι ὅπου φύγ' οἱ γέροι τώρα.

Ἄ, ξανάγιναν παιδάκια!
– λές καί παίζουν τά «παπάκια» –
τοῦ χωριοῦ τά γεροντάκια.

«Λευκοπηγή»

Π. Πάσχος

ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ Η ΘΥΓΑΤΕΡΑ

Οι πορτοκαλάδες μπήκαν στή θέση τους. 'Ο πατέρας τῆς Ρηνιώσ ἤπιε στά ὄρθια ἕναν καφέ. Ἐπειτα ἀνέβηκε στή μοτοσικλέτα του κι ἔφυγε. Ἐπρεπε πρὶν μεσημεριάσει νά παραδώσει κι ἄλλοῦ ἐμπόρευμα.

'Ο κύρ Ἀνέστης πῆγε καί κάθισε ξανά κοντά στό γερο-Στάθη. Ἀναστέναξε.

–Στὴν πολιτεία ὄλοι χάσαμε τὰ αὐγά καί τὰ καλάθια, εἶπε σχεδόν μέ καημό. Ἐσύ θυμᾶσαι τὴ σπορά κι ἐγώ... Σταμάτησε. Εἶδε τίς ἀναιμικές ἐλίτσες πού ἦταν κοντά στό γήπεδο.

–Ποῦ νά δεῖς τίς χοντρολιές, πού ἔχει τό χωριό μου. Τίς εἶχε φυτέψει ὁ μακαρίτης ὁ παππούς μου. Ἐλιά, εὐλογημένο δέντρο.

'Ο γερο-Στάθης ὅμως δέν ἄκουε. Εἶχε γιά τὰ καλά μετακομίσει ἐκεῖ στή Ρόδο.

Λοιπόν, ἡ ἐλιά εὐλογημένο δέντρο. Δίνει πολλά, ζητάει λίγα. 'Ο κύρ Ἀνέστης δέν ἔχει ἀκουστά πώς ἦταν τό εὐλογημένο δέντρο τῆς Ἀθηνᾶς, πώς μάλωσε ἡ θεά μέ τόν Ποσειδῶνα γιά τὴν Ἀθῆνα, καί πώς κέρδισε ἡ Ἀθηνᾶ δίνοντας δῶρο στοὺς Ἀθηναίους τὴν ἐλιά. Δέν ἔχει ἀκούσει γιά τό στεφάνωμα τῶν νικητῶν στά ἀρχαῖα χρόνια μ' ἕνα λιόκλωνο.

'Εκεῖνο πού ξέρει ὁ κύρ Ἀνέστης εἶναι ὁ ἐλαιώνας του. Οἱ παλιές ἐλιές, οἱ ἄλλες οἱ μικρές πλάι, ὅλες μαζί εἶναι μιά ἀσημένια θάλασσα σάν ἔρθει τό δειλινό. Οἱ μικρές ἐλιές δέν κάνουν καρπό. Οἱ ἄλλες, οἱ μεγάλες, μαζεύουν τόν ἥλιο, τόν δένουν στά κλώνια τους καί τόν τελευταῖο μῆνα τοῦ φθινόπωρου γέρνουν φορτωμένες ἀπό καρπό.

–Μὴ βασκαθοῦν οἱ ἐλιές. Κάρπισαν φέτος!

“Έρχονται έργάτες, ραβδίζουν τίς έλιές, πέφτει ό καρπός στά λιώπανα. Βουνό άπ’ τόν εύλογημένο τόν καρπό! Παλιότερα μάζευαν καί τό χαμολόι*. Φτώχεια βλέπεις. Τό δειλινό γινόταν τό λίχνισμα, δηλαδή τό καθάρισμα τών έλιών άπό τά λιοφυλλα καί τά κλαριά πού σπάσανε στό ράβδο*.

Καθαρισμένος ό καρπός, έτοιμος πιά σέ σακιά, φορτώνεται στά τρακτέρ καί μεταφέρεται στό λιοτρίβι. “Ε! φουκαρά κύρ Μέντη μου, πού κάποτε έσύ τήν έκανες τούτη τή δουλειά!

Μά ό κόπος δέν τελειώνει έδῶ. Δέν είσαι σύ ό μοναδικός πού πās τίς έλιές σου στό λιοτρίβι. Καρτερās όσο νά ρθει ή σειρά σου, πιάνεις κουβέντα, ξευυχτās, καί στίς φωτιές πού έχουν άνάψει, γιά νά ζεστάνουν νερό, ψήνεις φέτες ψωμιού, πού τίς τρώς βουτώντας τες στό φρέσκο λάδι πού μυρίζει έλιά! Χαζεύεις τίς πέτρινες ρόδες του λιοτριβιού, πού γυρίζουν, γυρίζουν, γυρίζουν καί κάνουν πολλό τίς έλιές.

Αυτόν τόν πολλό ύστερα τόν βάζουν μέσα σέ ειδικούς ντορβάδες*. Τούς ντορβάδες αυτούς τούς τοποθετούν τόν έναν πάνω στον άλλο στό πιεστήριο. “Όταν αρχίσει νά δουλεύει τό πιεστήριο, βρέχουν μέ καυτό νερό, «ζεματάνε», τούς ντορβάδες πού έχουν τόν πολλό. Αυτό γίνεται γιά νά χωρίσει τό λάδι άπό τό λιόζουμο.

Σέ λίγο νά, ό κόπος σου, ό μόχθος όλης τής χρονιάς, εκεϊ μπροστά στά μάτια σου, γίνεται λάδι, εύλογημένο λαδάκι του Θεού.

-Καλή λαδιά φέτος, λές.

-Καλή λαδιά, φέτος, σοϋ άπαντοϋν.

-Είπες τίποτα; ρωτάει ό γερο-Στάθης, πού ξύπνησε κι ανακάθεται.

-Νά, τουτο πού έλεγες: «Στήν πολιτεία χάσαμε τά πασχάλια μας.»

- * χαμολόι: Έλιές πεσμένες στη γη από τόν αέρα ή από άλλες αιτίες.
- * ράβδος: Τό τίναγμα τής έλιās με μεγάλα ραβδιά. Σέ άλλους τόπους δέ γίνεται ράβδισμα, αλλά μιάδημα τής έλιās.
- * ντορβάς: Ειδικό μικρό σακί.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Τί προκάλεσε τή νοσταλγία του κύρ 'Ανέστη; Σέ τί διαφέρει ή νοσταλγία του από του γερο-Στάθη;
2. Τί δέν έχει ακούσει γιά τήν έλιά ό κύρ 'Ανέστης; Τί ξέρει γιά τίσ έλιές;
3. Τί σημαίνει ή φράση «... μαζεύουν τόν ήλιο, τόν δένουν στά κλώνια τους»;
4. Μπορείς νά διηγηθείς με τή σειρά τίσ διάφορες φάσεις από τό λιομάζεμα ώσπου νά βγει τό λάδι, έτσι όπως τίσ θυμάται ό Κύρ 'Ανέστης;
5. Τό κείμενο έχει αφηγηματικά καί διαλογικά μέρη. Μπορείς νά τά ξεχωρίσεις;

ΑΙΝΙΓΜΑ

Δίνω γεύση στό φαΐ σου,
βιταμίνες στό κορμί σου.
Τίσ πληγές σου εγώ γλυκαίνω
στό νερό ποτέ δέ μένω.
Τί είμαι;

ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ

1. Φύτεψ' άμπέλι γιά τήν άφεντιά σου
καί έλιά γιά τά παιδιά σου.
2. 'Απ' τόν τρύγο ως τίσ έλιές
δέν άπολείπουν οί δουλειές.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΙΑΣ

Ὁ κύρ Στράτος, ὁ μπακάλης, τὰ ἔχασε. Ὅλο τ' ἀπόγευμα γεμίζει μπουκαλάκια. Τὸ ἄνα μέ λάδι, τ' ἄλλο μέ καλαμποκέλαιο, τ' ἄλλο μέ ραφινέλαιο.

Ἡ Σοφία ἦρθε ἀργά, κόντευε νά κλείσει πιά τὸ μαγαζὶ ὁ κύρ Στράτος.

-Καλῶς τηνε. Ξέχασε τίποτα ἢ μάνα σου;

-Ἐγὼ ξέχασα, εἶπε ντροπαλά ἡ Σοφία.

Ἦταν ἄρρωστη ἢ γιαγιά μου καὶ πήγαμε καὶ τῆς συγυρίσαμε λίγο τὸ σπίτι, δικαιολογήθηκε. Μόλις τώρα γυρίσαμε στό σπίτι μας κι ἔτρεξα. Θέλω... Ἀνέλαβα νά πάω δείγματα ἀπὸ ἐλιές στό σχολεῖο. Θέλω μιά ἐλιά θρούμπα, μιά νυχάτη. Μήπως ξέχασα κανένα εἶδος;

-Ξέχασες τὴν πράσινη τὴν τσακιστή, τῆς θύμισε ὁ κύρ Στράτος.

Ἐχουμε καὶ τίς ξυδάτες καὶ τίς μαυρολιές, πρόσθεσε.

Κατάλαβε ἡ Σοφία πῶς ἦταν κουρασμένος ὁ μπακάλης. Ντράπηκε, γιατί τὸν καθυστεροῦσε.

-Σᾶς κουράζω, ἀλλά ξέρετε αὔριο ἔχουμε μάθημα γιὰ τὴν ἐλιά, προσπάθησε νά δικαιολογηθεῖ.

Κάτι μουρμούρισε ὁ κύρ Στράτος. Ἐχωσε βιαστικά σέ μιά σακούλα τίς ἐλιές-δείγματα, ἔχωσε ἐπίσης βιαστικά τὰ λεφτά στὴν τσέπη του, κι ἄρχισε νά κατεβάζει τὰ ρολά, νά κλείσει.

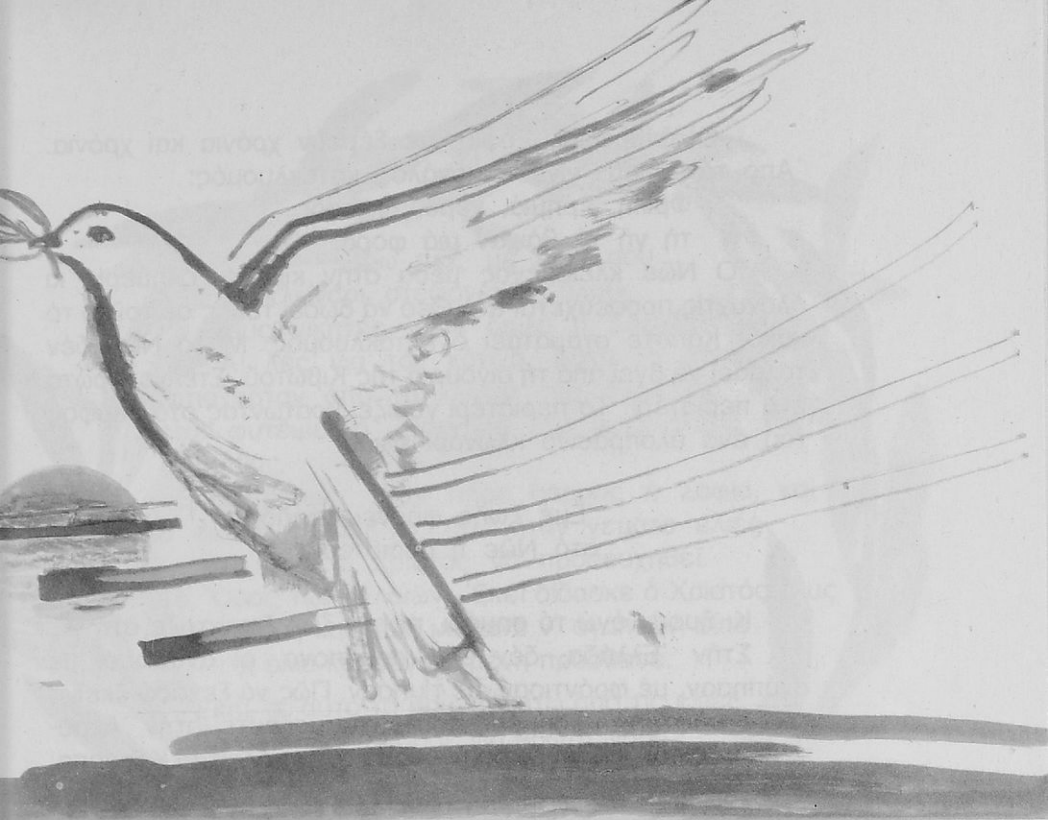
Ἡ Σοφία πήγε στό σπίτι. Ἐκεῖ βρῆκε ἓνα σημείωμα τῆς μητέρας της.

«Ἐαναπετάγομαι ὡς τὴ γιαγιά. Δέ θά ἀργήσω.»

Ἡ Σοφία ἦταν πολὺ κουρασμένη. Βοήθησε τὴ μητέρα στίς δουλειές, ἔτρεξε στό γιατρό, στό φαρμακεῖο... Ἐπλυσε καὶ τὰ πιάτα... νυστάζει... πόσο νυστάζει ἡ Σοφία!

Ἀδειάζει τὴ σακούλα, βάζει σ' ἓνα πιατάκι τίς διαφορετικές ἐλιές. Ὁ δάσκαλος τούς εἶπε:

«Παρατηρήστε μέ προσοχή τόν καρπό τῆς ἐλιάς.»

Ἡ Σοφία ξέρει ἀπό ἐλιές. Κάθε χρόνο πάνε στό χωριό καί παίρνουν τή σοδειά τους. Ὅμορφα πού εἶναι ἐκεῖ. Γυρίζει ἀπό ἐλιά σέ ἐλιά, ψευτοδίνει ἓνα χέρι - ἓνα χεράκι δηλαδή - μιλάει μέ τούς ἐργάτες καί... Μά τώρα εἶναι ἐδῶ ἡ ἐλιά... Πῶς κι ἤρθες τόσο δρόμο, κυρα-ἐλιά; ρωτάει ἡ Σοφία.

-Ἦρθα νά σοῦ πῶ τήν ἱστορία μου, λέει ἡ ἐλιά κι εἶναι σάν θρόισμα τοῦ ἀγέρα ἡ φωνή της. Ξέρω πῶς μ' ἀγαπᾶς. Καί θέλω τήν ἱστορία μου νά τήν πεῖς αὔριο καί στά ἄλλα παιδιά στήν τάξη σου.

Ἡ ἐλιά στάθηκε λίγο, σάν νά σκέφτηκε κι ἄρχισε νά ψιθυρίζει:

-Οί ἄνθρωποι, Σοφία, μέ ξέρουν χρόνια καί χρόνια.
Ἐπί τούτῳ πού ἔγινε ὁ μέγας κατακλισμός:

Φρίκη, ἐρημιά, νερό, σκοτάδι,
τή γῆ τή θάψαν μιά φορά.

Ὁ Νῶε κλεισμένος μέσα στήν κιβωτό, ὀλημερίς κι ὀλονυχτίς προσεύχεται στό Θεό νά δώσει τέλος σέ τούτο τό κακό. Κάποτε σταματάει ὁ κατακλισμός. Μά ὁ Νῶε δέν τολμάει νά βγεῖ ἀπό τή σιγουριά τῆς Κιβωτοῦ. Στέλνει πρῶτα ἕνα περιστέρι. Τό περιστέρι γυρίζει κρατώντας στό ράμφος του ἕνα ὀλοπράσινο κλωνάρι ἐλιάς:

Ἐμέ ζωῆς φέρνει σημάδι
στό Νῶε ἡ περιστέρα.

Κι ἡμουν ἐγώ τό σημάδι, πῶς ἡ ζωῆ ξανάρχιζε στή γῆ.
Στήν Ἑλλάδα, δέν ἔχω παράπονο, οἱ ἄνθρωποι μέ ἀγάπησαν, μέ φρόντισαν, μέ τίμησαν. Πῶς νά ξεχάσω ἐκεῖνο τό ἀστραφτερό μεσημέρι, πού εἶχαν μαζευτεῖ στήν Ἀκρόπολη οἱ Θεοί, γιά νά δώσουν ὄνομα στήν πόλη τοῦ Κέκροπα;

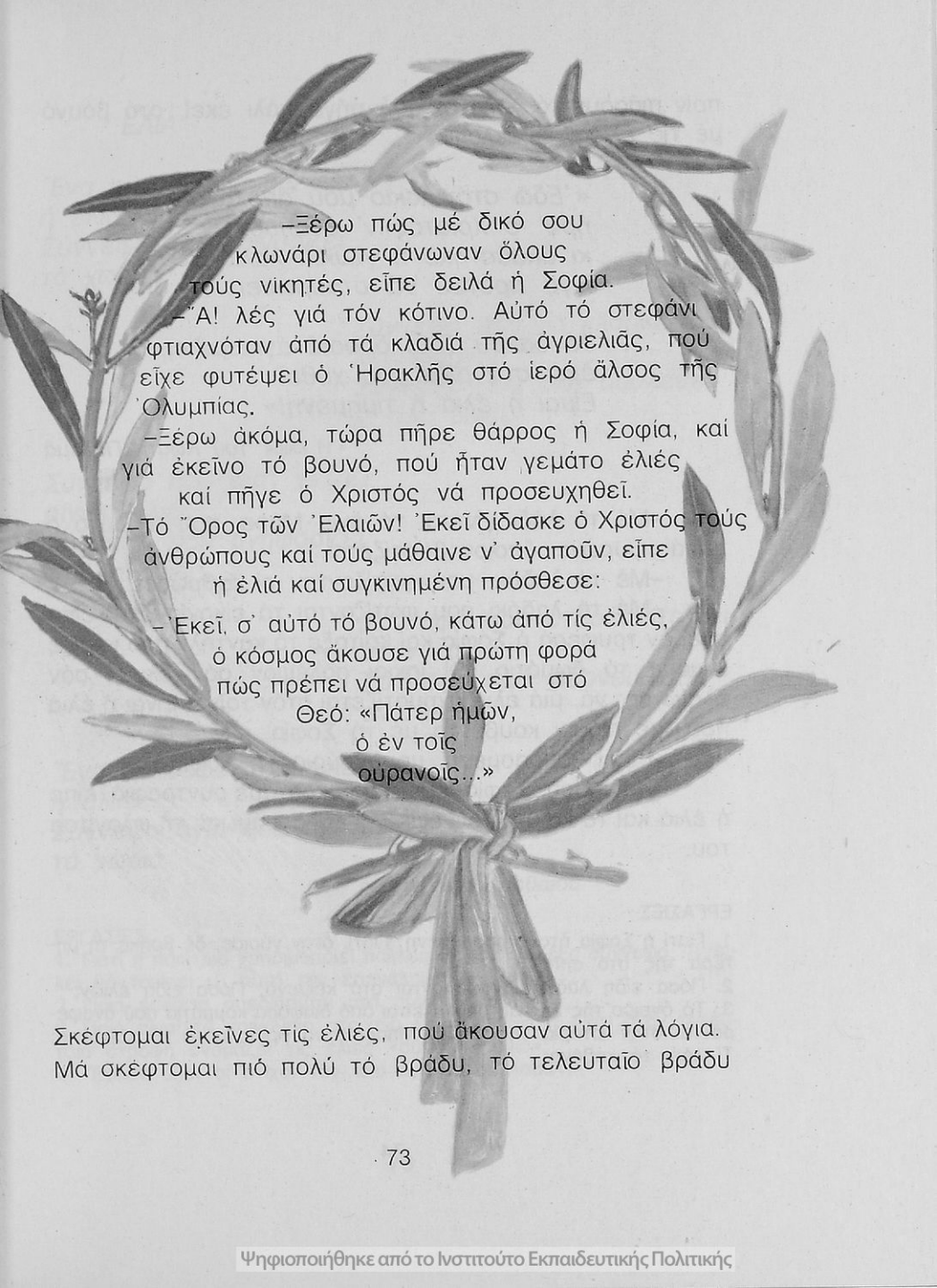
Ἐφτασε ἡ Ἀθηνᾶ. Ποιό θά ἔταν τό δῶρο της;

Ἐφτασε ὁ Ποσειδῶνας. Ποιό θά ἔταν τό δῶρο του;

Νερό πρόσφερε ὁ Ποσειδῶνας. Ἐλιά ἡ Ἀθηνᾶ. Νίκησε ἡ ἐλιά...

Ἡ ἐλιά σώπασε γιά λίγο, σάν νά ἔχε χαθεῖ στή θύμηση ἐκείνου τοῦ καιροῦ. Ὑστερα μέ σιγανή φωνή συνέχισε:

-Οἱ Ἀθηναῖοι στά Παναθήναια τιμοῦσαν τή θεά τους. Καί στούς ἀγῶνες πού γίνονταν, ἔδιναν ἔπαθλο στούς νικητές ἕναν ἀμφορέα μέ λάδι, πού βγαίνει ἀπό τήν ἱερή ἐλιά τοῦ βράχου τῆς Ἀκρόπολης.

-Ξέρω πώς μέ δικό σου
κλωνάρι στεφάνωναν όλους
τούς νικητές, είπε δειλά ή Σοφία.
-Α! λές γιά τόν κότινο. Αυτό τό στεφάνι
φτιαχνόταν από τά κλαδιά τής άγριελιάς, πού
είχε φυτέψει ό Ήρακλής στό ιερό άλσος τής
Όλυμπίας.
-Ξέρω άκόμα, τώρα πήρε θάρρος ή Σοφία, και
γιά εκείνο τό βουνό, πού ήταν γεμάτο έλιές
καί πήγε ό Χριστός νά προσευχηθεί.
-Τό Όρος τών Ήλαιών! Εκεί δίδασκε ό Χριστός τούς
άνθρώπους και τούς μάθαινε ν' άγαπούν, είπε
ή έλιά και συγκινημένη πρόσθεσε:
- Εκεί, σ' αυτό τό βουνό, κάτω από τίς έλιές,
ό κόσμος άκουσε γιά πρώτη φορά
πώς πρέπει νά προσεύχεται στό
Θεό: «Πάτερ ήμών,
ό έν τοίς
ουρανοίς...»

Σκέφτομαι εκείνες τίς έλιές, πού άκουσαν αυτά τά λόγια.
Μά σκεφτομαι πιό πολύ τό βράδυ, τό τελευταίο βράδυ

πρίν πιάσουν τό Χριστό, πού πήγε πάλι ἐκεῖ, στό βουνό μέ τίς ἐλιές, κι ἔκλαψε:

«'Εδῶ στόν ἴσκιο μου ἀποκάτου
ἦρθ' ὁ Χριστός ν' ἀναπαυτεῖ
κι ἀκούστηκε ἡ γλυκιά λαλιά Του
λίγο προτοῦ νά σταυρωθεῖ.

Τό δάκρυ Του, δροσιά ἀγιασμένη,
ἔχει στή ρίζα μου χυθεῖ.
Εἶμαι ἡ ἐλιά ἡ τιμημένη!»

«Ἡ ἐλιά» τοῦ Κωστή Παλαμά

-Μέ τό λάδι γίνεται τό ἅγιο Μύρο, πού μ' αὐτό ὁ παπάς μυρώνει ὅποιον βαπτίζεται.

-Μέ τό λαδάκι μου φωτίζονταν οἱ ἄνθρωποι.

-Μέ τό λαδάκι σου φωτίζονται τά εἰκονίσματα, εἶπε σχεδόν τρυφερά ἡ Σοφία καί κοίταξε τό καντήλι, πού γέμιζε ἴσκιους τό δωμάτιο. Οἱ ἴσκιοι σάλεψαν σάν ἐλιές, σάν ἐλαιώνας· νά, μιὰ ἐλιά σχηματίζεται στόν τοῖχο. Εἶναι ἡ ἐλιά πού ἔχε πιάσει κουβέντα μέ τή Σοφία.

-Εἶμαι κουρασμένη, μурμουρίσει ἡ Σοφία.

-Κοιμήσου, Σοφία, ἐμεῖς σοῦ κρατᾶμε συντροφιά, εἶπε ἡ ἐλιά καί τό καντήλι ἐγενεψε ναί καί δυνάμωσε τή φλογίτσα του.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Γιατί ἡ Σοφία ἦταν κουρασμένη; Γιατί, ὅταν γύρισε, δέ βρῆκε τή μητέρα της στό σπίτι;
2. Πόσα εἶδη λαδιοῦ ἀναφέρονται στό κείμενο; Πόσα εἶδη ἐλιῶν;
3. Τό ὄνειρο τῆς Σοφίας ἀποτελεῖται ἀπό διάφορα κομμάτια πού ἀναφέρονται στήν ἱστορία τῆς ἐλιάς. Μπορεῖς νά βρεῖς αὐτά τά κομμάτια; Τί λέει τό καθένα;

ΕΛΙΑ

Ένα σύννεφο άσημένιο
ή έλιά.
Σύννεφο πού τριγυρίζει
τά χωριά.

Σύννεφο πού τά κλαριά του
λέν ειρήνη.
Σύννεφο πού όλο δουλεύει
κι όλο δίνει.

Σύννεφο πού αντί χαλάζι
ρίχνει έλιές.
Σύννεφο πού άνηφορίζει
στις πλαγιές.

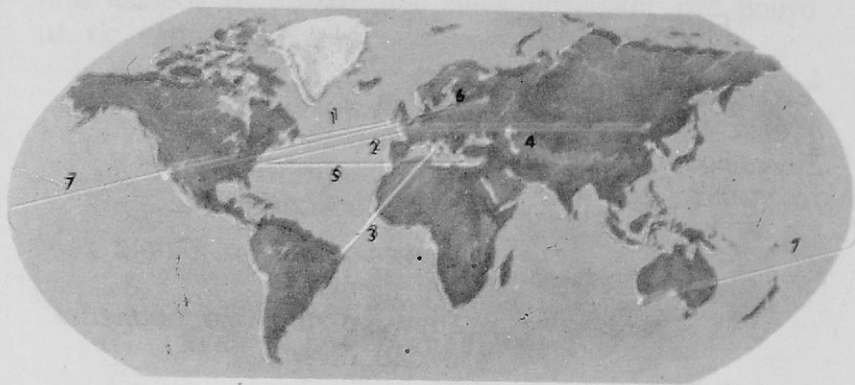
Σύννεφο πού στέρεο στέκει
στόν καιρό.
Σύννεφο πού φέρνει λάδι
άντί νερό.

Ένα σύννεφο άσημένιο
ή έλιά.
Σύννεφο άγιο πού άγκαλιάζει
τά χωριά.

Ρένα Καρθαίου

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Γιατί ή ποιήτρια χρησιμοποιεί πολλές φορές τή λέξη σύννεφο; Τι θέλει νά τονίσει μ' αυτή τήν επανάληψη;
2. Ποιά επίθετα αποδίδονται στό σύννεφο-έλιά.
3. Ποιό είναι τό καινούριο στοιχείο κάθε στροφής; Γιατί στήν τελευταία στροφή όνομάζει τίς έλιές «σύννεφο άγιο»;
4. Έχουν όλοι οι στίχοι τόν ίδιο αριθμό συλλαβών;

Η ΓΗ ΜΑΣ

Τά παιδιά, καιρό τώρα, έβλεπαν μιά μεγάλη ύδρόγειο σφαίρα πού είχε ό διευθυντής στό γραφεϊό. "Αχ, νά μπορούσαν νά τή δοϋν, νά τή χαροϋν από κοντά! Τήν κρυφοκοίταζαν κι άναστενάζαν. Τό είπαν στό δάσκαλο.

-Θά τή φέρουμε αύριο στήν τάξη! ύποσχέθηκε έ-
κεινος.

Καί ή ύδρόγειος σφαίρα ήρθε στήν τάξη μέ μεγάλες τιμές. "Όλοι ήθελαν νά βοηθήσουν νά στηθεϊ στήν έδρα, όλοι ήθελαν νά τήν άκουμπήσουν. Ήταν ένα όνειρο· και λίγο τό 'χεις νά μπορείς νά πιάνεις τό όνειρό σου;

'Αφοϋ τήν έβαλαν πάνω στήν έδρα, γύρισαν στίς θέσεις τους. "Όλοι ήταν ένθουσιασμένοι. 'Ακόμα κι ό δάσκαλος.

-Παιδιά, νάτη ή γή μας! Τήν έσπρωξε ό δάσκαλος μαλακά, έκανε δυό τρεις γύρους ή σφαίρα. Τά παιδιά σηκώθηκαν ξανά από τά θρανία τους, πήγαν μπροστά στήν έδρα κι έγιναν... Κολόμβοι. 'Ανακάλυπταν...

-Νάτη ή 'Ιαπωνία... 'Η 'Ασία... 'Ο 'Αλέξης ξανάδωσε μιά έλαφριά σπρωξιά, ή σφαίρα γύρισε.

-Θά πάω σ' όλα αυτά τ'ά μέρη, είπε σιγά. Νά ό Πειραιάς, από δώ θά ξεκινήσω.

-Νά οί Πόλοι, ή 'Αρκτική, ή 'Ανταρκτική, μαγεύτηκε ό Στέλιος. Μαγεύτηκαν όλα τ'ά παιδιά.

-'Εγώ έχω σπίτι μου ένα βιβλίο γιά έξερευνήσεις τυπωμένο στό τυπογραφείο πού εργάζεται ή μητέρα μου, είπε ή Βαγγελιώ.

-Μιλάει γιά τίς έξερευνήσεις στή στεριά; ρώτησε μέ ενδιαφέρον ό δάσκαλος.

-Μιλάει γιά τίς έξερευνήσεις στή θάλασσα, εξήγησε ή Βαγγελιώ.

-Φέρ' το αύριο, τήν παρακάλεσαν τ'ά παιδιά.

-'Αν αύριο μιλήσουμε γιά έξερευνήσεις, γιατί δέν πρέπει νά μιλήσουμε γιά τό διάστημα; ρώτησε ό Πέτρος.

-Αυτή τήν εργασία νά τήν αναλάβεις εσύ, Πέτρο. Δέν μάς είπες πώς θά γίνεις αστροναύτης; πείραξε ό Γιάννης τό φίλο του. Κοκκίνησε ό Πέτρος. Τ' άρεσε νά διαβάζει μυθιστορήματα γιά τό διάστημα. Είχε διαβάσει όλο τόν 'Ιούλιο Βέρν. Μιά μέρα είχε έμπιστευτεί τ' όνειρό του στό παιδιά κι από τότε «τά μυαλά του Πέτρου είναι στόν άέρα», «άεροβατείς», «δέν πατάς τ'ά πόδια σου στή γή», όλο τέτοια άκουε. 'Αλλά μπροστά στήν «έπίσημη άρχή» τής τάξης, τό δάσκαλο, πρώτη φορά γινόταν τέτοια κουβέντα. 'Εσφιξε τ'ά δόντια του καί είπε αυτό πού είχε διαβάσει τελευταία:

-'Ο τόμος «πλανήτης γή» έκλεισε κι άνοιξε ένας καινούριος τόμος: «γή καί διάστημα». Τό 'πε μέ τόσο επίσημο τόνο, πού ξάφνιασε τ'ά παιδιά.

Τά χαμόγελα σταμάτησαν. 'Ο δάσκαλος πήγε πρós τό παράθυρο. Κοίταξε έξω, ξαναγύρισε, κοίταξε ένα ένα τ'ά παιδιά καί είπε:

-'Η έξερεύνηση τής γής, τής θάλασσας καί του διαστήματος θέλει θάρρος, άγωνιστικότητα καί αυταπάρηση. Ξεκινάει από τήν άνάγκη πού έχει ό άνθρωπος, νά

«γνωρίσει», νά «μάθει». Ἡ περιπέτεια εἶναι μιά λέξη, πού ἠλεκτρίζει ὅλους μας. Κι ὁ ἄνθρωπος δέχεται νά ριψοκινδυνεύσει, γιά νά ἰκανοποιήσει τήν ἀνάγκη γιά γνώση. Λοιπόν, ὅλοι μας περιμένουμε, μέσα σέ δύο βδομάδες, τή δουλειά πού θά μαζέψετε γιά ὅλη αὐτή τή θαυμάσια περιπέτεια.

Ὁ Γιάννης ἐκείνη τή στιγμή εἶπε:

–Νομίζω πώς πρέπει νά βραβευτεῖ ἡ πιό σπουδαία ἐργασία. Σάν πρόεδρος τῆς τάξης προτείνω νά δώσουμε στό νικητή ἕνα βραβεῖο.

–Μιά σοκολάτα τοῦ δεκάρικου! Τό ταμεῖο εἶναι φτωχό, θύμισε ἡ Ρηνιώ.

–Μά θά ἐργαστοῦν σκληρά τά παιδιά, εἶχε ἀντιρρήσεις ὁ πρόεδρος. Πρέπει νά ἀμειφθοῦν.

Ἡ Ρηνιώ περήφανη ἔφερε παράδειγμα ἀπό τήν ἱστορία.

–Οἱ πρόγονοί μας πάλευαν γιά ἕνα κλωνάρι ἐλιάς.

Καί τό ἐπιχείρημα ἔπιασε. Ἐπαθλο θά ἦταν ἕνα κλωνάρι ἐλιάς, ἀπό τήν ἐλιά πού βρισκόταν μπροστά στό γήπεδο.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Ποιά παιδιά ἀνέλαβαν ἐργασίες καί πάνω σέ ποιά θέματα;
2. Μπορεῖς νά βρεῖς στά λόγια τοῦ δασκάλου τά αἴτια πού σπρώχνουν τούς ἀνθρώπους στίς ἐξερευνήσεις;
3. Ποιό εἶναι τό νόημα τῆς φράσης «ὁ τόμος πλανήτης γῆ ἔκλεισε καί ἀνοιξε ἕνας καινούριος τόμος: γῆ καί διάστημα...»;
4. Κρίνεις ὀρθή τήν ἀπόφαση τῶν παιδιῶν νά δώσουν βραβεῖο στήν καλύτερη ἐργασία;
5. Προτιμᾷς κλωνάρι ἐλιάς γιά βραβεῖο ἢ ἄλλη ἀμοιβή; δικαιολόγησε τήν ἀποψή σου.

ΜΙΑ ΕΚΔΡΟΜΗ

Τό αὐτοκίνητο ἄργησε νά ῥθει. Τά παιδιά κρατοῦσαν τσίλιες στό σταυροδρόμι.

—Λές νά τό ἔπιασε λάστιχο;

—Λές ν' ἀρρώστησε ὁ ὁδηγός; Τά παιδιά ἀνησυχοῦσαν κι ὄλο τό κακό ἔβραζαν μέ τό νοῦ τους. Εἶχαν μαζί τους τσάντες, τσαντάκια μέ φαγητά, παγούρια, μιά μπάλα.

“Ὅταν φάνηκε τό αὐτοκίνητο, ἀνάπνευσαν. Ἐπί τέλους ἦρθε! Ἀνέβηκαν σβέλτα καί ταχτοποιήθηκαν χωρίς πολλές φωνές. Μόνο σάν ξεκίνησαν, μπήκε ἡ καρδιά τους στόν τόπο της. Ἡ ἐκδρομή ἦταν πιά μιά πραγματικότητα...”

Ἡ ἐκδρομή ἄρχιζε. Κι ἐκδρομή θά πεῖ κέφι καί τραγούδι. Ἄρχισαν λοιπόν νά τραγουδοῦν μ' ὄλη τήν ψυχή καί τή φωνή τους...

Ἐφτασαν ψηλά στά ἔλατα. Καί ξύπνησαν τά ἔλατα, καί ξύπνησαν οἱ πλαγιές, κι ἀντιβούισαν τά φαράγγια, καί ἔπαιξαν μπάλα τά παιδιά, καί φώναζαν «γκόλ», «γκόλ»! Κι ἦταν τόσο ὁμορφα, πού ξεθάρρεψε ἓνας λαγός καί στάθηκε νά μάθει πῶς παίζεται τό ποδόσφαιρο.

“Ὅταν ὁ ἥλιος ἀνέβηκε ψηλά, τά παιδιά πείνασαν. Βρῆκαν μιά πηγή, κάθισαν ἐκεῖ πλάι, ἄνοιξαν τίς τσάντες τους κι ἔβγαλαν τά φαγητά τους.

—Τί ὁμορφο πού εἶναι τό δάσος! ἐνθουσιάστηκαν.

Ἡ Μυρτώ, πού ἔχει ὠραία φωνή, ἄρχισε ἓνα τραγούδι:

*Τό δάσος πού λαχτάριζες
ὥσπου νά τό περάσεις,
τώρα νά τό ξεχάσεις,
διαβάτη ἀποσπερνέ.*

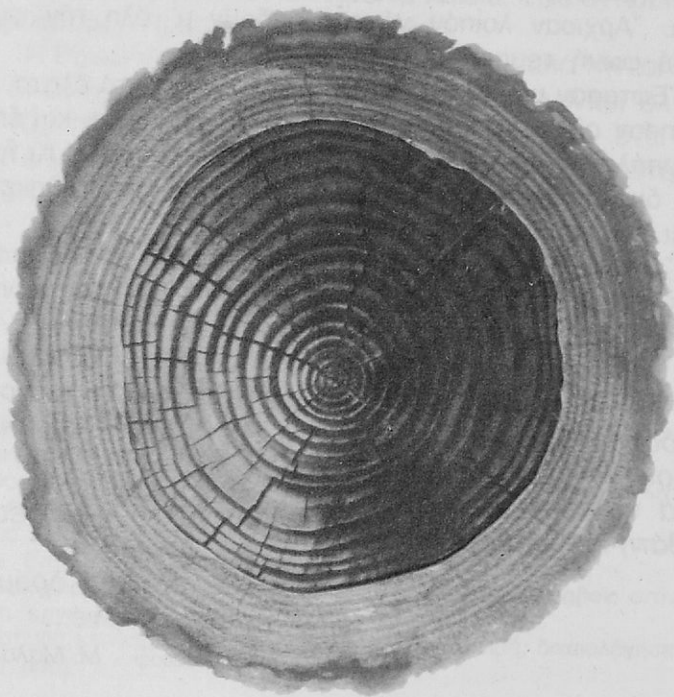
*Μιάν αὐγινή τό κούρσεψαν
ἀνίδρωτοι λοτόμοι
κι ἐκεῖ εἶναι τώρα δρόμοι,
διαβάτη ἀποσπερνέ...*

«Τό δάσος» Μ. Μαλακάση

“Όλοι τό τραγουδοῦσαν σιγά σιγά μαζί μέ τή Μυρτώ.
Οὔτε ἄκουσαν τά βήματα. Ἐκεῖ μπροστά τους ξαφνικά
φάνηκε...”

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Ποιές διαφορετικές ψυχικές κατάστασεις ἐκφράζονται μέ τίς λέξεις τοῦ κειμένου: «τά παιδιά ἀνησυχούσαν», «ἀνάπνευσαν», «μπήκε ἡ καρδιά τους στόν τόπο της»;
2. Στό ποίημα τοῦ Μαλακάση ὀλόκληρη ἡ δεῦτερη στροφή δικαιολογεῖ ἓνα στίχο τῆς πρώτης. Μπορεῖς νά βρεῖς ποιός εἶναι αὐτός ὁ στίχος;
3. Ὑπάρχουν πραγματικά καί φανταστικά σημεῖα μέσα στό κείμενο. Νά τά ξεχωρίσεις.

ΕΝΑΣ ΠΟΛΥΤΙΜΟΣ ΦΙΛΟΣ: ΤΟ ΔΑΣΟΣ

Ξαφνικά φάνηκε ένας κύριος μ' ένα σκύλο. Στάθηκε. Στάθηκε κι ο σκύλος.

-Καλημέρα, είπε ζεστά στα παιδιά.

-Καλημέρα, είπε κι ή ουρά του σκύλου.

"Όλοι σηκώθηκαν. Άντιχαιρέτισαν.

-Καλημέρα σας.

-Καλημέρα, είπε κι ο δάσκαλος κι έδωσε τό χέρι του στον άγνωστο.

-Έκδρομή! Μπράβο! Τό πίο μεγάλο σχολείο είναι ή φύση. Καλώς ήρθατε στό δάσος μας! Άπό κουβέντα σέ κουβέντα τά παιδιά έμαθαν πώς είναι ο δασάρχης.

-Περάσατε από τά παλιά καμίνια, όπου έφτιαναν παλιότερα κάρβουνα οι καρβουνιάρηδες; ρώτησε τά παιδιά ο δασάρχης. Τά παιδιά κούνησαν άρνητικά τό κεφάλι τους.

-Κρίμα, είπε ο δασάρχης. Κρέμασε τό ραβδί πού κρατούσε σ' ένα δέντρο και κάθισε κάτω στό χῶμα. Άκούμπησε τήν πλάτη του σ' έναν κορμό. Κατάλαβαν τά παιδιά πώς τό δάσος ήταν γι' αυτόν νά, αυτό πού λέμε «σάν τό σπίτι του».

-Θά σās πῶ τότε εγώ γιά τά καμίνια, είπε.

Τά παιδιά κάθισαν κι αυτά κάτω όλόγυρά του και κρεμάστηκαν από τά χείλια του. Κάθισε κι ο δάσκαλος, κάθισε κι ο σκύλος στα δυό πισινά του πόδια, κι ο δασάρχης άρχισε νά τούς εξηγεί τόν τρόπο πού γίνονται τά κάρβουνα. Τούς είπε πώς γιά νά κάνουν κάρβουνα, ρίχνουν πολλά ξύλα σ' ένα μεγάλο καμίνι. Σκεπάζουν τό καμίνι μέ χῶμα, αλλά τόσο καλά, ὥστε νά μήν μπαίνει άέρας από πουθενά. "Ύστερα, από μιά τρύπα πού έχουν αφήσει επίτηδες, βάζουν φωτιά στα παραχωμένα ξύλα. Τό καμίνι σκεπασμένο καίει σιγά σιγά.

“Υστερα από όρισμένη ώρα τὰ ξύλα μέ τή σιγανή φωτιά γίνονται κάρβουνα.

–Καί τὰ δέντρα; ρώτησε ό Μαθιός.

–“Όπως οί λοτόμοι, έτσι κι οί καρβουνιάρηδες, είπε ό δασάρχης, κόβουν μόνο τὰ δέντρα πού τούς λέμε έμεις νά κόψουν, κι έτσι δέν καταστρέφουν τό δάσος. Τό καλό όμως είναι πού τὰ περισσότερα κάρβουνα τὰ έχουμε χωρίς νά κόβουμε δέντρα. Τὰ βρίσκουμε στή γή. Καί θά σάς πώ τό γιατί.

Έδω καί χιλιάδες χρόνια τὰ δάση ήταν τόσο πυκνά, πού δέν μπορούσε νά μπει μέσα ζωό νά βοσκήσει. Μέ δυσκολία ζούσαν εκεί λιοντάρια, άρκοϋδες, λύκοι καί μεγάλα πουλιά, μέ φτεροϋγες θεόρατες καί μ' άτσάλινα νύχια. “Όποιο θηρίο μπορούσε έτρωγε τό μικρότερο, γιά νά ζήσει. Μέσα στους λόγκους αυτούς ό ήλιος δέν μπορούσε νά μπει. Νύχτωνε από τήν ήμέρα. Τὰ δάση εκείνα γέρασαν καί τὰ δέντρα τους έπεσαν κάτω. Κι επειδή άνοιξε ή γή από σεισμούς καί κατακλυσμούς, εκείνα παραχώθηκαν σέ πολλές όργιές βαθιά.

Καθώς περνούσαν τὰ χρόνια, άλλα δάση φύτρωναν καί ψήλωναν κι αυτά, όπως τὰ πρώτα, κι ύστερα γερνούσαν καί πέθαιναν! Κι άνοιγε ή γή καί τὰ έθαβε. Καί πάλι άλλα φύτρωναν.

Τί έγιναν εκείνα τὰ πεθαμένα δάση; Δέ χάθηκαν. Σήμερα πού σκάβουμε πολύ βαθιά, τὰ ξαναβρίσκουμε. Δέν είναι δέντρα όπως ήταν. Τὰ ξύλα τους μέσα στή γή έγιναν κάρβουνα σκληρά σαν τήν πέτρα καί μαύρα.

Καί σήμερα, πού οί άνθρωποι είναι πολλοί κι έχουν ανάγκη από μεγάλες φωτιές γιά τίς έργασίες τους, άνοίγουν τή γή καί βρίσκουν όσο κάρβουνο θέλουν. Μ' αυτά άνάβουν τίς μηχανές, κινούν τὰ έργοστάσια, τούς σιδηροδρόμους καί τὰ βαπόρια. Συλλογιστείτε πόσες είναι αυτές οί μηχανές καί πόσα κάρβουνα χρειάζονται.

Ποιός θά τό λεγε, πώς εκείνα τά πεθαμένα δέντρα θα γίνονταν χρήσιμα ύστερα από χιλιάδες χρόνια. Κι όμως, αυτό είναι τό δάσος. Κάνει καλό στον άνθρωπο μέ χίλιους τρόπους. Δέν κουράζεται ποτέ. Ζει καί μās χρησιμεύει. Πεθαίνει καί μās χρησιμεύει.

Γιά νά μās δώσει όμως τό δέντρο όσα μās χαρίζει, πρέπει νά ζει μέ χιλιάδες άλλα δέντρα. Γιατί, όπως οι άνθρωποι, έτσι καί τά δέντρα ζοϋν πολλά μαζί στους τόπους πού θέλουν αυτά καί βοηθοϋν τό ένα τό άλλο.

Ένωμένα πολεμοϋν τό βαρύ χειμώνα καί τό καυτερό καλοκαίρι. Ένωμένα μεγαλώνουν, κάνουν μεγάλους κορ-

μούς και πετοῦν δυνατά κλαδιά. Ἔτσι γίνεται στά ὕψη τῶν βουνῶν μιά μεγάλη πολιτεία, πού τή λέμε δάσος. *Αὐτή ἐδῶ!*
«Τά ψηλά βουνά» *Ζαχαρίας Παπαντωνίου*

Ὁ δασάρχης σταμάτησε νά μιλάει, μά τά παιδιά δέν κινήθηκαν. Πρῶτος σηκώθηκε ὁ σκύλος. Γρύλισε σιγανά: «Θά κρατήσῃ πολύ ἢ κουβέντα; Ἡ βόλτα μας δέ θά γίνῃ;» Ἔτσι κατάλαβαν τά παιδιά, πῶς εἶπε ὁ σκύλος. Μά φαίνεται πῶς τό ἴδιο κατάλαβε κι ὁ δασάρχης.

– Ἐγώ πηγαίνω, κι ἐσεῖς χαρεῖτε αὐτή τή μέρα πού σᾶς χάρισε τό δάσος. Τρέξτε, ν' ἀνοίξουν τά πνευμόνια σας, νά γεμίσουν ὀξυγόνο. Τό ὀξυγόνο, πού κι αὐτό σᾶς τό χαρίζει τό δάσος!

Χαιρέτισε τό ἴδιο ζεστά κι ὅπως ἦρθε ἀθόρυβα ἔτσι κι ἔφυγε.

Ξαφνικά ἢ Μυρτώ ἔτρεξε, ἀγκάλιασε ἓνα χοντρό κορμό σφιχτά καί εἶπε στό δέντρο μέ ἀγάπη:

Φίλε μου!

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Πῶς εἶπε ὁ δασάρχης στά παιδιά ὅτι γίνονται τά κάρβουνα σήμερα;
2. Πῶς ἐγιναν τά κάρβουνα πού τά βρίσκουμε ἔτοιμα στή γῆ;
3. Τό δάσος κάνει καλό στόν ἄνθρωπο μέ χίλιους τρόπους. Ποιούς ἀναφέρει τό κείμενο; Ὑπάρχουν κι ἄλλοι;
4. Τί ἔκαμε τή Μυρτώ νά ἀγκαλιάσῃ τόν κορμό τοῦ δέντρου καί νά πῇ: «Φίλε μου!»;

Ο ΚΥΚΛΟΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Τά παιδιά έπαιξαν, έτρεξαν. Κάποια στιγμή κουράστηκαν. Μαζεύτηκαν τριγύρω από τό δάσκαλο. Τόν κοίταξαν παραξενεμένα. Γιατί άραγε ό δάσκαλος ήταν συλλογισμένος; Κάθισαν κοντά του.

-Τί συμβαίνει; τόν ρώτησαν μέ τά μάτια τους. Κατάλαβε ό δάσκαλος πώς περίμεναν νά τούς πεί τί τόν έκανε τόσο σκεφτικό.

-Παιδιά, άκούσατε λίγα γιά τό δάσος. Τό δάσος πού ό άνθρωπος τό καταστρέφει άσυλλόγιστα. Δέ σκέφτεται πώς τό δάσος είναι ζωή. Έτσι άρχισε νά μιλάει ό δάσκαλος κι ήταν σάν νά μιλούσε στό κάθε παιδι χωριστά!

-Ό κόσμος όλόκληρος ρίχτηκε πάνω στή φύση, σάν νά 'ταν ή φύση έχθρός. Καί τήν κατέστρεψε. Έτσι τώρα ό άνθρωπος στέκεται τρομαγμένος μπροστά σέ μιά έρημη, καταστραμμένη γή. Μέταλλα, πετρέλαια, τρόφιμα, ζωντανόι όργανισμοί τής θάλασσας καί τής ξηράς, τά πουλιά, τά ψάρια του βυθού καί τά άγρια κοπάδια τής ζούγκλας, ή πολύτιμη ξυλεία του δάσους, άκόμα καί τό νεράκι του Θεού, πού ήταν άλλοτε άφθονο, λιγοστεύουν, λιγοστεύουν...

Η φωνή του δασκάλου είχε γίνει τώρα βροντερή. Σηκώθηκε όρθιος.

-Παρατήστε τά πράματά σας καί έλάτε μαζί μου.

Προχώρησαν ώσπου βγήκαν σ' ένα ξέφωτο.

-Ένα ψόφιο πουλί! Φώναξε ένα παιδί κι όλα έτρεξαν εκει. Ό δάσκαλος χωρίς βιάση πλησίασε κι αυτός. Άφησε τά παιδιά νά περιεργαστούν τό πουλί. Δέν τά εμπόδισε σάν άνοιξαν ένα λάκκο καί τό 'βαλαν μέσα. Όταν τέλειωσαν, κοίταξαν έρωτηματικά τό δάσκαλο.

-Τώρα τί κάνουμε; ρώτησε ό Γιάννης.

-Μιλάμε γιά τόν κύκλο τής ζωής, είπε ό δάσκαλος. Τά

παιδιά δέν κατάλαβαν.

-Τί είναι ο κύκλος τής ζωής; Μήπως ξέρει κανένας; ρώτησε ο δάσκαλος.

Τά παιδιά κοιτάχτηκαν μεταξύ τους. "Όχι, δέν ήξεραν. Ο δάσκαλος χαμογέλασε.

-Τόν κύκλο τής ζωής τόν ξέρετε όλοι, γιατί τόν άντικρίζετε όλοι κάθε μέρα, επέμεινε.

Τά παιδιά τόν κοίταξαν σάν χαμένα. Ο δάσκαλος έσκυψε, πήρε ένα ίσιο κλαρί από κάτω, ίσωσε και τό χῶμα και ζωγράφισε τή γή μας.

-Έδῶ επάνω ζοῦμε, εἶπε, έμεῖς και τά ζῶα, νά έδῶ πετοῦν τά έντομα και τά πουλιά, έδῶ φυτρώνουν τά φυτά!

Έσκυψαν τά παιδιά, είδαν όλοζώντανα τούς άνθρώπους, τά πουλιά, τά δέντρα.

-Κι έδῶ είναι ή θάλασσα, πού μέσα της ζοῦν τά ψάρια και τά φυτά τοῦ βυθοῦ.

Τά παιδιά είδαν μέ τή φαντασία τους όλοζώντανα τά ψάρια και τά φυτά τοῦ βυθοῦ.

-Άς πάρουμε τώρα για παράδειγμα ένα φυτό τής γής.

Τό φυτό παίρνει από τή γή ό,τι τοῦ χρειάζεται, για να ζήσει και να αναπτυχθεῖ, έτσι;

-Και πάει ή άγελάδα και τρώει τό φυτό και παίρνει μέ τή σειρά της όλες τίς ουσίες πού τής χρειάζονται, εἶπε ο Θανάσης.

-Και ο άνθρωπος τρώει τήν άγελάδα ή πίνει τό γάλα της και παίρνει κι αυτός ό,τι τοῦ χρειάζεται, εἶπε ή μαυρομάτα ή Χριστίνα.

-Εἶστε σπουδαῖα παιδιά, όμολόγησε ο δάσκαλος. Και τώρα, Χριστίνα, πές μου, όταν σαπίσει τό φυτό, όταν πεθάνει τό πουλί, κι ο άνθρωπος σάν πεθάνει, τί γίνεται;

-Τί γίνεται; άπόρησαν τά παιδιά.

-Χάνονται στό χῶμα, εἶπε δειλά ή Χριστίνα.

Κούνησε τό κεφάλι του άρνητικά ο δάσκαλος.

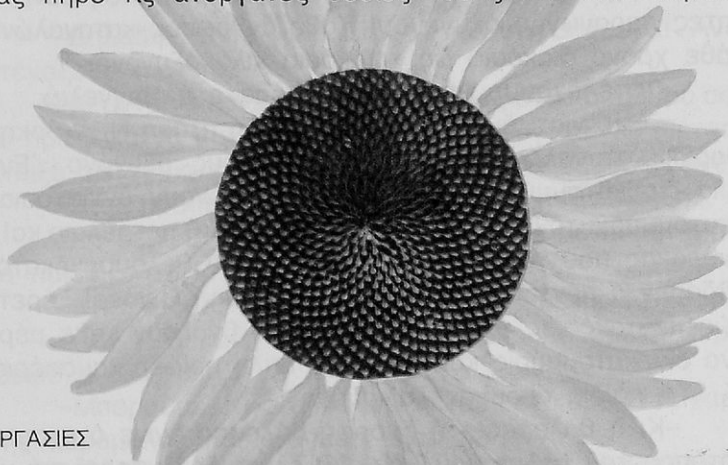
-Τίποτα δέ χάνεται στή φύση, παιδιά. Ξαναγυρίζουν όλα στήν μητέρα γή καί γίνονται λίπασμα, λίπασμα απαραίτητο γιά τά καινούρια φυτά. Αύτός ό κύκλος εΐναι...

-Ό κύκλος τής ζωής! Φώναξαν τά παιδιά.

-Εΐστε σπουδαΐα παιδιά, ξαναομολόγησε ό δάσκαλος. Τά πλαστικά όμως, τά χημικά κατάλοιπα, τά έντομοκτόνα, τά άπορρυπαντικά, δέν τρώγονται άπό κανένα ζωντανό όργανισμό, οΐτε άφομοιώνονται άπό τή φύση, οΐτε διαλύονται μέσα στή φύση. Τό καταλάβατε αυτό;

Τά παιδιά δέν άπάντησαν. Δέν εΐχαν καλοκατάλαβει. Τότε ό δάσκαλος πήρε ένα ξυλαράκι, τοΐ έβαλε φωτιά. Κάηκε τό ξυλαράκι, έγινε στάχτη, τή φύσηξε ό δάσκαλος, ή στάχτη σκορπίστηκε στόν άέρα, έπεσε στό χώμα.

-Ή στάχτη θά γίνει λίπασμα, εΐπε ό δάσκαλος κι ό άέρας πήρε τΐς άνόργανες οΐσιες τοΐ ξύλου πού κάηκε.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Γιατί ό δάσκαλος ήταν συλλογισμένος. Τί εΐπε στά παιδιά γιά τή συμπεριφορά τοΐ άνθρώπου πρός τή φύση;
2. Μέ ποιά άφορμή μίλησε ό δάσκαλος στά παιδιά γιά τόν κύκλο τής ζωής; Ποιά παραδείγματα έφερε;
3. Τί εΐναι ό κύκλος τής ζωής;

Η ΡΥΠΑΝΣΗ: Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΕΧΘΡΟΣ

-Θανάση, πρίν έτρωγές μέ πλαστικό πηρουνάκι, γύρισε στό Θανάση ό δάσκαλος.

-Έχω κι άλλο στήν τσέπη μου, τό θέλετε;

-Ναί, εἶπε ό δάσκαλος. Πῆρε τό πηρουνάκι στά χέρια του, τό 'δειξε στά παιδιά.

-Αυτό τό πλαστικό, αν τό θάψουμε στή γῆ, δέ θά γίνει ποτέ ένα μέ τό χῶμα, εἶπε.

-Νά τό κάψουμε! πρότεινε ό 'Αλέξης.

-Θά μολύνουμε τήν ατμόσφαιρα, αν τό κάψουμε, ἐξήγησε ό δάσκαλος. Καί ξέρετε τί θά πεί νά μολύνουμε τήν ατμόσφαιρα; Δέ θά 'χουμε όξυγόνο. Καί χωρίς όξυγόνο δέν υπάρχει ζωή. 'Η φύση δέν έχει ἀπεριόριστες δυνατότητες παραγωγῆς όξυγόνου! Κάθε ἀνθρωπος καταναλώνει κάθε χρόνο διακόσια ὡς τριακόσια κιλά όξυγόνο.

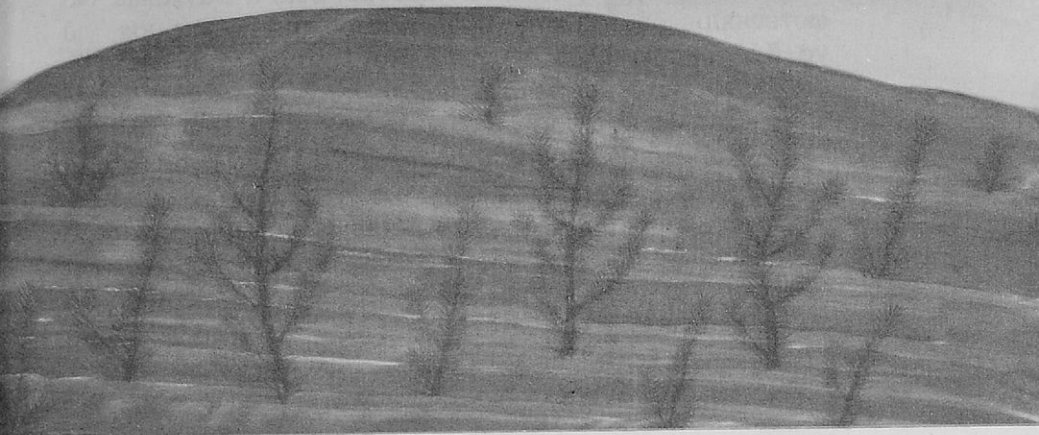
-Τότε έχουμε μπόλικο, συμπέρανε ἡ Βαγγελιώ.

-"Όχι, γιατί ένα τζέτ γιά μιά ἀπλή πτήση Ν. 'Υόρκη - Παρίσι καταναλώνει τριανταπέντε τόνους όξυγόνο. Ένω τρία δισεκατομμύρια ἀνθρωποι καταναλώνουν έννιακόσια ἑκατομμύρια τόνους όξυγόνο· γιά νά καεῖ τό πετρέλαιο καί ό ἀνθρακας πού χρειαζόμαστε κάθε χρόνο, θέλουμε ἑκατόν ἑβδομήντα πέντε δισεκατομμύρια τόνους όξυγόνο! Ξέρετε πώς πεντακόσιες χιλιάδες αυτοκίνητα βγάζουν κάθε μέρα ένα δισεκατομμύριο κυβικά μέτρα δηλητηριώδη καυσαέρια;

Τά παιδιά ἄκουγαν ζαλισμένα.

-Κι ἡ θάλασσα... ἡ ὁμορφη θάλασσα ἔγινε ό σκουπιδοτόπος τοῦ πολιτισμοῦ μας. 'Ο ἥλιος δέν μπορεῖ πιά νά διαπεράσει τό παχύ στρώμα τῆς ρύπανσης πού τῆς ἄπλωσε ό πολιτισμός μας. 'Η όξυγόνωσή* τῆς δέν εἶναι πιά δυνατή κι ἔτσι τά ψάρια καί τά φυτά τῆς πεθαίνουν.

-Δηλαδή... χανόμαστε, ψέλλισε ἡ Χριστίνα.

-Δηλαδή... άντε νά βουτήξεις πιά στή θάλασσα! Άνα-
στενάξε ό Γιάννης.

-Κι άντε νά κάνεις βαθιές εισπνοές στό παράθυρό σου
τό πρωί, γιά νά παίρνεις... άνύπαρκτο όξυγόνο. Ό Πέτρος
άνοιξε τά χέρια του καί πήρε κωμικά μιά βαθιά εισπνοή.

-Κάτι πρέπει νά γίνει, είπε σκεφτικά ό Άλέξης.

Αυτό περίμενε ό δάσκαλος. Άγκάλιασε μέ τά μάτια του
τά παιδιά.

-Κάτι πρέπει νά γίνει, παιδιά. Όχι σκύψιμο τό κεφάλι!

-Καί τί δηλαδή μπορούμε νά κάνουμε έμεις; κορό-
δεψε ό Κώστας.

-Μπορούμε, Κώστα, νά μήν πετάμε στό δρόμο τό χαρτί
της καραμέλας πού φάγαμε, είπε ή Άννα.

-Κι όταν πηγαίνουμε έκδρομή νά μήν αφήνουμε τά
σκουπίδια καί τ' άποφάγια χωρίς νά τά μαζέψουμε, είπε ό
Άλέξης.

-Κι όταν είμαστε κοντά στό δάσος νά μήν παίζουμε
άπρόσεχτα μέ τή φωτιά! πρόσθεσε ό Φώτης.

-Κι άλλο μπορούμε νά κάμουμε, εἶπε ἡ Βαγγελιώ. Νά φυτέψουμε δέντρα στή γυμνή πλευρά τοῦ λόφου μας, γιά νά δώσουμε κι άλλο ὄξιγόνο στόν τόπο μας.

Αὐτό πολύ ἄρεσε στά παιδιά.

-Ζήτω! ξεφώνισαν.

-Καί ποῦ θά βροῦμε τόσα πολλὰ λεφτά νά ἀγοράσουμε τόσα δέντρα; ρώτησε κάποιος.

-Θά κάμουμε αἴτηση στό Δασαρχεῖο, τοὺς ἠσύχασε ὁ δάσκαλος. Θά μᾶς βοηθήσουν. Τό Δασαρχεῖο θά μᾶς στείλει πευκάκια καί καθένας μας θά φυτέψει μιά σειρά, πού θά πάρει τ' ὄνομά του.

-Ζήτω! Ζήτω!! ξεφώνισαν καί πάλι τά παιδιά.

Ζήτω στό Δασαρχεῖο!

---

* ὄξιγόνωση: ἐμπλουτισμός μέ ὄξιγόνο.

«Ἐμένα μέ νοιάζει»

Γαλάτεια Γρηγοριάδου-Σουρέλη

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Γιά ποιούς λόγους ἡ ρύπανση εἶναι «ὁ μέγανος ἐχθρός»; Ἔχουν σχέση αὐτοὶ οἱ λόγοι μέ τόν «κύκλο τῆς ζωῆς»;
2. Ποιούς κινδύνους ἀπό τῆ ρύπανση ἀναφέρει τό κείμενο; Ἄλλους κινδύνους ξέρεις;
3. Μέ ποιούς τρόπους μποροῦν τά παιδιά νά βοηθήσουν στόν ἀγώνα κατά τῆς ρύπανσης; Νά βρεῖς ὅσους ἀναφέρει ἡ συγγραφέας καί νά προσθέσεις καί δικούς σου.

Η ΚΥΡΑ-ΡΥΠΑΝΣΗ

Μέ λένε κυρα-Ρύπανση,
γνωστή μικρῶν μεγάλων
καί τήν περνῶ ὑπέροχα,
σέ κάθε περιβάλλον.

Στά σπίτια μέσα, στίς αὐλές,
στούς δρόμους, στίς πλατεῖες.
Κυκλοφορῶ μέσ στά χωριά
καί μέσ στίς πολιτείες.

Παίρνω σέ καθεμιά ἐποχή
τά δροσερά μου μπάνια,
σέ ποταμούς κι ἀκρολιμνιές
σ' ἀκτές καί σέ λιμάνια.

Κι ἀφήνομαι μέσ στ' ἀπαλό
φτερούγισμα τοῦ ἀγέρα,
νά μέ πηγαίνει δῶ κι ἐκεῖ
ταξίδι, νύχτα μέρα.

Τῆς μόδας ἔγινα πολύ
τά τελευταῖα χρόνια
κι ὅλοι γιά μένα συζητοῦν
σ' αἴθουσες καί σαλόνια.

Αὐτό πολύ μέ συγκινεῖ
βεβαίως, μά σωπαίνω.
Αὐτοί μιλοῦν, μιλοῦν, μιλοῦν
κι ἐγώ ρυπαί... ρυπαί... ρυπαίνω.

«Μέ λένε ἥλιο»

Δημήτρης Μανθόπουλος

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Τό ποίημα κάνει μιά αυτοπαρουσίαση τῆς ρύπανσης καί ἀναφέρει καί τρεῖς διαφορετικές μορφές τῆς. Ποιές στροφές μιλάνε γιά τήν αυτοπαρουσίαση καί ποιές γιά τίς μορφές τῆς ρύπανσης;
2. Ποιά εἶναι, σύμφωνα μέ τό ποίημα, τά γνωρίσματα τῆς ρύπανσης;

ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΟ ΔΑΣΑΡΧΕΙΟ

Κάθισαν κι ἔγραψαν ὅλοι μαζί ἕνα γράμμα στό δασαρχεῖο:

« Ἐμεῖς, τά παιδιά τῆς τετάρτης, θέλουμε νά ζήσουμε μονιασμένα μέ τή φύση. Θέλουμε νά βοηθήσουμε, γιά νά ἔχει ἡ πατρίδα μας πράσινο. Σᾶς παρακαλοῦμε, στείλτε μας πευκάκια. Θά μεγαλώνουμε παρέα, τά πευκάκια κι ἐμεῖς».

–Γράψε πώς θά τά ποτίζουμε, πρόσταξε ὁ Φώτης.

–Τέτοια δέ γράφονται σέ δημόσιες ὑπηρεσίες, εἶπε ἡ Στέλλα. Ἄφοῦ τούς λέμε πώς θά τά μεγαλώσουμε, λογικό εἶναι πώς θά τά ποτίζουμε γιά νά μεγαλώσουν.

Πῆραν λεφτά ἀπό τό ταμεῖο, ἀγόρασαν γραμματόσημο κι ἔστειλαν τό γράμμα. Πρὶν τό ρίξουν στό κουτί, ἡ Βαγγελιώ εὐχήθηκε:

–Ἄντε στό καλό καί καλή ἀπάντηση!

Εἶχαν βάλει τή διεύθυνση καί τ' ὄνομα τοῦ δασκάλου, γιά ν' ἀπαντήσει ἡ ὑπηρεσία. Ἀπό τήν ἄλλη μέρα κιάλας τόν κοίταζαν στά μάτια. Λές νά ἔχει νέα:

–Μήν κάνετε ἔτσι, βρέ παιδιά. Κάντε ὑπομονή! Χτές

τό στείλαμε, συμβούλευε ο Γιάννης σοβαρά, αλλά πρώτος αυτός ήταν πού μετρούσε τις μέρες στά δάχτυλά του, πρώτος αυτός κοίταγε στά μάτια τό δάσκαλο...

–Μιά μιά μετρώ τις μέρες· πέρασαν δεκαπέντε καί καμιά είδηση, εἶπε ἡ Βαγγελιώ ἐκείνη τήν ἡμέρα σπῆ Στέλλα, μόλις κάθισαν στό θρανίο.

–Εἶδα σήμερα ἓνα ὄνειρο... πῆγε νά πει ἡ Στέλλα, ὅταν μπῆκε ὁ δάσκαλος. Τό φάκελο τόν εἶδαν ἀμέσως τά παιδιά. Ἄδύνατο νά γελιοῦνται. Ἦταν ἐπίσημος φάκελος. Ἄφησε πού ἦταν καί χοντρός!

–Λοιπόν, παιδιά, ἄρχισε ὁ δάσκαλος καί σήκωσε ψηλά τό φάκελο, ἡ Δασική Ὑπηρεσία μᾶς ἀπάντησε. Θά στείλει πευκάκια.

–Ζήτω! Ζήτω! Σείστηκε ἡ τάξη ἀπό τίς φωνές.

–Κύριε, ρώτησε ὁ Ἀλέξης, ὅταν καταλάγιασε ὁ θόρυβος, μέ τόσα πολλά λόγια ἀπαντάει;

Γέλασαν ὅλοι, γέλασε κι ὁ δάσκαλος.

–Εἶναι χοντρός ὁ φάκελος, γιατί ἔχει μέσα καί ὁδηγίες γιά τή φύτευση, τούς ἐξήγησε.

–Δηλαδή, μᾶς πῆραν στά σοβαρά! θαύμασε ὁ Πέτρος.

–Ζήτω! Ζήτω! Ξανασειστηκε ἡ τάξη. Τώρα φανερώθηκε πώς εἶχαν φόβο κρυφό, μήπως τούς κοροϊδέψουν.

–Λοιπόν, νά οἱ ὁδηγίες. Σήκω, πρόεδρε, νά τίς διαβάσεις ἀπό τήν ἔδρα, νά σέ ἀκούσουμε ὅλοι.

Ὁ Γιάννης σηκώθηκε βιαστικά. Μέ φωνή ἐπίσημη, ἀφοῦ διάβαζε ἐπίσημο ἔγγραφο, ἄρχισε νά διαβάζει πρώτα τό γράμμα τοῦ Ὑπουργείου. Ἡ Δασική Ὑπηρεσία τοῦ Ὑπουργείου τούς πληροφοροῦσε πώς τούς ἔστελνε δύο χιλιάδες πευκάκια, καί ἐπειδή εἶναι ἀμάθητα τά παιδιά σέ τέτοιες δουλειές, τούς ἔστελνε μαζί καί ὁδηγίες γιά τό πώς φυτεύονται τά πευκάκια.

Οἱ ὁδηγίες εἶχαν ἔρθει. Θεέ μου, τά πευκάκια πότε θά ῥθουν;

ΤΟ ΔΑΣΟΣ

Δές τό σποράκι
τό τόσο δά,
κορμό καί ρίζα
μέσα χωρά.

Ό αγέρας τό 'σπειρε
τό θρέφει ή γή,
μικρό τό ανάστησε
κρυφά ή βροχή.

Πανώριο δέντρο
τώρα ψηλώνει.
Δουλεύει ή ρίζα,
βαθαίνει, άπλώνει.

Δέντρο στό δέντρο,
δώρο Θεοῦ.
'Η γή πρασίνισε
τώρα παντοῦ.

Ρένα Καρθαίου

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Βρίσκεις διαφορά στον τρόπο πού τά παιδιά θά κάνουν τό δικό τους δάσος καί στον τρόπο πού ή φύση κάνει μόνη της ένα δάσος;
2. Τί είναι απαραίτητο, σύμφωνα μέ τό ποίημα, γιά νά υπάρξει ένα δέντρο;
3. Τί νόημα δίνεις στους στίχους: «δέντρο στό δέντρο, δώρο Θεοῦ»;

ΓΟΥΒΙΤΣΕΣ: ΕΝΑ ΝΕΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ!

Τά παιδιά βρήκαν τώρα ένα νέο «παιχνίδι». Συναντιόνταν τό απόγευμα κι έλεγαν: «Παίζουμε τίς γουβίτσες;» Όταν χανόταν ό Άλέξης κι ή μάνα του άγρίευε και ρωτούσε:

-Ποῦ γύριζες και χάθηκες;

Ό Άλέξης άπαντούσε σοβαρά.

-Παίζαμε γουβίτσες με τά παιδιά.

Δέν έδωσαν πολλή σημασία οι μεγάλοι. Κάποιο καινούριο παιχνίδι θά 'ναι. Άντε νά 'χεις όρεξη νά παρακολουθείς τί κατεβάζει τό κεφάλι τών παιδιών. Ούτε πάλι πρόσεξαν τίς τσέπες τους στήν αρχή. Τίς τσέπες τους, πού ήταν γεμάτες καρύδια, φιστίκια, μύγδαλα. Πρώτη άπόρησε ή κυρα-Βγενιώ, ή μάνα τής Ρηνιώ.

-Τά 'φαγες όλα τά καρύδια και τά μύγδαλα και τά φιστίκια;

-Όχι, παίζουμε γουβίτσες!

-Μέ μύγδαλα παίζεται αυτό τό παιχνίδι; ρώτησε ή μάνα τής Ρηνιώ.

-Όχι, φυτεύουμε μυγδαλιές και καρυδιές.

-Ποῦ τίς φυτεύετε; δέν καταλάβαινε ή κυρά Βγενιώ.

-Έρχεσαι μαζί μου νά σοῦ δείξω πώς παίζεται αυτό τό παιχνίδι; τήν παρακάλεσε ή Ρηνιώ.

-Έρχομαι, τ' άποφάσισε ή κυρα-Βγενιώ. Έβγαλε τήν κλαρωτή ποδιά της, συγυρίστηκε και βγήκε μαζί με τήν κόρη της. Και τότε είδε τά παιδιά. Ήταν όλα στό πίσω μέρος του σχολείου. Έκει ό τόπος ήταν ελεύθερος, γυμνός άπό δέντρα.

-Τό χῶμα είναι καλό, τούς βεβαίωσε ό διευθυντής, σάν πήγαν τά παιδιά νά του ζητήσουν άδεια για νά χρησιμοποιήσουν τό χῶρο. Τό χῶμα είναι καλό, μπορείτε νά φτιάξετε εκεί ένα φυτώριο.

“Όλοι λοιπόν ήταν εκεί κι ο δάσκαλος στή μέση. Καί είδε ή κυρα-Βγενιώ τά παιδιά ν’ ανοίγουν γουβίτσες καί νά χώνουν μέσα ένα μύγδαλο καί πλάι ένα καρύδι. “Άλλη γουβίτσα ανοιγόταν, χωνόταν προσεχτικά τό μύγδαλο καί πλάι τό καρύδι.

– “Ακόμα λίγες γουβίτσες, ακόμα λίγα δεντράκια, έγκαρδίωνε τά παιδιά ό δάσκαλος. Φανταστείτε, παιδιά, αυτόν τόν ξερό χώρο, όταν θά ‘χει μυγδαλιές. Θά παίζετε μέσα στήν όμορφιά. Ξέρετε, έκτός από τήν όμορφιά, τί άξία έχουν τ’ άμύγδαλα; “Αμ, τά καρύδια! Κουράγιο, παιδιά, θά αλλάξουμε τή μορφή τής γειτονιάς μας.

– “Εμείς; κούνησε τό κεφάλι δύσπιστα ή Κατερίνα.

– “Εμείς, Κατερίνα! τή βεβαίωσε ό δάσκαλος. Νά, ένα παιδί κάποτε... “Ηταν ή ώρα νά ξεκουραστούν, νά πάρουν μιάν άνάσα. “Ετσι κάθισαν στό πέτρινο πεζούλι πού ήταν στό πίσω μέρος τοῦ σχολείου, κι άκουσαν τήν ιστορία πού τούς είπε ό δάσκαλος.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Κατάλαβαν οι μεγάλοι από τήν πρώτη στιγμή τί ήταν οι «γουβίτσες»;
2. Ποίός άπόρησε πρώτος; Τί έκανε; Λύθηκε ή άπορία του;
3. Τί ήταν τελικά οι «γουβίτσες»; Τί προσδοκούσαν ό δάσκαλος καί τά παιδιά άπ’ αυτές;

Η ΜΥΓΔΑΛΙΑ

Φίλησε ή αύγή τόν ήλιο,
μά τής πέσανε φιλιά.
Ήρθαν κάτω καί σκαλώσαν
πάνω στήν άμυγδαλιά.

Σκύβει ό ήλιος νά τά πιάσει
καί τά κάνει ρόζ-μαβιά.
Τρέχει ή αύγή νά τά προφτάσει
καί τά κάνει βιολετιά.

Μπαίνει ό ήλιος στήν καρδιά τους
κι έγιναν λευκά σάν φως,
μπαίν' ή αύγή στά πέταλά τους
καί προβάλλει ρόζ άνθός.

Κι έτσι τώρα, μυγδαλίτσα,
τούς άνθούς σου έχουν φωλιά
τής αύγούλας ή φρεσκάδα
καί του ήλιου τά φιλιά.

«Ό άγέρας παίζει φλογέρα»

Γιώργος Σουρέλης

ΤΟ ΚΑΤΟΡΘΩΜΑ

Ἡ θεία Ἀσήμω καί τὰ δῶρα της

«Μιά Κυριακή ἓνα παιδί, ὁ Τάσος, εἶδε ξαφνικά νά ξεπεζεύει ἔξω ἀπό τήν πόρτα τους ἡ θειά του ἡ Ἀσήμω ἀπό τό Ξεροχώρι. Θά ἔμενε λίγες μέρες μαζί τους, κι ἔφερνε στ' ἀνίψι της ἓνα καλάθι μύγδαλα. Κάτι μύγδαλα μεγάλα καί μακριά, πού τὰ θαύμασαν ὅλοι στό σπίτι. Ὁ Τάσος ἤξερε πῶς ἡ θειά του εἶχε μυγδαλιές, ἤξερε ὅμως πῶς τό χωριό της ἦταν σέ μιά πλαγιά ἀγρονη, ξερή, ὅλο πέτρες κι ἄγρια χαμόκλαδα καί ρώτησε παραξενεμένους.

—Μά πῶς γίνονται, θειά, οἱ μυγδαλιές ἀνάμεσα στίς πέτρες;

—Γίνονται, παιδάκι μου, εἶπε ἡ θειά του. Ἡ μυγδαλιά, βλέπεις, δέ θέλει πολλά πράγματα, ἴσα ἴσα νά ριζώσει κι ὕστερα μεγαλώνει καί καρπίζει γρήγορα καί στήν πιό φτωχή γῆ.

—Θά φυτέψω στήν αὐλή μας! φώναξε ὁ Τάσος. Χωράει καί δυό καί τρεῖς μυγδαλιές.

—Χωράει, εἶπε ἡ θειά του, νά βάλεις μάλιστα καί καμιά στό φράχτη σας.

Τήν ἴδια μέρα κιόλας τό παιδί πῆρε τήν ἀξίνα τοῦ πατέρα του κι ἔσκαψε κάμποσο τόπο στήν ἄκρη τῆς αὐλῆς τους. Ὑστερα διάλεξε τὰ πιό μεγάλα μύγδαλα καί τὰ φύτεψε, ὅπως τόν ὁδήγησε ἡ θειά του. Σάν τό ἔδε ἡ μάνα του ἔβαλε τίς φωνές.

—Μά σύ, παιδάκι μου, τ' ἄδειασες ὅλο τό καλάθι, τό κατάλαβες;

—Ἐ, ὄχι καί τ' ἄδειασα! εἶπε ὁ Τάσος. Μά ἔσκαψα κάμποσο τόπο κι ἦταν κρίμα νά πάει χαμένος.

Ἡ θειά του γέλασε.

—Ξέρεις πῶς μπορεῖς νά γεμίσεις μ' αὐτά τὰ μύγδαλα

ολόκληρο βουνό; Πρέπει όμως να φράξεις τό μέρος, γιά νά μήν τό σκαλίζουν οί κότες.

–Θά τό φράξω τώρα κιόλας.

Πέρασε ό χειμώνας κι ήρθε ή άνοιξη. Καί μιά μέρα ό Τάσος είδε νά βγαίνουν μέσα άπό τό άφράτο χώμα κάμποσα χοντρά στρογγυλά φυλλαράκια. Τά μύγδαλά του! Τά μύγδαλά του φύτρωναν!

–Πατέρα! φώναξε μέ τρελή χαρά, έλα νά δεΐς!

Κι έτρεξε νά τά ποτίσει. Μά ό πατέρας του τόν σταμάτησε.

–Όχι άκόμα, τοϋ είπε. Περιμένε πρώτα νά βγοϋν όλα καί νά μεγαλώσουν κάμποσο.

Κι ό Τάσος περίμενε. Άλήθεια, τί τυχερός ήταν! όλα τά μύγδαλά του είχαν φυτρώσει, ζήτημα νά ’χαν άστοχήσει κανένα δυό.

–Μά τί θά τά κάνεις τόσα δέντρα πού έβαλες; τοϋ είπε ένα βραδάκι ή μάνα του, καθώς τόν έβλεπε νά ποτίζει τά φιντανάκια* του. Πάνω άπό τρία τέσσερα δέν παίρνει ή αύλή μας καί τόπο άλλο δέν έχουμε.

–Έ, άν τοϋ περισσεύουν, μοϋ δίνει καί μένα κανένα, είπε ή γειτόνισά τους ή Μαριώ, πού βρισκόταν στήν αύλή τους εκείνη πήν ώρα.

–Άκοϋς δέ σοϋ δίνω! είπε ό Τάσος. Θά σοϋ δώσω καί σένα, θεια-Μαριώ, κι όποιοϋ άλλου θέλει. Μονάχα νά μή μοϋ πάθουν τίποτα καί ξεραθοϋν.

“Όμως οί μυγδαλίτσες δέν έπαθαν τίποτα. Μεγάλωναν σιγά σιγά καί σέ δυό χρόνια έγιναν ψηλές καί φουντωτές, έτοιμα δεντράκια.

---

*φιντανάκια: νιόβγαλτα φυτά.

Οι μυγδαλιές φυτεύονται

- Έφ'ετος θά φυτέψουμε τīs μυγδαλιές, εἶπε ὁ πατέρας.
Καί σάν ἦρθε ὁ καιρός, ἔσκαψε λάκκους στήν αὐλή καί
τīs φύτεψε. Ὁ Τάσος δέν ξέχασε τή θεια-Μαριώ. Τῆς πῆγε
δυό τρία δεντράκια, πού τά φύτεψε κι αὐτή στόν κῆπο τῆς.

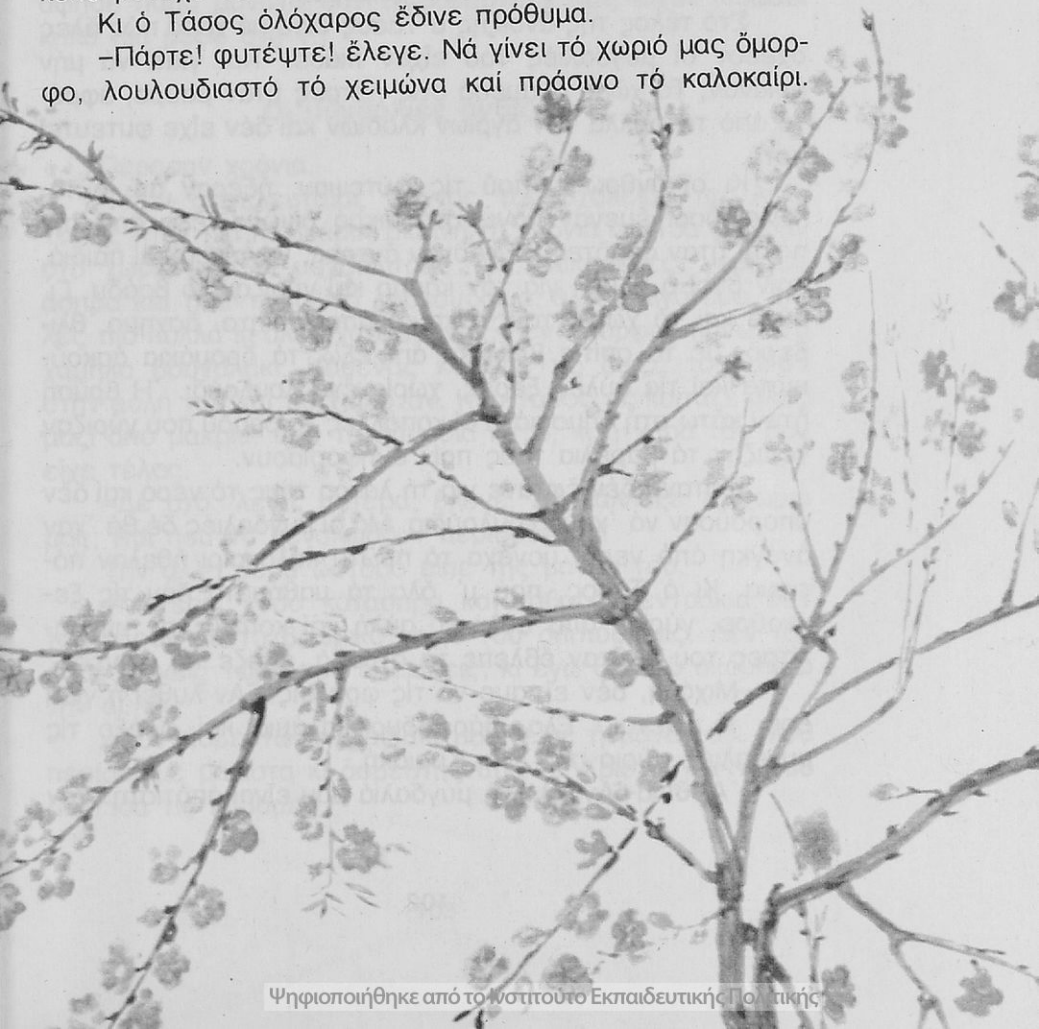
-Μοῦ δίνεις καί μένα καμιά; ρώτησε ἡ Ἐλένη πού ζήλεψε.

-Ἔλα νά πάρεις, ἀπάντησε ὁ Τάσος. Καί σύ κι ὅποιος ἄλλος θέλει. Εἶναι πολλές οἱ μυγδαλιές καί φτάνουν γιά ὅλους.

Πῆρε κι ἡ Ἐλένη, πῆρε κι ὁ μπαρμπα-Κώστας κι ὁ Μιχάλης καί βλέποντας ὁ ἓνας ἀπό τόν ἄλλο, ζητοῦσαν ὅλοι μυγδαλιές. Τί θά ἔχαναν; Χωρίς λεφτά τίς ἔπαιρναν λίγο κόπο μονάχα θά ἔκαναν νά τίς φυτέψουν.

Κι ὁ Τάσος ὀλόχαρος ἔδινε πρόθυμα.

-Πάρτε! φυτέψτε! ἔλεγε. Νά γίνει τό χωριό μας ὁμορφο, λουλουδιαστό τό χειμῶνα καί πράσινο τό καλοκαίρι.

Μονάχα νά τις φράξετε καί νά τις ποτίζετε. Θά ἴρχομαι νά τις βλέπω κι ἂν δέν εἶναι ἐντάξει, ἀλίμονό σας! Γιά κάθε δέντρο πού ξεραίνεται, θά μοῦ πληρώνετε ἑκατό δραχμές, ἀκοῦτε;

—Κάνε μιά σακούλα νά τις βάζεις, τοῦ ἀπάντησε ὁ γερο-Χαράλαμπος καθώς ἔπαιρνε δυό μυγδαλιές, τίς τελευταῖες.

—Ἄν πιάσουν ὅλες, πατέρα, τί χαρά! ἔλεγε ὁ Τάσος. Θ' ἀλλάξει τό χωριό μας! Βάζει ὁ νοῦς σου τί ὁμορφο θά γίνει; Ἐγώ ἀπό τώρα τό βλέπω καί χαίρομαι.

Στό τέλος τῆς ἀνοιξης ὁ Τάσος εἶδε μέ χαρά πώς ὅλες σχεδόν οἱ μυγδαλιές του εἶχαν πιάσει. Καί γιατί νά μήν ἔπιαναν; Τό χῶμα ἀνάμεσα στίς πέτρες ἦταν μαῦρο, ἀφράτο ἀπό τά φύλλα τῶν ἄγριων κλαδιῶν καί δέν εἶχε φυτευτεῖ ποτέ.

Κι οἱ ἄνθρωποι πού τις φύτεψαν, ἤξεραν ἀπ' αὐτά. Ὅλοι ὅσοι ἔμεναν πάνω στό μικρό ὕψωμα, ἔξω ἀπό τήν πόλη, ἦταν ἀγρότες. Ἐφευγαν ἄντρες, γυναῖκες καί παιδιά, πρὶν βγεῖ ὁ ἥλιος, γιά τόν κάμπο καί γύριζαν τό βράδυ. Γί' αὐτό καί τό χωριό τους ἔστεκε ἀπεριποίητο, ἄσχημο, θλιβερό, μέ τά σπίτια βρώμικα ἀπ' ἔξω, τά δρομάκια ἀσκούπιστα καί τίς αὐλές ξερές, χωρίς ἓνα λουλούδι. Ἡ βρύση ἦταν κάτω στή δημοσιά κι οἱ κοπέλλες τό βράδυ πού γύριζαν, γέμιζαν τά βαρέλια τους πρὶν ἀνηφορίσουν.

Ἐφτανε δέν ἔφτανε γιά τή λάτρα τους τό νερό καί δέν μπορούσαν νά ἔχουν λουλούδια. Μά οἱ μυγδαλιές δέ θά ἔχαν ἀνάγκη ἀπό νερό, μονάχα τό πρῶτο καλοκαίρι ἤθελαν πότισμα. Κι ὁ Τάσος, πού μ' ὅλα τά μαθήματα δέν τις ξεχνούσε, γύριζε ἀπό αὐλή σ' αὐλή καί κοίταζε τίς μυγδαλίτσες του κι ὅταν ἔβλεπε τά στραβά, ἔβαζε τίς φωνές.

—Μιχάλη, δέν εἶπαμε νά τις φράξεις; Ἄν λυθεῖ ἡ γίδα σου, τί γίνεται; Ἐλα, πάρε δυό καλάμια καί φράξε τίς μυγδαλιές αὔριο πού ἔναι Κυριακή.

—Ἄ, θεια-Ἀγγέλω, ἡ μυγδαλιά σου εἶναι ἀπότιστη. Δέν

Έκανα εγώ τόσον κόπο, γιά νά τήν αφήσεις τοῦ λόγου σου νά ξεραθεῖ.

–Δίκιο ἔχεις, παιδάκι μου, μά ἡ Βούλα εἶναι ἀνήμπορη καί δέν κατέβηκα γιά νερό.

–Δῶσ' μου τόν κουβά σου!

Κι ὁ Τάσος κατηφόρισε στή βρύση, πῆρε νερό καί πότισε τή μυγδαλιά. Ἔτσι τίς περιποιόταν καί τίς φρόντιζε σάν νά ἔταν δικές του ὅλο ἐκεῖνο τό καλοκαίρι. Καί δέν τίς ἄφησε παρά μονάχα σάν σιγουρεύτηκε πῶς εἶχαν ριζώσει καλά πιά μέσα στή γῆ.

Οἱ μυγδαλιές ἀνθίζουν

Πέρασαν χρόνια.

Ἦταν ὁ τελευταῖος χρόνος τοῦ σχολείου του κι ὁ Τάσος ἦταν πιά παλικάρι. Ἐκείνη τή χρονιά ἴσα ἴσα ἀνθισαν στό χωριό του οἱ μυγδαλίτσες του. Μικροῦλες, γεμάτες ἄσπρα καί τριανταφυλλιά λουλουδάκια, ἄλλες λιγότερα, ἄλλες πιά πολλά κι ὅλες χαρούμενες, πεντάμορφες πάνω στό χαμηλό βουναλάκι. Καθένας κοίταζε τίς δικές του μέσα στήν αὐλή του καί τίς χαιρόταν. Κι ὁ Τάσος τίς κοίταζε ὅλες μαζί ἀπό μακριά, ἀπό τή δημοσιά κάτω, κι ἡ χαρά του δέν εἶχε τέλος.

–Δέ στό ἕλεγα, πατέρα; ἔλεγε. Δέν ἄλλαξε τό χωριό μας; Καί ποῦ νά μεγαλώσουν περισσότερο!

Τήν ἄλλη μέρα ὡστόσο εἶπε τῆς μάνας του.

–Μητέρα, τόσο κάτασπρα καί καθαρά δεντράκια δέν ταιριάζουν μέ τό βρώμικο τοῖχο τοῦ σπιτιοῦ μας. Δέν τόν ἀβεστώνεις τώρα πού ἀδειάζεις; κι ἐγώ θά σοῦ σκουπίσω τήν αὐλή.

–Τόν ἀβεστώνω, παιδάκι μου, εἶπε ἡ μάνα του. Μοῦ περίσσεψε μάλιστα κι ἀβέστης ἀπό τά Χριστούγεννα πού ἄσπρισα τίς κάμαρες.

Κι ή μάνα του Τάσου έπιασε κι άσπρισε έξω τό χαμηλό σπιτάκι τους, άσπρισε και τό πεζούλι κι ό Τάσος σκούπισε καλά καλά τήν αυλή.

-Τώρα μάλιστα! είπε, σάν τελείωσαν. Τώρα οι μυγδαλίτσες δέ θά ντρέπονται νά κοιτάζουν γύρω τους, γιατί όλα είναι κάτασπρα και καθαρά σάν αυτές. Κι έτρεξε στό σπίτι τής θεια-Άγγέλωσ.

-Βούλα! φώναξε σήν κοπέλα τής, είδες τό σπίτι μας;

-Τό 'δα, είπε ή Βούλα βγαίνοντας στήν πόρτα.

-Σ' άρέσει;

-Ώραϊο έγινε.

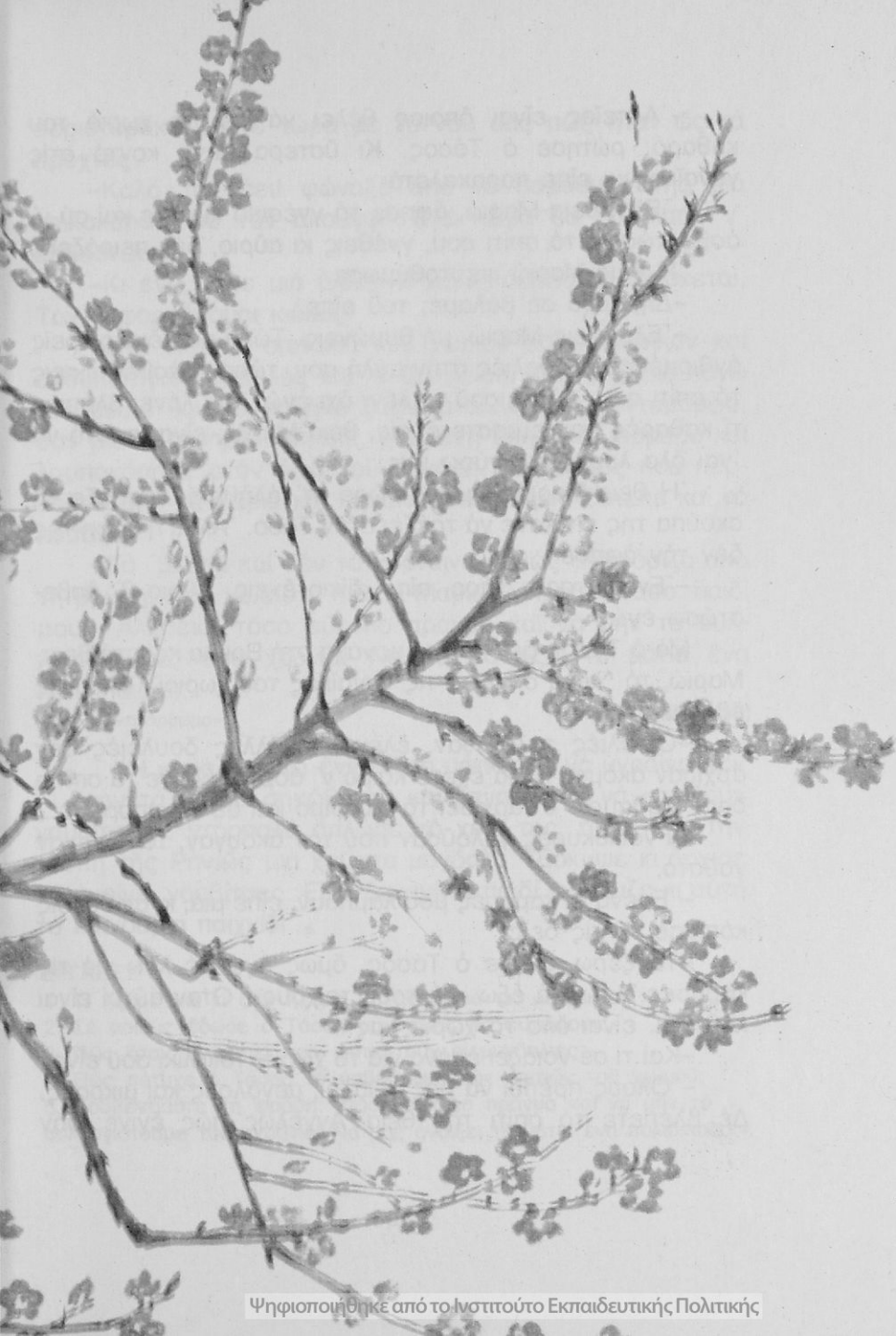
-Δέν άβεστώνεις λοιπόν και τό δικό σας; Τώρα φαίνεται πίο βρώμικο δίπλα στίς μυγδαλιές.

-Γιά νά σου πώ! τόν έκοψε ή Βούλα. Νά κάνεις κουμάντο στό σπίτι σου και ν' αφήσεις ήσυχα τά ξένα.

Τήν άλλη μέρα όμως πήρε άσβέστη κι άσβέστωσε τούς τοίχους τής και τόν τενεκέ μέ τή γαριφαλιά τής.

-Έ, είχα δίκιο ή όχι; πή ρώτησε ό Τάσος. Τό βλέπεις τώρα και τό χαίρεσαι και σύ κι όλος ό κόσμος.

-Τούτος μάτια μου είναι άστειος! είπε ή Μαριώ πού καθόταν μαζί μ' άλλες γυναίκες στήν αυλή τής κι έγνεθε στόν ήλιο.

- Άστεϊος είναι όποιος θέλει νά 'χει τό χωριό του καθαρό; ρώτησε ό Τάσος. Κι ύστερα πήγε κοντά στίς γυναίκες κι είπε παρακαλετά:

- Έλα, θεια-Μαριώ, άφησε τό γνέσιμο κι άντε καί σύ ν' άσβεστώσεις τό σπίτι σου, γνέθεις κι αϋριο, δέν πειράζει...

Ή θεια-Μαριώ ψευτοθύμωσε.

- Δήμαρχο σέ βάλαμε; τοϋ είπε.

- Έλα, θεια-Μαριώ, μή θυμώνεις. Τώρα πού έχεις τρεΐς άνθισμένες μυγδαλιές στήν αύλή σου, τώρα ν' άσβεστώσεις τό σπίτι σου. Αϋτές σοϋ τό λέν, όχι εγώ. Σοϋ λένε: βλέπεις τί καθαρές πού είμαστε έμεις, θεια-Μαριώ; είναι σωστό νά 'ναι όλα λερωμένα γύρω μας;

Ή θεια-Μαριώ θύμωσε τώρα στ' αλήθεια. "Αρπαξε τή σκούπα της κι έκανε νά τρέξει στόν Τάσο. Άλλά ή νύφη της δέν τήν άφησε.

- Έννοια σου, Τάσο, είπε, δίκιο έχεις. Αϋριο θ' άσβεστώσω εγώ.

Μά ό Τάσος δέν τό 'πε μονάχα στή Βούλα καί στή θεια-Μαριώ, τό 'λεγε σ' όλες τίς γυναίκες τοϋ χωριοϋ, όπου τίς έβλεπε.

- Οί έλιές τελείωσαν, έλεγε, κι άλλες δουλειές δέν άρχισαν άκόμα. Τώρα έχετε καιρό ν' άσβεστώσετε τά σπίτια σας! Μεθαϋριο θ' άρχίσει τό σκάψιμο καί δέ θά μπορεΐτε...

Οί νοικοκυρές γελοϋσαν πού τόν άκουγαν, τόν έκαναν γοϋστο.

- Έμένα οί κάμαρές μου λάμπουν, είπε μιά, κι άν θέλεις κόπιασε νά τίς δεΐς!

- Τό ξέρω, έκανε ό Τάσος, όμως εγώ δέ λέω για τίς κάμαρες, λέω για έξω, για τούς τοίχους. Όταν αϋτοί είναι καθαροί, είναι όλο τό χωριό μας.

- Καί τί σέ νοιάζει έσένα για τό χωριό; τσιφλικι σου είναι;

- Όλους πρέπει νά μās νοιάζει, μεγάλους καί μικρούς. Δέ βλέπετε τό σπίτι τής θεια-Άγγελως πώς έγινε; σάν

περιστεράκι! Βάλτε τώρα μέ τό νου σας πῶς ἦταν ὡς τά προχτές.

–Καλά τά λέει! φώναξε ἀπό τό παράθυρό της μιά νοικοκυρά, πού τόν ἄκουγε. Ἐγώ τώρα δά θά πιάσω ν' ἀσβεστώσω.

–Κι ἐγώ, εἶπε μιά ἄλλη, τί χάνω; ἀσβέστης βρίσκεται. Τόν ξεφορτώνομαι κίολας!

Ἔτσι ὅλα τά σπιτάκια τοῦ χωριοῦ ἀσβεστώθηκαν καί σκουπίστηκαν οἱ αὐλές καί τά δρομάκια. Καί τό χωριό πάνω στό μικρό ὕψωμα φάνηκε ξαφνικά ἀλλιώτικο, πεντάμορφο, σάν μιά κάτασπρη πολιτεία, χτισμένη ὅλη ἀπό μάρμαρο καί λαμποκόπησε στόν ἥλιο τοῦ Γενάρη. Ὁ κόσμος πού περνοῦσε ἀπό τά χωριά καί πήγαινε στήν πόλη, ἔστεκε καί τό κοίταζε.

–Τό ἔβλεπα καί δέν τό χόρταινα καθώς ἀνηφόριζα ἀπό τή βρύση, εἶπε γελαστή ἡ θεια-Μαριώ. Μπράβο, Τάσο, παιδί μου. Ἀλήθεια, τόσο εὐκολο πράγμα καί νά μὴν τό συλλογιστοῦμε τόσα χρόνια! Νά μᾶς ἀνοίξει τά μάτια ἓνα παλιόπαιδο!...

Ἄπό «τό κατόρθωμα»

Π. Τσιμικάλη

... Ἡ κυρα-Βγενιώ ἔνιωσε τά μάτια της νά ὑγραίνονται. Κι ὅταν τά παιδιά σηκώθηκαν καί ξανάρχισαν νά «παίζουν γουβίτσες», ντροπαλά ἄπλωσε τό χέρι της, πήρε ἀπό τήν τσέπη τῆς Ρηνιώς μιά χούφτα μύγδαλα. Ἔσκυψε κι ἄρχισε νά ἀνοίγει γουβίτσες. Εἶχε ξαναγίνει παιδί κι ἔπαιζε κι αὐτή τό καινούριο παιχνίδι...»

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Τί ἤξερε καί τί δέν ἤξερε ὁ Τάσος γιά τίς μυγδαλιές;
2. Σέ ποιούς ἔδωσε ὁ Τάσος μυγδαλιές νά φυτέψουν;
3. Πῶς ἦταν τό χωριό πρὶν φυτετοῦν οἱ μυγδαλιές;
4. Πῶς πέτυχε ὁ Τάσος τό ἀσβέστωμα τῶν σπιτιῶν τοῦ χωριοῦ;
5. Κουβεντιάστε τή φράση: «τόσο εὐκολο πράγμα καί νά μὴν τό συλλογιστοῦμε τόσα χρόνια! Νά μᾶς ἀνοίξει τά μάτια ἓνα παλιόπαιδο!».

ΤΟ ΛΟΥΛΟΥΔΙ ΤΗΣ ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ

Ἡ Κατερίνα δέν ἀνοίγει σήμερα γουβίτσες. Καμαρώνει τή μικρή γλαστρούλα μέ τό ξεπεταγμένο λουλούδι. Τό λουλούδι πού εἶχε βρεῖ στό δάσος τότε, στήν ἐκδρομή, καί

τό πήρε και τό φύτεψε ἐδῶ στήν αὐλή της. Τό ἔκανε, γιατί ὅταν πήγε νά κόψει τό λουλούδι, ὁ δάσκαλος τῆς εἶχε πει:
–Κατερίνα, ἄκου τί ἔγραψε ἕνας μεγάλος ποιητής, ὁ Γκαίτε:

Στό δάσος πήγα
καί τριγυρνοῦσα,
κάτι γιά νά ἔβρω
θαρρεῖς ζητοῦσα.

Στόν ἴσκιό βλέπω
κρυφό ἕνα ἀνθάκι.
Φέγγει σάν ἄστρο
καί σάν ματάκι.

Λέει μιά φωνούλα
καθώς τό πιάνω:
«Θές νά μέ κόψεις
καί νά πεθάνω;»

Ἔσκαψα κι ἔβγαλα
τή ρίζα του ὅλη.
Τό πάω στό σπίτι μου,
στό περιβόλι.

Καί τό φυτεύω
ξανά στή γῆ.
Τώρα ὅλο αὐξαίνει
κι ὅλο κι ἀνθεῖ.

Μετάφραση Ρένας Καρθαίου

Ἡ Κατερίνα δέν ἀνοίγει σήμερα γουβίτσες. Καμαρώνει τό λουλούδι πού τώρα ὅλο αὐξαίνει κι ὅλο ἀνθεῖ στή γλάστρα της.

Ο ΧΕΙΜΩΝΑΣ ΗΡΘΕ...

Τά βήματα τοῦ χειμῶνα ἀκούστηκαν καθαρά στή μικρή μας πόλη. Ἐρχόταν ἀπό τὰ βουνά. Εἶχε ξεκινήσει ἀπό τίς βόρειες χῶρες· εἶχε ἀφήσει τήν Ἑλλάδα νά χαρεῖ τό φθινόπωρο. Μά τώρα πιά ἦρθε. Στάθηκε στίς καστανιές, τοὺς ἔσφιξε τόν καρπό, τόν γλύκανε. Μέ βροντερή φωνή εἶπε στοὺς χωρικούς νά κλειστοῦν στά σπίτια τους, νά ξαποστάσουν.

—Σπεύρατε, κοπιάσατε, παλέψατε. Τώρα ἀνάψτε τὰ τζάκια σας. Ἐχει γλύκα ὁ ἐρχομός μου κι ἄς φαίνομαι ἄγριος. Σᾶς φέρνω καρύδια, σταφίδες, σύκα ξεραμένα. Νά πεῖτε παραμύθια! Μ' ἀρέσουν τὰ παραμύθια, γιατί εἶμαι γέρος κι οἱ γέροι ἀγαποῦν νά λένε καί ν' ἀκοῦν παραμύθια. Ἐ, σεῖς νοικοκυραῖοι! Φυλάξτε γερά τίς κότες σας, γιατί θά πεινάσει ἡ κυρα-ἀλεπού καί θά κατεβεῖ στά χωριά σας. Καλοκυράδες, ἐτοιμαστεῖτε, γιατί σᾶς κουβαλάω μεγάλες γιορτές. Παιδιά χαρεῖτε· ὁ Ἄι-Βασίλης ἔχει κιόλας ξεκινήσει.

Βού, βού, ὁ βοριάς πού τ' ἀρνάκια παγώνει. Βού, βού, ἔφτασε κι αὐτός, ἔφτασε τό πρῶτο χιόνι. Στό δάσος ἔχει πέσει βαριά σιωπή. Ὁ οὐρανός εἶναι μολυβένιος, μουντός.

Ὁ χειμῶνας ἦρθε στή μικρή μας πόλη, ἦρθε στή μικρή μας γειτονιά· ἦρθε καί βουβάθηκαν οἱ δρόμοι κι ἐρήμωσαν.

ΚΑΛΩΣ ΗΡΘΑΤΕ ΠΕΥΚΑΚΙΑ

Ο χειμώνας ήρθε, μά τὰ πευκάκια δέ φάνηκαν. Σκόνταφταν, λέει, σέ κάποια ύπογραφή. Έτσι ο διευθυντής του σχολείου παρακάλεσε τό δάσκαλό μας νά πεταχτεί νά τὰ παραλάβει. Δυό ώρες ταξίδι πάνω κάτω άξιζε τόν κόπο...

Τά δέντρα έφτασαν μ' ένα φορτηγό. Μαζί τους έφτασε κι ο δάσκαλος. Στήν πλατεία περίμεναν τά παιδιά όλων τών τάξεων του σχολείου μας. Η γειτονιά περίμενε κι αυτή. Τά παιδιά τής τετάρτης αυτή τή μέρα είχαν πές διακοπές, μιά κι έλειπε ο δάσκαλος. Μαζεύτηκαν λοιπόν στή λέσχη τους, δούλεψαν, και έτσι, σάν έφτασε ή ώρα, κουβάλησαν στήν πλατεία ψηλά κοντάρια πού είχαν καρφώσει επάνω τους λινάτσες* μέ τίς έπιγραφές: «Καλώς ήρθατε, πευκάκια». «Ζήτω τό πράσινο», «τό πράσινο είναι ζωή». Οί λινάτσες ανέμιζαν στό ξεροβόρι, μά ήταν τόσο ζεστές οί καρδιές, ώστε κανείς δέν καταλάβαινε τό κρύο. Τά παιδιά είχαν κουβαλήσει και τήν «μπάντα» τους. Ο Θανάσης μέ τό άποκριάτικο ταμπούρλο του, ή Κατερίνα μέ τή φλογέρα της, ή Χαρούλα μέ μιά κιθάρα πού τής έλειπαν οί πιό πολλές χορδές, και τ' άλλα παιδιά μέ τά τρίγωνά τους, μόλις σταμάτησε τό φορτηγό, έπαιξαν ένα κομμάτι, πού κανείς δέν τό ήξερε, οϋτε αυτοί πού τό έπαιζαν. Μέσα σ' αυτόν τόν πανζουρλισμό έφτασαν τά δεντράκια κι ο δάσκαλος.

-Ζήτω στό δάσκαλό μας! Φώναξαν τά παιδιά, μόλις τόν είδαν.

Ντροπιάστηκε ο δάσκαλος, παραπάτησε. Άμέσως όμως ξαναβρήκε τό χιούμορ του.

-Ζήτω στό δάσκαλο, πού έχει τέτοια παιδιά! χαιρέτισε κι εκείνος τά παιδιά.

Παλαμάκια δέχτηκαν αυτή τήν κουβέντα. Παλαμάκια χτύπησε κι ο δάσκαλος, ή «μπάντα» έπαιζε τόν άγνωστο σκοπό. Ο κόσμος χαιρόταν μέ τήν ψυχή του.

Κατέβασαν από τό φορτηγό τά δεντράκια προσεχτικά, σάν νά ήταν βρέφη ή κρύσταλλα. Οί ρίζες τους ήταν μέσα σέ νάυλον σακουλίτσες κι ήταν τόσο μικρά – είκοσι έκατοστά τά ύπολόγισε ό Άλέξης – πού φοβόσουν μήν κάνεις καριά άγαρμψη κίνηση καί τά σπάσεις.

–Νά τ' άκουμπήσουμε στό περιβόλι τοῦ κύρ Μήτσου αὔριο ξεκινάμε γιά τό λόφο μας, εἶπε ό δάσκαλος.

‘Ο κύρ Μήτσος, πού τά 'χε φῶς φανάρι μιλήσει μέ τό δάσκαλο άπό πρίν, φούσκωσε άπό τήν τιμή.

Έκαναν τά παιδιά άλυσίδα καί χέρι χέρι τά δυό χιλιάδες δεντράκια μπήκαν μέσα στό περιβολάκι τοῦ κύρ Μήτσου. Στό μεταξύ ή νύχτα εἶχε πιά προχωρήσει, τό κρύο δυναμωσε. Οί γερόντισσες έσφιξαν τά σάλια τους στά κουρασμένα κορμιά τους κι άποζήτησαν τή γωνιά τους, τή ζέστα τους. Κι οί γονεῖς ξέκοψαν. Νά μαζευτοῦν, νά ξαποστάσουν μιά στάλα άπό τόν κόπο τῆς μέρας. Τά παιδιά όμως δέν έλεγαν νά διαλυθοῦν. ‘Ο δάσκαλος τά καμάρωνε.

–Αὔριο, λεβεντόπαιδα, μόλις σκάσει ό ήλιος, νά εἴμαστε έδῶ. Θά ξεκινήσουμε νωρίς, γιά νά τελειώσουμε πρίν νυχτώσει.

–Νά καθίσω φρουρός, μήν πάθουν τίποτα; ρώτησε ό Γιάννης.

–Δέ χρειάζεται, λεβέντη. Τά δεντράκια, όσο εἶναι άφύτευτα, δέν κινδυνεύουν άπό τίποτα. Σάν φυτευτοῦν... τότε ό Θεός νά τά φυλάει!

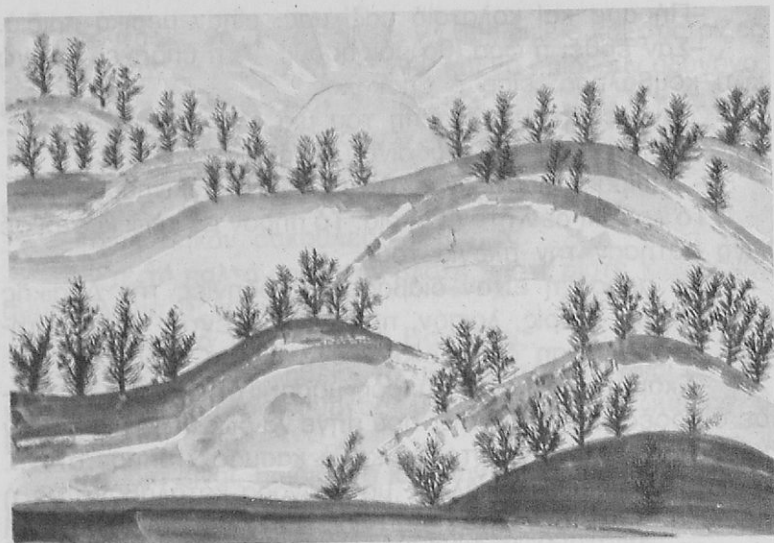
Ήταν σκοτάδι καί δέ φάνηκε πώς χλώμιασαν τά πρόσωπα τῶν παιδιῶν. Φρέσκια τήν εἶχαν στό μυαλό τους τή θύμηση τῆς πυρκαγιᾶς, πού πέρυσι έκαψε τό άντικρινό δάσος. Άνατρίχιασαν καί δέν ήταν άπό τό κρύο.

–Καληνύχτα, κύριε.

–Καλό ξημέρωμα, παιδιά.

–Καλή άντάμωση αὔριο.

–Καί όνειρα γλυκά! εὐχόταν ό ένας στόν άλλο.

Τά όνειρα, πού τά παιδιά είδαν εκείνο τό βράδυ, δέν ήταν γλυκά. Ήταν... όλοπράσινα!

*Λινάτσα: φτηνό ύφασμα κατάλληλο γιά σακιά.

Τό τραγούδι τής δουλειάς

Ό καθένας είχε τόν κασμά του καί τό φτυάρι του καί ήταν νά θαυμάσεις πού βρέθηκαν τόσοι κασμάδες καί τόσα φτυάρια. Οί μεγάλοι πού προσφέρθηκαν νά βοηθήσουν, τράβηξαν γιά τό λόφο. Τά παιδιά συγκεντρώθηκαν στό σχολείο.

—Φάγατε γερά, παιδιά; Σήμερα θά δοῦμε πόσο οί πατέρες μας κουράζονται καί θά εκτιμήσουμε τή δουλειά του γεωργου. Ήτοι τούς ύποδέχτηκε ό δάσκαλος.

-Πήραμε καί κολατσιό μαζί μας, είπαν μερικά παιδιά.
-Σάν έρθει ή ώρα, θά μοιράσουμε ό,τι υπάρχει. Κι εγώ
κάτι κουβάλησα, είπε ό δάσκαλος.

"Εβγαλε από τήν τσέπη του μιά σφυρίχτρα. Σφύριξε.

-'Ο στρατός του πράσινου, έτοιμος! φώναξε.

-"Έτοιμος! φώναξαν κι όλα τά παιδιά. Ξεκίνησαν.

Τό λοφάκι δέν ήταν μακριά. Τό πήραν μέ κέφι κι έτσι σέ
λίγο πάτησαν τήν πλαγιά του.

Μέ προσοχή είχαν διαβάσει τίς οδηγίες τής Δασικής
Ύπηρεσίας. Χωρίς, λοιπόν, πολλές κουβέντες παρατάχτη-
καν σέ απόσταση δυό μέτρων ό ένας άπ' τόν άλλο.

-Σκάβετε λάκκους, εμπρός μάς! Τό σύνθημα τό έδω-
σε ό πρόεδρος τής έκτης, πού πήγε νά δώσει καί μιά μέ τόν
κασμά, μά κάτι πήγε στραβά καί ό κασμάς χτύπησε στόν...
άέρα! Κορόριδεψαν οι άλλοι, μά γρήγορα κατάλαβαν πώς ή
δουλειά αυτή δέν ήταν παιχνίδι. Σέ λίγο συνήθισαν. Οί
κασμάδες τώρα άνεβοκατέβαιναν κεφάτα. Οί μεγάλοι τούς
καμάρωναν.

-Αυτό τό κομμάτι θά φυτέψετε έσείς. Τ' άλλο, τό
περισσότερο, θά τό αφήσετε σέ μάς, είπαν.

'Ο δάσκαλος άνοιξε δυό τρείς λάκκους καί μετά έκανε
μιά βόλτα, γιά νά δει πώς τά πάνε τά παιδιά. Οί κοπέλες δέν
έσκαβαν. Έκεϊνες, κάθε μιά πλάι σ' ένα αγόρι, περίμεναν
γιά νά φυτέψουν. Κι ήρθε ή ώρα. Μ' ένα μαχαίρι έσκιζαν τό
νάυλον σακουλάκι καί τοποθετούσαν μέ προσοχή τό δεν-
τράκι στό φρεσκοανοιγμένο λακκάκι. Έπειτα γέμιζαν προ-
σεχτικά τό λακκάκι, τό πατίκωναν μέ τίς παλάμες τους.
'Ο καθένας σημάδευε τά δέντρα του.

-Αυτό είναι τό δέντρο μου, είπε ό Πέτρος στή Μαρία
σιγανά καί μέ συγκίνηση σάν παραχώθηκε τό πρώτο δεν-
τράκι.

-Κάνε μιά εύχή, του είπε ή Μαρία καί ήταν κι αυτή
συγκινημένη.

-Δεντράκι, νά μεγαλώσεις, νά θεριέψεις καί στίς ρίζες σου νά ἔρχονται παιδιά νά παίζουν καί νά παίρνουν ὄξυγόνο, ἔκανε ἐπίσημα τήν εὐχή ὁ Πέτρος.

-Μακάρι, εἶπε σοβαρά, σάν νά ἔτανε γριά, ἡ Μαρία.

-Ὡρα γιά ξεκούραση καί γιά φαί. Τό σύνθημα τό ἔδωσε ὁ δάσκαλος.

Ξεδιπλώθηκαν, σακοῦλες, πετσέτες.

-Ρίξτε τά παλιά σας στήν πλάτη, γιατί εἶστε ἰδρωμένοι, συμβούλεψε ὁ δάσκαλος.

-Τί νόστιμο τυρί! εἶπε ὁ Βαγγέλης.

-Καί τό ψωμί, ἀλήθεια, τό ψωμί αὐτό δέν εἶναι σάν τό ψωμί πού κάνει ὁ φούρνος μας, εἶπε μπουκωμένος ὁ Βασίλης.

-Τά ἴδια εἶναι, παιδιά, τά ἴδια σάν αὐτά πού τρῶτε κάθε μέρα στό σπίτι σας. Μόνο πού τώρα τά τρῶτε μουσκεμένα στόν ἰδρώτα τῆς δουλειᾶς, ἐξήγησε ὁ δάσκαλος.

-Ὅταν τελειώσετε, μαζέψτε τ' ἀποφάγια καί ξαναρχίζουμε. Ὁ πρόεδρος ἔδωσε τό σινιάλο νά τελειώσει τό διάλειμμα.

Ξανάρχισαν, μά τώρα οἱ κασμάδες ἔπεφταν στή γῆ πιά μαλακά καί σέ ἀραιότερα διαστήματα. Τά παιδιά εἶχαν κουραστεῖ. Τό εἶδε ὁ δάσκαλος.

-Λέμε τό τραγοῦδι τῆς δουλειᾶς; πρότεινε. Κι ἄρχισε πρῶτος.

*Ἡ δούλεψη κάνει γερά τά κορμιά,
δίνει ὑγεία, χαρά.*

*Οἱ φίλοι γνωρίζονται μέσ στή δουλειά
κι εἶν' ἡ φιλία χαρά.*

*Δούλευε, δούλευε, γέλα πολύ,
δίχως δουλειά εἶν' ἡ ζήση πεζή,*

δουλειά χαρά, δουλειά χαρά,
όλοι μαζί στη δουλειά.

Τό βουνό αντίλαλησε από τό τραγούδι. Ἡ νύχτα ἀργοποροῦσε νά ῥθει, γιά νά προλάβουν νά φυτέψουν τήν πλαγιά...

Εἶχε βγεῖ τό πρῶτο ἀστέρι, ὅταν οἱ μεγάλοι ἐργάτες τοῦ πράσινου, μέ κουρασμένα βαριά βήματα, κατηφόριζαν ἀπό τό βουνό. Εἶχαν τούς κασμάδες στόν ὦμο τους, τό τραγούδι εἶχε φύγει ἀπό τό στόμα τους. Εἶχε φύγει κι εἶχε φωλιάσει στήν καρδιά τους. Τά παιδιά εἶχαν φύγει νωρίτερα. Ἀποκαμωμένα μά εὐτυχισμένα κοιμήθηκαν πολύ νωρίς ἐκεῖνο τό βράδυ.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Ποιοί ὑποδέχτηκαν τόν δάσκαλο; τί ἦταν γραμμένο πάνω στίς λινάτσες; Ποιά μουσικά ὄργανα ἀναφέρονται στό κείμενο;
2. Γιατί ὁ κύρ Μῆτσος «φούσκωσε» ἀπό τήν τιμή;
3. «Τά δεντράκια ὅσο εἶναι ἀφύτευτα δέν κινδυνεύουν ἀπό τίποτα. Σάν φυτευτοῦν... τότε ὁ Θεός νά τά φυλάει!». Ποιό εἶναι τό νόημα αὐτῆς τῆς φράσης τοῦ δασκάλου;
4. Πῶς δικαιολογεῖς τή φράση «... τό τραγούδι εἶχε φύγει ἀπό τό στόμα τους. Εἶχε φύγει κι εἶχε φωλιάσει στήν καρδιά τους»;

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

Στήν επόμενη συνεδρίαση, ή Ρηνιώ ζήτησε πρώτη τό λόγο.

– Παιδιά, πρέπει νά σās πῶ κάτι σοβαρό.

Τά παιδιά μούδιασαν. Κατάλαβαν πώς τό θέμα ήταν... λεπτό. Ἔκαναν ἀπόλυτη σιγή.

– Σās δηλώνω μέ μεγάλη μου λύπη πώς τό ταμείο μας εἶναι πιό φτωχό κι ἀπό μένα!

Ἦλοι ἀναστέναξαν. Ἦξεραν πώς ή Ρηνιώ ἔπαιρνε τό πιό λίγο χαρτζιλίκι ἀπ' ὅλους τους.

– Ποῦ ξεοδεύτηκαν τά λεφτά; ρώτησε ὁ πρόεδρος, ἔτσι γιά τούς τύπους.

Τυπική ή Ρηνιώ ἄνοιξε τό μπλοκάκι της.

– Ὁ Ἄτλαντας στοίχισε χίλιες ὀχτακόσιες δραχμές. Τά ὑλικά γιά τή διακόσμηση τοῦ σχολείου στοίχισαν τετρακόσιες ἑβδομήντα ὀχτώ δρχ. Ἦ ἐφήμεριδα μας στοίχισε τριακόσιες σαράντα τέσσερις δρχ. Ἦπόλοιπο ὀχτακόσιες σαράντα πέντε.

– Μά τότε ἔχουμε λεφτά, πῆγαν νά πανηγυρίσουν μερικοί.

– Δέ φτάνουν ὁμως γιά τήν ἐκδρομή μας, ἐξήγησε ή Ρηνιώ. Ἦκτός κι ἄν δέν πᾶμε.

– Θά πᾶμε! Τό ἀποφασίσαμε! φώναξαν ὅλοι.

– Μέ ἀποφάσεις δέ νοικιάζονται αὐτοκίνητα. Καί γιά νά νοικιάσουμε, δέ φτάνουν τά λεφτά μας.

– Δηλαδή..., χλώμισε ή Κατερίνα, πού θά γινόταν ἀρχαιολόγος, δέ θά πᾶμε ἐκδρομή;

Ἦεπεσε τέτοια σιωπή στήν αἴθουσα πού μπορούσες ν' ἀκούσεις μύγα νά πετάει.

Πρώτος συνῆρθε ὁ Ἄλέξης.

– Βρέ παιδιά, τί τό ἔχουμε τό μυαλό; Ὦποτε τό βάλουμε καί δούλεψε, βγήκε κάτι σωστό.

-Παιδιά, ό,τι πεΐτε, πέστε το γρήγορα. Πάγωσα εδῶ μέσα. Πάλι καλά πού κρατάει ό καιρός. Κοντά Χριστούγεννα και καθόμαστε χωρίς φωτιά, γρίνιαξε ό Κώστας.

"Άστραψαν τά μάτια του Άλέξη.

-Βρέ Κώστα, έσένα τελικά θά σου κάνουμε ανδριάντα!

-Γιατί; τά 'χασε ό Κώστας.

-Νά, είπες πώς κοντεύουν τά Χριστούγεννα.

-Τό είπα, συμφώνησε ό Κώστας. "Έ, και;

-Έσύ τό είπες κι εγώ σκέφτηκα.

-Τί σκέφτηκες; ρώτησαν όλα τά παιδιά μαζί.

-Νά, θά μπορούσαμε νά μαζέψουμε λεφτά, αν κάναμε ένα παζάρι, μιά λαϊκή αγορά τώρα τά Χριστούγεννα.

-Και τί θά πουλάμε; Τώρα άστραψαν και τά μάτια του Γιάννη, πού άρχισε κάτι νά καταλαβαίνει.

-Θά πουλάμε πράγματα πού θά φτιάξουμε μόνοι μας, είπε ό Άλέξης.

-Μπορούμε, είπε ντροπαλά ή Έλένη, νά κάμουμε και μιά έκθεση μέ παλιά πράγματα. Τό διάβασα στήν έφημερίδα πώς τό έκανε κάποιο σχολείο και είχε μεγάλη επιτυχία.

-Δηλαδή, μιά αίθουσα νά τήν ονομάσουμε...

-«Λαϊκό πολιτισμό», πετάχτηκε ή Βαγγελιώ.

-Και πού θά βρούμε τόσα πράγματα λαϊκού πολιτισμού; πάλι γρίνιαξε ό Κώστας.

-Έχουν μπαούλα, πατάρια και άποθήκες τά σπίτια μας, πού κρύβουν θησαυρούς, καθησύχασε τά παιδιά ή Έλένη. "Άλλωστε θά συνεργαστούμε ξανά μέ τά παιδιά τής πέμπτης και τής έκτης. "Όσα παιδιά, τόσα και σπιτικά.

-Βρέ Ρηνιώ, τί είναι εκείνο τό πράγμα στή γωνιά; ρώτησε ό Λευτέρης.

"Όλοι γύρισαν κατά κεϊ.

- Ένας άργαλειός... ψιθύρισε ή Κατερίνα.

Θά εϊνά κάτι σπουδαϊό γιά τήν έκθεση, σκέφτηκε ή Κατερίνα καί τά καταγάλαζα μάτια της γέμισαν φώς.

- Έγώ θά..., πήγε κάτι νά πει ό Άλέξης, όταν μιά άγρια φωνή άκούστηκε άπ' έξω.

- Θά τελειώσετε καμιά φορά; Νύχτωσε πιά. Φορτώσατε τά γράμματα στόν κόκορα καί μās παλαβώσατε στίς «συνεδριάσεις». Ήταν ό πατέρας τής Ρηνιώς πού φώναζε.

Άμίλητα έφυγαν τά παιδιά. Άμίλητα καί πικραμένα... Τό πρωί, πρίν άκόμα χτυπήσει τό κουδούνι γιά νά μπούν στίς τάξεις τους, ό Γιάννης ειπε σέ όλους:

- Σάν πρόεδρος, χτές τό βράδυ ντροπιάστηκα. Όποιος δέν ξέρει τό μάθημα τής μέρας, δέν έχει καμιά θέση στίς συνεδριάσεις μας.

Όλοι κούνησαν τό κεφάλι. Ήταν σύμφωνοι.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Μπορείς μέ φράσεις του κειμένου νά δικαιολογήσεις τόν τίτλο του μαθήματος;
2. Ποιά λύση πρότεινε ό Άλέξης στά παιδιά, γιά νά αντιμετώπισουν τήν «οικονομική κρίση»;
3. Τί πρότεινε ή Έλένη στή συνεδρίαση; Τό δέχτηκαν τά παιδιά;
4. Γιατί τά παιδιά έφυγαν πικραμένα άπό τή συνεδρίαση; Τί τούς ειπε ό πρόεδρος τήν άλλη μέρα;

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΕΣ

Στό πάτωμα τῆς λέσχης μας εἶναι ἓνας ψύλλος.
Μᾶς ἀρέσει ὁ ψύλλος μας
κι ἄς μὴν εἶναι φίλος μας
Στό πάτωμα τῆς λέσχης μας εἶναι ἓνας ψύλλος!

Οἱ ἄνθρωποι πού περνοῦσαν ἔξω ἀπό τό σχολεῖο κοντοστέκονταν παραξενεμένοι στήν ἀρχή. Μετά ξεσφιγγόταν τό πρόσωπο καί οἱ καρδιές τους κι ἀθέλητα ταίριαζαν τό βῆμα τους μέ τό τραγουδί. Σιγανά, μὴν τοὺς δεῖ κανένας γείτονας καί τοὺς κοροϊδέψει, πολύ σιγανά τραγουδοῦσαν.

Στό πάτωμα τῆς λέσχης μας...

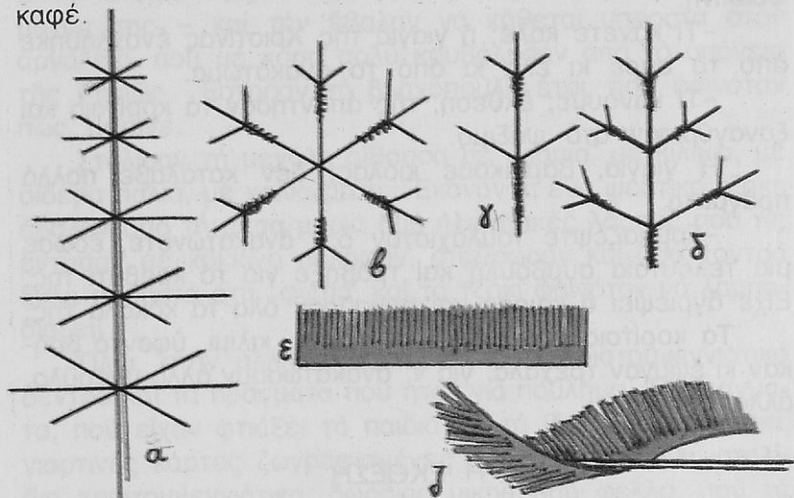
Κι ὁ χιονιάς θαρρεῖς καί συνταίριαζε τό πέρασμά του μέ τό σκοπό τῶν παιδιῶν κι ὅπως φυσομανοῦσε, ἔκανε καί παύσεις, σάν νά τραγουδοῦσε παρέα μέ τά παιδιά:

Στό πάτωμα τῆς λέσχης μας εἶναι ἓνας ψύλλος!

Μιά βδομάδα τώρα τά παιδιά δουλεύουν ὡς ἀργά τό βράδυ στή «λέσχη» τους. Ἐτοιμάζουν τό χριστουγεννιάτικο δέντρο, γιά νά τό στήσουν στήν ἐκθεση πού θά κάνουν. Μιά ομάδα κόβει σύρμα, γιά νά φτιάξουν τόν κορμό. Σημειώνουν τίς ἀποστάσεις καί τίς θέσεις, γιά τά κλαδιά, πού φτιάχνει ἄλλη ομάδα. Ἄλλοι σχεδιάζουν ἀπάνω σέ χαρτί καί σέ φυσικό μέγεθος τίς διακλαδώσεις κάθε σειρᾶς.

Τὴν κάθε σειρά τὴν ἀποτελοῦν 5-6 κλαδιά. Στίς πρῶτες σειρές τά κλαδιά εἶναι ἀπλά, μά στίς ἄλλες διακλαδίζονται σέ μικρότερα κλαδάκια (α). Ἡ πρώτη σειρά πρὸς τὴν κορυφή ἦταν μικρότερη κι ἔτσι ἦταν ἡ πιό ἀπλή (β). Ἡ δεύτερη ἦταν μεγαλύτερη, μέ τόν ἴδιο ἀριθμὸ κλαδιῶν, ἀλλά μέ περισσότερες διακλαδώσεις (γ). Στὴν τρίτη δια-

κλαδώθηκαν και οι διακλαδώσεις (δ). Συνέχισαν με τόν ίδιο τρόπο τήν τέταρτη και τήν πέμπτη σειρά. Κόψανε ανάλογα κομμάτια από σύρμα για κάθε κλαδάκι χωριστά, ύπολογίζοντας και τό ένωμά τους. Έτοιμασαν από ψιλό και σκούρο πράσινο χαρτί μακριές λουρίδες μέ πλάτος 8-12 εκ. Δίπλωσαν τίς λουρίδες κατά μήκος στή μέση κι έκοψαν κάθετες σ' όλο τό μήκος ψαλιδιές (ε). Τύλιξαν κάθε συρματάκι αρχίζοντας από τήν κορυφή κάθε κλαδιοῦ (ζ). Ένωσαν μέ λεπτό σύρμα κάθε κλαδάκι στή θέση του πάνω στό μεγαλύτερο κλαδί κι όταν ένώθηκαν όλα, έδεσαν στερεά κάθε σειρά πάνω στόν κορμό. Κάλυψαν τίς άνωμαλίες του κορμού μέ χόρτο και τύλιξαν τόν κορμό μέ λουρίδες από χαρτί καφέ.

Στερέωσαν τότε τό δέντρο σέ μία μεγάλη γλάστρα και κάθισαν νά ξαποστάσουν και νά καμαρώσουν αυτό πού έφτιαξαν μέ τά χέρια τους.

Ή ομάδα πού είχε αναλάβει νά φτιάξει τά στολίδια, ήταν έτοιμη. Στολίστηκε τό δέντρο. Τά κουκουνάρια βαμμέ-

να μέ ἀσημόσκονη, ἀστέρια ἀπό ἀσημόχαρτο, ἢ φάτνη, ὅλα τοποθετήθηκαν σωστά καί μέ γοῦστο. Τό Χριστουγεννιάτικο δέντρο γέμισε φῶς τήν αἴθουσα καί τήν ὀμόρφυνε.

–Τά κορίτσια; Ποῦ εἶναι τά κορίτσια; Καί τί κάνουν;
‘Ο πρόεδρος, πού κοίταζε νά δουλεύουν σωστά οἱ ὁμάδες, ἀνησύχησε. ‘Ολόκληρο ἀπόγευμα καί οἱ κοπέλες δέν εἶχαν φανεῖ.

–Τά κορίτσια τί κάνουν; Ξαναρώτησε.

...Τά κορίτσια εἶχαν φέρει πάνω κάτω τή γειτονιά. Εἶχαν δηλαδή φέρει πάνω κάτω τά μπαούλα τῶν μανάδων τους. Σοφίτες εἶχαν ἐρευνηθεῖ σχολαστικά, ντουλάπες πού ἔχαν χρόνια ν’ ἀνοιχτοῦν, ἀνοίχτηκαν καί τά σπῖτια μύρισαν ναφθαλίνη.

–Τί κάνετε καλέ; ἢ γιαγιά τῆς Χριστίνας ἐνοχλήθηκε ἀπό τό σύρε κι ἔλα κι ἀπό τό ἀνακάτωμα.

–Τί κάνουμε; ἔκθεση, τῆς ἀπάντησαν τά κορίτσια καί ξαναγύρισαν στό ψάξιμο.

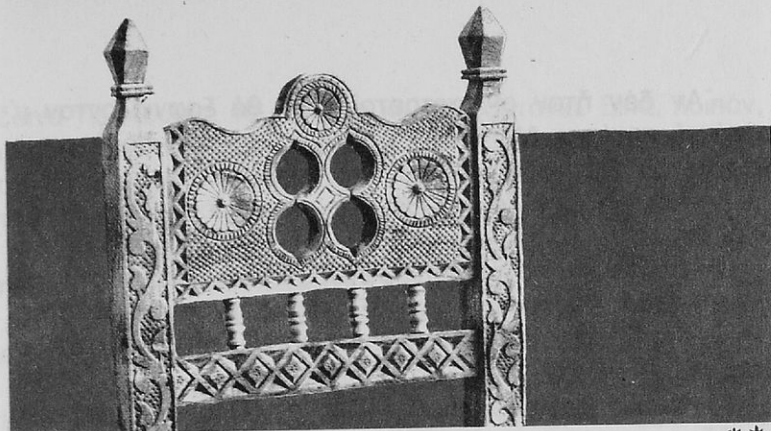
‘Η γιαγιά, βαριάκουε κιάλας, δέν κατάλαβε πολλά πράγματα.

–Συμμαζέψτε τουλάχιστον ὅ,τι ἀνακατώνετε, ἔδωσε μιά τελευταία συμβουλή καί τράβηξε γιά τό κρεβάτι της. Εἶχε ἀγριέψει ὁ καιρός καί πονοῦσαν ὅλα τά κόκαλά της.

Τά κορίτσια μάζεψαν ὅ,τι μπακίρι, κιλίμι, ὑφαντό βρήκαν κι ἔφυγαν τρεχάλα, γιά ν’ ἀνακατώσουν ἄλλο μπαούλο, ἄλλο σπιτικό...

Η ΕΚΘΕΣΗ

Τά παιδιά παρακάλεσαν τόν κύριο Ἀντωνιάδη, πού εἶχε τό μεγάλο μαγαζί νεωτερισμῶν «Ἡ Ἀθηναία», νά τοῦς δανείσει μιά κούκλα. Μιά μεγάλη κούκλα, ἀπ’ αὐτές πού ἔχουν τά μαγαζιά στίς βιτρίνες τους καί φοροῦν φορέματα «τελευταίας μόδας».

* *

Πήραν λοιπόν τήν κούκλα, τήν ἔντυσαν βλαχοπούλα – ἄλλη ἱστορία πῶς ἔδωσε ἡ κυρα-Βγενιώ τή στολή τῆς μάνας της – καί τήν ἔβαλαν νά κάθεται μπροστά στόν ἀργαλειό, πού μέ κόπο πολύ κουβάλησαν ἀπό τό ὑπόγειο τῆς Ρηγιῶς. Ἔστησαν τή βλαχοπούλα ἔτσι, πού φαινόταν πῶς ὕφαινε.

Στόλισαν τή μεγάλη αἴθουσα μέ χράμια*, μέ κιλίμια, μέ σίδερα παλιά, μέ χαλκῶματα. Ἔκαναν κι ἓνα ψεύτικο τζάκι, ἔβαλαν ἀπό τή μέσα μεριά δυό ἠλεκτρικές λάμπες, πού τίς ἔντυσαν μέ κόκκινο σελοφάν, σταύρωσαν καί δυό χοντρά ξύλα μπροστά στή...φωτιά, καί τό τζάκι φαινόταν νά λαμπαδιάζει!

Πλαί, στήν ἄλλη αἴθουσα, ἦταν τό Χριστουγεννιάτικο δέντρο καί τά πράγματα πού ἦταν γιά πούλημα. Τά πράγματα, πού εἶχαν φτιάξει τά παιδιά μέ τά ἴδια τους τά χέρια: γιορτινές κάρτες ζωγραφισμένες ἀπό τήν Κατερίνα, στολίδια χριστουγεννιάτικα, δωράκια μικρά ἀπό φελλό, πού τά ἔφτιαξαν ὁ Ἀλέξης κι ὁ Θανάσης.

Τά ποτήρια γιά στυλό πουλήθηκαν τήν πρώτη κιόλας μέρα. Πλαστικά ἦταν, μά τά εἶχαν ντύσει μέ βελοῦδο κόκκινο καί φάνταζαν. Εἶχαν βάλει κι ἓνα γκύ σέ μιά ἄκρη τους.

“Αν δέν ήταν οί χαρταετοί, ὅλοι θά ξαφνιάζονταν μ’ αὐτά τά ποτήρια. Μά ήταν στή γωνιά ὄρθιοι οί πολύχρωμοι χαρταετοί. Γιά τούς χαρταετούς πολλοί εἶχαν ἀντίρρηση.

–Θά φάμε ξύλο καί θά ἴναι μέρα μεσημέρι, εἶπε ὁ Στέλιος.

–Βάλτε καί τό μαγνητόφωνο, νά ἴναι τουλάχιστον τό ξύλο «μετά μουσικῆς», γρίνιαξε ὅπως πάντα ὁ Κώστας.

–Γιατί, βρέ παιδιά, φοβάστε; παραξενεύτηκε ὁ Ἀλέξης.

–Ρωτᾶς γιατί; ξέσπασε ὁ Στέλιος. Πού ἀκούστηκε νά πουλάμε χριστουγεννιάτικα χαρταετούς;

–Τούς πουλάμε, γιατί θ’ ἀγοραστοῦν, εἶπε μέ πεποίθηση ὁ Ἀλέξης. Εἶδοποίησα ὅλα τά μικρά – «μικρά» ἦταν τά παιδιά τῆς πρώτης καί τῆς δευτέρας δημοτικοῦ – νά ζητήσουν δῶρο ἀπ’ τούς γονεῖς τους χαρταετούς.

–Εἶδοποίησες τ’ ἄλλα σχολεῖα νά ῥθουν, νά δοῦν τήν ἔκθεσή μας; ρώτησε ἀνήσυχος ὁ πρόεδρος.

–Θά ῥθουν τά παιδιά μέ τούς γονεῖς τους, τόν καθησύχασε ὁ Ἀλέξης. Στείλαμε καί τίς προσκλήσεις στούς διευθυντές τῶν σχολεῖων, στό δήμαρχο...

Σταμάτησε νά μιλάει ὁ Ἀλέξης, γιατί ἐκείνη τήν ὥρα μπῆκε στήν αἴθουσα ὁ κύριος Γαλάνης, ὁ βιβλιοπώλης τῆς γειτονιάς μας. Δέν ἦταν ὁ μόνος του. Ξωπίσω του ἔρχονταν δυό παλικάρια πού κουβαλοῦσαν κάτι δέματα.

Ἔτρεξε ὁ Γιάννης νά τόν ὑποδεχτεῖ. Ἀπό κοντά καί τ’ ἄλλα τά παιδιά.

–Ἀκόμα δέν ἀνοίξαμε, πῆγε νά πεῖ ὁ πρόεδρος.

–Εὐτυχῶς πού δέν ἀνοίξατε, γιά νά προλάβετε νά ταχτοποιήσετε καί τοῦτα, εἶπε ὁ κύριος Γαλάνης καί γέλασε ἀνοιχτόκαρδα.

–Τί εἶναι αὐτά; ρώτησε σαστισμένη ἡ Βαγγελιώ.

–Ἐνα δωράκι γιά ὅλους σας. Σᾶς εἶδα πῶς παλέψατε. Κρυφό δέν γινόταν νά τό ἔχετε ἀπό μένα, ἀφοῦ ἐγώ σᾶς

ἔδιναν τίς κόλλες, τὰ μολύβια καὶ τὰ χαρτόνια. Εἶπα, λοιπόν, μέρες γιορτινές εἶναι, φαμελιά δὲν ἔχω νὰ δωρίσω τίποτα σέ κανένα, ἄς εὐχαριστήσω τὰ καλά παιδιά. Κι ἔφερα τοῦτα. Γελοῦσε ὁλόκληρος ὁ κύριος Γαλάνης.

–Τί εἶναι... τοῦτα; ξαναρώτησε ἡ Βαγγελιώ καὶ τώρα πιά ἦταν ὅλοι σαστισμένοι.

–Βιβλία πουλάω, βιβλία σὰς ἔφερα, εἶπε ἀπλά ὁ κύριος Γαλάνης.

Εἶναι ὥρες, πού λέξη δὲ βγαίνει ἀπὸ τό στόμα σου. Εἶναι ὥρες, πού τό «εὐχαριστῶ» σοῦ φαίνεται φτωχό. Εἶναι ὥρες, πού τὰ μάτια λένε περισσότερα ἀπ' ὅσα μποροῦν νὰ ποῦν τὰ λόγια. Μιά τέτοια ὥρα ἔζησαν τὰ παιδιά.

–Κι ἐπειδὴ δὲν ξέρετε νὰ τακτοποιήσετε βιβλία, θά σὰς βοηθήσω νὰ τὰ βάλουμε τώρα μαζί, συνέχισε ὁ κύριος Γαλάνης.

Δὲν πρόλαβε νὰ τελειώσει. Ἡ Ρηνιώ τόν φίλησε στό μάγουλο. Ἦταν ἡ σειρά τοῦ κυρίου Γαλάνη νὰ ξαφνιαστεῖ. Τὰ γεροντικά ξεθωριασμένα μάτια του γέμισαν δάκρυα.

–Εὐχαριστῶ, κοπέλα μου, γιὰ τό δῶρο πού μοῦ ἔκανες, εἶπε, καὶ γιὰ νὰ κρύψει τὴ συγκίνησή του, ἔσκυψε πάνω ἀπ' τὰ δέματα.

–Δουλειά τώρα! διάταξε καὶ γέλασε πλατιά.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Πῶς στόλισαν τὴ μεγάλη αἴθουσα; Ποῦ ἔβαλαν τό Χριστουγεννιάτικο δέντρο;
2. Τί εἶχαν φτιάξει τὰ παιδιά μὲ τὰ χέρια τους;
3. Γιατί ὁ Στέλιος εἶχε πεῖ ὅτι θά φάνε ξύλο; Εἶχε δίκιο τελικά;
4. Γιατί ὁ κύριος Γαλάνης εἶπε: «Εὐτυχῶς πού δὲν ἀνοίξατε»;
5. Γιατί ἡ Ρηνιώ φίλησε τόν κύριο Γαλάνη στό μάγουλο;

ΛΑΪΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Ἡ αἶθουσα ἔγραφε μέ μεγάλα γράμματα: «ΛΑΪΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ».

Τά παιδιά εἶχαν βρεῖ ἓνα δημοτικό ποίημα καί ἓνα κείμενο τοῦ Κίτσου Μακρῆ γιά τά ὑφαντά τῆς Θεσσαλίας. Τά διάβασε ἡ Μυρτώ μέ τή γλυκιά, ζεστή φωνή της καί τά μαγνητοφώνησε ἡ μάνα τῆς Βαγγελιώς.

Ὅποιος λοιπόν δρασκελοῦσε τή φωταγωγημένη πόρτα τοῦ σχολείου, ἄκουγε δημοτική μουσική καί μετά μιά δροσερή φωνή πού ἔλεγε:

*Τιμή μεγάλη καί τρανή που' ναι ἀργαλειός στό σπίτι
τό κάθε δόντι τοῦ χτενιοῦ ἀξίζει μαργαρίτη.
Τό κέντημα εἶναι γλέντημα κι ἡ ρόκα εἶναι σεργιάνι
κι αὐτός ὁ δόλιος ἀργαλειός εἶναι σκλαβιά μεγάλη.
Μεταξωτό 'ναι τό πανί, μεταξωτό τό χτένι,
μεταξωτή κι ἡ κοπελιά πού κάθεται καί 'φαίνει.*

«Ὁ ἀργαλειός»

Δημοτικό

«Όπως αντικρίζεις από τά κορφοβούνια τῶν θεσσαλικῶν βουνῶν τόν καρπερό κάμπο τῆς Θεσσαλίας, σοῦ φαίνεται πῶς εἶναι στρωμένος μ' ἓνα ἀπέραντο ὑφαντό κιλίμι*, πάνω στό ὅποιο ἡ φύση κι ὁ ἄνθρωπος ὕφαναν λογιῆς λογιῆς ξόμπλια*. Χωράφια καί μπουσάνια, ποτάμια καί θεροτοπιές*, σχηματίζουν γοητευτικούς χρωματικούς καί σχεδιαστικούς συνδυασμούς, πού καταλήγουν στά φουντωτά κρόσσια τῶν βουνοκορφῶν καί τῶν αἰγιοπελαγίτικων ἀκτῶν. Κι ὅταν περπατήσεις τό χῶρο τοῦτο, βλέπεις, πῶς ὅλη ἡ κοινωνική καί οἰκογενειακή ζωή τῶν ἀνθρώπων του εἶναι τυλιγμένη στή ζεστασιά τοῦ σπιτικοῦ ὑφαντοῦ. Στή γέννηση καί στό θάνατο, στό γάμο καί στό πανηγύρι, στή δουλειά καί στήν ξεκούραση, κάποιο ὑφαντό θά προσφέρει τή ζεστή μαλακότητα καί τό χρωματιστό του χαμόγελο.

Οἱ ἄνθρωποι στίς μεγάλες πολιτείες, παρασυρμένοι ἀπό τό ρυθμό τῆς σύγχρονης ζωῆς, πίστεψαν πῶς τά ψυχρά κατασκευάσματα τῆς μηχανῆς θά μπορούσαν νά ἀντικαταστήσουν τά ἔργα τῶν χειρῶν καί τῆς ψυχῆς. Δέν ἄργησαν νά διαπιστώσουν, πῶς τό σπιτικό δέν ἔγινε, γιά νά προστατεύει μόνο τό κορμί ἀπό τό χιόνι, τή βροχή καί τόν ἥλιο, μά καί γιά νά ἀναπαύεται ἡ ψυχή, νά ζεσταίνεται καί νά δυναμώνει. Τότε ἔστρεψαν νοσταλγικά τή ματιά τους πρὸς τά ἔργα ἐκεῖνα πού μπορούν νά δημιουργήσουν αὐτό τό κλίμα.

Ἡ λαϊκή ζωγραφιά καί τό ξυλόγλυπτο, τό μπακίρι* καί τό κανάτι, ξαναγουρίζουν κοντά μας, καλόδεχτα σάν ἀγαπημένα πρόσωπα, πού ἐπιστρέφουν ἀπό μακρινό ταξίδι. Μαζί τους καί τό ὑφαντό, αὐτό μάλιστα μέ τή φιλοδοξία, ὄχι νά εἶναι ἀπλῶς ἓνα στολίδι, μά ἓνα στοιχείο πού θά μᾶς συντροφεύει στήν καθημερινή μας ζωή...

Κάθε θεσσαλικό ὑφαντό εἶναι ἓνα τονισμένο χρονικό* τῆς μακριᾶς τοπικῆς ἱστορίας. Μέσα του ἀντηχοῦν ἀρχαῖοι παιάνες*, βυζαντινές μελωδίες, ἀνατολίτικοι σκοποί, κλέφτι-

κα τραγούδια, καημοί καί πόθοι ενός λαοῦ, πού ἔχει τή δύναμη νά φυτεύει τό λουλούδι τῆς χαρᾶς καί τῆς ἐλπίδας στό χῶμα τό ποτισμένο μέ δάκρυα καί αἷμα. Ἐδῶ ἓνα πανάρχαιο γεωμετρικό μοτίβο*, ἐκεῖ ἓνα βυζαντινό κόσμημα. Ἄλλοῦ ἓνα ἀνατολίτικο στολίδι ἀπλοποιημένο, σχέδια πού ταξίδεψαν μέ τά караβάνια τῶν πραματευτάδων. Κι ὅλα αὐτά σάν στοιχεῖα μιᾶς καινούριας σύνθεσης, πού μέσα στόν περιορισμένο χῶρο ενός ὑφαντοῦ κλείνει τό νόημα τῆς ζωῆς ενός λαοῦ.

Καθώς κοιτάζεις ἓνα θεσσαλικό ὑφαντό, θαρρεῖς πῶς ἀντικρίζεις ἀπό ψηλά τό θεσσαλικό κάμπο, πελώριο κιλίμι, ὅπου ἄφησε τίς πατημασιές της ἡ Ἱστορία...»

« Ὑφαντά τῆς Θεσσαλίας»

Κίτσος Μακρῆς

*κιλίμι: εἶδος λεπτοῦ μάλλινου τάπητα.

*ξόμπλια: κεντήματα.

*θεροτοπιά: τόπος θερισμοῦ.

*μπακίρι: χαλκός, χάλκινο σκεῦος.

*χρονικό: ἀφήγηση.

*παιάνες: πολεμικά τραγούδια.

*μοτίβο: θέμα.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Μέ τί μοιάζει ὁ Θεσσαλικός κάμπος, ὅταν τόν ἀντικρίζεις ἀπό ψηλά;
2. Τί πίστεψαν στήν ἀρχή καί τί διαπίστωσαν στή συνέχεια οἱ κάτοικοι τῶν μεγάλων πόλεων σχετικά μέ τή λαϊκή τέχνη;
3. Νά δικαιολογήσεις μέ τή βοήθεια τοῦ κειμένου τή φράση: «ὄλη ἡ κοινωνική καί οἰκογενειακή ζωή τῶν ἀνθρώπων του(= τοῦ θεσσαλικοῦ χώρου) εἶναι τυλιγμένη στή ζεστασιά τοῦ σπιτικοῦ ὑφαντοῦ».
4. Ποιά εἶδη λαϊκῆς τέχνης ἀναφέρονται στό κείμενο;
5. Πῶς δικαιολογεῖ ὁ συγγραφέας ὅτι «κάθε θεσσαλικό ὑφαντό εἶναι ἓνα τονισμένο χρονικό τῆς μακριᾶς τοπικῆς ἱστορίας»;

* * * *

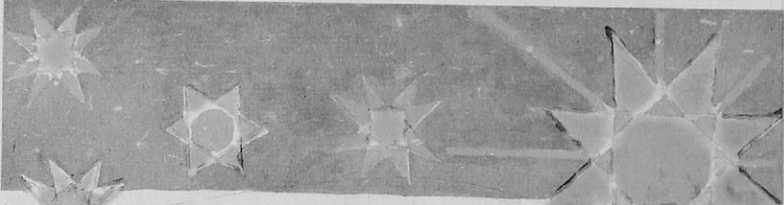
*Κιλίμι Πηλιορειτικό (λεπτομέρεια) (Οικία Δ. Πατρῆ, Λαῦκος Πηλίου).

**Σκυριανό σκαμνί (πλάτη) 19ος αἰώνας (Μουσείο Σκύρου).

***Κιλίμι, (λεπτομέρεια) τέλη 19ου αἰ. ἀπό τό Λιβάδι Ὀλύμπου (Συλλογή Κίτσου Μακρῆ Βόλος).

****Τσεβρές Μυτιλήνης (λεπτομέρεια). Κέντημα γραφτό.

Οἱ φωτογραφίες αὐτές προέρχονται ἀπό τή θαυμάσια ἐκδόση τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζας: «Νεοελληνική χειροτεχνία»

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Είδα χτές βράδυ στ' όνειρό μου
τό γεννημένο μας Χριστό·
τά βόδια άπάνω του έφυσούσαν
όλο τό χνώτο τους ζεστό.

Βοσκοί πολλοί καί βοσκοπούλες
τόν προσκυνούσαν ταπεινά·
ξανθόμαλλοι άγγελοι στεκόνταν
κι έψαλναν γύρω του «ώσαννά!»

Τό μέτωπό του ήταν σάν ήλιος
καί μέσα ή Φάτνη ή φτωχική
άστραφτε πιό καλά άπό μέρα,
μέ κάποια λάμψη μαγική.

Στά πόδια του έσκυβαν οί Μάγοι
κι έμοιαζε τ' άστρο άπό ψηλά,
πώς θά καθίσει σάν κορώνα
στής Παναγίτσας τά μαλλιά!

Μά κι άπό άγγέλους κι άπό Μάγους
δέ ζήλεψα άλλο πιό πολύ,
όσο τής Μάνας του τό στόμα
καί τό ζεστό, ζεστό φιλί.

Τέλλος Άγρας

Ο ΑΓΓΕΛΟΣ ΠΟΥ ΑΠΟΜΕΙΝΕ ΣΤΗ ΓΗ

Μιά φορά κι έναν καιρό ζοῦσε στή γῆ ἕνα παιδί.

Μιά φορά κι έναν καιρό ζοῦσε στὸν οὐρανὸ ἕνα ἀγγελάκι.

Τὸ παιδί δὲ γνώριζε τὸν ἀγγελο. Οὔτε ὁ ἀγγελος ἤξερε τίποτε γιὰ τὸ παιδί.

Τὸ παιδί ζοῦσε ἔξω ἀπὸ τὴ Βηθλεέμ σ' ἕνα χάνι. Ὁ ἀγγελος ζοῦσε τὸ πρωὶ σὲ μίαν ἡλιαχτίδα, τὸ βράδου σὲ μίαν ἀσημένια κλωστή τοῦ φεγγαριοῦ.

Ὁ ἀγγελος ἦταν καλός. Καλός σάν ἀγγελος.

Τὸ παιδί ἦταν ἕνα κακὸ παιδί. Τίποτε ἄλλο ἕνα κακὸ παιδί.

Καὶ οἱ δύο ἐργάζονταν αὐτὸν τὸν καιρὸ πάρα πολὺ.

Τὸ κακὸ παιδί μέ γκρίνια.

Ὁ ἀγγελος μέ τραγοῦδι.

Τὸ παιδί

Τὸ παιδί εἶχε νὰ ὑπηρετεῖ πολὺ κόσμου, πού ἔφτανε αὐτὲς τίς μέρες στή Βηθλεέμ. Δὲ σταματοῦσε ἀπὸ τὴν ὥρα πού ἔσκαγε ὁ ἥλιος ὡς ἀργὰ τὴ νύχτα. Πρὶν λαλήσουν τὰ κοκόρια, ἔπιανε τὸν κουβά καὶ τραβοῦσε γιὰ τὸ πηγάδι. Ἐπεφτε εὐκόλα ὁ κουβάς στοῦ βαθύ πηγάδι, λές καὶ βιαζόταν ν' ἀνταμώσει τὸ νερό. Τέντωνε ὁ κουβάς τὸ σκοινί, γέμιζαν πληγές οἱ παλάμες τοῦ παιδιοῦ, πού ἀγωνιζόταν νὰ τὸν συγκρατήσῃ. Τὸ παιδί φοβᾶται. Φοβᾶται, γιὰτὶ ἔχει ἀκόμα στὰ πόδια του τὰ σημάδια πού τ' ἀπόκτησε, ὅταν μιά μέρα τοῦ ἔφυγε ὁ κουβάς ἀπὸ τὰ χέρια. Θύμωσε πολὺ τ' ἀφεντικό – θυμᾶται – τὸν ἔδειρε, τὸν μάτωσε καὶ ἔμειναν τοῦτα τὰ σημάδια.

Ὁ κουβάς γεμάτος εἶναι βαρὺς. Τὸ παιδί ἰδρώνει, ὅπως σιγὰ σιγὰ τραβάει πρὸς τὰ πάνω τὸ σκοινί. Κάθετα λίγο νὰ ξεκουραστεῖ, κι ὕστερα πηγαίνει νὰ πλύνει τίς αὐλές, νὰ καθαρίσῃ τὰ τραπέζια τοῦ πανδοχείου, νὰ καθαρίσῃ τὴν

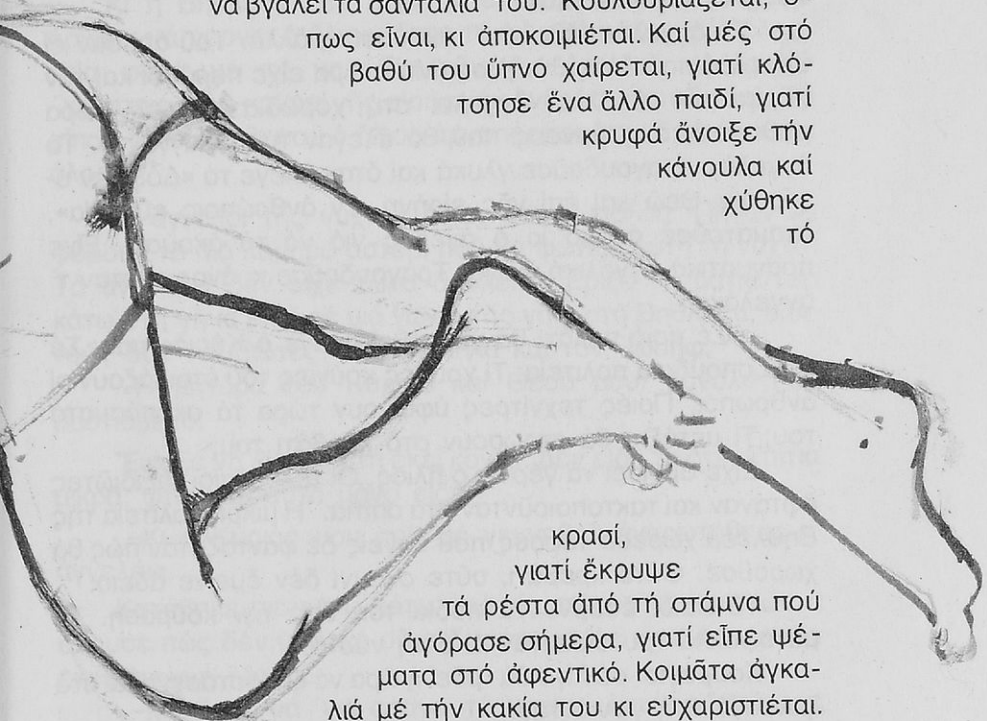

κουζίνα. Φέρνει προσανάμματα*
καί ξύλα από τήν αϋλή, ανάβει
τή φωτιά, δουλεύει, δουλεύει.
Τό άφεντικό έχει ξυ-
πνήσει πιά, κα-
τεβαίνει
κάτω,

γκρι-
νιάζει.
Τίποτε δέν του
άρέσει άπ' αυτά
πού έκανε τό παιδί.
Τό παιδί δέ μιλάει, έμαθε
πιά νά μή μιλάει. Μόνο
κοιτάζει τόν ουρανό. Στην άρχή έκλαιγε,
μά τώρα σκληρυνε ή καρδιά του κι έγινε κακιά.
Παίρνει ξανά τόν κουβά καί τραβάει νά ποτίσει τά ζωντανά
καί νά τά ταΐσει. Αϋτή ή ώρα είναι ή πιό όμορφη τής ήμέρας.
Κοιτάζει τήν άγγελάδα πού έχει τόσο αγαθά μάτια. "Ετσι θά
΄ταν καί τά μάτια τής μητέρας του, άν είχε μητέρα. Τρέχει,
παίζει μέ τό μοσχαρακι, κυνηγιέται μέ τά κατσικάκια. Νά,
όπως θά έπαιζε μέ τ' άδέρφια του, άν είχε άδέρφια...
Κουβεντιάζει σοβαρά μέ τό άλογο, όπως θά κουβέντιαζε
μέ τόν πατέρα του, άν είχε βέβαια πατέρα... Γιατί τό παιδί
δέν έχει κανένα.
"Έχει μόνο τήν κακία γιά συντροφιά.

Κρεβάτι στο πανδοχείο δέν υπάρχει γιά τό παιδί. Κοιμάται στο σάβλο. Άγκαλιάζει τήν άγελάδα, χώνει τό κεφάλι του κοντά στο άλογο, στριμώχνεται πλάι στο μοσχάράκι και στά κατσικάκια. Είναι σαν νά έχει οικογένεια. Κι είναι τόσο όμορφο νά έχεις οικογένεια!

Τώρα πού έφτασε τόσος κόσμος στή Βηθελέμ μέσ στο χειμώνα, μέσ στο κρύο, τό παιδί κουράζεται πολύ. Άργά πηγαίνει γιά ύπνο κι ό φόβος του είναι μήν ξυπνήσει τά ζωντανά. Όλα κοιμούνται, όταν φτάνει. Μόνο ή άγελάδα τό περιμένει, όπως περιμένει πάντα τό παιδί της ή μητέρα!... Δέν άντέχει τό παιδί νά γδυθει, δέν έχει δύναμη νά βγάλει τά σαντάλια του. Κουλουριάζεται, όπως είναι, κι άποκοιμείται. Καί μέσ στο βαθύ του ύπνο χείρεται, γιατί κλότσησε ένα άλλο παιδί, γιατί κρυφά άνοιξε τήν κάνουλα και χύθηκε τό

κρασί,
γιατί έκρυψε
τά ρέστα από τή στάμνα πού
άγόρασε σήμερα, γιατί είπε ψέ-
ματα στο άφεντικό. Κοιμάτα άγκα-
λιά μέ τήν κακία του κι εύχαριστιέται.

Ὁ ἄγγελος

Τό ἀγγελάκι πάλι, αὐτές τίς μέρες δέν προλαβαίνει νά κλείσει μάτι. Πᾶνε τὰ παιχνίδια πού ἔκανε μέ τίς ἡλιαχτίδες, πᾶνε οἱ κουβεντοῦλες του οἱ βραδινές μέ τίς λεῦκες καί τίς πηγές. Τό ἀγγελάκι, ὅπως ὅλοι οἱ ἄγγελοι στὸν οὐρανό, ἐτοιμάζεται γιὰ τὸ μεγάλο βράδυ. Τό βράδυ πού ὁ Θεός θά γεννηθεῖ κάτω στή γῆ.

– Τί εὐλογημένη εἶναι ἡ νύχτα! ἀναστέναξε ὁ ἥλιος.

– Γιατί; ρώτησε παραξενεμένο τὸ ἀγγελάκι.

– Γιατί θά δεῖ τὸ θαυμαστό μοναδικό ἀστέρι! Τό ἀστέρι τὸ χριστουγεννιάτικο.

Τό ἀγγελάκι ἤθελε ν' ἀκούσει κι ἄλλα. Τοῦ ἄρσαν οἱ ἱστορίες πού ἔλεγε ὁ ἥλιος. Μά ἡ ὥρα εἶχε περάσει καί τὸν περίμεναν οἱ ἄλλοι ἄγγελοι στή χορωδία. Μέρους τώρα μάθαιναν τούς ὕμνους πού θά ἔλεγαν τὴν ἅγια νύχτα. Τό ἀγγελάκι τραγουδοῦσε γλυκά καί ὅταν ἔλεγε τὸ «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καί ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία», σταματοῦσε ἀκόμα κι ὁ ἀγέρας γιὰ νά τὸ ἀκούσει. Εἶχε πραγματικά ἀγγελικὴ φωνή. Τραγουδοῦσε κι ἀναρωτιόταν τ' ἀγγελάκι.

– Σέ ποιά παλάτι θά γεννηθεῖ ἄραγε ὁ Κύριός μας; Σέ ποιά σπουδαία πολιτεία; Τί χρυσές κούνιες τοῦ ἐτοιμάζουν οἱ ἄνθρωποι; Ποιές τεχνίτρες ὑφαίνουν τώρα τὰ σκεπάσματα του; Τί μετάξια θά στρώσουν στὸ κρεβάτι του;

Εἶχε ἀρχίσει νά γέρνει ὁ ἥλιος. Οἱ τελευταῖοι ταξιδιώτες ἔφταναν καί τακτοποιοῦνταν στὰ σπίτια. Ἡ μικρὴ πολιτεία τῆς Βηθλεέμ χώρεσε τόσους, πού κανεὶς δὲ φανταζόταν πὼς θά χωροῦσε. Οὔτε κρεβάτι, οὔτε σκαμνὶ δὲν ἔμεινε ἄδειο.

Τό παιδί ἔσερνε τὰ πόδια του ἀπὸ τὴν κούραση. Τὰ ματόφυλλά του ἔκλειναν ἀπὸ τὴ νύστα.

Κουράγιο· σέ λίγο θά ῥθει ἡ ὥρα νά ξεποστᾶσει πλάι στὰ ζωντανά, στὴ γωνιά του.

Είχε αρχίσει νά γέρνει ο ήλιος...

Οι τελευταίοι ταξιδιώτες

Πίσω από τις ἐλιές φάνηκαν ένας άντρας και μία έτοιμόγεννη γυναίκα. Ἡ γυναίκα ήταν πάνω σ' ένα κουρασμένο, κατασκοπισμένο γαϊδουράκι. Ὁ άντρας κρατούσε ένα μπόγο και τό ραβδί του και βασιόταν από τό ζωντανό.

Είχε αρχίσει νά γέρνει ο ήλιος, σάν ἔφτασαν στή Βηθλεέμ ὁ Ἰωσήφ και ἡ Μαρία.

Κι ἡ Βηθλεέμ δέν είχε οὔτε σκαμνί ἐλεύθερο. Είχε αρχίσει νά γέρνει ο ήλιος, ὅταν τό ἀγγελάκι εἶπε γιά τελευταία φορά μέ τή χορωδία τῶν ἀγγέλων τό «Δόξα ἐν Ὑψίστοις Θεῷ και ἐπί γῆς εἰρήνη ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία». Τό εἶπαν τόσο ὠραῖα, πού ὁ ήλιος ἀργοπόρησε γιά νά τό ἀκούσει ὅλο.

Οἱ ἀγγελοι τῆς νύχτας εἶχαν φύγει κιόλας. Πῆγαν νά φέρουν τό πió λαμπρό ἀστέρι πού θά φώτιζε αὐτή τή νύχτα. Τό ἀγγελάκι δέν είχε τώρα δουλειά. Ἔριξε τή ματιά του κάτω στή γῆ κι ἐκεῖ σέ μία γωνιά τῆς γῆς, στή Βηθλεέμ, εἶδε τούς δύο ταξιδιώτες, τήν Παναγία και τόν Ἰωσήφ.

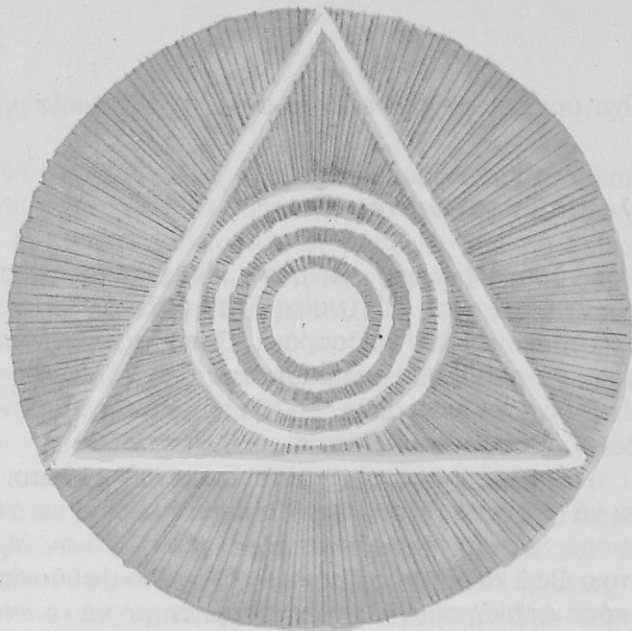
Ἡ μητέρα τοῦ Κυρίου και Θεοῦ μου! μονολόγησε σαστισμένο.

Ἔψαξε νά ἰδεῖ παλάτι ἐκεῖ κοντά. Δέν εἶδε τίποτε. Σπίτια μικρά, φτωχικά, αὐτό μόνο εἶδε.

—Κι ὁ Κύριός μου πού θά γεννηθεῖ; ἀναρωτήθηκε τ' ἀγγελάκι.

Κατέβηκε πió κάτω, κάτω από τίς στέγες τῶν σπιτιῶν κι ἀκουσε πώς δέν ὑπῆρχε οὔτε δώμάτιο, οὔτε κρεβάτι γιά τήν έτοιμόγεννη Μαρία.

—Μά ὅπου νά ἔναι φτάνει τό λαμπρό ἀστέρι! Ὅπου νά

΄ναι θά ΄ρθουν καί οί μάγοι! ΄Η ώρα φτάνει πού θά ψάλουν οί
ἄγγελοι τή Γέννηση τοῦ Θεοῦ!

Κατέβηκε ἀκόμα πιό κάτω τ΄ ἄγγελάκι καί ἀκολούθησε τό
ζευγάρι μέσα στούς σκοτεινοῦς δρόμους τῆς Βηθλεέμ.

΄Ο ἄγγελος καί τό παιδί

΄Εκείνη τήν ώρα ἀντάμωσαν ὁ ἄγγελος καί τό κακό παιδί.
Τό παιδί γύριζε κατάκοπο στό στάβλο πού κοιμόταν.
Σήμερα εἶχε κλέψει κι ἄλλα τάλινρα ἀπό τό ἀφεντικό του καί
τούς ταξιδιώτες. Σέ τόση φασαρία ποιός νά τόν πάρει
εἶδηση...

΄Εσπασε κι ἕνα κιούπι. καί εἶπε ψέματα, πώς τό ΄σπασε ὁ
ἄλλος παραγιός*. Καλά, σκέφτηκε τό κακό παιδί, καλά τά
κατάφερα!

Νά, πάει τώρα νά χωθεῖ πλάι στά ζωντανά του. Κάνει

τόσο κρύο απόψε! Θά ρίξει κι άχυρα
πάνω του, νά ζεσταθεί λιγάκι.

Άπό τήν κούραση περπατάει
άργά λές καί σέρνεται στό λασπω-
μένο δρόμο. Πόσο μακριά είναι
ό στάβλος! Άχ! Νά 'ταν πουλί
νά πέταγε!

Κι έκεϊ στή σκοτεινιά σκόντα-
ψε πάνω στους δύο ξένους.
Δέν έβλεπε τίποτε, γιατί ό ουρανός
δέν είχε ούτ' ένα άστέρι.
Πώς όμως είδε τόσο καθαρά
τά μάτια τής γυναίκας;

Ήταν γλυκά, πονετικά καί
τόν κοιτάζε καί κείνη σάν νά
'ταν μάνα του· ναι, σάν μά-
να του.

Δέν άκούστηκε τίποτε.
Πώς όμως άκουσε τή φωνή
της πού του 'λεγε πώς είναι
κουρασμένη καί πρέπει
κάπου ν' άκουμπήσει;

Δέν τήν είχε
ξαναδει τούτη
τή γυναίκα.
Κι όμως,
ήταν
σίγου-
ρος πώς
ήξερε για τό
σταμνί, για τά

λεφτά, για τὰ ὅσα εἶχε κάνει.

Τῆς ἀπλωσε τὸ χέρι, τὴν ἐπιασε μαλακά μαλακά κι ἡ κούρασή του ἔφυγε. Σάν ξένο πανωφόρι γλίστρησε ἀπὸ πάνω του κι ἔφυγε κι ἡ κακία.

Καί μές στή σκοτεινιά τὴν πῆγε ἐκεῖ πού ἔμενε αὐτός; Πλαί σπὴν ἀγελάδα, στό κατσικάκι, στά προβατάκια, στό ἄλογο. Ἔστρωσε κάτω λίγα ἄχυρα. Βολεύτηκε ἡ γυναίκα.

Τότε ἦταν πού ὁ ἄγγελος ἀγκάλιασε τὸ μικρὸ παιδί.

Ἦταν γεννήθηκε ὁ Κύριος, τὸ ἀγγελάκι ἔλειπε ἀπὸ τὴ χορωδία. Δέν πρόλαβε ν' ἀνεβεῖ στὸν οὐρανό.

Μέσα ἀπὸ τὸ παιδί, ἀπὸ τὴ γῆ, τραγούδησε τὸ «Δόξα ἐν Ὑψίστοις». Κι ἔμεινε ἀπὸ τότε ἐδῶ κάτω στὴ γῆ.

Κι ὅταν κάποιος κάνει αὐτὸ πού πρέπει, ἀκούει τ' ἀγγελάκι νὰ τραγουδάει μέσα σπὴν ψυχὴ του.

Καί τραγουδάει τόσο ὁμορφα, νά, σάν ἄγγελος...

«Τὸ χρυσὸ ρόδι»

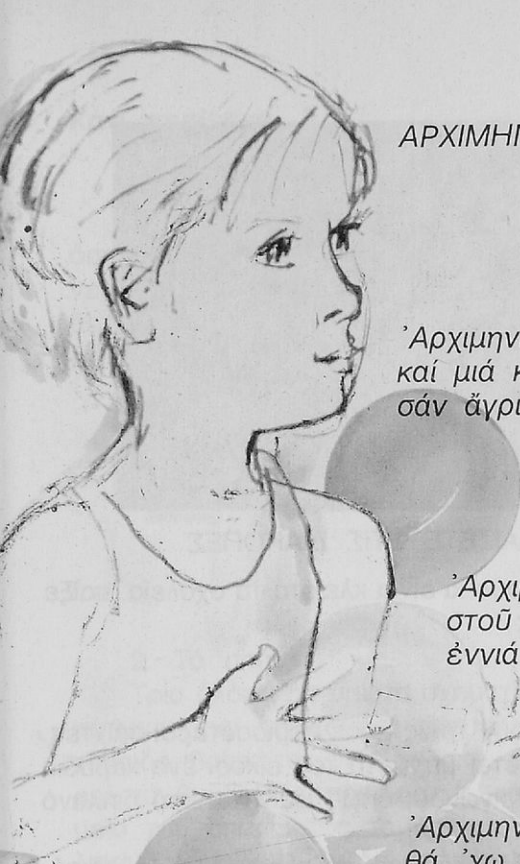
Γαλάτεια Γρηγοριάδου - Σουρέλη

---

*παραγίος: βοηθός, ὑπηρετής.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Ποιοὶ λόγοι ἀνάγκασαν τὸ παιδί νὰ γίνεῖ κακό; Ἀπὸ ποιά λόγια τοῦ κειμένου καταλαβαίνουμε πὼς δέν ἦταν κακό ἀπὸ τὴ φύση του;
2. Μπορεῖς νὰ κάμεις ἓναν κατάλογο μὲ τίς δουλειές πού ἔκανε κάθε μέρα; Εἶναι σωστὸ νὰ δουλεύει τόσο βαριά ἓνα παιδί;
3. Γιατί αὐτές τίς μέρες ὁ ἄγγελος ἦταν πολὺ ἀπασχολημένος; Πὼς φαντάζεται τὴ γέννηση τοῦ Χριστοῦ;
4. Σὲ τί κατάσταση βρισκόταν τὸ παιδί, ὅταν συνάντησε τοὺς τελευταίους ταξιδιώτες; Πὼς ἐξηγεῖς ὅτι τοὺς βοήθησε;
5. Ἔχει σχέση αὐτὴ ἡ βοήθεια μὲ τὸ ὅτι ὁ ἄγγελος ἀγκάλιασε τὸ παιδί;
6. Ἡ κεντρικὴ ἰδέα εἶναι πὼς ἡ κακία νικεῖται μόνο μὲ τὴν καλοσύνη καὶ τὴν ἀγάπη· μπορεῖς νὰ τὴ διακολογήσεις μὲ τὴ βοήθεια τοῦ κειμένου;

ΑΡΧΙΜΗΝΙΑ ΚΙ ΑΡΧΙΧΡΟΝΙΑ

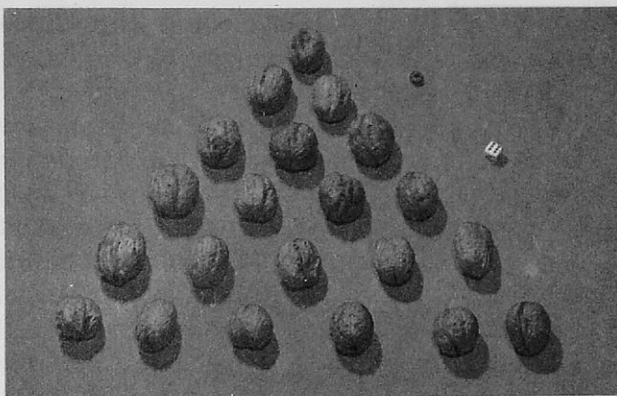
Ἄρχιμηνιά κι ἀρχιχρονιά
καί μιά καρδιά χοροπηδᾶ
σάν ἄγριο κατσικάκι.

Ἄρχιμηνιά κι ἀρχιχρονιά
στοῦ Ἄι-Βασίλη τή χαρά
ἐννιά χρονῶν παιδάκι.

Ἄρχιμηνιά κι ἀρχιχρονιά
θά ἔχω καί μπάλα ἀπ' τή νονά
καί τρένο ἀπ' τόν πατέρα.

Ἄρχιμηνιά κι ἀρχιχρονιά
μοσχοβολᾶνε τά γλυκά
πού μοῦ ἔφτιαξε ἡ μητέρα.

Μαρία Κουβαλιᾶ - Γουμενοπούλου

ΓΙΑ ΝΑ ΠΑΙΖΕΤΕ ΣΤΙΣ ΔΙΑΚΟΠΕΣ

Τώρα πού κάνει κρύο κι είναι κλειστά τά σχολεία, παίξε μέ τούς φίλους σου:

Τά καρύδια

Μπορούν νά παίξουν τρείς ή καί περισσότεροι παίχτες.

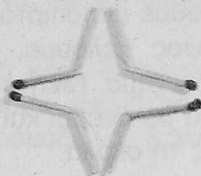
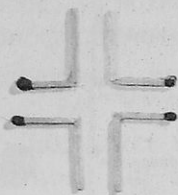
Κάθε παιδί τοποθετεί μπροστά του είκοσι ένα καρύδια σέ σχήμα ανάποδου τριγώνου, όπως φαίνεται στό διπλανό σχήμα.

Τά παιδιά έχουν ένα ζάρι καί τό ρίχνουν μέ τή σειρά. "Όσες τελίτσες δείχνει τό ζάρι, τόσα καρύδια πρέπει ν' αφαιρεί από μπροστά του τό παιδί πού τό έριξε. "Αν τά καρύδια ενός παιδιοϋ φτάσουν νά είναι λιγότερα από τίς τελίτσες του ζαριου, τότε τά συμπληρώνει από τά καρύδια του παίχτη πού κάθεται άριστερά του. Έξακολουθεί νά παίξει καί όταν άκόμα έχουν έξαντληθει έντελώς τά δικά του καρύδια, παίρνοντας πάντα από τόν άριστερό του. "Όταν δέν υπάρχουν πιά καρύδια μπροστά στους παίχτες, τό παιχνίδι τελειώνει. Νικητής είναι αυτός πού έχει μαζέψει τά περισσότερα καρύδια.

Κάτι περίεργο

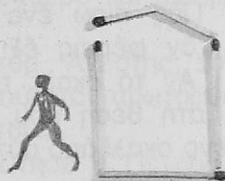
1. Τό άστρο πού αλλάζει.

Κάνε μέ τέσσερα σπέρτα τσακισμένα στή μέση τό άστρο τοῦ σχήματος Α. Τώρα ρίξε προσεχτικά μία σταγόνα νερό άκριβώς στό σημείο τοῦ σπασίματος. Σέ λίγο τό άστέρι θ' άρχίσει νά κουνιέται καί σιγά σιγά θά πάρει τό σχήμα τοῦ άστρου Β.

2. Τό σπίτι.

Τρία όλόκληρα σπέρτα σχηματίζουν τούς τοίχους καί τό πάτωμα· ένα τσακισμένο άποτελεῖ τή σκεπή. Ένα σπιρτόπαιδο βρίσκεται στή φυλακή. Άπό πουθενά δέν μπορεῖ νά βγεῖ. Ρίξε προσεχτικά μία σταγόνα νερό στό σημείο τοῦ σπασίματος τοῦ σπέρτου τῆς σκεπῆς καί ἡ φυλακή θ' άνοιξει! Άν δέ φτάνει μία σταγόνα ρίξε καί δεύτερη.

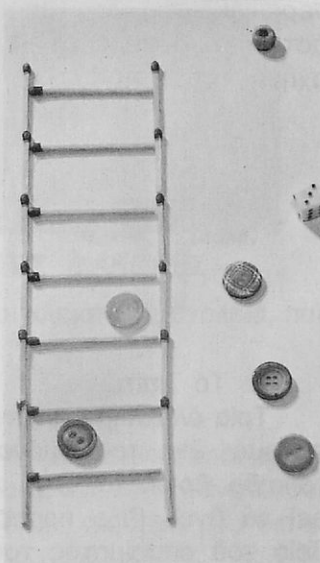

Ἡ σπιρτόσκαλα

Μπορεῖ νά παίξουν δύο ἢ καί περισσότεροι παίχτες. Χρειάζονται: Ἕνα ζάρι, ἕνα κουτί σπέρτα καί τέσσερις πέντε – ἀνάλογα μέ τό πόσοι παίζουν – πετροῦλες ἢ διαφο- ρετικά κουμπιά.

Στό πάτωμα ἢ στό τραπέζι φτιάχνουμε μιά σπιρτόσκαλα μέ ὅσο ὕψος θέλουμε, ὅπως δεί- χνει τό σχῆμα. Νικητής εἶναι αὐ- τός πού θά ἀνέβει καί θά κατέβει πρῶτος τή σκάλα.

Ρίχνουμε τό ζάρι μέ τή σειρά καί προχωροῦμε σύμφωνα μέ αὐ- τά πού δείχνει, βάζοντας τίς πε- τροῦλες στά κενά ἀνάμεσα σέ δύο σκαλοπάτια.

Ὅροι τοῦ παιχνιδιοῦ

1. Προχωρεῖς ἀνάλογα σκαλιά, ἂν φέρεις στό ζάρι ἕνα, δύο ἢ τρία.
2. Μένεις ὅπου εἶσαι, ἂν φέρεις τέσσερα.
3. Πᾶς πίσω ἕνα σκαλί, ἂν φέρεις πέντε καί δύο σκαλιά, ἂν φέρεις ἕξι.
4. Ἄν τό σκαλί, πού πρέπει νά πᾶς, εἶναι πιασμένο, μένεις στή θέση σου. Ἄν ὅμως εἶναι πιασμένο τό προ- ηγούμενο σκαλί ἀπό αὐτό πού πρέπει νά πᾶς, τό πηδᾶς σάν νά μήν ὑπῆρχε.

ΜΙΑ ΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΚΑΡΔΙΑ ΜΑΣ

Με τίς γιορτές, τήν ἔκθεση, τά κάλαντα, δέν εἶχαν προλάβει τά παιδιά νά κάνουν τήν ἐργασία γιά τίς ἐξερευνησεις πού εἶχαν ἀποφασίσει. Τώρα ὁμως πού τέλειωσαν οἱ γιορτές καί τά πανηγύρια κι ὁ κάθε «κατεργάρης ξαναγύρισε στόν μπάγκο του», ὅπως εἶπε κι ὁ κύρ Λεωνίδας, ὁ πατέρας τοῦ Ἀλέξη, τά παιδιά θυμῆθηκαν τήν ἀπόφαση πού εἶχαν πάρει.

Θυμῆθηκαν καί τό ἔπαθλο. Ὅλο κέφι ξεκίνησαν γιά δουλειά. Μά, πρὶν καλά καλά ἀρχίσουν, σταμάτησαν.

—Ἐδῶ ἔχει πολλή δουλειά, τρόμαξε ὁ Στέφανος. Συμφώνησαν καί οἱ ἄλλοι.

—Ἐδῶ θέλει ψάξιμο, θέλει βιβλία, θέλει...

—Ἐκεῖνο πού θέλει εἶναι νά φτιάξετε ὁμάδες καί κάθε ὁμάδα νά δουλέψει ἓνα θέμα, εἶπε ὁ Σπύρος ἀπλά, μόλις ἄκουσε τό πρόβλημα. Ἔ, λοιπόν, αὐτό τό ἀπλό δέν τό εἶχαν συλλογιστεῖ τά παιδιά.

—Πρέπει νά μᾶς ἐξηγήσεις πῶς τό σκέφτεσαι, εἶπε ὁ ξάδερφός του ὁ Γιώργης.

—Ὅποτε θέλετε, συμφώνησε ὁ Σπύρος.

Ὁ Σπύρος δέν ἦταν ἀπό τή γειτονιά μας. Δέν ἦταν κἀν ἀπό τήν πόλη μας. Ἦρθε ὅπως ἔρχεται ἓνα πρωτοχρονιάτικο δῶρο, πού δέν τό καρτερεῖς. Καί πραγματικά πρωτοχρονιάτικο, ἀφοῦ μᾶς ἦρθε τοῦτες τίς γιορτινές μέρες. Ἦρθε καί μᾶς ἀνοιξε ἓνα παράθυρο καί εἶδαμε τόν κόσμο κι ἀπό μίαν ἄλλη πλευρά.

—Δηλαδή, θεῖος σου εἶναι ὁ κύρ Ἀνέστης; τόν ρώτησαν τά παιδιά στήν ἀλάνα, ὅταν τοὺς τόν πρωτοσούσησε ὁ Γιώργης, ὁ πρῶτος ξάδερφός του.

—Καί γιατί ἦρθες ἐδῶ; τόν ρώτησε ὁ Πέτρος. Κάτι εἶπε ὁ Γιώργης, κάτι εἶπε ὁ Σπύρος· μασημένα λόγια. Δέν

καλοκατάλαβαν τά παιδιά. Ὁ πατέρας του, λέει, ταξιδεύει.

-Κι ἡ μάνα σου;

Πάλι μισόλογα, ἄλλοι κατάλαβαν πῶς ταξιδεύει, ἄλλοι πῶς ἐργάζεται στή Γερμανία. Πάλι δέν καλοκατάλαβαν τά παιδιά. Ἐκεῖνο πού κατάλαβαν εἶναι πῶς ὁ Σπύρος εἶναι σπουδαῖο παιδί. Κουβάλησε μαζί του παιχνίδια καί βιβλία!

-Ἐπάρχουν στόν κόσμο τόσα βιβλία! Δέν τό ἔξερα! ἀναστέναξε ὁ Γιάννης, ὁ πρόεδρος. Ὁ καημός τοῦ Γιάννη εἶναι πού δέν ἔχει πολλά βιβλία, νά διαβάζει.

Ὁ Σπύρος λοιπόν ἤρθε στήν κατάλληλη ὥρα. Λές κι εἶχε σημαδέψει τήν ἔκθεση. Μαζί μέ τά ἐγκαίνια ἤρθε κι αὐτός.

-Θέλετε νά δώσω κι ἐγώ ἓνα χεράκι; εἶπε ἀπλά καί τά παιδιά, πού εἶχαν παλαβώσει ἀπό τήν πολλή δουλειά, ἀγκάλιασαν τό Σπύρο.

-Αὐτός θά εἶναι ὁ πάγκος σου, τοῦ εἶπε ὁ Γιάννης καί τόν πῆγε στά βιβλία. Γρήγορα ὅμως ὁ Σπύρος ἐγινε ὁ «πανταχοῦ παρών». Καί τήν ἀσφάλεια πού κήκε, ἐκεῖνος τήν ἔφτιαξε, καί δέματα ἔκανε γρήγορα κι ὁμορφα σάν νά ἔταν μηχανή, καί στή βρύση, πού ἔσταζε, ἄλλαξε λασιχάκι.

-Μωρέ Γιώργη, ὁ ξάδερφός σου εἶναι... σπύρτο μονάχο, ξέφυγε τοῦ Θανάση μιά μέρα.

-Εἶναι ἐξυπνος πολύ, ἀλλά εἶναι καί δυό χρόνια πιό μεγάλος ἀπό μᾶς, ἐξήγησε ὁ Γιώργης.

-Δηλαδή, πάει στήν ἔκτη, εἶπε ὅλο σεβασμό ὁ Θανάσης.

-Ὅχι, στήν τετάρτη πάει, γιατί... πάλι μασημένες κουβέντες εἶπε ὁ Γιώργης.

-Μιά φορά, δέ φαίνεται παιδί ἀπ' αὐτά πού μένουν στήν ἴδια τάξη, παρατήρησε ὁ Ἀλέξης πού ἦταν πιό κεῖ κι ἄκουσε τή συζήτηση. Κάτι ἄλλο συμβαίνει.

Δέν ἔμεινε ὅμως καιρός στά παιδιά νά σκεφτοῦν.

Ἡ ἔκθεση τούς ἀπασχολοῦσε πρῶι κι ἀπόγευμα. Οὔτε περίμεναν τέτοια ἐπιτυχία. Κόσμος μπαινόβγαινε κι ἀπό ἄλλες γειτονιές, γειτονιές πού οὔτε τίς ἤξεραν τά παιδιά. Ἦρθαν καί δημοσιογράφοι καί φωτορεπόρτερ*, τράβηξαν φωτογραφίες, τίς δημοσίευσαν στίς ἐφημερίδες. Ἔγραψαν πολλά καλά λόγια γιά τά παιδιά καί τήν ἔκθεση. Ἀκόμα καί συνέντευξη ἔδωσε ὁ πρόεδρος. Ὁ διευθυντής τοῦ σχολείου ἦταν ὄλο καμάρι· ματαίωσε ἀκόμα καί τό ταξίδι, πού θά ἔκανε μέ τήν οἰκογένειά του, γιά νά βρῖσκεται συνέχεια κοντά στά παιδιά καί νά ταχτοποιεῖ ὅ,τι πρόβλημα παρουσιαζόταν. Καί προβλήματα ὑπῆρχαν. Ἡ Ρηνιώ, ἄς ποῦμε, εἶχε πρόβλημα... ψιλῶν. Σάν ταμίας κάθε βράδυ «ἐκλείνε ταμεῖο» καί γύριζε στό σπίτι της μέ μιά σακούλα γεμάτη κέρματα. Κάθε πρῶι ἔτρεχε στόν μπακάλη, τόν κύρ Στράτο, ἔδινε τά φιλά, ἔπαιρνε χαρτονομίσματα, εὐχαριστοῦσε βιαστικά καί ἔγραφε στό μπλοκάκι της τίς εἰσπράξεις, πού ἦταν πάνω ἀπό κάθε προσδοκία.

Κάποτε ὅμως ἔφτασε, ὅπως εἶπε ὁ διευθυντής, τό «πλήρωμα τοῦ χρόνου» καί ἡ ἔκθεση ἐκλείσει. Μαζεύτηκαν ἐπιτέλους τά παιδιά στά σπίτια τους καί, ὅπως εἶπαμε στήν ἀρχή, θυμῆθηκαν τίς ἐργασίες, εἶδαν πόσο ἦταν δύσκολο νά γίνουν.

Τότε ἄκουσαν τήν πρόταση τοῦ Σπύρου νά φτιαχτοῦν ὁμάδες, πού θά δουλέψουν τό κάθε θέμα μαζί.

—Κρίμα πού τελειώνουν οἱ διακοπές καί θά φύγεις, Σπύρο, εἶπε ἡ Βαγγελιώ λυπημένη. Θά μᾶς βοηθοῦσες στίς ἐργασίες.

—Μά δέ θά φύγω. Ἐδῶ θά τελειώσω τή χρονιά.

—Δέ θά φύγεις! Ἔ, αὐτό εἶναι πραγματικά ἓνα θαυμάσιο νέο.

—Τότε ἀνήκεις στήν τάξη μας, τότε εἶσαι κι ἐσύ συμμαθητής μας, θά ἔρχεσαι στίς συνεδριάσεις μας, καί μπορείς νά μᾶς δανείσεις καί βιβλία νά κάμουμε αὐτές τίς

έργασίες. Μπορείς μάλιστα να φτιάξεις κι εσύ μία εργασία!
-Εύχαριστώ, παιδιά! 'Ο Σπύρος ήταν τόσο συγκινημένος πού άπόρησαν όλοι.

-Τί εύχαριστείς; Τί σου δώσαμε; πήγε ή Κατερίνα να τό ρίξει στό άστεϊό.

-Τί μου δώσατε; ψιθύρισε ό Σπύρος. ΑΓΑΠΗ!

"Έτσι έγινε κι ό Σπύρος πήρε μία θέση στό θρανίο της τρίτης σειράς και μία θέση στην καρδιά μας.

---

*φωτορεπόρτερ: φωτογράφος έφημεριδων.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Τί νόημα δίνεις στην φράση του κύρ Λεωνίδα: «κάθε κατεργάρης στον πάγκο του»;
2. Ποιά λύση πρότεινε ό Σπύρος στό πρόβλημα των παιδιών; Τή βρίσκεις σωστή;
3. «Ήρθε και μās άνοιξε ένα παράθυρο και είδαμε τον κόσμο και άπό μίαν άλλη πλευρά». Μπορείς μέ λόγια του κειμένου να δικαιολογήσεις αυτή την πρόταση;
4. Πέτυχε ή έκθεση; Πώς τό συμπεραίνεις;
5. 'Ο Σπύρος πήρε μία θέση μέσα στην καρδιά των παιδιών· μπορείς διαβάζοντας προσεκτικά τό κείμενο να βρείς πώς τά κατάφερε;

ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ

Μήν ξεχνās τις λαϊκές παροιμίες:

1. Τό 'να χέρι νίβει τ' άλλο
και τά δυό τό πρόσωπο.
2. 'Από δυό λιθάρια βγαίνει τ' αλεύρι.
3. Βοήθα με να σε βοηθώ
ν' άνεβοῦμε τον άνήφορο.

ΕΝΑ ΔΙΑΣΤΗΜΙΚΟ ΤΑΞΙΔΙ

Αυτό τό διαστημικό ταξίδι τό κάνουν όλοι οί άνθρωποι. Τό κάνουν όμως χωρίς νά τό καταλαβαίνουν, όταν γεννιούνται. Είναι τό αντίστροφο ταξίδι, πού ξεκινάει από τήν

άνυπαρξία και καταλήγει στον πλανήτη «ζωή».

Η μητέρα του Φώτη είναι έγκυος. Μέσα στα σπλάχνα της έχει ένα μικρό άστροναύτη, πού είναι δεμένος στο διαστημόπλοίο της με τον «όμφαλο λώρο». Έτσι λέγεται ένα όργανο σαν σχοινί, πού συνδέει τη μητέρα με το παιδί και του μεταφέρει τροφές και όξυγόνο.

Ο Φώτης, μήνες τώρα, παρακολουθεί μαζί με τη μητέρα του αυτό τό διαπλανητικό ταξίδι. Άκούει, βάζοντας τ' αυτί του στην κοιλιά της, τό χτύπο ενός μικρού ρολογιού. Είναι ή καρδιά του μικρού άστροναύτη, πού ταξιδεύει άνέμελα προς τον κόσμο μας.

Πρίν από μήνες – δε θυμάται πότε και πώς – ή μητέρα του τον φώναξε στο δωμάτιό της. Ήταν μία χαρά, αλλά ξεκουραζόταν στο κρεβάτι της.

– Έλα δώ, του είπε. Πήρε τό χέρι του και τό έβαλε μαλακά στην κοιλιά της.

– Άκούς τίποτε; τον ρώτησε.

– Όχι. Ο Φώτης δέν άκουγε τίποτε.

– Έγώ άκούω, ψιθύρισε ή μητέρα του με μία άπέραντη χαρά στη φωνή της. Άκούω τά χτυπήματα του άδερφοϋ σου ή τής άδερφής σου, πού είναι σαν φτερουγίσματα μικροϋ πουλιού. Είσαι ο πρώτος πού τό μαθαίνεις μετά τον πατέρα σου.

Ο Φώτης πολύ χάρηκε, γιατί είχε μάθει ένα τόσο ύπεροχο μυστικό, πού τό ήξεραν μονάχα τρεις. Άπό κεϊ και πέρα κάθε μέρα κουβέντιαζε με τη μητέρα του για τό μικρό άστροναύτη και τό διαπλανητικό του ταξίδι, γι' αυτό τό «θαϋμα» πού γινόταν μέσα στα σπλάχνα της.

– Τό μωρό μας έρχεται στον κόσμο χωρίς νά τό έχει ζητήσει. Δέν ξέρει ότι αρχίζει γι' αυτό μία επικίνδυνη άποστολή. Δέν έχει ιδέα πώς ο «πλανήτης ζωή» είναι μία μεγάλη περιπέτεια με πολλούς σταθμούς, με χαρές και με λύπες.

-Δέν ξέρει πώς θά πάει σχολείο, συμπληρώνει ο Φώτης, ότι θά τόν σηκώνουν στό μάθημα καί δέ θά ξέρει ν' άπαντήσει.

-Τό μωρό είναι ένας έξερευνητής, πού έρχεται νά έξερευνησει τόν κόσμο μας. Χωρίς σκαπάνη, χωρίς έφόδια. Έρχεται γυμνό κι ανήμπορο. Γι' αυτό πρέπει νά σταθούμε δίπλα του νά τό βοηθήσουμε.

-Θά τοῦ μάθω έγώ πολλά πράγματα, λέει ο Φώτης καί συλλογιέται πώς θά τοῦ μάθει ν' ανεβαίνει στή μουριά.

-Τά δέντρα, τά λουλούδια, τά πουλιά πού κελαηδοῦν, είναι ζωντανά. Πάρε μιά σταγόνα νεροῦ καί κοιταξέ την στό μικροσκόπιο. Είναι πλημμυρισμένη από άπειρες μορφές ζωής. Μά ή πιό θαυμαστή μορφή ζωής είναι ο άνθρωπος. Είναι τό μωρό μας. Μιά πολύπλοκη μηχανή, πού είναι ικανή νά πετύχει τά πιό σπουδαία πράγματα.

Τόν τελευταίο μήνα τής έγκυμοσύνης τής μητέρας του, ο Φώτης έπαψε νά λέει τό μωρό τους «άστροναύτη». Τό έλεγε «ποδοσφαιριστή». Όταν έβαζε τό χέρι του στήν κοιλιά της, τό άκουγε νά κλωτσάει σάν κυνηγός ποδοσφαιρικής ομάδας.

-Άτακτο θά γίνει, φοβόταν ο Φώτης.

-Όχι, δέν είναι άτακτο. Μεγάλωσε πιά, τόν ήσυχάζει ο πατέρας του. Ή κούνια όπου κοιμόταν μέχρι τώρα, ή μήτρα τής μητέρας σου, δέν τό χωράει πιά. Αισθάνεται άβολα. Σέ λίγες μέρες μέ βροντερά χτύπηματα θά χτυπήσει τήν πόρτα τής έξόδου: «Έ, σεΐς άπ' έξω. Άνοιξτε μου νά βγώ. Σκάω έδώ μέσα.»

Βρέ, τί πάθαμε! Τό σπίτι άνάστατο! Οί καρδιές έτοιμάζονται νά δεχτοῦν τό μικρό έπισκέπτη. Ή μάνα τακτοποιεί τή βαλίτσα μέ τά μωρουδιακά.

-Άν είχα επάνω μου χρωματιστά φωτάκια καί κουμπιά, θά τά έβλεπες νά άναβοσβήνουν σάν τρελά, έλεγε ή μητέρα. Όλο μου τό είναι έτοιμάζεται νά δεχτεί αυτόν τό

μικρό άγνωστο.

Ο Φώτης σκέφτεται πώς πρέπει νά κεράσει γλυκά στήν τάξη του καί νά πάει λουλούδια στή μητέρα του, στήν κλινική, όταν γεννήσει. Μέσα στό μυαλό του έχει αρχίσει κιάλιας ή αντίστροφη μέτρηση.

Πέντε μέρες, τέσσερις μέρες, τρείς, δύο, μία.

Ουά! Ουά! Ο μικρός άδερφός θά φωνάξει παρών μ' όση δύναμη έχει στά μικρά του πνευμόνια.

Ο Φώτης θά πάει νά τοῦ συστηθεῖ καί θά τοῦ πιάσει φιλικά τό μικρό χεράκι.

-Φίλε, εἶμαι ό μεγάλος σου άδερφός. Καλωσόρισες στόν κόσμο μας. Καλωσόρισες στόν πλανήτη ζωή.

Άγγελική Βαρελλά

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Συμμετέχει ό Φώτης στή ζωή τῆς οικογένειας; Ποῦ φαίνεται αυτό στό κείμενο;
2. Τί έμαθε ό Φώτης κουβεντιάζοντας μέ τή μητέρα του γιά τό μωρό;
3. Τί σκέφτεται νά κάμει ό Φώτης, μόλις γεννηθεῖ τό μικρό του άδερφάκι;

ΚΑΛΩΣ ΝΑ ΊΡΘΕΙ

Ο παππούς τοῦ Φώτη εἶναι ποιητής. Αυτό δέν τό ξερεί κανένας. Μόνο ό Φώτης. Καί τό έμαθε, όταν ό παππούς τοῦ ἔδωσε σ' ένα κομμάτι χαρτί ένα ποιηματάκι.

-Έγραψα κάτι γιά τό μωρό μας, εἶπε ό παππούς, σχεδόν ντροπαλά.

-Διάβασέ το, παππού, παρακάλεσε ό Φώτης.

Εἶτε ἀδερφός, εἶτε ἀδερφή,
στόν κόσμο μας, καλῶς νά ῥθει!
Ἕνα μωρούλι μοναχό,
θά φτάσει ἀπ' τό ἄγνωστο, γυμνό.
Καί θέλει νά ἔβρει συγγενεῖς:
Παππού, γιαγιά, παιδιά, γονεῖς.
Ἕλα, ἀνθρωπάκι μιά σταλιά,
τό σπίτι μας θερμή ἀγκαλιά,
ὅλο προσμένει γιά νά ρθεῖς.
Ἄγνωστο ἀδέρφι, μήν ἀργεῖς!

Ρένα Καρθαίου

Η ΠΙΟ ΜΕΓΑΛΗ ΔΥΝΑΜΗ

Ὁ Φώτης τὰ ἔφερε τὰ γλυκά. Ἔχει ἐδῶ καί δέκα μέρες μίαν ἀδερφοῦλα. Κερνάει ὁ Φώτης, θέλει νά φαίνεται εὐχαριστημένος. Θέλει νά φαίνεται, γιατί κατά βάθος δέν εἶναι. Φοβᾶται ὁ Φώτης. Τό κατάλαβε ὁ δάσκαλος καί στό διάλειμμα τόν φώναξε κοντά του.

–Γιατί δέν παίζεις μέ τούς ἄλλους; Μαλώσατε; τόν ρώτησε.

–Ὅχι, μά δέν ἔχω ὄρεξη σήμερα γιά παιχνίδι... κομπιάζει ὁ Φώτης.

–Γιατί δέν ἔχεις ὄρεξη; ἐπιμένει ὁ δάσκαλος. Σήμερα πού ἔχεις ἀκόμα ἓναν ἄνθρωπο στό σπίτι, πού θά σέ ἀγαπήσει σάν μεγαλώσει...

Κουνάει θλιμμένα τό κεφάλι ὁ Φώτης.

–Ἐδῶ κοντεῦω νά χάσω κι αὐτούς πού μ' ἀγαποῦσαν καί σεῖς μοῦ λέτε γι' αὐτούς πού θά μέ ἀγαπήσουν;

–Δηλαδή; Ποιός δέ σ' ἀγαπάει πιά; Ὁ δάσκαλος καλά κατάλαβε πώς κάτι εἶχε ὁ Φώτης.

–Ἡ μάνα μου! ξέσπασε ὁ Φώτης. Ἡ μάνα μου δέ μ' ἀγαπάει πιά. Ὅλο γιά τό μωρό μιλάει, ὄλο ἐκεῖνο φροντίζει, τό πλένει, τό ἀλλάζει... Ἔβαλε φανερά τώρα ὁ Φώτης τὰ κλάματα.

–Ἡ μάνα μου δέ μ' ἀγαπάει πιά, μέ ξέχασε.

Τοῦ χάιδεψε τὰ μαλλιά ὁ δάσκαλος.

–Ἡ μάνα, Φώτη μου, ἔχει μεγάλη καρδιά καί πλατιά ἀγκαλιά. Χωροῦν καί χωροῦν ἡ καρδιά κι ἡ ἀγκαλιά της... ὄχι νά μή χωρέσει ἐσένα καί τήν ἀδερφή σου! Χαμήλωσε τή φωνή του ὁ δάσκαλος, θυμήθηκε τή δική του μάνα.

–Φώτη, καμιά δύναμη δέν μπορεῖ νά κάνει μιά μάνα νά μὴν ἀγαπάει τό παιδί της. Καμιά!

Ἐκεῖνη τήν ὥρα χτύπησε τό κουδούνι.

–Πᾶμε στό μάθημα, εἶπε ὁ δάσκαλος στό Φώτη.

-Παιδιά, σήμερα θά σās πō μιά ιστορία τῆς πατρίδας μου, εἶπε ὁ δάσκαλος μόλις ἔγινε ἡσυχία στὴν τάξη.

Ἔτσι ἔμαθαν τὰ παιδιά γιά τὴν πió μεγάλη δύναμη.

Ἦταν μιά φορά ἕνας γέροντας, πού εἶχε ἕνα χωραφάκι σέ μίαν ἐρημιά ανάμεσα σέ δύο χωριά, στὴν Κώμη καί στὴν Ἐφτακώμη. Μιά μέρα, ἐκεῖ πού πολεμοῦσε νά ξεριζώσει τίς ἀγριάδες, ἡ ἀξίνα του βρῆκε κάτι σκληρό. Σκάβει ἀμέσως πió βαθιά, φανερώνεται ἕνα σανίδι, σκύβει, καί τί νά δεῖ; Τό σανίδι ἦταν ἡ εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Αὐξέντιου μέ τό χρυσό τό ἀγιοστέφανο γύρω ἀπ' τό κεφάλι.

Ἀμέσως ὁ γέροντας τὰ παρατάει ὅλα καί μέ δάκρυα στά μάτια τρέχει στή δημοσιά*, μήπως κι ἀπαντήσει περαστικό διαβάτη νά τοῦ πεῖ τή μεγάλη του χαρά.

Δέν πρόλαβε νά βγεῖ καλά καλά στό δρόμο κι ἀνταμώνει ἕνα χωρικό ἀπ' τὴν Κώμη, κι ἄλλον ἀπ' τὴν Ἐφτακώμη, κι ἄλλον πού δούλευε στό πλαϊνό χωράφι, κι ἄλλον...

Ἐγιναν ἀμέσως πολλοί. Κι ἦταν ὅλοι Κωμηῆτες καί Ἐφτακωμηῆτες. Ἐκεῖ πού τὰ ἔλεγαν καί τὰ ματάλεγαν,* ἦρθε σέ κάποιον νά ρωτήσῃ.

-Καί ποῦ θά τό πᾶμε τώρα τό εἰκόνισμα;

-Στὴν Κώμη, πετάχτηκαν οἱ μισοί.

-Στὴν Ἐφτακώμη, οἱ ἄλλοι μισοί.

-Μά στὴν Κώμη βρίσκεται ἡ ἐκκλησιά τοῦ Ἁγίου.

-Ὅμως ὁ γέροντας πού τό ξέθαψε εἶναι ἀπ' τὴν Ἐφτακώμη.

Τέτοια κι ἄλλα ἔπιασαν νά λένε καί σίγουρα δέ θ' ἀργοῦσε νά στηθεῖ ἐκεῖ, στή δημοσιά, μέγας καβγάς, ἀνάμεσα στούς Κωμηῆτες καί στούς Ἐφτακωμηῆτες, ἂν δέ φώτιζε ὁ Θεός τόν ἴδιο τό γέροντα πού εἶχε βρεῖ τὴν εἰκόνα.

-Ἀκοῦστε τί ἔχω νά σās προτείνω, γύρισε καί τοὺς εἶπε κάποια στιγμή. Θά ζέψουμε σ' ἕνα κάρο δύο βόδια. Τό

ένα βόδι θά 'ναι απ' τήν Κώμη καί τ' άλλο απ' τήν Έφτακώμη. Θά τό φέρουμε στό χωράφι μου, θά βάλουμε πάνω τό άγιο εικόνισμα καί θά περιμένουμε. Στό χωριό πού θά όδηγήσουν τά βόδια τό κάρo, θά μείνει γιά πάντα καί τό εικόνισμα.

Άμέσως όλοι συμφώνησαν, γιατί έκριναν πώς αύτή ή λύση ήταν καί δίκαιη καί σοφή, άφοϋ τό ίδιο τό εικόνισμα θ' άποφάσιζε μοναχό του ποϋ ήθελε νά πάει!

Άφησαν τότε τό γέρο νά φυλάει τόν Άγιο στό χωραφάκι του καί έτρεξαν Κωμητες κι Έφτακωμητες στά χωριά τους, νά φέρουν τά βόδια.

Τό τί έγινε τώρα καί στά δύο χωριά, άς μήν τά λέμε.

Βγήκαν άντρες, γυναίκες, γέροι καί παιδιά νά ψάχνουν σ' όλους τούς στάβλους, σ' όλα τ' άχούρια, σ' όλα τά γύρω λιβάδια, γιά τό πίο γερό, τό πίο δυνατό, τό πίο νέο βόδι.

Οί Έφτακωμητες έπιτέλους διάλεξαν τόν πίο δυνατό ταϋρο πού είχαν καί ξεκίνησαν, όλόκληρο τό χωριό, μέ γέλια καί τραγούδια, γιά τό χωραφάκι τοϋ γέροντα. Νά σου κι οί Κωμητες πού κατάφτασαν σέρνοντας μέ κόπο μίαν άγελάδα!

Οί Έφτακωμητες μέ τό ζόρι έκρυβαν τά γέλια τους καί τά χαχανητά τους.

-Κρίτα τί πήγαν νά φέρουν... μουρμούριζαν μεταξύ τους καί τό πρόσωπό τους έλαμπε σάν φεγγάρι ήταν σίγουροι πιά γιά τή νίκη.

Όλοι μαζί έσπρωξαν τό κάρo στό χωράφι, έζεψαν τόν ταϋρο καί τήν άγελάδα, έβαλε μέσα ό γέροντας μέ τά ίδια του τά χέρια τήν εικόνα, κι άφησαν λεύτερα τά δύο ζωντανά νά όδηγήσουν τό κάρo εκεί πού θά ήθελαν.

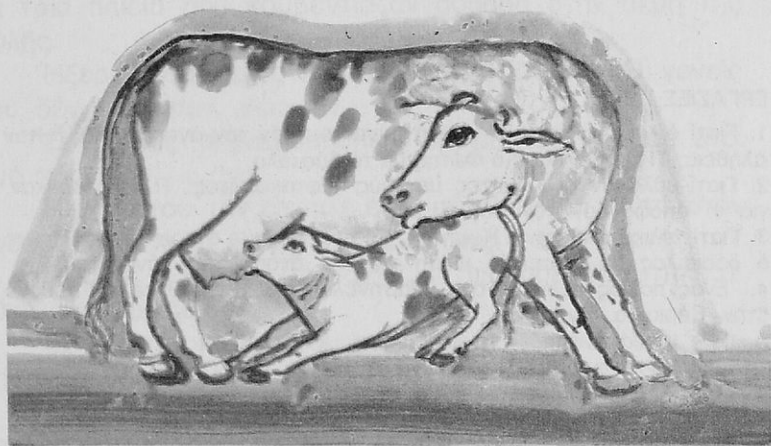
Τράβηξε ό ταϋρος μεγαλόπρεπος νά πάει στό χωριό του, οϋτε πού σκέφτηκε νά λογαριάσει τήν άγελάδα στό πλάι του, μά εκείνη εύθύς κατέβασε τό κεφάλι, βάλθηκε νά μουγκρίζει, νά μουκανίζει, δέν έλεγε νά σαλέψει απ' τή

θέση της λές και τήν είχαν κολλήσει στή γή.

Γύρισε ο ταῦρος και τήν κοίταξε άπορημένος.

Νά 'χουν άραγε δικιά τους γλώσσα τά ζωντανά; "Η μήπως και διάβασε μέσ στά μεγάλα της μάτια όλη της τή-
λαχτάρα νά γυρίσει στό δικό της τό χωριό, νά βρεί τό
δαμαλάκι της πού οι πονηροί Κωμητες τής τό είχαν, ξεπί-
τηδες, αφήσει κλειδωμένο στό παχνί; Ποιός ξέρει;

Πάντως, κειδά, μπροστά στά μάτια όλων, ή άγελάδα
τράβηξε τό κάρο γιά τό χωριό της κι ό ταῦρος, ύποτακτικά,
τήν άκολούθησε, γιατί σίγουρα κατάλαβε πώς ή δική του ή
δύναμη δέν άξιζε τίποτα μπροστά στή δύναμη τής άγάπης

πού 'χει μιά μάνα γιά τό παιδί της.

"Έτσι ή εικόνα του 'Αγίου τοποθετήθηκε στην Κώμη, μέσα στην έκκλησιά που τιμάει μέχρι σήμερα τή μνήμη του.

«Ιστορίες τής Κύπρου»

Φανή Παπαλουκά

Ή ιστορία τέλειωσε. Ή Φώτης ένιωσε τά μάτια του νά γεμίζουν δάκρυα. Μά αυτά τά δάκρυα δέν έμοιαζαν μέ κείνα που είχαν τρέξει πριν, στην αϋλή. Ένα άσήκωτο βάρος έφυγε άπ' τήν καρδιά του. Ή μάνα του τόν αγαπάει.

"Όλοι ήταν τόσο συγκινημένοι, που δέν πρόσεξαν τό πρόσωπο του Σπύρου. Τό πρόσωπό του είχε γίνει κατάχλωμο, οί χουφτες του είχαν σφιχτεί, τά χείλια του τρεμούλιαζαν. Μόνο ό 'Αλέξης κι ή Βαγγελιώ τό πρόσεξαν.

---

*δημοσιά: ό δημόσιος δρόμος.

*ματάλεγαν: έλεγαν πολλές φορές.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Γιατί ό Φώτης πίστεψε πώς ή μάνα του δέν τόν αγαπάει πιά; Ήταν άλήθεια; Τί κουβέντισε ό Φώτης μέ τό δάσκαλο;
2. Γιατί μάλωνα οι Κωμητες μέ τούς Έφτακωμητες; Τί λύση βρήκαν, γιά ν' άποφύγουν τόν καβγά;
3. Γιατί τελικά νίκησαν οι Κωμητες; Σέ ποιά δύναμη στηρίχτηκαν; Πέτυχε ό δάσκαλος νά πείσει τό Φώτη γιά τήν άγάπη τής μάνας του;
4. Ένας παλιός ποιητής, ό Γ. Μαρτινέλης, που γεννήθηκε και πέθανε στην Κέρκυρα, έγραψε:

Μάνα κράζει τό παιδάκι

Μάνα ό νιός και μάνα ό γέρος

μάνα άκους σέ κάθε μέρος,

ά! Τί όνομα γλυκό!

Τί θέλει νά πει ό ποιητής; Πές τή γνώμη σου και δικαιολόγησέ τη.

ΟΙ ΨΥΧΕΣ ΤΟΥΣ ΕΜΕΙΝΑΝ ΔΕΜΕΝΕΣ

Ὁ πρῶτος πού βγήκε ἀπ' τήν τάξη, μόλις χτύπησε τό κουδούνι, ἦταν ὁ Σπύρος. Τώρα τά μάτια του ἦταν θολά ἀπό τά δάκρυα πού προσπαθοῦσε νά μὴν τ' ἀφήσει νά τρέξουν.

–Τί συμβαίνει Σπύρο; ἀνησύχησε ἡ Βαγγελιώ κι ἔτρεξε πίσω του, μαζί μέ τόν Ἀλέξη.

–Τίποτα! πῆγε νά πει ὁ Σπύρος, μά τόν πρόδωσε ἡ φωνή του πού ἦταν βραχνή.

–Σπύρο, τί ἔγινε; ρώτησε ὁ Ἀλέξης. Μήπως κάποιος ἀπό μᾶς σέ στενοχώρησε;

Κούνησε ἀρνητικά τό κεφάλι ὁ Σπύρος.

–Εἶναι κάτι δικό μου, εἶπε. Νά, ὁ πατέρας μου καί ἡ μητέρα μου...

Ὁ δάσκαλος ἔβλεπε τά τρία παιδιά ἀπό τό παράθυρο τοῦ γραφείου.

Εἶχε προσέξει τό πρόσωπο τοῦ Σπύρου στήν τάξη, εἶχε προλάβει κι εἶχε δεῖ τά βουρκωμένα του μάτια. Τώρα ἔβλεπε τά τρία παιδιά πού κουβέντιαζαν σοβαρά στήν ἄκρη τῆς αὐλῆς.

Ἦξερε ὁ δάσκαλος τήν ἱστορία τοῦ Σπύρου. Οἱ γονεῖς του δέν ταίριασαν, χώρισαν.

Ὁ Σπύρος στενοχωρήθηκε, ἀρρώστησε. Ἐχασε ἔτσι δυό χρονιές.

Ἡ μάνα του τόν ἔστειλε ἐδῶ, στό θεῖό του κοντά, στόν ξάδερφό του τό Γιώργη, νά κάνει μαζί τους γιορτές.

Γνώρισε ὁ Σπύρος τά παιδιά, τ' ἀγάπησε, γράφτηκε σ' αὐτό τό σχολεῖο.

Ἐδωσε τήν καρδιά του στά παιδιά, τά παιδιά τόν ἀγάπησαν, δέθηκαν μαζί του.

Ὅλα αὐτά τά ἤξερε ἀπ' τήν ἀρχή ὁ δάσκαλος καί κατάλαβε πῶς σήμερα, πού μίλησαν γιά τήν ἀγάπη τῆς

μάνας, στενοχωρήθηκε ο Σπύρος. Όπως τούς είδε μαζεμένους και σοβαρούς στη γωνιά της αύλης, ο δάσκαλος κατάλαβε πώς είχε φθάσει η στιγμή που άνοιγε ο Σπύρος την καρδιά του στους φίλους του. Χάρηκε.

Όταν λές αυτό που σε βασανίζει σ' αυτούς που έμπιστεύεσαι, τότε ξαλαφρώνεις.

Βγήκε απ'τό γραφείο, προχώρησε στην αύλη, πλησίασε τα παιδιά.

-Άκόμα εδώ είστε εσείς; είπε κι ήταν σαν να 'βλεπε τα παιδιά μόλις εκείνη τη στιγμή. Μέλι έχει τό σχολείο και δέ φεύγετε;

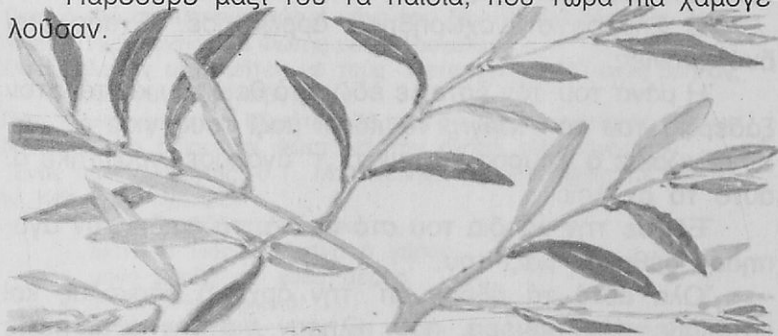
-Είχαμε μιά κουβέντα, είπε σοβαρά η Βαγγελιώ.

-Προσπαθούμε να καταλάβουμε γιατί οι μεγάλοι... πήγε να συνεχίσει ο Άλέξης. Τόν διέκοψε όμως ο δάσκαλος.

-Δέ νομίζω πώς μπορείτε τώρα να καταλάβετε μερικά πράγματα, είπε και κοίταξε κατάματα τό Σπύρο. Τώρα πρέπει να αγαπάτε. Άργότερα, όταν θά 'χετε περισσότερη γνώση, θά μπορείτε να εξηγήσετε πολλά πράγματα και να τα καταλάβετε.

-Είδα μιά μυρμηγκοφωλιά λίγο παρά κάτω, πλάι στην ελίτσα, όταν έρχόμουν. Πάμε να τή δοῦμε;

Παρέσυρε μαζί του τα παιδιά, που τώρα πιά χαμογελούσαν.

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ, ΑΥΤΟΣ Ο ΓΙΓΑΝΤΑΣ

–Κύριε, είμαστε έτοιμοι! δήλωσε επίσημα μιά μέρα ο πρόεδρος στο δάσκαλο.

–Κι εγώ είμαι έτοιμος! δήλωσε τό ίδιο επίσημα ο δάσκαλος. Τί έργασίες κάνατε;

Ή Βαγγελιώ, σάν αντιπρόσωπος τής ομάδας της, σηκώθηκε καί εἶπε τό θέμα:

–«Έξερευνητές τής ξηρᾶς: Ή κατάκτηση τής πιά ψηλῆς κορυφῆς τοῦ κόσμου: Ήβερσετ, Χίλλαρυ, Τένσινγκ».

–«Έξερευνητές τής θάλασσας: Ζάκ Ύβ Κουστῶ», δήλωσε ὁ Ἄλέξης, πού αντιπροσώπευε τή δική του ομάδα.

–Θέμα τής δικῆς μας ομάδας εἶναι «Τό ταξίδι στοῦ διάστημα», εἶπε κι ὁ Πέτρος ὁ «ἀστροναύτης».

Ὁ Σπύρος μέ τή σειρά του σηκώθηκε κι αὐτός.

–Τό δικό μας τό θέμα, εἶπε, εἶναι κάτι ἄλλο. Θά σᾶς τό ἀναγγεῖλουμε μόλις ἔρθει ἡ σειρά μας.

Χαμογέλασε ὁ δάσκαλος. Τό δέχτηκε.

–Τή δικιά μου ἐργασία, εἶπε, θά τήν φέρω τελευταῖος. Λοιπόν, κάθε μέρα μιά ομάδα θά ἔχει τό λόγο.

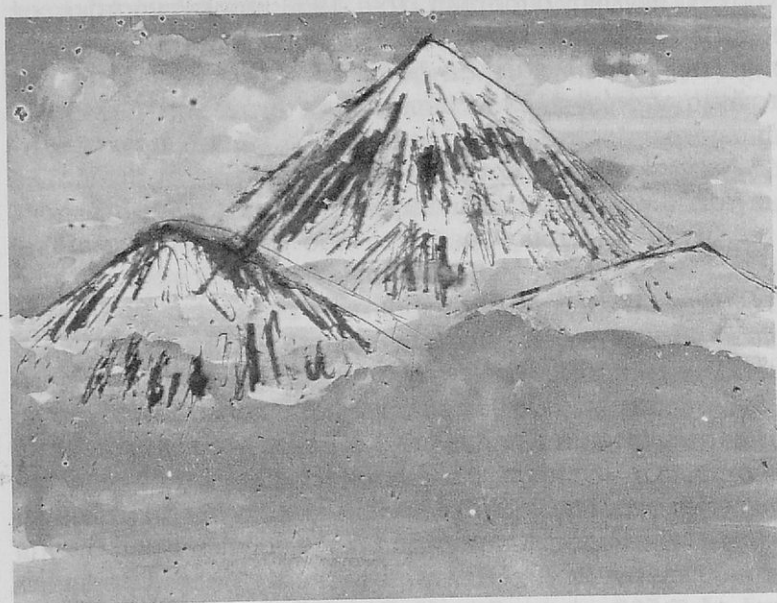
Κατέβηκε ἀπό τήν ἔδρα ὁ δάσκαλος. Κάθισε στοῦ τελευταῖο θρανίου, ἴδιος μαθητής.

–Βαγγελιώ, ἀνέβη στήν ἔδρα κι ἄρχισε. Ἐμεῖς εἶμαστε ὄλο... αὐτιά.

Ή Βαγγελιώ ἄνοιξε προσεκτικά τά χαρτιά πού κρατοῦσε καί ἄρχισε νά διαβάζει.

«Η ΣΤΕΓΗ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

Στίς 29 τοῦ Μάη τοῦ 1953, ὁ Ἐδμόνδος Χίλλαρυ καί ὁ ὀρειβάτης ὁδηγός του Τένσινγκ πρόσφεραν στήν ἀνθρωπότητα τήν κατάκτηση τής ψηλότερης κορυφῆς τής γῆς:

του Έβερεστ (8.882 μ.). Χάρη στο θάρρος και στη μανιώδη όρμη τους νίκησαν τη «Στέγη του Κόσμου» και συνέβαλαν σημαντικά στη γνώση των προϋποθέσεων ζωής του ανθρώπου σε μεγάλο ύψος.

Μέχρι τότε είχαν γίνει πολλές προσπάθειες να φτάσει ο άνθρωπος σ' αυτή την κορυφή των Ίμαλαίων, αλλά όλες οι αποστολές σταμάτησαν στα 8.600 μ., λές και σέ τοῦτο τό ὕψος τό Έβερεστ προστατευόταν ἀπό κανένα μαγεμένο φράγμα, πέρα ἀπό τό ὁποῖο κανένας ἄνθρωπος δέ θά περνοῦσε ποτέ!

Ἡ ἀγγλική ἀποστολή τοῦ 1953 προετοιμάστηκε μέ κάθε λεπτομέρεια καί ὅλος ὁ ἐφοδιασμός της ἦταν ἀπό τά πιό σύγχρονα ὑλικά. Μιά δωδεκάδα ξένων ὀρειβατῶν καί τριάντα ντόπιοι ἔλαβαν μέρος στήν ἀνάβαση. Ὅλοι τους ἔπρεπε νά προετοιμαστοῦν κατάλληλα, γιά νά μπορέσουν ν' ἀντιμετωπίσουν τό κρύο, τό πρόβλημα τῆς ἀναπνοῆς σέ μεγάλο ὕψος καί τίς ἐξαντλητικές πορεῖες μέσα στό χιόνι.

Ἀνάμεσα στούς ὀρειβάτες δυό ἀνθρωποὶ ξεχωρίζουν γιά τό παρουσιαστικό καί τό θάρρος τους: Ὁ Χίλλαρν καί ὁ Τένσινγκ. Ὁ πρῶτος ἐκπαιδεύτηκε στά ἄγρια βουνά τῆς Νέας Ζηλανδίας, ὅπου γεννήθηκε τό 1919. Προικισμένος μέ ἐξαιρετική σωματική ἀντοχή, φαίνεται πῶς πλάστηκε, γιά νά ξεπεράσει τά πιό σκληρά ἐμπόδια. Ὁ ἄλλος, ὁ Τένσινγκ, εἶναι στήν ἱστορία τῶν Ἰμαλαίων ὁ μόνος ντόπιος· κατέχεται ἀπό τό ἴδιο πάθος μέ τούς δυτικούς ἀλπινιστές*, πού τόν παίρνουν γιά ὄδηγό. Οἱ ἰθαγενεῖς βαστάζοι τόν ἀποκαλοῦν ἢ «Τίγρη τῶν τίγρεων». Γί' αὐτούς ὁ τίτλος τῆς τίγρης δίνεται σ' ἐκεῖνον πού πετυχαίνει νά μεταφέρει τό φορτίο του πέρα ἀπό τά 7.500 μέτρα. Γιά τόν Τένσινγκ λοιπόν δέν ὑπῆρχαν ὅρια!

Ἡ πορεία προσεγγίσεως στό Κόμο-Λούγκμα, τή θεϊκή μητέρα τοῦ χονιοῦ, ὅπως ἀποκαλοῦν οἱ ἰθαγενεῖς τό Ἐβερεστ, ἀρχίζει στό Κατμαντού τό Μάρτη τοῦ 1953. Ἡ μεγάλη φάλαγγα τοῦ караβανιοῦ προχωρεῖ ἀργά. Συχνά ἢ ὀμίχλη καί ἢ βροχή καθυστεροῦν τήν πορεία. Ἐνα πρωί, ὅταν τό караβάνι ξαναπαίρνει τό δρόμο πρὸς τίς κορυφές, ἕνας παχύς πάγος σκεπάζει τό ἔδαφος γιά πολλή ὥρα μετά τήν ἀνατολή τοῦ ἡλίου. Στόν ὀρίζοντα ξεχωρίζει ἢ σιλουέτα τῶν γκρεμῶν, πού σκεπάζονται ἀπό χιόνι. Σέ κάθε στάση οἱ βαστάζοι ἀνάβουν μεγάλες φωτιές, ὅπου ἔρχονται ὅλοι νά ζεσταθοῦν.

Ἐνα ἄλλο πρωί, ὅπως σκαρφαλώνουν πρὸς ἕναν αὐχένα, οἱ ἄντρες νιώθουν γιά πρώτη φορά τό βᾶρος τοῦ ὑψόμε-

τρου. Ἡ καρδιά τους ἀρχίζει νά χτυπᾶ πιά γρήγορα κι ἔχουν τήν ἐντύπωση πῶς ὁ ἀέρας ἔγινε πιά ἀραιός. Μόλις πέρασαν τόν αὐχένα*, βρέθηκαν ξαφνικά μπροστά σ' ἓνα ἀξέχαστο θέαμα: ἓνα τεράστιο καταχιονισμένο σεντόνι ἀπό βράχο κι ἀπό πάγο ὀρθώνεται μετέωρο στό βάθος τῆς κοιλάδας: εἶναι τό Ἔβερεστ. Αὐτό τό ὄραμα τοὺς γεμίζει τήν ψυχή. Ἐπιτέλους μποροῦν νά θαυμάσουν ἐκεῖνο πού τόσο ποθοῦσαν.

Ἡ ἐξαντλητική πορεία συνεχίζεται, συχνά μέσα σέ καταιγίδες καί σέ φρέσκο χιόνι. Κατευθύνονται πρὸς τό βόρειο αὐχένα (7.900 μ.), ὅπου στά μέσα τοῦ Μάη ἐγκατάστησαν τήν ὀριστική κατασκήνωσή τους. Στίς 26 τοῦ Μάη γίνεται ἀπό κεῖ ἡ πρώτη προσπάθεια ἀνάβασης, μέ ἀποτυχία.

Στίς 28, ὁ Χίλλарυ καί ὁ Τένσινγκ ἀναχωροῦν μέ τῆ σειρά τους, γιά νά ἐπιχειρήσουν νά περάσουν τά «καταραμένα» διακόσια μέτρα, πού τοὺς χωρίζουν ἀπό τήν ψηλότερη κορυφή τοῦ κόσμου. Ὑστερα ἀπό μιά ἐξαντλητική πορεία βρίσκονται σέ κάτι στενά ἰσιώματα, ὅπου κοιμοῦνται. Γιά πρώτη φορά στήν ἱστορία τῆς κατακτῆσεως τῆς γῆς δυό ἄνθρωποι ἐπιχειροῦν νά κοιμηθοῦν σέ ὑψόμετρο 8.745 μέτρων.

Τήν αὐγή τῆς ἐπόμενης μέρας, στίς 29 τοῦ Μάη, ὅταν ὁ Χίλλарυ ἀνοίγει τό ἀντίσκηνό του, στίς 4 τό πρωί, ὁ καιρός εἶναι καλός. Ἀμέσως οἱ δυό ἄντρες ἐτοιμάζονται γιά ἀναχώρηση. Ντύνονται κατάλληλα, γιά νά προστατευτοῦν ἀπό τό κρύο. Παίρνουν ἓνα γρήγορο γεῦμα ἀπό σαρδέλες, μπισκότα καί τσάι. Ὑστερα στερεώνουν τά ἄγκιστρά τους, τοποθετοῦν στό πλευρό τίς φιάλες ὀξυγόνου πού χρησιμοποίησαν κατά τόν ὕπνο, καί μέ πολύ κόπο φοροῦν στή ράχη τό σύστημα κλειστοῦ κυκλώματος, πού θά τοὺς ἐπιτρέψει ν' ἀναπνέουν ὡς τήν κορυφή. Κάθε κίνηση ἀπαιτεῖ ἐξαιρετική προσπάθεια, γι' αὐτό χρειάστηκαν δυόμισι ὥρες νά τελειώσουν καί στίς 6.30' ἀφήνουν τήν κατασκήνωση.

Ὁ ἄνεμος φυσᾷ δυνατά, ἀλλά δέν κρῦνουν. Μόνο πού τούς εἶναι ἀδύνατο νά βγάλουν τά γυαλιά τους, γιατί θά τυφλωθοῦν ἀπό τά κρύσταλλα τοῦ χιονιοῦ πού σηκώνει ἡ καταιγίδα. Κάτω, ἓνα πυκνό στῶμα ὁμίχλης τούς ἀπομονώνει ἀπό τήν κοιλάδα καί τούς ἀνθρώπους. Ἡ θέα εἶναι θαυμάσια. Τά Ἰμαλία ἐκτείνονται μπροστά τους.

Οἱ μάσκες κολλοῦν στά πρόσωπά τους καί οἱ δύο ὄρειβάτες δέν μποροῦν νά ἐπικοινωνήσουν μεταξύ τους. Ὁ καθένας φυλάει γιά τόν ἑαυτό του ἐντυπώσεις, φόβους καί προβλήματα. Στίς 9 ἡ ὥρα φτάνουν στή βόρεια κορυφή, ὅπου δύο ἡμέρες πρωτύτερα εἶχε σταματήσει ἡ πρώτη ἀποστολή. Μπροστά στά μάτια τους βρίσκεται ἡ φοβερή γραμμὴ τῆς κορυφῆς, ἀνηφορική, λευκή ἀπό χιόνι καί πάγο, στενὴ λεπίδα, πού κατευθύνεται πρὸς ἓναν οὐρανό, πού ἔχει χρῶμα μπλέ σκοτεινό, σχεδόν μαῦρο. Ἐδῶ κι ἐκεῖ ἄστρα, πού σ' αὐτό τό ὑψόμετρο εἶναι ὄρατά ἀκόμη καί τήν ἡμέρα. Ὁ ἄνεμος φυσᾷ πάντα μέ ὄρμη. Κατά τύχη, τό κρυσταλλένιο καί σφιχτό χιόνι τούς ἐπιτρέπει νά λαξεύουν μέ τό εἰδικό ραβδί τους στερεά σκαλοπάτια. Ἀλλά τό ἀνέβασμα γίνεται ὅλο καί πῶ κουραστικό. Ὁ Χίλλαρου αἰσθάνεται ἑλαφρό πονοκέφαλο. Ἡ κορυφογραμμὴ φαίνεται πῶς δέ θά τελειώσει ποτέ καί πίσω ἀπό κάθε πλαγιά διακρίνεται μιά καινούρια. Διασχίζουν μερικά περάσματα καί περπατοῦν μέ τά τέσσερα. Ἀπὸ τὴ μεγάλη κούραση ἀνεβαίνουν σάν αὐτόματα.

«Ξαφνικά», διηγιόταν ἀργότερα ὁ Χίλλαρου, «κατευθειάν μπροστά μου εἶδα μιά χιονισμένη στενὴ κορυφογραμμὴ, πού ὀδηγοῦσε πρὸς μιά μυτερὴ κορυφή. Ἀπὸ τήν ἄλλη μεριά ἡ πλαγιά κατέβαινε ἀπότομα».

Τά εἴκοσι τελευταῖα μέτρα ἦταν πολὺ εὐκόλα. «Θά μπορούσαμε, ἂν τό θέλαμε, νά ἐπιταχύνουμε τό βῆμα», εἶπε ὁ Τένσινγκ. Ἡ κορυφή εἶναι ἀρκετά πλατιά καί οἱ δύο ἄντρες μπορούσαν νά σταθοῦν πλάι πλάι. Μόλις φτάνουν

έκει, ό Χίλλαρυ καί ό Τένσινγκ πέφτουν ό ένας στήν άγκαλιά του άλλου. Ό Χίλλαρυ παίρνει φωτογραφίες, ό Τένσινγκ άποθέτει στήν κορυφή δώρα στους θεούς του: μπισκότα, καραμέλες κι ένα μικρό μπλέ μολύβι, πού του είχε δώσει ή μικρότερη κόρη του, ή Νέμα.

Ή ώρα είναι 11.30΄. Ένα τέταρτο άργότερα αρχίζουν τό κατέβασμα. Αύτή τήν ήμέρα, 29 του Μάη 1953, τά 8.882 μέτρα του Ήβερεστ είχαν κατακτηθει. Έτσι τερματιζόταν μέσα στή χαρά μιά μάχη τριάντα δύο χρόνων έναντίον του γίγαντα όρους.

Όλόκληρος ό κόσμος έμαθε γρήγορα καί χειροκρότησε τόν άθλο, πού ήταν ό καρπός μιās τέλειαις όργανώσεως, τής έμπειρίας τών προηγούμενων άποστολών, τής μεγάλης άκρίβειας έκτελέσεως ενός προκαθορισμένου σκοπού κι ενός έξαιρετικοϋ θάρρους.

SERGE BERTINO

«Έξερευνητές τής ξηράς» (μετάφραση Σ. Ράλλης)

*άλπινιστής: όρειβάτης

*αύχένας: στενό όρεινό πέρασμα

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Ποιές δυσκολίες αντιμετώπισαν οι κατακτητές του Ήβερεστ μέχρι να φτάσουν στα 7900 μέτρα;
2. Τι προετοιμασίες έκαναν και ποιές δυσκολίες συνάντησαν στα τελευταία διακόσια μέτρα;
3. Σε ποιους λόγους οφείλεται ή επιτυχία τής άποστολής;
4. Χώρισε τό κείμενο σε τρεις ενότητες και βάλε έναν τίτλο στήν κάθε μιά.

Η ΕΞΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΟΥ ΒΥΘΟΥ

Ο Άλέξης με μία άλλη ομάδα παιδιών παρουσίασαν τις πρώτες προσπάθειες του Ζάκ Υβ Κουστώ για την εξερεύνηση της θάλασσας.

Ο Γάλλος Ζάκ-Υβ Κουστώ έκανε την κατάκτηση του υποθαλάσσιου κόσμου έναν από τους σκοπούς της σημερινής ανθρώπινης δραστηριότητας. Τό μηχανήμα καταδύσεως που κατασκεύασε επιτρέπει την ομαδική διείσδυση ανθρώπων κάτω από τους ωκεανούς. Μετά τό 1967 αναλαμβάνει νά πραγματοποιήσει μέ τό ωκεανογραφικό πλοίο «Καλυψώ» τό γύρο του κόσμου καί κατά τή διάρκειά του γυρίζει γιά τήν τηλεόραση είκοσι τέσσερις ταινίες σχετικές μέ τήν υποθαλάσσια ζωή.

Είναι γραμμένο στο βιβλίο του Ίουλιου Βέρν «Είκοσι χιλιάδες λεύγες κάτω από τή θάλασσα» ότι ο πλοίαρχος Νέμο προτείνει στον καθηγητή Άροννά νά κυνηγήσουν στά ύποθαλάσσια δάση.

-Στά ύποθαλάσσια δάση; φωνάζει ο Άροννά.

-Μάλιστα, κύριε καθηγητά.

-Καί προσφέρεστε νά μέ όδηγήσετε έκεϊ;

-Άκριβώς.

-Μέ τά πόδια;

-Μέ τά πόδια άβρεχτα.

-Κυνηγώντας;

-Κυνηγώντας.

-Μέ τό όπλο στό χέρι;

-Μέ τό όπλο στό χέρι.

Ή έκπληκτική αύτή προφητεία του Ίουλιου Βέρν είναι σήμερα, ύστερα από έκατό όλόκληρα χρόνια, μιά συνηθισμένη πραγματικότητα...

Έξι άντρες κάθονται γύρω από ένα τραπέζι. Ό ένας άπ' αυτούς σηκώνεται κάθε στιγμή κι έλέγχει έναν πίνακα γεμάτο όργανα. Παρά τή θερμοκρασία τών +30°C* φορούν όλοι βαριά μάλλινα μαγιώ. Έδω και πέντε ήμέρες ζοϋν κλεισμένοι μέσα σε μιάν άτσαλένια σφαίρα, πού έχει διάμετρο 5,70 μ. και ή φυλακή αύτή βυθίζεται άργά κάτω από τά κύματα. Ή ώρα είναι 10.20' τό βράδυ στις 21 Σεπτέμβρη του 1965.

Τό πείραμα «Προηπειρωτικό III», πού άποφάσισε ο διοικητής Ζάκ-Υβ Κουστό και πραγματοποιήσε ή ομάδα του από μηχανικούς, τεχνικούς και ύποβρύχιους κολυμβητές, περνά στην άποφασιστική του φάση. Ή κατοικία τών έξι «ύδροναυτών», πού θά ζήσουν και θά έργαστοϋν έναν περίπου μήνα σε βάθος έκατό μέτρων κάτω από τήν επιφάνεια τής θάλασσας, άφησε τήν επιφάνεια και κατεβαίνει προς τό μικρό άμμουδερό ίσιωμα, πού πάνω του θά καθίσει.

Ένα μικρό διθέσιο υποβρύχιο, διευθύνει αυτόν τό λεπτό χειρισμό. Στήν επιφάνεια ένας στολίσκος από ώκεανογραφικά πλοία καί βοηθητικά ρυμουλκά κινούνται μέσα στη σκοτεινιά σύμφωνα μέ τό προκαθορισμένο σχέδιο.

Στήν ξηρά, σ' ένα πρόχειρο κατάλυμα, οί τεχνικοί ἐλέγχουν ἐπάνω στίς ὀθόνες τῆς τηλεοράσεως τήν ἄφιξη τῶν ἕξι ἐξερευνητῶν, πού φαίνεται πώς τώρα ζεσταίνονται.

Πάνω στό «'Εσπαντόν», ἕνα βοηθητικό πλοῖο τῶν γαλλικῶν ὡκεανογραφικῶν ὁμάδων, ὁ διοικητής Κουστῶ μένει σιωπηλός. Ἡ στιγμή εἶναι λεπτή.

Τό ραδιόφωνο ἀνακοινώνει ὅτι ἡ σφαῖρα βρίσκεται τώρα σέ βάθος ἐξήντα μέτρων. Ἀκόμα σαράντα μέτρα καί θ' ἀγγίζει τό βυθό. Οἱ ἕξι ὑδροναῦτες αἰσθάνονται κρύο. Φαίνεται πώς δέν μποροῦν ἀκόμη νά ρυθμίσουν ὅπως πρέπει τή θερμοκρασία τῆς κατοικίας καί ἡ τεχνητή ἀτμόσφαιρα, πού ἀποτελεῖται κατά μεγάλο μέρος ἀπό ἥλιο*, δέν τούς διευκολύνει.

Τελικά, στίς 11.55' τή νύχτα, ἡ ὑποθαλάσσια κατοικία ἀκουμπᾶ στό βυθό, στό πέλαγος τοῦ ἀκρωτηρίου Φερρά, στή γαλλική ἀκτή τῆς Μεσογείου.

Ἔτσι ἄρχισε ἕνα ἀπό τά σπουδαιότερα πειράματα τῆς ὑποθαλάσσιας ζωῆς, πού ἀνέλαβε ποτέ ὁ ἄνθρωπος.

Στίς 22 Σεπτέμβρη, στίς 12.30' τό μεσημέρι ἡ πόρτα τοῦ ὑποθαλάσσιου σπιτιοῦ ἀνοίγει. Βγαίνει ὁ πρῶτος δῦτης. Πέντε λεπτά ἀργότερα ξαναμπαίνει στήν κατοικία. Κρυώνει πολύ. Οἱ δύο ἐπόμενοι ἐπιθεωροῦν τήν ἐνδυμασία τους καί κάνουν τήν ἐξοδό τους στόν «ἀνήλιο κόσμος», στόν «κόσμος τῆς σιωπῆς». Ἀργότερα διηγήθηκαν, ὅτι ὅλα ἦταν ὑπέροχα καί φανταστικά, ὅλα ἦταν ὠραία, ἀλλά φοβερά!...

Τό μέλλον τοῦ πλανήτη μας κρύβεται στά βάθη τῶν θαλασσῶν, γιατί ἕνα μέρος ἀπό τά ἕξι ὡς ἐπτά δισεκατομμύρια κατοίκους, πού θά ἔχει ἡ γῆ τό ἔτος 2000, ἐκεῖ θά βρεῖ τήν τροφή του.

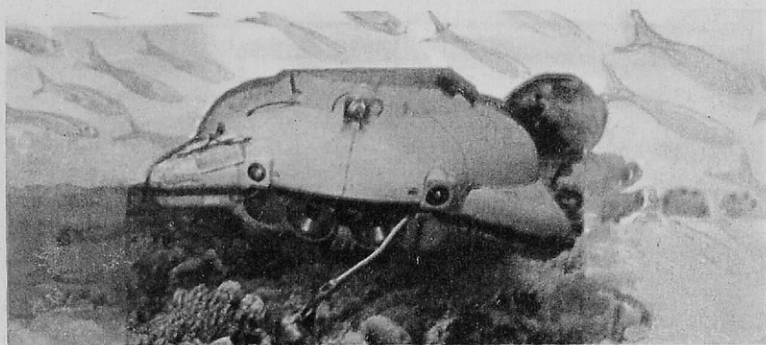
Είναι ανάγκη λοιπόν να μη μεταβάλουμε τούς ωκεανούς σε δοχείο απορριμμάτων, να μην τούς καταστρέψουμε για πάντα με τη μόλυνση, αλλά να προστατέξουμε τούς θησαυρούς που κρύβουν μέσα τους.

SERGE BERTINO

«Εξερευνητές της θάλασσας» (μετάφραση Σ. Ράλλης)

*+30⁰ C: 30 βαθμοί Κελσίου πάνω από το μηδέν.

*ήλιο: ένα αέριο που βοηθάει πολύ στη μετάδοση της θερμότητας.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Ποιός είχε προβλέψει την εξερεύνηση της θάλασσας όπως γίνεται σήμερα; Σε ποιο βιβλίο του;
2. Το κείμενο παρουσιάζει δράση μέσα και πάνω στη θάλασσα: να βάλεις σε μία σειρά όσα γίνονται μέσα και σε μία άλλη όσα γίνονται πάνω στη θάλασσα π.χ.

Όσα γίνονται μέσα στη θάλασσα.

1) Η άτσαλένια σφαίρα κατευθύνεται προς το βυθό.

2) Το πλήρωμα κάθεται γύρω από ένα τραπέζι.

3. Γιατί το μέλλον του πλανήτη μας κρύβεται στα βάθη των ωκεανών; Γιατί ήταν σπουδαίο το πείραμα «προηπειρωτικό III»;

Σήμερα είναι η μεγάλη μέρα του Πέτρου. Διάβασε την εργασία της ομάδας του για τό:

ΓΙΓΑΝΤΙΟ ΠΗΔΗΜΑ ΣΤΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ

“Αφησε τό μυαλό σου νά πετάξει... Φαντάσου ότι παρακολουθείς αυτή τή σκηνή:

Βρίσκεσαι κάπου σέ μία βάση έκτοξεύσεως πυραύλων. Είμαι νωρίς τό πρωί. Ό ούρανός είναι σκοτεινός. Μονάχα ένα φωτεινό σημείο, μία γωνιά τής βάσης, είναι πλημμυρισμένη μέ τεχνητό φώς.

Ἀμέτρητοι προβολεῖς στρέφονται στό γιγάντιο διαστημόπλοιο, πού κάθεται στήν ἐξέδρα ἐκτοξεύσεως.

Τό διαστημόπλοιο εἶναι σχεδόν ἔτοιμο γιά ἐκτόξευση. Ἡ ἀντίστροφη μέτρηση ἔχει ἤδη ἀρχίσει. Ἡ ὁμάδα ἐκτοξεύσεως ἐργάζεται πυρετωδῶς, ἀλλά μέ προσοχή. Ἄνθρωποι πηγαινοέρχονται στίς ἐξέδρες τοῦ πελώριου πύργου, πού εἶναι γύρω στό διαστημόπλοιο. Δίπλα οἱ ἐπιστήμονες κι οἱ τεχνικοί σκύβουν μέ προσοχή πάνω ἀπό τά μηχανήματά τους. Οἱ διακόπτες ἀνοίγουν καί κλείνουν. Οἱ συσκευές ἐλέγχου τρεμοσβήνουν μέ κόκκινες καί πράσινες λάμπεις. Οἱ δείχτες στίς ὀθόνες πηγαινοέρχονται. Τό πελώριο διαστημόπλοιο ἐλέγχεται σημεῖο πρὸς σημεῖο, μέσα κι ἔξω, ἀπό τήν οὐρά ὡς τή μύτη.

Στά κατώτερα τμήματα τοῦ διαστημόπλοιου βρίσκονται οἱ μηχανές καί τά καύσιμα. Στό πιό ψηλό τμήμα βρίσκονται τρεῖς ἄνθρωποι – οἱ ἀστροναῦτες – μέ τίς διαστημικές στολές τους. Γύρω τους φωτάκια στά διάφορα ὄργανα τρεμοσβήνουν. Εἶναι κλεισμένοι στόν κύριο θάλαμο τοῦ διαστημόπλοιου, πού θά τοὺς μεταφέρει στή σελήνη.

Κάθε ἀστροναύτης πλαγιάζει ἀνάσκελα σέ μία εἰδική πλαγιαστή καρέκλα, πού κατασκευάστηκε εἰδικά γιά τόν καθένα, ἔτσι πού νά ἐφαρμόζει σέ κάθε κοιλότητα τοῦ σώματός του. Ἡ διαστημική στολή πού φορεῖ, θά τόν προστατεύει κατά τήν πτήση. Θά φορέσει ὅμως πιό βαριά στολή, ὅταν θά βγεῖ ἀπό τό διαστημόπλοιο στό φεγγάρι.

Σιωπηλοί οἱ τρεῖς ἀστροναῦτες περιμένουν τήν ἀντίστροφη μέτρηση νά τελειώσει. Ἡ στιγμή πλησιάζει. Ὁ ὑπεύθυνος γιά τήν ἀντίστροφη μέτρηση δίνει τό σύνθημα. Ὁ πελώριος πύργος μετακινεῖται μακριά. Τό πλήρωμα τοῦ ἐδάφους τρέχει γιά νά προστατευεῖ. Τό γιγάντιο διαστημόπλοιο μένει μόνο του.

Στό θάλαμο οἱ τρεῖς ἄνθρωποι δένονται στίς καρέκλες τους μέ λουρίδες. Τά ταμπλώ λάμπουν μέ μικρούτσικα πράσι-

να φῶτα· τό καθετί ἐργάζεται τέλεια. Ἐκ τῶ θάλαμο ἀκούονται οἱ λέξεις, «Χ πλὴν μηδέν». Γιά μιά στιγμή τό καθετί εἶναι ἤσυχο.

Ἐξαφνα ἡ σιγή κομματιάζεται ἀπό τό βρόντο τῶν μηχανῶν τοῦ διαστημόπλοιου. Ἐκ τῶ πίσω μέρος του βγαίνουν μέ τεράστια δύναμη ἀέρια. Στό θάλαμο ὁ ἤχος ἀκούεται σάν δυνατή βροντή. Ὁλόκληρο τό διαστημόπλοιο κι ἡ πελώρια ρουκέτα ἀρχίζει νά φεύγει ἀπό τήν ἐξέδρα ἐκτοξεύσεως.

Οἱ τρεῖς ἀστροναῦτες πῆραν τό δρόμο τους.

Ἔργασία στό διάστημα

Στό διαστημόπλοιο ὅλοι οἱ ἀστροναῦτες εἶναι ἀπασχολημένοι. Χωρίς νά φεύγουν ἀπό τή θέση τους παρακολουθοῦν κάθε σημαντικό μέρος ὅλου τοῦ σκάφους. Τά μάτια τους εἶναι οἱ ἑκατοντάδες τῶν μετρητῶν, τῶν ρολογιῶν καί τῶν φώτων, πού σκεπάζουν τά ταμπλώ μπροστά στίς θέσεις τους.

Ἐκ τῶ ἀρχηγός τῆς ἀποστολῆς συνομιλεῖ μέ τή βάση ἐκτοξεύσεως. Οἱ τεχνικοί στή γῆ ἐξετάζουν προσεκτικά κάθε κίνηση τοῦ διαστημόπλοιου. Οἱ ἐπιστήμονες εἶναι πάντα ἔτοιμοι, νά δώσουν εἰδικές συμβουλές – σέ περίπτωση πού κάτι τό ἔκτακτο θά θέσει σέ κίνδυνο τή ζωή τοῦ πληρώματος. Ἐκ τῶ ἀρχηγός ἀναγγέλλει ὅτι ὅλα πᾶνε καλά ὡς τώρα.

Ἐκ τῶ κυβερνήτης τοῦ διαστημόπλοιου ἐλέγχει τά ταμπλώ μέ τά ὄργανα πού βρίσκονται μπροστά του. Καταγράφει τή θέση τοῦ σκάφους πάνω σ' ἕνα χάρτη. Ἐκ τῶ χάρτης του θά συγκριθεῖ μέ τίς ἐνδείξεις τῶν ὀργάνων στό ταμπλώ καί μέ τίς ἀναφορές πού στέλνονται ἀπό τούς σταθμούς ἐλέγχου στή γῆ.

Ἐκ τῶ μηχανικός – κυβερνήτης τῆς σεληνάκατου – γλιστρᾷ

παντοῦ κι ἐλέγχει τούς μετρητές τῶν συστημάτων ἀερισμοῦ. Αὐτά τὰ συστήματα ἐλέγχουν τή θερμοκρασία, τήν ὑγρασία καί τήν καθαρότητα τοῦ ἀέρα στό θαλαμίσκο. Πηγαίνει ἀπό μηχανή σέ μηχανή καί βεβαιώνεται ὅτι ὁ ἀέρας στό θαλαμίσκο παραμένει καθαρός, δέν ἔχει μολυνθεῖ κι ὅτι ἡ ἀτμόσφαιρα ἐκεῖ μέσα εἶναι εὐχάριστη.

Βεβαιώνεται παράλληλα ὅτι ὁ ἀέρας τοῦ θαλαμίσκου μένει μέσα σ' αὐτόν. Προσέχει μήπως ὑπάρξουν διαρροές. Ἐξω ἀπό τό διαστημόπλοιο δέν ὑπάρχει ἀέρας οὔτε γιά νά γεμίσεις ἓνα μπαλόνι, πολύ περισσότερο ἓναν πνεύμονα. Ἄν ὑποθέσουμε ὅτι ἄνοιξε στό διαστημόπλοιο μιά μικρή χαραμάδα, ὁ ἀέρας θά φύγει ἀμέσως. Καί σέ δευτερόλεπτα μέσα καθένας στό σκάφος θ' ἀγωνίζεται νά ἐπιζήσει. Εἶναι ἀνάγκη νά γίνουν οἱ ἐπισκευές ἀμέσως. Γι' αὐτό ὁ μηχανικός τρέχει ἀπό τό ἓνα μέρος στό ἄλλο κοιτάζοντας μήπως ἄνοιξαν τρύπες στό διαστημόπλοιο.

Ἄπό τόν τόπο πού εἶσαι παρακολουθεῖς τήν πυρετώδη δραστηριότητα. Κάθε μέλος τοῦ πληρώματος κάνει τό εἶδος τῆς ἐργασίας, γιά τό ὁποῖο ἐκπαιδεύτηκε. Καθένας ἐργάζεται σκληρά γιά νά διατηρήσει τό σκάφος σέ πτήση.

Τροφή στό διάστημα

Τρεῖς ὥρες μετά τήν ἐκτόξευσή του τό διαστημόπλοιο βρίσκεται ψηλά στόν οὐρανό. Ὁ θαλαμίσκος τώρα εἶναι πιό ἤσυχος. Οἱ ἄνθρωποι δέν κινοῦνται ἐδῶ κι ἐκεῖ. Τό σκάφος πραγματικά κινεῖται μόνο του, προχωρώντας γρήγορα πρὸς τό φεγγάρι.

Τά μέλη τοῦ πληρώματος ἀναπαύονται στίς καρέκλες τους. Ὁ κυβερνήτης καί ὁ μηχανικός κοιτάζουν τά ταμπλό μέ τά διάφορα ὄργανα. Τό καθετί εἶναι ἐντάξει. Ὁ ἀρχηγός τῆς ἀποστολῆς συνομιλεῖ μέ τή γῆ.

Ξαφνικά καταλαβαίνει ὅτι εἶναι ὥρα γιά γεῦμα. Τό γεῦμα

στό διάστημα είναι διαφορετικό από τό γεῦμα στή γῆ, παρόλο πού τό μενού* εἶναι τό ἴδιο. Οἱ ἀστροναῦτες ἀρχίζουν τό γεῦμα τους μέ χυμό πορτοκαλιοῦ καί σούπα. Μιά κι ὅλα δέν ἔχουν βάρος, τό χύσιμο εἶναι ἀδύνατο. Τά ὑγρά σερβίρονται σέ πλαστικά σωληνάρια πού ἔχουν τό σχῆμα τῶν σωληναρίων τῆς ὀδοντόκρεμας. Μ' αὐτόν τόν τρόπο τό ὑγρό χύνεται ἀπευθείας στό στόμα, ἄν πιέσεις τό σωληνάριο.

Τό κύριο γεῦμα μοιάζει μέ γλύκισμα σέ σχῆμα κύλινδρου. Πραγματικά εἶναι εἰδικά κατασκευασμένος κύλινδρος τροφῆς γεμάτος μέ πρωτεΐνες καί βιταμίνες. Αὐτοί οἱ κύλινδροι ἀποτελοῦν τό κύριο γεῦμα τῶν ἀστροναυτῶν κατά τή διαστημική πτήση. Παρόλο πού ὅλοι οἱ κύλινδροι γίνονται μέ τήν ἴδια συνταγή, δέν ἔχουν κι ὅλοι τήν ἴδια γεύση. Μερικοί ἔχουν τή γεύση τοῦ ψητοῦ, ἄλλοι τοῦ κοτόπουλου, ἄλλοι τοῦ ψαριοῦ κτλ. Σάν ἐπιδόρπιο παίρνουν μέ τόν ἴδιο τρόπο καφέ μέ γάλα.

Μετά τό γεῦμα τά μέλη τοῦ πληρώματος ἀναλαμβάνουν τά συνηθισμένα καθήκοντά τους. Ἔργάζονται μέ βάρδιες κοιτάζοντας τά ρολόγια καί τούς μετρητές.

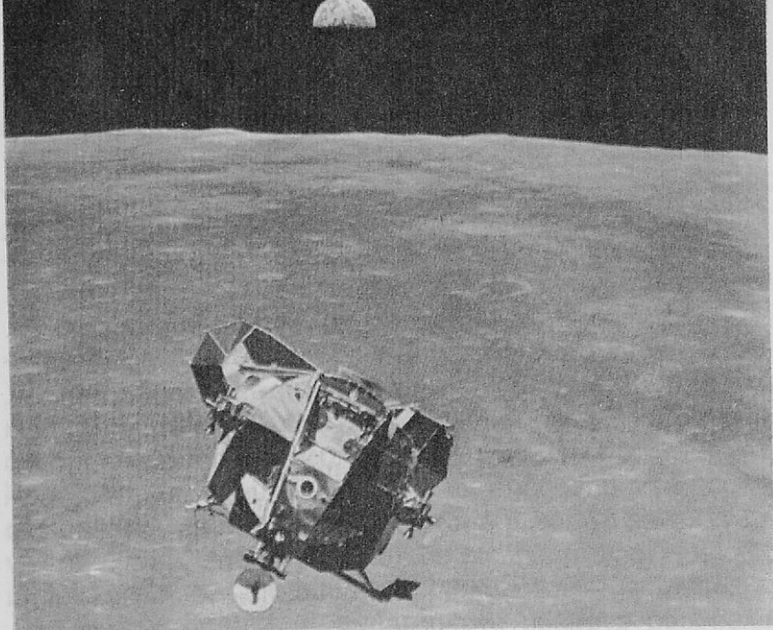
*μενού: κατάλογος φαγητῶν

Ὁ ἄνθρωπος στό φεγγάρι

Ὅταν ὁ πρῶτος ἐξερευνητής τοῦ φεγγαριοῦ ἀφήσει τή σεληνάκατό του, θά περπατήσει σ' ἓνα παράξενο κόσμο.

Δέν ὑπάρχουν πουθενά τά χαρούμενα χρώματα πού λαμπρύνουν τή γῆ. Τό φεγγάρι εἶναι ψυχρό καί ἄγονο. Εἶναι κόσμος μουντός καί σταχτής μέ μαῦρες σάν μελάνι σκιές. Ἄκόμα καί τήν ἡμέρα ὁ οὐρανός πάνω ἀπό τό φεγγάρι εἶναι μαῦρος. Δέν ὑπάρχει ἀτμόσφαιρα, γιά νά τόν κάνει γαλάζιο. Μακριά, πολύ μακριά στό μαῦρο οὐρανό τοῦ φεγγαριοῦ ὑπάρχουν σκορπισμένα ἀστέρια πού λάμπουν σάν μικρές πυ-

γολαμπίδες.

Στό φεγγάρι βασιλεύει ή σιωπή. Δέν υπάρχει άέρας, για νά μεταφέρει τόν ήχο. Ούτε υπάρχει άέρας, για νά δεσμεύσει ή νά μεταφέρει τή θερμότητα από τόν ήλιο. Άκριβώς κάτω από τήν άσπρη λάμψη τών άκτίνων τό φεγγάρι είναι ζεστότερο από τό ζεστό κύμα στήν έρημο τής Σαχάρας. Μέσα όμως στίς σκιές πού ρίχνουν οί κορυφές τών βουνοκορφών, τό φεγγάρι είναι ψυχρότερο από τή χιονοθύελλα του Νότιου Πόλου.

Πώς είναι δυνατό για έναν άνθρωπο από τή γή νά ζήσει σέ τόσο άφιλόξενο τόπο;

Ό έξερευνητής του διαστήματος φορεί τή βαριά διαστημική στολή του, πού ένεργώντας σαν συσκευή κλιματισμού τόν προστατεύει από τό παγερό ψύχος και τή ζέση πού ζεματίζει. Του παρέχει όξυγόνο, για νά άναπνέει, και

κάτω από τό κράνος ἔχει ἓνα μικροσκοπικό ἀσύρματο, γιά νά
μπορεῖ ὁ ἀστροναύτης νά στέλνει μηνύματα.

Ἔτσι οἱ ἀστροναῦτες μποροῦν νά περπατοῦν στήν
ἐπιφάνεια τοῦ φεγγαριοῦ. Ἐξερευνοῦν τά βουνά, τούς
κρατήρες, καί τίς θάλασσες. Παίρνουν χουφτες ἀπό σελη-
νιακό χῶμα καί τό μεταφέρουν στούς ἐπιστήμονες στή γῆ.

Μιά μέρα περισσότερο ἀνθρωποὶ θά προσσεληνωθοῦν.
Θά φτάσουν μὴ ἐπανδρωμένα διαστημόπλοια, γιά νά μετα-
φέρουν ὑλικά γιά τό χτίσιμο μόνιμων σεληνιακῶν βάσεων,
ἀπό τίς ὁποῖες θά ἐκτοξευθοῦν πελώρια διαστημόπλοια γιά
τὴν Ἀφροδίτη καί τὸν Ἄρη. Κι ἴσως θά προχωρήσουν πρὸ
πέρα. Δέν μποροῦμε νά προκαθορίσουμε ἀπὸ τώρα, γιατί
τώρα μόλις ἄρχισε ἡ ἐποχὴ τοῦ διαστήματος. Ἴσως, κάποια
μέρα, τά διαστημόπλοια θά ταξιδεύουν στό οὐρανὸ μὲ τὴν
ταχύτητα τῆς ἀστραπῆς κι οἱ ἀνθρωποὶ θά περιφέρονται
ἐλεύθερα ἀνάμεσα στὰ ἀστέρια.

«Ἀπὸ τό φθινόπωρο στό χειμῶνα» Κυπριακὸ Ἀναγνωστικὸ

Διασκευὴ ἀπὸ τὰ ἀγγλικά

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Ποιά-εἶναι τὰ κοινὰ σημεῖα ὄλων αὐτῶν τῶν ἐξερευνήσεων; (Τῆς
ψηλότερης κορυφῆς τοῦ κόσμου, τοῦ βυθοῦ τῶν θαλασσῶν καί τοῦ
διαστήματος);
2. Τί βοήθησε τὸν ἀνθρωπο νά κάμει αὐτές τίς κατακτήσεις;
3. Κάνε ἓνα φανταστικὸ ταξίδι μὲ διαστημόπλοιο ἢ μὲ βαθυσκάφος.

ΜΙΑ ΑΛΛΙΩΤΙΚΗ ΕΞΕΡΕΥΝΗΣΗ

-Σπύρο, ρώτησε ὁ δάσκαλος, ἡ ὁμάδα πού φτιάξατε
μέ τί ἀσχολήθηκε;

Ἄ Ο Σπύρος σάν νά σάσισε.

-Ἐμεῖς ἐτοιμάσαμε μιά... γέφυρα, εἶπε στό τέλος.
Τά παιδιά δέν κατάλαβαν.

-Γέφυρα; ψιθύρισαν και κοίταξε ο ένας τον άλλο.

-Ναι, γέφυρα. Θελήσαμε να γνωρίσουμε τους προγόνους μας, εξήγησε ο Σπύρος. Έτοιμάσαμε λοιπόν εργασίες με τίτλο «Οί άρχαιοί Έλληνες». Τίς εργασίες θά τίς διαβάσουν ή Ρηνώ, ή Κατερίνα κι ή Γιάννης.

Ό δάσκαλος κάθισε στό θρανίο.

-Θαυμάσια ιδέα είχατε, σάς άκούμε, είπε.

Ό Γιάννης άρχισε:

Η μυθική Τροία

Ένας πατέρας γύρω στά 1830 μίλησε στό παιδί του για τίς άνασκαφές που γίνονταν τότε στην Πομπηία και του διάβασε και την ιστορία του Τρωικού πολέμου.

-Ίσως θά μπορούσε να γίνουν κάποτε άνασκαφές και στην Τροία! είπε με ένθουσιασμό τό παιδί, ή μικρός Έρρίκος Σλήμαν.

Μά ή πατέρας του κουνούσε τό κεφάλι.

-Η Τροία, παιδί μου, κι αν υποθέσουμε πως κάποτε υπήρξε, έγινε στάχτη εδώ και χιλιάδες χρόνια.

Λίγα χρόνια άργότερα ή νεαρός Σλήμαν βρίσκει στην σχολική του ιστορία μία εικόνα της Τροίας στις φλόγες.

«Αυτή ή πέτρινη πόλη, αυτοί οι χοντροί τοίχοι άδύνατο να έχουν γίνει στάχτη», σκεφτόταν.

-Μά είναι μία εικόνα όλοτελα φανταστική! του έλεγε ή πατέρας του.

-Η Τροία υπάρχει ακόμα, επέμενε τό παιδί.

Σέ ηλικία δώδεκα χρονών αρχίζει ή σκληρή ζωή, ή βιοπάλη. Ό νεαρός Σλήμαν παράτησε τό σχολείο, πήγε παραγιός σ' ένα μπακάλικο. Τέσσερα χρόνια - άφηγειται ή κόρη του - δούλευε απ' τό πρωί στίς πέντε ως τό βράδυ στίς έντεκα και για άμοιβή έτρωγε και κοιμόταν στό μπακάλι-

κο. "Υστερα ἔφυγε γιά τό Ἄμβουῦργο καί μπήκε καμαρότος σ' ἓνα καράβι πού πήγαινε στή Βενεζουέλα. Τό καράβι ναυάγησε μόλις ξανοίχτηκε στόν Ὀκεανό, ὁ μικρός καμαρότος ἔμεινε στήν παγωμένη θάλασσα τέσσερις ὥρες. Τέλος τόν βρῆκαν ἀναίσθητο σέ μιάν ἀμμουδιά τῆς Ὀλλανδίας. Γύρευε δουλειά στό Ἄμστερνταμ, τόν πήραν σ' ἓνα γραφεῖο γιά θελήματα. Ἔμαθε ὀλλανδικά, ἀγγλικά καί γαλλικά μέσα στόν πρῶτο χρόνο. Κάθε γλώσσα δέν τοῦ ἔπαιρνε περισσότερο ἀπό ἕξι βδομάδες. Μ' αὐτά τά ἐφόδια μπήκε σέ μιὰ μεγάλη ἐταιρεία ἀλληλογράφος, ὕστερα ἔγινε διευθυντής, ἔμαθε ρωσικά καί πήγε στήν Πετρούπολη ἀντιπρόσωπος τῆς ἐταιρείας. Τέλος πήγε στήν Ἀμερική, στό Σακραμέντο, ἄνοιξε τράπεζα δική του, ἔγινε πολίτης Ἀμερικανός καί κέρδισε χρήματα πολλά.

Τόν ἴδιο καιρό ἔμαθε νά διαβάζει καί νά γράφει ἀρχαῖα καί νέα ἑλληνικά, ἔμαθε ἀκόμα καί ἀραβικά, ἀποστηθίζοντας ὀλόκληρο τό Κοράνι. Γιά ν' ἀποδείξει πόσο τέλεια ἤξερε τή γλώσσα, φόρεσε τούρκικα, πῆρε ἓνα χαλάκι, ὅπως συνηθίζουν στά μέρη ἐκεῖνα, καί πῆγε στή Μέκκα νά προσκυνήσει ἀπαγγέλλοντας ἀπ' ἔξω κομμάτια ἀπό τό Κοράνι. Ἦξερε τότε δεκαοχτώ ξένες γλώσσες.

Καί ἡ Τροία; Τά τεῖχη τῆς; Εἶχαν ἄραγε θαφτεῖ μέσ στόν ἱλιγγο αὐτῆς τῆς καταπληκτικῆς ζωῆς; Ἦταν σαράντα δύο χρονῶν ὁ Ἑρρίκος Σλήμαν κι ἡ εἰκόνα τῶν παιδικῶν καιρῶν μέ τά τεῖχη ἦταν πιά πολύ μακριά, ὅταν γι' αὐτόν τόν Ὀδυσσεά, τόν τραπεζίτη τοῦ Σακραμέντο, ξύπνησε πάλι ἡ εἰκόνα μέ τά τεῖχη. «Αὐτή ἡ πέτρινη πόλη, αὐτά τά τεῖχη, ἀδύνατο νά ἔχουν γίνει στάχτη!»

Ἔτσι, ξεκίνησε ν' ἀνακαλύψει τά τεῖχη τῆς Τροίας. "Ὅλοι οἱ σοφοί τοῦ κόσμου ἦταν ἐναντίον του. "Ἄλλοι ἔλεγαν πῶς Τροία δέν ὑπῆρξε κάν. "Ἄλλοι διαφωνοῦσαν ὡς πρός τό μέρος πού ἔπρεπε νά τή ζητήσουν. "Ὅλοι τόν κοροῖδευαν πού τριγύριζε τή γῆ τοῦ Ἑλλήσποντου, μέ τήν Ἰλιάδα στό

χέρι σάν νά βαστοῦσε Εὐαγγέλιο. Τριγύριζε πάνω ἀπ' τό χῶμα, τά βουνά, γυρεύοντας ν' ἀκούσει ἀπ' τό χῶμα τό μυστικό μήνυμα. Τέλος ἀποφάσισε νά σκάψει σ' ἓνα λόφο πολύ πιό κοντά στόν Ἑλλάσποντο ἀπ' τό μέρος πού παραδέχονταν ὅλοι οἱ ἄλλοι εἰδικοί.

Τόν ἴδιο καιρό ἔγραψε σ' ἓνα δεσπότη τῆς Πελοποννήσου, φίλο του.

«Βρές μου μιά γυναίκα νά τήν παντρευτῶ. Δέ μέ νοιάζει ἄν θά ἴναι φτωχή. Θέλω νά ἴναι μορφωμένη καί ν' ἀγαπᾶ τόν Ὅμηρο. Θά ἤθελα νά φαίνεται πῶς εἶναι Ἑλληνίδα, νά ἔχει μαῦρα μαλλιά, κι ἄν εἶναι δυνατόν νά εἶναι κι ὁμορφη. Κυρίως μ' ἐνδιαφέρει νά ἔχει καλή κι ἀγαθή καρδιά».

Ἔτσι πῆρε τήν Ἑλληνίδα συντρόφισσά του καί τράβηξε μαζί της στή χώρα τοῦ Ἑλλάσποντου νά βροῦν τά τείχη τῆς χαμένης Τροίας. Μέ ἑκατό ἐργάτες ἄρχισε νά σκάβει. Σιγά σιγά ἄρχισαν νά ἔρχονται στό φῶς, ἡ μιά πάνω στήν ἄλλη, ἑννιά πόλεις. Ἡ μιά ἀπ' αὐτές ἔπρεπε νά ἴναι ἡ Τροία. Βρῆκαν καί τό παλάτι. Ὅμως, πού εἶναι οἱ θησαυροί, πού μέ τόσο μεγάλα λόγια περιέγραφε ὁ Ὅμηρος; Θησαυροί δέν βρισκόνταν πουθενά. Μήπως δέν ἦταν ἐδῶ ἡ Τροία;

Πέρασαν τρία χρόνια, πού ὀλοένα ἔσκαβαν. Ὁ Σλήμαν ὄρισε τή μέρα πού θά σταματοῦσαν: 14 Ἰουνίου. Λύπη ἦταν στήν καρδιά του πολλή. Νά ἦταν αὐτό πού βρῆκε ἡ Τροία; Μήπως δέν ἦταν; Στίς 14 Ἰουνίου τό πρωί βρισκόταν μέ τή γυναίκα του στό μέρος τῶν ἀνασκαφῶν. Οἱ ἐργάτες εἶχαν ἀρχίσει τή δουλειά, γιά τελευταία μέρα. Ξαφνικά, μέσ στό φῶς τοῦ ἡλίου, μέσ στίς στάχτες, τό μάτι τοῦ Σλήμαν πῆρε κάτι πού γυάλιζε.

Λέει στή γυναίκα του.

—Πές στούς ἐργάτες νά σταματήσουν. Καί φέρε τό μεγάλο κόκκινο σάλι σου, αὐτό πού φορᾶς τά βράδια.

Ἡ Σοφία Σλήμαν ὑπάκουσε. Σά γύρισε, βρῆκε τόν ἄντρα της νά σκαλίζει μόνος τό χῶμα μ' ἓνα μαχαίρι. Ἡ

γυναίκα κατάλαβε κι ἄπλωσε τό σάλι της. Ἐναν ἕναν ὁ Σλήμαν ἄρχισε νά βγάζει τούς θησαυρούς, πού θά γέμιζαν μέ κατάπληξη τόν κόσμο: χρυσά διαδήματα, εικοσιτέσσερα χρυσά περιδέραια, σκουλαρίκια, εἰδώλια, ἕνα χρυσό ποτήρι, δώδεκα χιλιάδες τόσα δαχτυλίδια!

Τά τεῖχη τῆς Τροίας εἶχαν μιλήσει.

Ἡλ. Βενέζης

ΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑ ΑΠΟ ΤΟ ΣΩΚΡΑΤΗ

Μιά μέρα, ἕνα δωδεκάχρονο ἀγόρι, πλησίασε τό φιλόσοφο Σωκράτη, πήρε τό χέρι του καί τόν ρώτησε.

-Ἐσύ εἶσαι ὁ Σωκράτης;

-Ναί. Τί θέλεις;

-Τίποτε. Μ' ἀρέσει νά σ' ἀκούω...

Ὁ φιλόσοφος γύρισε καί πρόσεξε τό παιδί.

Εἶδε τά λαμπερά του μάτια καί τά κανονικά χαρακτηριστικά του.

-Πῶς σέ λέν, μικρέ;

-Ἴφικράτη.

-Τίνος γιός εἶσαι;

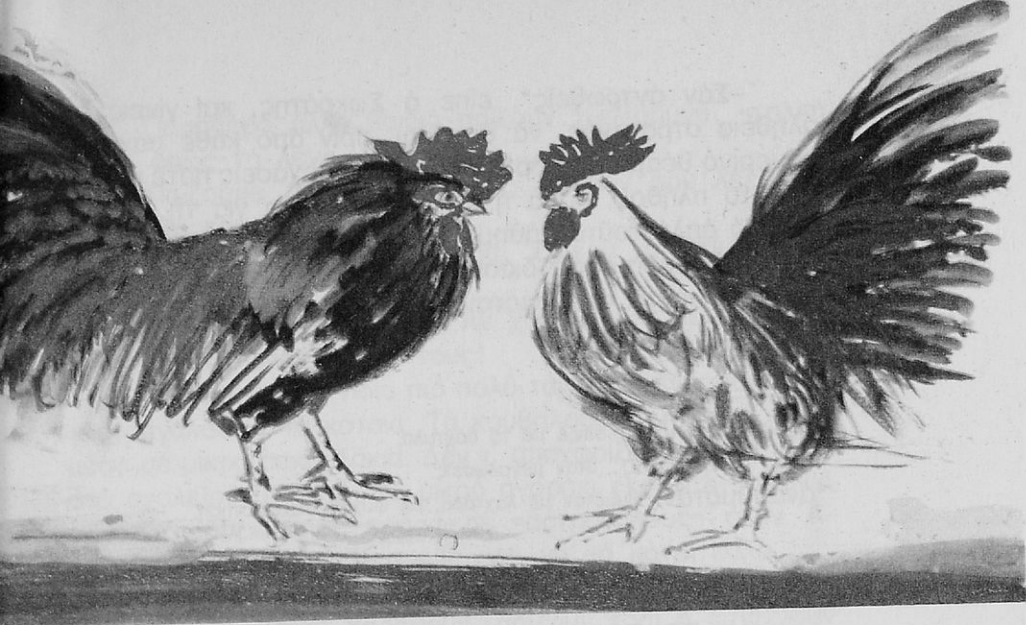
-Τοῦ Τιμόθεου, τοῦ δερματᾶ. Ἐξήγησε πῶς ἔχουν μαγαζί κοντά στό Θησεῖο, πῶς ζοῦν φτωχικά, πῶς ὁ πατέρας του ἐπιμένει νά τοῦ μάθει πῆ βυρσοδεψία, μά αὐτός δέν τό θέλει.

-Τί σκοπεύεις νά γίνεις, Ἴφικράτη;

-Στρατηγός!

-Τόσο νέος καί διαμιᾶς στρατηγός;

-Μάλιστα. Ὁρες κάθομαι καί συλλογιέμαι, πῶς θά φτιάσω στρατό καί τί μάχες θά δώσω. Σπουδαῖο ἐπάγγελμα...

Βάδιζαν τόν ανήφορο, πού από τήν αγορά ὄδηγοῦσε, γυροφέρνοντας τήν Ἀκρόπολη, πρὸς τό θέατρο τοῦ Διονύσου. Ὁ μικρός ἔσφιγγε τό χέρι τοῦ φιλοσόφου ἀπό φόβο μήπως τόν χάσει. Ἐμοιαζε περήφανος πού μιλοῦσε σέ διάσημο πολίτη. Κάτω ἀπό τό λόφο τῶν Μουσῶν γινόταν πανηγύρι. Ὁ Σωκράτης ὀδήγησε τό ἀγόρι σέ ὑπαίθριο ἀγώνα κοκορομαχίας:

– Ἀφοῦ θέλεις νά γίνεις στρατηγός, τοῦ εἶπε, κοίτα τούτους τοὺς δυό πτεινούς πού παλεύουν.

– Ἐγώ, ἀπάντησε ὁ μικρός, δίνω μάχες μέ χιλιάδες στρατιῶτες. Τί νά μάθω ἀπό τοὺς κοκόρους;

Ὁ Σωκράτης τοῦ ἔδειξε τόν ἕναν, τόν πιό μεγαλόσωμο, πού δέν ἔμοιαζε θαρρετός, κι ὕστερα τοῦ δαχτυλόδειξε* τόν ἄλλο, πού ὅσο μπόι τοῦ ἔλειπε, τόσο κουράγιο εἶχε κι ὀλοένα ριχνόταν μέ πείσμα στό μεγάλο, ὥσπου τόν νίκησε.

-Σάν άντρωθεΐς*, εΐπε ό Σωκράτης, καΐ γΐνεις στ' άλήθεια στρατηγός, νά θυμᾶσαι, πρΐν από κάθε μάχη, τό σημερινό θέαμα πού σοῦ 'δειξα. Μήν ξεχάσεις ποτέ πώς δέ νικᾶ τό πληθος, παρά ή ψυχή, ή θέληση γιά τή νίκη.

Τό άπλό τοῦτο μάθημα δέν τό ξέχασε ό 'Ιφικράτης κι όταν άργότερα ἔγινε διάσημος πολέμαρχος, πού νίκησε τή Σπάρτη, πάντα άναθυμόταν* τά λόγια τοῦ Σωκράτη.

«Σωκράτης»

Χρΐστος Ζαλοκώστας

*δᾶχτυλόδειξε: ἔδειξε μέ τό δᾶχτυλο.

*σάν άντρωθεΐς: όταν μεγαλώσεις.

*άναθυμόταν: θυμόταν μέ λαχτάρα, μέ ψυχική εύχαρίστηση.

ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

Κλεισε τά μάτια καΐ όνειρέψου. Πήγαινε μέ τή φαντασία σου στήν άρχαΐα 'Αθήνα.

Περπατᾶς στόν πιό μεγάλο δρόμο της, στήν όδό Τριπόδων, καΐ κοιτᾶς περίεργα γύρω σου. Ξαφνικά άκούς ένα κλάμα. "Ένα μωρό κλαΐει. Χαμογελᾶς. Ξέρεις πώς ή μητέρα του θά τρέξει, θά τοῦ πάει μιά κουδουνίστρα ή ένα θήλαστρο ή ένα γιογιό· θά τό κάνει νά ξαναχαμογελάσει.

Προχωρεΐς. Παιδιά παΐζουν στίς αὐλές τῶν σπιτιῶν καΐ στούς δρόμους. Μιά παρέα χτΐζει σπιτάκια μέ πηλό, ἄλλη παρέα σκαλΐζει σέ ξύλο καράβια ή ἄμαξες. Δυό, παρακεΐ, πλάθουν μέ κερΐ άνθρώπινα όμοιώματα ή ἄλογα καΐ βόδια. Θαυμάζεις μέ τί τέχνη φτιάχνουν σκευή τῆς καθημερινῆς ζωῆς, τραπεζάκια, καρέκλες, κούνιες. Παραμερΐζεις, γιὰτί ἔρχεται ένας μικρός πού κυλάει τό στεφάνι, τόν «τροχό». Παραμερΐζουν καΐ αὐτοΐ πού παΐζουν σβούρα, τό «στρόβι-

λον». Παραπέρα άλλα παιδιά παίζουν τυφλόμουγα, «χαλκή μυϊα», όπως τή λένε.

–Παίζουμε πεντάλιθα; άκοϋς κάποιον πού λέει. Τά πεντάλιθα είναι τά πεντόβολα.

–“Οχι, άρνιέται ό φίλος του. “Εφερα τό τόπι μου νά παίξουμε.

“Ολοι παίζουν μέ κέφι. “Αν χάσουν, θά μεταφέρουν τούς νικητές στήν πλάτη τους!

“Απ’ όλα τά παιχνίδια πού πολύ τά παιδιά άγαποϋν τούς «άστραγάλους», τά κότσια. Τά κουβαλοϋν πάντα μαζί τους μέσα σέ μικρά σακουλάκια. Δέν τ’ άποχωρίζονται ποτέ ούτε στό σχολείο. Γι’ αυτό, τό μικρό άγοράκι εκεί στή γειτονιά σου, όταν άρρώστησε, πρόσφερε «άστραγάλους» στόν Άσκληπιό, τό Θεό τής Ίατρικής, γιά νά τό κάνει καλά.

Τά κορίτσια παίζουν μέ τίς κοϋκλες τους: στήνουν κουκλόσπιτα. “Οταν βαρεθοϋν, παίζουν τόπι ή φτιάχνουν παιχνίδια μέ πηλό.

“Ανοιξε τώρα τά μάτια σου. Τό ταξίδι στήν άρχαία Ίθήνα τέλειωσε. Κοίταξε γύρω σου. Πόσο Ίδια είναι τά παιδιά καί πόσο μοιάζουν τά παιχνίδια τους!

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Ποιά παιχνίδια τών παιδιών τής άρχαίας Ίθήνας άναφέρονται στό κείμενο; Έχουν όμοιότητα μέ τά σημερινά;
2. Ποιό ήταν τό πού άγαπητό παιχνίδι τών παιδιών τής Ίρχαίας Ίθήνας; Ποιές προτάσεις του κειμένου σέ βοήθησαν νά τό καταλάβεις;
3. Ύπήρχε διαφορά στά παιχνίδια τών άγοριών καί τών κοριτσιών;

ΣΑΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΤΗ ΜΥΡΩΔΙΑ

Σάν τοῡ παιδιοῦ τή μυρωδιά κλαράκι δέν τήν ἔχει,
μήτε ὁ ψηλός βασιλικός καί μήτε ἡ μαντζουράνα,
μόνο τό μοσκολίβανο, πού τό ἔχουν οἱ παπάδες,
τό βάνουνε στό θυμιατό δεσποτικές γιορτάδες.

Ἄφέντη μου, μικράκι μου
κι ἄσημοκαντηλάκι μου,

γλέντι, παιχνίδι τοῦ σπιτιοῦ,
ξεφάντωμα τοῦ τραπεζιοῦ.

Δημοτικό

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΠΟΥ ΖΕΙ ΜΕΣΑ ΣΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἐνα ἀγόρι κι ἓνα κορίτσι, ζοῦσαν σ' ἓνα μεγάλο ἀγρόκτημα στή δυτική Αὐστραλία. Τόν Ἰούνιο ὁ τόπος εἶναι νοτισμένος καί εἶναι εὐχάριστος μέ τά πράσινα στάχια του. Μά τό Γενάρη ψήνεται ἀπό τή ζέστη*, τσουρουφλίζεται, καί τό χορτάρι σειέται ξερό καί λαμποκοπάει.

Τό ἀγροτόσπιτο ἦταν πέτρινο. Εἶχε ὀλόγυρα μιά πλατιά βεράντα, μιά μεγάλη κουζίνα κι ἓνα κελάρι γεμάτο χοιρομέρια, αὐγά, βούτυρα καί ἀγγουράκια τουρσί μέ ἄνιθο.

Δέν εἶχε ἤλεκτρικό, οὔτε ραδιόφωνο, οὔτε βέβαια τηλεόραση καί ψυγεῖο. Πάνω στό τζάκι, στήν κουζίνα, στήν ἄκρη ἑνός ραφιοῦ, ἦταν ἀκουμπισμένο ἓνα χοντροφτιαγμένο ρολόι. Τό ἐκκρεμές του, πού χτυποῦσε δυνατά τίς ὥρες, θύμιζε τό πόδι τοῦ Χάμπυ-Τάμπυ, τοῦ παλιάτσου, καθώς

πήγαινε μιά δώ, μιά έκει πάνω στόν τοίχο.

Δίπλα στό ρολόι υπήρχε μιά ακατάστατη σειρά από βιβλία. Έκει έβλεπες μιά μεγάλη μαύρη βίβλο κι άλλα βιβλία μέ εικονογραφημένες ιστορίες από τή ζωή του Χριστού, του Άβραάμ και του Μωϋσή.

Υπήρχαν κι άλλα βιβλία εικονογραφημένα γιά κηπουρική, γιά ιατρική, γιά άνθρωπους και ζωα. Βιβλία πού έγγραφαν γιά τό δάγκωμα του φιδιού, γιά τά δηλητήρια, γιά τό μελιταίο πυρετό, γιά στραμπουλίσματα στους άστραγάλους και γιά φουσκώματα στό στομάχι.

Είχε κι ένα πλήθος βιβλία μέ ιστορίες πού έλεγαν γιά δράκους, βοσκούς και άγρίμια. Τά βράδια, τό άγόρι και τό κορίτσι, μαζί μέ τόν πατέρα και τή μητέρα, κάθονταν κοντά στό φώς τής λάμπας και διάβαζαν και ξαναδιάβαζαν αυτά τά παλιά βιβλία. Τά πιο πολλά τά είχαν μάθει σχεδόν απ' έξω.

Κι ή αύλή τους ήταν πολύ ευχάριστη. Έκει μέσα τριγύριζαν γουρουνάκια μέ στριφτές ουρίτσες, κορδωμένες γαλοπούλες και χήνες μέ μακριούς λαιμούς σαν λαστιχένιους σωλήνες.

Τό κορίτσι είχε ένα άλογάκι, τόσο όμορφο πού νόμιζες ότι τό ήλιοφώς είχε φωλιάσει βαθιά μέσα στό χρυσό του τρίχωμα.

Και μιά μέρα, ξαφνικά, μέσα σε μιά ώρα μόνο, χάθηκαν όλα. Μιά πυρκαγιά έπιασε στους κοντινούς λόφους· ό δυνατός βοριάς τή βοήθησε ν' άπλωθει, σαν κόκκινο κύμα, στις πεδιάδες και στις βουνοπλαγιές· διάβηκε κι από τά βοσκοτόπια και εξαφάνισε και τό άγροτόσπιτο και τίς καλύβες.

Τά δέντρα λαμπάδιασαν σαν πύργοι φωτιάς, τά ζωντανά κήκαν μέσα στους στάβλους και μέσα στα χοιροστάσια. Κι ούτε τό μικρό άλογάκι μπόρεσε να σωθει. Ό σπιτονοικοκύρης κι ή οικογένειά του, γιά νά γλυτώσουν κρύφτηκαν σε μιά δεξαμενή. Όταν βγήκαν, δεν υπήρχε τίποτε άλλο από

φλογισμένα αποκαΐδια και μαῦρες στάχτες.

Τά παιδιά ἔπιασαν σφιχτά τὰ χέρια τοῦ πατέρα. Ἡ μητέρα ἔκλαιγε σιωπηλά και οἱ ὦμοι της τραντάζονταν.

Χάθηκαν ὅλα, ἔλεγε, χάθηκαν ὅλα. "Ὅλα, ἀκόμη και τὰ βιβλία, πάει κι ἡ Βίβλος.

Θά τὰ ξαναφτιάσουμε, εἶπε ἤρεμα ὁ πατέρας. "Ὅ,τι φτιάξαμε μιά φορά, μπορούμε νά τό ξαναφτιάξουμε. Και τὰ παιδιά θά βοηθήσουν.

Δέν μπορείς νά ξαναζωντανέψεις ὅ,τι ἔχει πεθάνει, εἶπε ἡ μητέρα. Δέν μπορείς νά διαβάσεις τὰ βιβλία πού ἔχουν πιά καεῖ. Μόνο ἂν γίνει κανένα θαῦμα.

Γίνονται και θαύματα σ' αὐτό τόν κόσμο, εἶπε ὁ πατέρας. "Ὅταν βρέξει θά ξαναβγεῖ τό χορτάρι. Θά ξαναβγοῦν τὰ νέα φύλλα σάν πράσινα κεριά στά μαυρισμένα δέντρα. Ἄκόμη και καινούρια βιβλία μπορούν νά βγοῦν μέσα ἀπό τίς στάχτες.

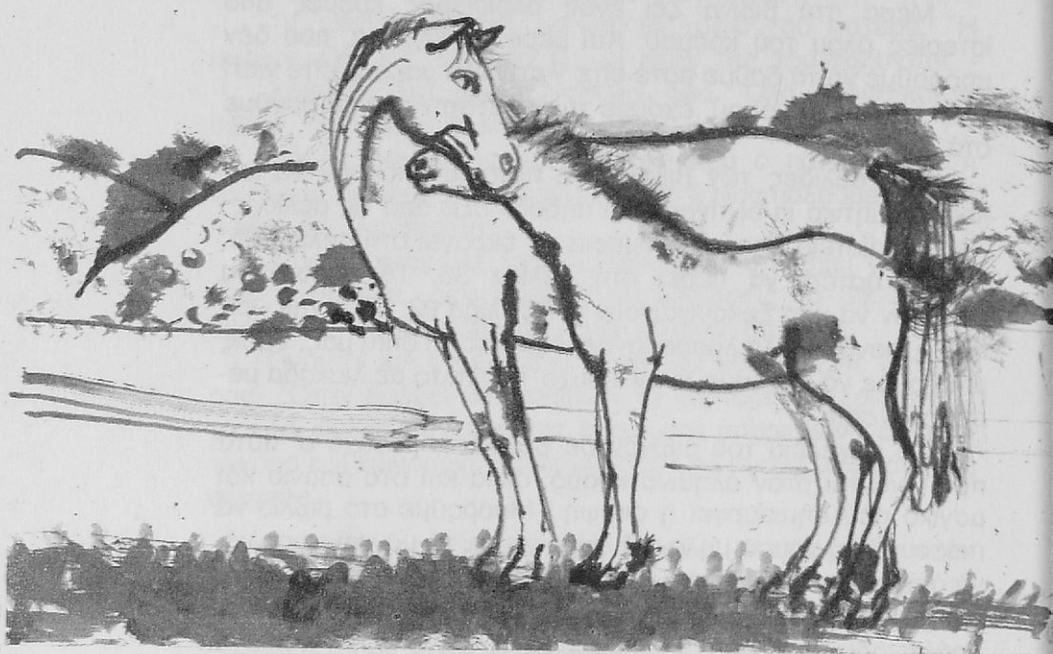
Ὁ πατέρας εἶχε δίκιο. Ὅμάδες, ὁμάδες ἔρχονταν ἄνθρωποι ἀπό μακριά, γιά νά βοηθήσουν. Ξανάχτισαν τό σπίτι. Μερικοί ἀπό αὐτούς πού ἦρθαν ἔφεραν μαζί τους πάσσαλους γιά τούς φράχτες, σφυριά και καρφιά. Ἄλλοι πρόσφεραν ἕνα ἄρνι, ἄλλοι μιάν ἀγελάδα, κανένα γουρουνάκι ἢ καμιά κότα, γιά νά ἐφοδιάσουν τό ἀγρόκτημα. Κουβάλησαν καρέκλες και σεντόνια, κουβάδες και πιάτα. Ἐφεραν και τήν Ἁγία Γραφή και βιβλία μέ ιστορίες. Σέ λίγο τό ἀγόρι και τό κορίτσι εἶχαν περισσότερα βιβλία ἀπό πρίν. Κι αὐτό εἶναι κάτι πού δέ θά τό ξεχάσουν ποτέ. Δέ θά ξεχάσουν τή φωτιά, τή σωτηρία τους και τό ξαναχτίσιμο τοῦ ἀγροτικοῦ τους σπιτιοῦ. Και σήμερα ἀκόμη, ὕστερα ἀπό πολύ καιρό τὰ θυμούνται ὅλα αὐτά. Τά ἔχουν γράψει κιόλας, γιά νά μείνει ἡ ιστορία σέ βιβλίο, πού θά μπορούν ὅλοι νά τό διαβάζουν και νά παίρνουν μέρος μέ τή φαντασία τους σ' αὐτή τήν περιπέτεια.

Μέσα στα βιβλία ζει ένας ολόκληρος κόσμος από ιστορίες όλου του κόσμου. Καί μερικά πράγματα, πού δέν μπορούμε νά τά δοῦμε ποτέ εἴτε γιατί εἶναι μακριά, εἴτε γιατί εἶναι κρυμμένα κάπου, ἔχουμε τή δυνατότητα νά τά βροῦμε στα βιβλία.

Στίς σελίδες τῶν βιβλίων τά ποτάμια μπορούν νά κυλοῦν ὀρηκτικά κι οἱ τίγρεις νά πηδοῦν ἔξω ἀπό τίς σελίδες. "Ἐνα ἡφαίστειο μπορεῖ θαυμάσια νά ἐκραγεῖ στή σελίδα 25, κι ἕνα ἀστέρι νά πέσει στή σελίδα 36. Τά ἀεροπλάνα μπορούν νά μᾶς ξεκουφαίνουν στή σελίδα 92. "Ἐτσι τήν ὥρα πού ἡ χιονοθύελλα λυσομανάει ἔξω ἀπό τό σπίτι μας, ἐμεῖς μπορούμε νά κάνουμε ἕναν ἤσυχο περίπατο μέ λιακάδα μέσα στό σπίτι.

Τό μεγαλεῖο τοῦ βιβλίου δέ βρίσκεται μονάχα σ' αὐτά πού γίνονται στόν ἀληθινό κόσμο, ἀλλά καί στό σπάνιο καί μαγικό πού δημιουργεῖ ἡ σκέψη. Μποροῦμε στό βιβλίο νά πιάσουμε τά χρυσά μῆλα, νά φυτέψουμε τή μαγική φασολιά, νά ἀνεβοῦμε στα κάστρα, πού φθάνουν ὡς τόν οὐρανό. Μποροῦμε νά δοῦμε γίγαντες, τέρατα καί πλάσματα ἐξωγήινα, πού ἀναδύονται ἀπό τό χάος. Τό τί ἐγινε πρῖν ἀπό ἕνα ἑκατομμῦριο χρόνια καί τί πρόκειται νά γίνει ὕστερα ἀπό ἕνα ἑκατομμῦριο χρόνια... κι αὐτά μπορούμε νά τά βροῦμε μέσα στα βιβλία.

Στά βιβλία συναντοῦμε ἀκόμη ἀνθρώπους ἀπό τήν Ἀφρική καί τήν Ἀσία, ἀπό τή Γροιλανδία καί τή Γουατεμάλα. Ἀνθρώπους ἀπό τή ζούγκλα καί ἀπό τήν ἔρημο, ἀπό τά βουνά καί ἀπό τίς πεδιάδες. Συναντοῦμε ἀγόρια, κορίτσια, δασκάλους, κηπουρούς, μαραγκούς, γελωτοποιούς, παπποῦδες μέ τίς παλιές πίπες τους καί τίς ἄσπρες γενειάδες τους. Τά βιβλία ζοῦν ἑκατοντάδες χρόνια καί δέν πρόκειται νά χαθοῦν ποτέ. Αὐτή τή σημασία ἔχει ἡ ἱστορία μέ τή φωτιά τοῦ ἀγροτόσπιτου. Γιατί ἀντίγραφα τῶν βιβλίων θά βρίσκονται πάντα καί τά παλιά βιβλία θά

ξαναεκδίδονται, θά ξεπετιοῦνται ἀπό τό παρελθόν σάν τά φυτά, πού φυτρώνουν τήν ἀνοιξη στήν αὐστραλέζικη ἔρημο ἀπό τοὺς σπόρους πού σκάνε καί βλασταίνουν μέσα στό καμίνι πού καίει ἓνα γύρω.

Τό ἴδιο ἔγινε καί μέ τό ἀγροτόσπιτο, πού εἶχε γίνει στάχτη. Ξαναγέμισε βιβλία. Μέ τόν ἴδιο τρόπο ἐφοδιάζουν οἱ ἄνθρωποι καί τή μνήμη τους. Γιατί ὅ,τι ἔχει γίνει καί τά σπάνια καί τά παράξενα καί ἑκατομμύρια μικροπράγματα, ὅλα βρίσκονται μέσα στά βιβλία. Ἐπίσης ἀπό τά ἀπλά σχεδιάσματα πού γίνονται ἀπό τό φύσημα τοῦ ἀνέμου πάνω στήν ἄμμο, ὡς τά σύννεφα πού τρέχουν στόν οὐρανό καί κρύβουν τ' ἀστέρια. Ἐπίσης ἀπό τίς στάλες τῆς βροχῆς πού χοροπηδοῦν

έπάνω στο δρόμο σάν μικροσκοπικές χορεύτριες, ώς τίς χαρακίες μέσα στίς παλάμες τών χειριών μας. Καί περίπλοκα πράγματα βρίσκονται μέσα στά βιβλία. Οί ρουκέτες, οί ηλεκτρονικοί ἐγκέφαλοι, ή αξιοθαύμαστη κατασκευή τοῦ σώματός μας. Καί πράγματα θλιβερά, ὅπως ή μοναξιά κι ὁ θάνατος, ή καταστροφή θαυμαστών πραγμάτων, πού χάθηκαν γιά πάντα ἀπό τό πρόσωπο τῆς γῆς. Καί χαρούμενα πράγματα, ὅμως, ὅπως γατάκια πού παίζουν καί κυλιοῦνται χάμω, φτερά πουλιῶν, πουλάρια πού σηκώνουν τά πόδια καί κλωτσᾶνε. Κι ἀστεῖα πράγματα: "Ἀνθρωποι πού τρέχουν πίσω ἀπό τό καπέλο τους, καρέκλες πού ξαφνικά διαλύονται, τά ψεύτικα δόντια τοῦ παπποῦ, πού πέφτουν μέσα στήν παντόφλα του καί τοῦ δαγκώνουν τά δάχτυλα τοῦ ποδιοῦ του. Καί πράγματα λυπητερά, πού μᾶς ραγίζουν τήν καρδιά καί πλημμυρίζουν τά μάτια μας δάκρυα.

Ὀλόκληρος ὁ ἀπέραντος, ὁ ἄθλιος, ὁ χαρούμενος, ὁ ζωντανός, ὁ θαυμαστός κόσμος πού ἀπλώνεται γύρω μας, ζεῖ μέσα στά βιβλία.

Κόουλιν Ἐήλ. Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά. *Ρένας Καρθαίου*

*βρίσκεται στό νότιο ἡμισφαίριο.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Ζοῦσαν εὐτυχισμένοι οἱ γονεῖς καί τά παιδιά; Ἀπό πού τό συμπεραίνεις;
2. Τί τά κατὰστροφε ὅλα; Πῶς σώθηκαν;
3. Τί μπορεί νά βρεῖ κανεῖς μέσ στα βιβλία; (Νά ἀπαντήσεις μέ φράσεις τοῦ κειμένου).
4. Μπορεῖς μέ φράσεις τοῦ κειμένου νά δικαιολογήσεις τά παρακάτω ἐπίθετα γιά τόν κόσμο τοῦ βιβλίου;

Ὁ κόσμος τοῦ βιβλίου εἶναι:

α) φανταστικός	στ) χαρούμενος
β) μαγικός	ζ) θλιβερός
γ) ποικίλος	η) θαυμαστός
δ) διασκεδαστικός	θ) ὁμορφος
ε) παράξενος	ι) περιπετειώδης

ΜΗΝΥΜΑ ΑΓΑΠΗΣ

Ἡ ἔδρα ἔμεινε ἄδεια. Τά παιδιά πού εἶχαν τό λόγο ξαναγύρισαν στά θρανία τους. Ἡ μαγεία εἶχε ἀπλώσει χρυσές κι ἀσημένιες κλωστές ανάμεσά τους. Κανείς δέν κουνιόταν, ἀπό φόβο μή σπάσει καμιά κλωστή καί διαλυθεῖ ἡ μαγεία.

Κάποια στιγμή σηκώθηκε ὁ δάσκαλος. Πῆγε στήν ἔδρα. Κοίταξε τά παιδιά.

–Εὐχαριστῶ, τοὺς εἶπε στό τέλος. Εὐχαριστῶ, γιατί μᾶς ταξιδέψατε. Καί πού δέν πῆγαμε, καί τί δέ εἶδαμε, καί τί δέν ἀκούσαμε...

Ἐγώ σᾶς φέρνω ἓνα μήνυμα, πού τά παιδιά τῆς Ἰταλίας στέλνουν σέ ὅλα τά παιδιά τοῦ κόσμου. Τό πῆρα ἀπό τό βιβλίο τοῦ Ραούλ Φολλερῶ: «Μοναδική ἀλήθεια ἢ ΑΓΑΠΗ». Ὁ Ραούλ Φολλερῶ εἶναι ὁ «Ἀπόστολος τῆς Ἀγάπης» τοῦ 20οῦ αἰώνα. Ταξίδεψε μέσα σέ σαράντα χρόνια χιλιάδες χιλιόμετρα στίς πέντε ἡπείρους, ἔκανε διαφωτιστικές διαλέξεις στόν «πολιτισμένο κόσμο», καί εἶπε πῶς εἶναι κατάρρα καί ἀμαρτία νά πεθαίνουν στήν ἐποχή μας χιλιάδες ἄνθρωποι, χιλιάδες ἄθῶα παιδιά, ἀπό πείνα!

*Μήνυμα τῶν παιδιῶν τοῦ Μιλάνου
σ' ὅλα τά παιδιά τοῦ κόσμου*

Στέλνοντάς μου τό 1964 τό ὑπέροχο καί συγκινητικό ἀποτέλεσμα τῶν μικρῶν, προσωπικῶν τους θυσιῶν τά παιδιά τοῦ Μιλάνου μοῦ ἐμπιστεύτηκαν αὐτό τό ὑπέροχο μήνυμα, πού θά πάει κατευθεῖαν στήν καρδιά τῶν νέων ὅλου τοῦ κόσμου:

«Ἐμεῖς, τά παιδιά τοῦ σήμερα, εἴμαστε οἱ ὑπεύθυνοι γιά τό ἔτος 2000.

Οί μεγάλοι μᾶς προτρέπουν σέ κατακτήσεις·
ἐμεῖς θέλουμε νά δίνουμε.
Μᾶς ἔκρυψαν μέχρι σήμερα τήν ὕπαρξη αὐτῶν πού
πεινοῦν, αὐτῶν πού ὑποφέρουν.

Δέ θέλουμε τόν πόλεμο, ὅταν θά μεγαλώσουμε.

Εἴμαστε θαυμάσια, δέ μᾶς λείπει τίποτε,
τρῶμε ὅταν πεινᾶμε καί κοιμόμαστε στό κρεβάτι μας,
ἐνῶ τετρακόσια ἑκατομμύρια παιδιά στόν κόσμο
ζοῦν μέσα στόν πόνο.

Ἐμεῖς, τά παιδιά τοῦ σήμερα, αἰσθανόμαστε
ὅτι εἴμαστε οἱ ὑπεύθυνοι γιά τό ἔτος 2000.

Ἐνθουσιαστήκαμε μέχρι σήμερα γιά τίς νίκες τῶν
σπόρ καί γιά τίς μεγάλες κατακτήσεις τοῦ διαστή-
ματος·

θέλουμε τώρα νά προσκαλέσουμε ὅλα τά παιδιά
τοῦ κόσμου νά ἐνωθοῦν σέ μιᾶ μεγάλη ἐπιχείρηση,
πού ἔχει γιά ὄρια τή γῆ καί γιά σκοπό νά κάνει
τόν κόσμο:

περισσότερο εὐτυχημένο
λιγότερο πονεμένο,
λιγότερο ἄρρωστο,
λιγότερο πεινασμένο,
λιγότερο διαιρεμένο.

Καί γιά ν' ἀρχίσουμε ἀμέσως αὐτή τή μεγάλη πράξη,
σᾶς στέλνουμε, κύριε Φολλερῶ, τόν καρπό τῶν θυσιῶν
πολλῶν παιδιῶν τοῦ Μιλάνου, γιά νά μπορέσετε νά βοηθή-
σετε πολλά ἄλλα παιδιά λιγότερο εὐτυχημένα ἀπό μᾶς.

Σᾶς εὐχαριστοῦμε πού μᾶς διδάξατε ὅτι κανεῖς δέν ἔχει δικαίωμα νά εὐτυχεῖ μόνος του.

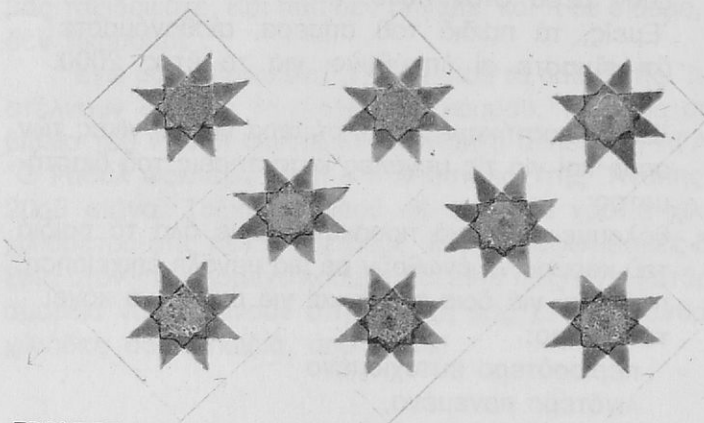
«Μοναδική ἀλήθεια ἡ ἀγάπη»

Ραούλ Φολλερώ

Μετάφραση: Ἰμαλίας Μασσίνα-Φίλια.

Ἡ φωνή τοῦ δασκάλου, καθὼς διάβαζε αὐτά τὰ λόγια, εἶχε γίνει βροντερή. Τόσο βροντερή, πού δέν ἀκούστηκε τό κουδούνι πού χτύπησε διάλειμμα.

Ἕλες οἱ ὁμάδες βραβεύτηκαν. Ὁ διευθυντής χάρισε στήν κάθε ὁμάδα ἀπό ἓνα βιβλίο.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Ποιά εἶναι τὰ κύρια σημεία τοῦ μηνύματος τῶν παιδιῶν τοῦ Μιλάνου; Νά τὰ διατυπώσεις σέ μιά παράγραφο τεσσάρων σειρῶν.
2. Τά παιδιά τοῦ Μιλάνου καλοῦν τὰ παιδιά ὅλου τοῦ κόσμου νά ἐνωθοῦν. Γιά ποιό σκοπό θέλουν αὐτήν τήν παγκόσμια ἔνωση;
3. Νά γράψεις τὰ ἀντίθετα στά παρακάτω:
λιγότερο πονεμένο :
λιγότερο ἄρρωστο :
λιγότερο πεινασμένο :
λιγότερο διαιρεμένο :
4. Τί νόημα δίνεις στή φράση: «κανεῖς δέν ἔχει τό δικαίωμα νά εὐτυχεῖ μόνος του»;

ΜΙΑ ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Αυγούλα και βράδυ
σταυρώνω τά χέρια
κοιτώ την εικόνα
και λέω προσευχή.

Ύψαι, Χριστέ μου,
πιό πάνω άπ' τ' άστέρια
τό ξέρω πώς φτάνει
ή φωνή μου ώς έκει.

Λεπτή, τρυφερή
σάν άγρου παπαρούνα
ψιθύρισμα μόνο
θαρρεϊς σιγανό,

κοντά Σου όμως φτάνει
ή φωνή μου τό ξέρω
σάν πύραυλος, Θεέ μου,
πού σχίζει ούρανό.

Ύπόψε και πάλι
σταυρώνω τά χέρια
κοιτώ την εικόνα
και λέω προσευχή.

Ύψαι, Χριστέ μου,
πιό πάνω άπ' τ' άστέρια
θά φτάσει τό ξέρω
ή φωνή μου ώς έκει.

Μαρία Κουβαλιά - Γουμενοπούλου

Η ΜΕΓΑΛΗ ΠΟΛΗ ΚΑΙ Η ΜΙΚΡΗ ΠΟΛΗ

Τό είχαν συνηθίσει πιά τά παιδιά. Τό είχαν συνηθίσει ὅμως κι οἱ γονεῖς. Τό ἀπόγευμα, σάν ἐγερνε ὁ ἥλιος καί τά παιδιά εἶχαν τελειώσει τό διάβασμα, δέν τά κρατοῦσε τό σπίτι. "Ὅλο καί κάτι ἔλειπε κι ἔπρεπε νά πεταχτοῦν νά τό πάρουν. "Ἄλλοτε κάτι δέν εἶχαν καταλάβει στό μάθημα κι ἔπρεπε νά ρωτήσουν ἕνα συμμαθητή. "Ἄλλοτε πάλι δέν εἶχαν τάχα προλάβει νά ἀντιγράψουν τήν ἀριθμητική κι ἔπρεπε νά πεταχτοῦν νά τήν ἀντιγράψουν. Κι ἂν δέν ὑπῆρχε καμιά ἀπ' αὐτές τίς δικαιολογίες, τότε παρακαλοῦσαν νά κάνουν κανένα θέλημα.

-Ψωμί ἔχουμε;

-Ἐχουμε.

-Ἐχουμε, ἀλλά τώρα πού τό εἶδα μοῦ φάνηκε λίγο. Νά πεταχτῶ στό φουῖρνο ν' ἀγοράσω, μήπως δέ φτάσει αὐτό πού ἔχουμε;

Παραξενεύτηκαν οἱ γονεῖς στήν ἀρχή γιά τήν τόση προθυμία. Σέ λίγες μέρες ὅμως κατάλαβαν τήν αἰτία. Ἡ αἰτία ἦταν ὁ Σπύρος. Τά παιδιά, σάν νά εἶχε μέλι ὁ Σπύρος, ἤθελαν νά εἶναι κοντά του, νά τόν ἀκοῦν νά τούς διαβάζει κάτι ἀπό τά βιβλία πού εἶχε, νά τούς μαθαίνει παιχνίδια, νά τούς λέει σπαζοκεφαλιές κι αἰνίγματα. Τά παιδιά εἶχαν ἀλλάξει τόν τελευταῖο καιρό.

Μά κι ὁ Σπύρος εἶχε ἀλλάξει. Ἐγινε ἀνοιχτόκαρδος, ξαναβρῆκε τό κέφι του. Χωρίς νά τό θέλει, εἶχε γίνει ὁ μεγάλος ἀδερφός ἢ ὁ μικρός δάσκαλος γιά τά παιδιά.

-Πές μας γιά τήν πολιτεία, Σπύρο, τοῦ ἔλεγαν. Συνέφιαζε τό πρόσωπο τοῦ Σπύρου.

-Στήν Ἀθήνα τά παιδιά μένουν μέσα στίς πολυκατοικίες. Δέν μποροῦν νά τρέξουν, γιατί ἐνοχλοῦνται αὐτοί πού κάθονται στό κάτω πάτωμα. Δέν μποροῦν νά ξεφωνίσουν,

γιατί ένοχλοῦνται αὐτοὶ πού κάθονται καί ἀπό πάνω καί ἀπό κάτω. Δέν ἔχουν παρέες, νά, ὅπως ἐδῶ. Τό παιδί ζεῖ μόνο του.

–“Ἄς ἀνοίξει τήν πόρτα, νά πάει στήν ἀλάνα νά παίξει μπάλα! Καί μᾶς μέσα στό σπίτι δέ μᾶς ἀφήνουν νά παίζουμε μπάλα, εἶπε ἡ Βαγγελιώ.

–Στίς ἀλάνες χτίστηκαν πολυκατοικίες καί πῶς νά κατέβουν στό δρόμο νά παίξουν, πού περνοῦν αὐτοκίνητα; Κάτι παιδικές χαρές ὑπάρχουν, μά εἶναι τόσο λίγες, τόσο μικρές!

Τέλος πάντων, ἐκεῖ πᾶνε οἱ μανάδες μέ τά μωρά κι ἄντε νά βάλεις γκόλ, ὅταν ὑπάρχουν μωρά. Ὁ ἀέρας ἀπό τά καυσαέρια καί ἀπό τίς ἐξατμίσεις τῶν αὐτοκινήτων εἶναι μολυσμένος. Καί πρέπει νά πᾶς ὀλόκληρη ἐκδρομή, γιά νά δεῖς λίγο πράσινο ἢ γιά νά κάνεις μιὰ βόλτα στή θάλασσα.

–Δηλαδή εἶναι κόλαση ἡ Ἀθήνα! ἔφριξε ὁ Γιάννης.

Σκέφτηκε πάλι ὁ Σπύρος.

–Δέ θέλω νά ἀδικήσω τή μεγάλη πόλη, εἶπε σέ λίγο. Ἡ μεγάλη πόλη ἔχει βιβλιοθήκες, ἔχει μουσεῖα, ἔχει καλό θέατρο, ἔχει ἐκθέσεις. Πρὶν ἔρθω ἐδῶ, πῆγα στό Βοτανικό Μουσεῖο Γουλανδρῆ.

–Τί εἶναι αὐτό τό μουσεῖο; ρώτησαν τά παιδιά περιέργα.

Ὁ Σπύρος πῆγε στή βιβλιοθήκη του, κουβάλησε ἓνα βιβλίο κι ἄρχισε νά τοῦς ἐξηγεῖ...

Τό Βοτανικό μουσεῖο

–Τό Βοτανικό Μουσεῖο, ἄρχισε ὁ Σπύρος, βρίσκεται στήν Κηφισιά. Πῆγα, πρὶν ἔρθω ἐδῶ, μέ τή μητέρα μου. Μιά φίλη της, πού ἐργάζεται ἐκεῖ, μᾶς ξενάγησε. Μοῦ ἔδωσε σάν φεύγαμε κι ἓνα φυλλάδιο. Νά το. Ἐνοιξε τό φυλλάδιο ὁ

Σπύρος καί διάβασε:

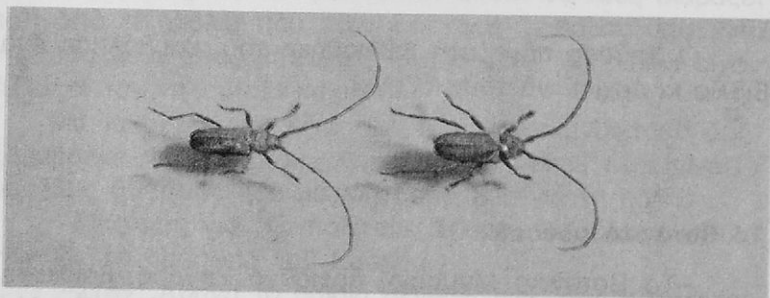
«Πολλά από τά προβλήματα πού βασανίζουν τό σύγχρονο άνθρωπο όφείλονται, σέ μεγάλο βαθμό, στή χρησιμοποίηση, χωρίς μέτρο, του φυσικού περιβάλλοντος καί στή φθορά του.

Τό δικαίωμα του ανθρώπου γιά μιά καλύτερη ζωή επιβάλλει σ' όλο τόν κόσμο μέτρα προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος. Ό άνθρωπος πρέπει νά σέβεται τή φύση, πού είναι ή μοναδική πηγή ζωής.

Βασικός σκοπός του Μουσείου, πού ιδρύθηκε στά 1964, είναι νά γνωρίσει ό Έλληνας τή φύση τής πατρίδας μας καί νά τήν αγαπήσει. Μόνο ή γνώση θά όδηγήσει στό σεβασμό τής έλληνικής γής, πού αποτελεί μιά από τίς ωραιότερες γωνιές του κόσμου.

Ό φυτικός κόσμος, δηλαδή τά δέντρα καί τά άλλα φυτά, παρουσιάζονται παραστατικά στό Μουσείο. Τό άνθος, ή ρίζα, τά φύλλα, τά βλαστάρια, ή λειτουργία τής έπικονίασης, παρουσιάζονται μέ προπλάσματα*, αναπαραστάσεις καί φωτογραφίες.

Μεγάλη είναι ή συλλογή έντόμων του Μουσείου. Ένα έ-

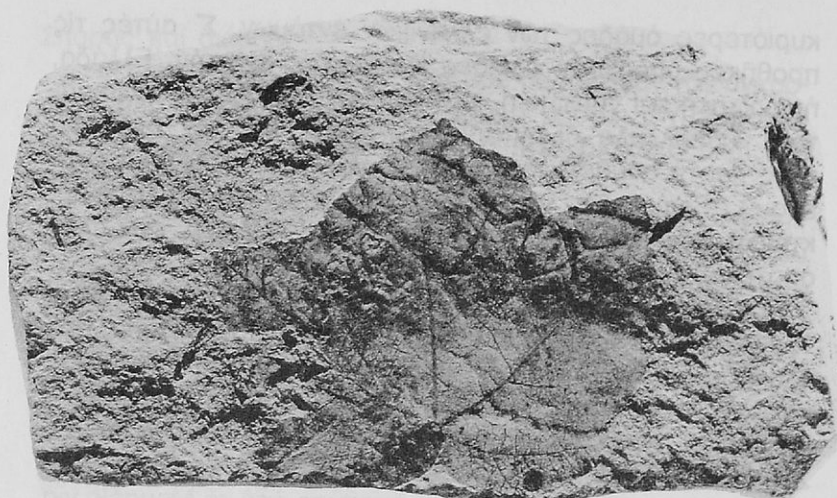

κατομμύριο είναι τά γνωστά έντομα. Τό Μουσείο δέν έχει όλα τά δείγματα βέβαια. Έχει όμως σέ προθήκες τίς

κυριότερες ομάδες τῶν ἐλληνικῶν ἐντόμων. Σ' αὐτές τίς προθήκες ὑπάρχουν χιλιάδες ἔντομα ἀπ' ὅλη τήν Ἑλλάδα, ἠπειρωτική καί νησιώτικη, ταξινομημένα μέ τρόπο συστηματικό. Παράλληλα δίνονται πληροφορίες γιά τήν ἀνατομία τους καί τή συμπεριφορά τους. Πολλά ἀπό τά ἔντομα αὐτά ἔχουν στενή σχέση μέ τόν ἄνθρωπο ἀπό πλευρᾶς ἰατρικῆς, κτηνιατρικῆς καί γεωργικῆς. Ἄλλα εἶναι ὠφέλιμα, ἐνῶ ἄλλα ἀποτελοῦν ἐπικίνδυνους ἐχθρούς.

Ἄλλη ομάδα τοῦ ζωικοῦ βασιλείου εἶναι τά μαλάκια. Ὑπάρχουν πάνω ἀπό 90.000 εἶδη. Ζοῦν στή θάλασσα, στά γλυκά νερά καί στήν ξηρά. Εἶναι τά γνωστά σέ ὅλους μας κοχύλια καί «ὄστρακα». Μύδια, χτένια, στρείδια, σαλιγκάρια, καλαμάρια, σουπιές, χταπόδια, ἀνήκουν σ' αὐτή τήν ομάδα. Στή Μεσόγειο ὑπολογίζεται πῶς ὑπάρχουν πάνω ἀπό 1400 εἶδη μαλάκια. Τό 1972 ἄρχισαν ἐρευνες ἀπό τό Μουσεῖο γιά μαλάκια σέ διάφορα σημεῖα τοῦ Αἰγαίου, τοῦ Ἴονιου καί τοῦ Κρητικοῦ πελάγους. Περίπου 15.000 δείγματα ἔχουν συγκεντρωθεῖ. Ὅρισμένα ἀπ' αὐτά σπανίζουν, κυρίως στό Σαρωνικό καί στόν Εὐβοϊκό, ἐξαιτίας τῆς μόλυνσης, καί κινδυνεύουν νά ἐξαφανιστοῦν. Στά ἐκθέματα τοῦ Μουσείου περιλαμβάνεται μιά ἐπιλογή ἀπό διεθνή ὄστρακα καί μιά μεγάλη συλλογή ἀπό ἐλληνικά ὄστρακα, πού φανερώνει τόν πλοῦτο τῶν ἐλληνικῶν θαλασσῶν.

Τό Μουσεῖο ἐπίσης ἔχει ἀπολιθώματα. Τά ἀπολιθώματα εἶναι λείψανα ζώων καί φυτῶν, πού παράμειναν στό ἔσωτερικό τῆς γῆς ἑκατομμύρια χρόνια καί μέ τό πέρασμα τοῦ χρόνου μετατράπηκαν σέ πέτρα. Οἱ γνώσεις μας γιά τόν πλανήτη μας καί τήν ἐξέλιξη τῆς ζωῆς προέρχονται ἀπό τή μελέτη τῶν ἀπολιθωμάτων. Οἱ κυριότεροι τρόποι σχηματισμοῦ ἀπολιθωμάτων εἶναι: α) Ἡ ἀπολίθωση, δηλαδή ἡ μετατροπή μιᾶς ὕλης σέ πέτρα. Τέτοιο εἶναι τό ἀπολιθωμένο δάσος τῆς Μυτιλήνης. β) Ἡ ἀποτύπωση, ὅπως τή συναντοῦμε στά ἀποτυπώματα φύλλων, στά ἴχνη βαδίσματος τῶν

προϊστορικῶν ζῶων κτλ.

Στῆς προθῆκες τοῦ Μουσείου παρουσιάζονται φυτικά ἀπολιθώματα τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας. Ἡ ἡλικία τους ἀνέρχεται σέ ἓνα ἕως δώδεκα ἑκατομμύρια χρόνια.

»Στό Μουσεῖο ὑπάρχει καί φυτοθήκη. Τά φυτά ἀποξηραμένα ἔχουν ταξινομηθεῖ κατά οἰκογένειες, γένη καί εἶδη.

»Δεκάδες χιλιάδες παιδιά ἐπισκέπτονται κάθε χρόνο τό Μουσεῖο. Εἰδικευμένοι βιολόγοι τοὺς ἀναπτύσσουν, δείχνοντάς τους τά ἐκθέματα, πῶς λειτουργεῖ ὁ κόσμος τῶν φυτῶν καί τῶν ζῶων σέ μιά συνεχή ἀλληλοεξάρτηση καί ἰσορροπία. Μέ κατάπληκτα μάτια τά παιδιά βλέπουν τό κύτταρο, τῆ μικρότερη ζωντανή μονάδα, μορφές ζῶων πού ἔχουν ἐξαφανιστεῖ ἀπό τῆ γῆ πρὶν ἀπό ἑκατομμύρια χρόνια, κορμούς ἀπό δέντρα ἀπολιθωμένα, μικροσκοπικά ἕντομα, τεράστιες χελῶνες τῆς θάλασσας, κοχύλια σέ ἄπειρες παραλλαγές καί χρωματισμούς, πουλιά μεγαλοπρεπή καί ταπεινά. Ὅλα αὐτά γεμίζουν τοὺς χώρους τοῦ Μουσείου

καί προσφέρουν στους επισκέπτες δείγματα από τή σοφία του Θεού...».

«Ένημερωτικό δελτίο»

Μουσείου Γουλανδρή. Διασκευή.

* πρόπλασμα: όμοίωμα από πηλό ή γύψο

Τά παιδιά άκουαν τό Σπύρο μαγεμένα. Τώρα σάν νά ζήλευσαν, πού δέ ζούν στήν Άθήνα.

—Τό τέλειο θά ήταν νά ζούσαμε έξι μήνες έδω κι έξι μήνες στήν Άθήνα, είπε μέ αναστεναγμό ή Κατερίνα, πού θέλε βέβαια όλα τά καλά τής Άθήνας, αλλά νά μή χάσει καί τά όμορφα τής μικρής τους πόλης.

—Τό τέλειο θά ήταν νά έρχονταν στήν έπαρχία έξι μήνες τά παιδιά τής Άθήνας κι έμεις νά μετακομίζαμε έξι μήνες εκεί, είπε ό Άλέξης.

—Τό τέλειο είναι άλλο, είπε ό Σπύρος. Νά φτιάξουμε έδω δανειστική βιβλιοθήκη, μουσειά, νά έρχονται έδω συγκροτήματα χορευτικά, νά έρχεται ένας καλός θιάσος, γιά νά βλέπουμε καλό θεάτρο. Καί στήν Άθήνα νά ξυπνήσει ό κόσμος, ν' άπαιτήσει κάθε γειτονιά νά έχει παιχνιδότοπο, ν' άγωνιστούν νά καθαρίσει ή άτμόσφαιρα, νά φυτευθοούν παντοῦ δέντρα...

—Τί όμορφα σκέφτεσαι, Σπύρο! Σάν μεγαλώσεις νά γίνεις βουλευτής. Μιά φορά έγώ θά σέ ψηφίσω, είπε ό Κώστας σοβαρά.

—Όλοι θά σέ ψηφίσουμε, νά είσαι σίγουρος, βεβαίωσε κι ό Γιάννης.

Κρίμα νά μήν μπορούν νά ψηφίζουν τά παιδιά. Άπόψε θά 'μουν βουλευτής! αναστέναξε άστεία ό Σπύρος.

—Άλήθεια, πώς γίνεται κανείς βουλευτής; ρώτησε ό

Λευτέρης.

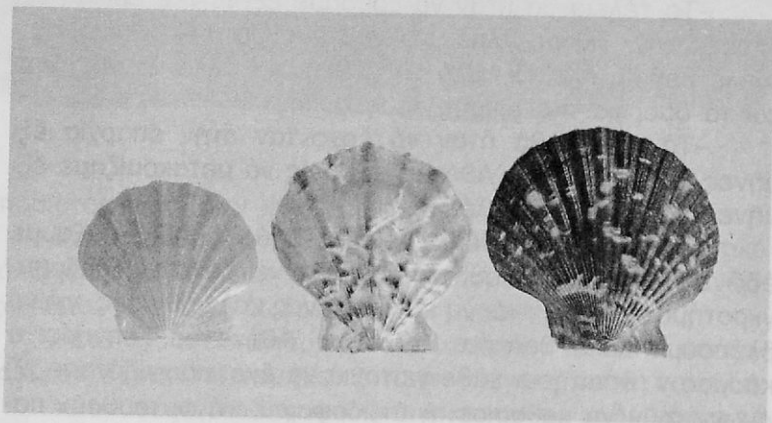
‘Ο Σπύρος πήγε ν’ απαντήσει, μά δέ θυμόταν ακριβώς.

–Κάπου έχω ένα βιβλίο πού γράφει πώς σχηματίζεται ή Βουλή. Άλλά πρέπει νά ψάξω κι έπειτα ή ώρα πέρασε. Αϊριο μιλάμε γι’ αυτό. Τώρα θά γυρίσει από τό καφενείο ό μπάρμπαρς μου.

Τά παιδιά μέ κρύα καρδιά σηκώθηκαν νά φύγουν.

–Αϊριο, είπαν.

–Αϊριο... Καληνύχτα.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Γιατί παραξενεύτηκαν οί γονείς; Είχαν αλλάξει τά παιδιά; Ποίός τά βοήθησε ν’ αλλάξουν;
2. Ποιά πλεονεκτήματα και ποιά μειονεκτήματα γιά τή ζωή στις μεγάλες πόλεις μπορείς νά σημειώσεις σέ όσα λέει ό Σπύρος γιά τήν ‘Αθήνα;
3. Τί άλλο έκτός από τά φυτά μπορεί νά δει κανείς στό Βοτανικό Μουσείο; Τί μπορεί νά δει σχετικά μέ τά φυτά;
4. ‘Αν ζεις σέ μεγάλη πόλη, γράψε μιά έκθεση μέ θέμα: «‘Αν ζούσα στό χωριό». ‘Αν ζεις σέ χωριό, γράψε μιά έκθεση μέ θέμα: «‘Αν ζούσα στην πόλη».

ΤΟ ΧΩΡΙΟ ΜΑΣ

Τ' άσπρα σπιτάκια σου ένα ένα
σκόρπια, άσυντρόφευτα κι άνάρια,*
στή θάλασσα άντικρύ άπλωμένα
σά μονοκόμματα λιθάρια.

Τ' άσπρα σπιτάκια σου κρυμμένα
μέσα σέ πράσινα κλωνάρια
ήλιόφωτα, χαριτωμένα,
μικρά, άσβεστόχριστα, καθάρια.

Πρώτη φορά όποιος τά θωρεί
γλυκιά άνοιξιάτικην ήμέρα
άπ' του βουνοϋ τή ράχη πέρα,

ήμερα άννάκια τά θαρρεί,
πού βόσκουνε, σκόρπιο κοπάδι,
σέ χλωροπράσινο λιβάδι.

«Γαλήνη»

Γ. Δροσίνης

*άνάρια: άραιά, μακριά τό ένα από τ' άλλο

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Τό ποίημα είναι σονέτο. Τό σονέτο λέγεται και δεκατετράστιχο. Άπό πόσες στροφές άποτελείται; Άπό πόσους στίχους ή κάθε στροφή;
2. Τί όμοιοκαταληξία έχει; Πώς όμοιοκαταληκτοϋν οι δύο τελευταίες στροφές;
3. Πόσα και ποιά έπίθετα άποδίδονται στά σπιτάκια; Ποιές παρομοιώσεις βρίσκεις στό ποίημα;
4. Στήν πρώτη στροφή υπάρχουν οι σύνθετες λέξεις άσυντρόφευτα και μονοκόμματα. Νά βρεις τίς σύνθετες στίς υπόλοιπες στροφές.

Ο ΣΠΥΡΟΣ... ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ

Τό άλλο βράδυ ἔγινε ἡ συζήτηση γιά τίς ἐκλογές. Κατέβασε ὁ Σπύρος τό βιβλίο πού εἶχε, πῆρε σοβαρό ὕφος καί ἄρχισε νά διαβάζει δυνατά!

«Σέ μιά δημοκρατία ὅλες οἱ ἐξουσίες προέρχονται ἀπό τό λαό. Αὐτό λέει καί τό δικό μας Σύνταγμα. Ἡ Βουλή ἀποτελεῖται ἀπό ἀντιπροσώπους τοῦ λαοῦ».

– Ἀπό τούς βουλευτές! Πού εἶναι τριακόσιοι, πετάχτηκε ὁ Γιώργης.

– Σωστά, συμφώνησε ὁ Σπύρος καί συνέχισε τό διάβασμα:

«Οἱ διακόσιοι ὀγδόντα ὀχτώ ἐκλέγονται κατευθείαν ἀπ' τό λαό. Οἱ ὑπόλοιποι δώδεκα, πού λέγονται βουλευτές ἐπικρατείας, ὀρίζονται ἀπό τά κόμματα.

Γιά νά βάλει κανεῖς ὑποψηφιότητα γιά βουλευτής πρέπει νά εἶναι Ἕλληνας πολίτης, νά ἔχει κλείσει τά εικοσιπέντε, καί νά ἔχει δικαίωμα ψήφου. Κάθε τέσσερα χρόνια γίνονται ἐκλογές. Κάθε κόμμα ἔχει ἓνα πρόγραμμα καί ζητάει ἀπό τό λαό νά τό ψηφίσει.

Καί ὁ λαός ψηφίζει. Ψηφίζει ὁ πλούσιος καί ὁ φτωχός, ὁ μορφωμένος καί ὁ ἀγράμματος, ὁ ἄντρας καί ἡ γυναίκα. Τό μόνο πού ζητάει ὁ νόμος εἶναι νά ἔχεις κλείσει τά εἴκοσι χρόνια.

Ἡ ψηφοφορία εἶναι μυστική. Ἐτσι ἐλεύθερα ὁ λαός ἀποφασίζει γιά τήν τύχη του. Οἱ ἐκλογές γίνονται πῆν ἴδια μέρα, σ' ὅλο τό κράτος.

Κάθε πολίτης εἶναι ὑποχρεωμένος νά ψηφίσει. Ἡ ψηφοφορία εἶναι ὑποχρεωτική. Ἡ ψήφος εἶναι δικαίωμα, καθῆκον καί εὐθύνη. Ὁ λαός ἔτσι θά βγάλει τούς ἀντιπροσώπους του καί ἡσυχος θά ξαναγυρίσει στίς δουλειές του. Τριακόσιοι ἄνθρωποι, πού ὁ ἴδιος διάλεξε, θά ὀρκιστοῦν πῶς θά ὑπερασπιστοῦν στή Βουλή τά συμφέροντα τοῦ λαοῦ.

Οί συνεδριάσεις τῆς Βουλῆς εἶναι δημόσιες, ἔχει δηλαδή κάθε πολίτης τό δικαίωμα νά τίς παρακολουθήσει. Σέ ἐξαιρετικές περιπτώσεις μεταδίδονται ἀπό τήν τηλεόραση καί τό ραδιόφωνο. Καί οἱ ἐφημερίδες δημοσιεύουν πολλές φορές πρακτικά ἀπό τίς συνεδριάσεις τῆς Βουλῆς».

Ὁ Σπύρος σταμάτησε τό διάβασμα.

–Εἶναι σπουδαῖο πολίτευμα ἢ δημοκρατία! τούς εἶπε σοβαρά.

Εἶναι πραγματικά σπουδαῖο πολίτευμα, συμφώνησαν τά παιδιά τό ἴδιο σοβαρά.

–Θά γινόσουν σπουδαῖος βουλευτής, εἶπε ξαφνικά ὁ Φώτης.

–Τί κρίμα ὅμως· πρέπει νά περιμένουμε νά μεγαλώσουμε, γιά νά σέ ψηφίσουμε, γέλασε ἡ Βαγγελιώ.

–Τί κρίμα πού δέν εἶστε εἴκοσι χρονῶν! ἀναστέναξε ψευτολυπημένα ὁ Σπύρος. Παρά δέκα χρόνια χάνω τό ... βουλευτικί.

ΜΙΑ ΣΩΣΤΗ ΓΙΑΓΙΑ

– Ἡ γιαγιά τῆς Κατερίνας εἶναι μιά σωστή γιαγιά, εἶπε ὁ Λευτέρης στό Θανάση, καθώς περπατοῦσαν ἔξω ἀπό τό σπίτι τῆς Κατερίνας.

–Τί θά πεῖ σωστή γιαγιά; ἀπόρησε ὁ Θανάσης.

Σκέφτηκε ὁ Λευτέρης.

–Μιά σωστή γιαγιά, εἶπε, ἔχει ἄσπρα μαλλιά, φοράει γυαλιά καί παντοῦφλες, ἔχει ρυτίδες καί τό πιά σπουδαῖο, ἔχει πόνους στά πόδια!

Ὁ Θανάσης τά ἔχασε. Μήπως δέν ἄκουσε καλά; Ἄκου

νά 'χει πόνους στά πόδια!

–Πρέπει νά 'ναι πιασμένη, ἐξήγησε ὁ Λευτέρης, γιατί μονάχα τότε δέν κάνει δουλειές. Κι ὅταν δέν κάνει δουλειές, λέει παραμύθια. Αυτό θά πεί σωστή γιαγιά.

–Δίκιο ἔχεις, Λευτέρη, συμφώνησε ὁ Θανάσης. Νά, ἡ δικιά μου ἢ γιαγιά δουλεύει κι εἶναι πάντα κουρασμένη.

–Κι ἡ δική μου, πού δέ δουλεύει ἔξω ἀπό τό σπίτι, ὅλο σκουπίζει, πλένει... δέν ἔχει καιρό νά μᾶς μιλήσει.

–Ἐ λοιπόν, νά ξέρεις, οἱ δικές μας οἱ γιαγιάδες ἢ δέν εἶχαν μάθει ποτέ παραμύθια ἢ ἂν εἶχαν μάθει τώρα πιά τά ξέχασαν, εἶπε ὁ Θανάσης καί κούνησε λυπημένα τό κεφάλι του.

Εἶχαν φτάσει χωρίς νά τό καταλάβουν στά σπίτια τους.

–Καληνύχτα! εἶπαν καί χώρισαν οἱ δύο φίλοι.

Ἐκεῖ ὁ καιρός ἦταν μουντός, χιονιάς. Εἶχε σκοτεινιάσει μέρα μεσημέρι. Ἄρχισαν κι ὅλας νά πέφτουν οἱ πρώτες νιφάδες.

Ἡ σόμπα δέν ἔσβησε σήμερα. Πλάι της μαζεύτηκαν ὅλοι. Ἡ γιαγιά τοῦ Λευτέρη κουβάλησε ἐκεῖ τή ραπτομηχανή κι ἔραβε. Ἡ μητέρα βρῆκε εὐκαιρία νά βάλει σέ ὅλα τά ροῦχα τά κουμπιά πού ἔλειπαν· κι ἔλειπαν πολλά. Ὁ παππούς οὔτε σκέφτηκε νά κάνει τή συνηθισμένη βόλτα του ὡς τό καφενεῖο. Πῆρε τήν ἐφημερίδα του καί στρώθηκε πλάι στή σόμπα. Ὁ πατέρας μαζεύτηκε νωρίς στό σπίτι. Ἐφερε καί κάστανα.

–Ἄχ, νά λέγαμε ἕνα παραμύθι! Ἄναστέναξε ὁ Λευτέρης, ὅταν τέλειωσε τά μαθήματά του κι ἐκλείσε καί τό τελευταῖο τετράδιο.

–Μιά βραδιά δέν πῆγες στό Σπύρο καί στενοχωρήθηκες, ψευτομάλωσε τό Λευτέρη ἢ μητέρα.

Ὁ πατέρας ἄφησε τήν ψηστιέρα, πού εἶχε χαλάσει καί τή μαστόρευε, καί εἶπε:

-Καλό παιδί είναι ο Σπύρος, καλό θά κάνει και του γιού μας. Πολύ βοηθάει τά παιδιά ή καλή παρέα.

Μά ή γιαγιά σταμάτησε νά ράβει.

-'Ο καλός φίλος είναι απόκτημα, είπε μέ τή σιγουριά πού τής χάριζαν ή πείρα και τά χρόνια της.

'Η γιαγιά τ' αποφάσισε νά μή ράψει άλλο απόψε. Συγύρισε ό,τι έραβε και είπε:

-Λευτέρη μου, ζήτησες ένα παραμύθι. Θά πώ ένα πού είναι για μικρούς και για μεγάλους.

Χαμογέλασε ή μητέρα.

-Ν' άκούσουμε, λοιπόν, τό παραμύθι."Άλλωστε τό ζητάει κι ή βραδιά απόψε.

'Η γιαγιά έστειλε ένα ζεστό βλέμμα στό Λευτέρη, άφουγκράστηκε τό βοριά, πού έδερνε τά σπία τής πολιτείας, κι άρχισε σιγά σιγά νά λέει τό παραμύθι.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Τί θά πεί σωστή γιαγιά κατά τό Λευτέρη; Ήταν δικαιολογημένη ή άποψη του;
2. Τί δουλειά έκανε ο καθένας πλάι στή σόμπα;
3. Τί γνώμη έχει ή γιαγιά για τούς καλούς φίλους;

Η ΓΙΑΓΙΑ

'Η γιαγιά μου πλέκει, πλέκει,
άνεργη στιγμή δέ στέκει,
βελονίτσα, βελονιά
μάλλινα για τό χιονιά.

Στή μεγάλη τσέπη, δέξ,
έχει όσα καλούδια θές,
όσο άπλόχερα μοιράζει
τόσο εκείνη δέν άδειάζει.

Μόλις πέσει τό βραδάκι
δίπλα στή φωτιά, στό τζάκι,
χίλια λέει παραμύθια
πού σοῦ φαίνονται για άλήθεια.

Στά παλιά, στά περασμένα
ήταν όλα μαζεμένα.
Άρχοντες, βασιλοπούλες,
νάνοι, άσπρόμαλλες γριούλες
καί ή ίδια μου ή γιαγιά
είχε όλόχρυσά μαλλιά,
πού τά χτένιζε λουσμένα
μόνο μέ άσημένα χτένια.

Καθιστή στή πολυθρόνα
τά βραδάκια του χειμώνα,
τίς βελόνες της σάν πιάνει
στά παλιά κάνει σεργιάνι.

Καί γυρνώντας στά παλιά
βήμα βήμα ή γιαγιά
πλέκει μέσ στα παραμύθια
τ' όνειρο μέ την άλήθεια.

Έλευθερία Ποντικοπούλου

Άπό την ανέκδοτη συλλογή της

«Σπουργίτια στην αύλή μας»

ΜΙΑ ΦΟΡΑ ΚΙ ΕΝΑΝ ΚΑΙΡΟ...

Μιά φορά κι έναν καιρό, ένα σοβαρό χελιδόκι κι ένας τρελοτύσικος σπουργίτης αντάμωσαν στο Γαϊδουροχώρι.

—Καλώς τό χελιδόκι, είπαν τά γαϊδούρια, όταν είδαν τούς δυό μουσαφίραίους.

—Καλώς τον καί τον κύριο σπουργίτη! είπε ένας γκρίζος γαιδαράκος, πού ήταν ο πρόεδρος του χωριού.

—Είστε παρέα ή έρχεστε χώρια; τούς ρώτησαν.

—Χώρια, είπε τό χελιδόκι, πού φοβήθηκε μήν τό έπαιρναν γιά έλαφρόμυαλο, γιατί έκανε παρέα μέ τό σπουργίτι.

—Ξέρετε, είπε κι ο σπουργίτης, δέν ταιριάζουμε καθόλου έμεϊς οι δυό.

—Χά, χά! γέλασε ο πρόεδρος, πού κατάλαβε. 'Απόψε θά κοιμηθείτε σπίτι μου. Καί γιά νά περάσει ή ώρα, θά σάς πω μία δικιά μου άληθινή ιστορία.

'Ετσι έγινε κι έμαθαν, τό χελιδόκι καί ο σπουργίτης, τήν ιστορία του Μέντη του σοφού καί του Μέντη του παλαβοῦ.

«'Εδῶ σέ τουτο τό Γαϊδουροχώρι γεννήθηκαν τήν ίδια εποχή δυό γαϊδουράκια. 'Εμεναν στήν ίδια γειτονιά. 'Απέναντι ήταν τά σπίτια τους. Κυλιόνταν στά ίδια άχυρα κι έπαιζαν τά ίδια παιχνίδια. Μά όσο κι αν έμοιαζαν στό χρώμα καί στ' αυτιά, πόσο άλλιώτικα ήταν τά δυό γαϊδουράκια μας! Κι όσο μεγάλωναν, τόσο φαινόταν ή διαφορά τους.

Διάβαζε ο ένας από τό πρωί ως τό άλλο πρωί. Ξεφύλλιζε όλες τίς γαϊδουροφυλλάδες, πού γράφουν όλη τή γαϊδουροσοφία. Φόρεσε καί γυαλιά, γιατί είχαν κουραστεί πιά τά μάτια του άπί τήν πολλή μελέτη.

Ὁ ἄλλος πάλι... ᾠ! ὁ ἄλλος! Ξεκινούσε ἀπὸ τὰ χαράματα νὰ βρεῖ λουλούδια χρωματιστὰ στοὺς ἀγρούς. Ἔβρισκε καὶ γαῖδουράγκαθα κι ἔπλεκε στεφάνια. Τὰ ἔβαζε στό κεφάλι, ἔκλεβε κεράσια, τὰ κρεμοῦσε σ' αὐτιά του, βρῆκε καὶ μιά κουδούνα παρατημένη ἀπὸ κάποιο περαστικό βοσκό, τὴ γυάλισε στά παχιά χόρτα, τὴν κρέμασε στό λαιμό του.

-Παιδάκι μου, πήγαινε καὶ σύ μιά βόλτα, νὰ ξαστερώσει τό μυαλό σου, τοῦ ἔλεγε τοῦ Μέντη τοῦ σοφοῦ ἢ μάνα του.

«Τί τυχερή ἢ γειτόνισσα, ἢ μάνα τοῦ Μέντη τοῦ παλαβοῦ, πού δέν ἔχει τόν καημό μου!»

-Παιδάκι μου, ἄφησε πιά τὰ παιχνίδια καὶ τὰ τραγούδια. Πιάσε καὶ καμιά γαῖδουροφυλλάδα στά χέρια σου, ν' ἀνοίξουν τὰ μάτια σου, νὰ δεῖς προκοπή.

«Τί τυχερή ή γειτόνισσα, ή μάνα τοῦ Μέντη τοῦ σοφοῦ, πού δέν ἔχει τόν καημό μου!» ἔλεγε κι ἀναστέναζε ή μάνα τοῦ Μέντη τοῦ παλαβοῦ.

Ἔτσι περνοῦσε ὁ καιρός καί τό χωριό τά εἶχε ἀγαπήσει τά δυό γαίδουράκια. Στά δυό καφενεῖα μαζεῦονταν τά βράδια ὅλοι οἱ γαῖδαροι. Στό ἕνα οἱ μυαλωμένοι, ν' ἀκούσουν τό Μέντη τό σοφό νά τούς μιλάει γιά τήν ἐνδοξη ἱστορία πού ἔχει τό Γαῖδουροχώρι τους. Στό ἄλλο καφενεῖο κεφάτες παρέες τραγουδοῦσαν τραγούδια, πού ἔπαιζε στήν κιθάρα του ὁ Μέντης ὁ παλαβός κι ἔλεγαν ἀστεῖα, καί χά, χά, χά ὁ ἕνας, καί χά, χά, χά ὁ ἄλλος, σήκωναν στό πόδι τή γειτονιά.

Οἱ μανάδες τῶν δυό γαῖδουριῶν μας ἦταν πολύ λυπημένες.

–Ἄς ἦταν νά ἴμοιαζε ὁ γιός μου τοῦ δικοῦ σου!

–Ἄς ἦταν νά ἴπαιρνε κάτι ἀπό τό παιδί σου!

Κι ή μιά ἔκλαιγε κι ή ἄλλη ἔκλαιγε.

Ἔτσι, λοιπόν, σάν ἔκλεισαν γιά καλοκαίρι τά γαῖδουροσχολεῖα, εἶπαν νά πᾶνε ἕνα ταξιδάκι τά δυό γαῖδούρια μαζί, μήπως καί μοιάσει τό ἕνα τοῦ ἄλλου. Ἔτσι ξεκίνησαν.

Πῆγαν σ' ἕναν πεταλωτή.

–Κύριε, φτωχοί σπουδαστές εἴμαστε, μᾶς βάζετε πέταλα σάν τῶν ἀλόγων, νά μή χαλάσουν τά παπουτσάκια μας;

Γέλασε ὁ πεταλωτής. Πῆρε τά πέταλα πού εἶχε ἔτοιμα, πῆρε καί καρφιά καί μέ προσοχή, μήν πονέσει τά γαῖδουράκια μας, τά πετάλωσε.

–Πόσα θέλετε; ρώτησε ὁ Μέντης ὁ παλαβός κι ἔβγαλε ὅλο τό κομπόδεμά του νά τό δώσει.

–Παρακαλῶ, ἄν γίνεται, νά μήν πληρώσουμε, ζητιάνεψε ὁ Μέντης ὁ σοφός.

–Ἄ, τούς εἶπε ὁ πεταλωτής. Κανένας σας δέ μοῦ ἴπε τό σωστό. Ἄφοῦ δούλεψα, πρέπει νά πληρωθῶ. Ἄφοῦ αὐτή εἶναι ή δουλειά μου, πῶς θά ζήσω; Κλέφτης θά γίνω;

Ἄλλά οὔτε σωστό εἶναι νά σᾶς πάρω ὅλα σας τὰ λεφτά, γιατί τότε θά εἶμαι σίγουρα κλέφτης. Τά λεφτά ἔχουν ἀξία καί πρέπει νά τὰ κυβερνάει κανεῖς μυαλωμένα. Ἔτσι τοῦς εἶπε σοβαρά ὁ πεταλωτής, γιατί εἶδε πώς ἦταν ἄπραγα* ἀκόμα τὰ δύο γαϊδουράκια μας.

Οἱ δύο φίλοι συνέχισαν τὸ δρόμο τους, ἀφοῦ τύπωσαν, καλὰ τοῦτο τὸ μάθημα στό μυαλό τους.

–Θέλω νά σοῦ μοιάσω, ξάδερφε! Λέγε μου τί γράφουν τὰ γαϊδουροβιβλία, νά φωτιστεῖ κι ἐμένα ὁ νοῦς μου.

–Θέλω νά σοῦ μοιάσω, ξάδερφε! Μάθε μου νά παίζω τήν κιθάρα. Καί ἔλα νά ποῦμε μαζί ἓνα τραγουδάκι. Λέγε μου καί κανένα ἀστεῖο νά τό λέω νά γελοῦν οἱ ἄλλοι.

Ἔτσι δασκάλευε ὁ ἓνας τόν ἄλλον κι ἔτσι πέρασε τὸ καλοκαίρι.

Οἱ δύο καφενέδες στό Γαϊδουροχώρι ἦταν γεμάτοι τήν ἡμέρα πού γύρισαν οἱ δύο φίλοι.

Τό στεφάνι στό κεφάλι, τὰ κεράσια στ' αὐτιά, τήν κιθάρα στούς ὦμους καί τήν κουδούνα στό λαιμό τὰ ἔχε ὁ Μέντης ὁ σοφός.

Τά γυαλιά καί τὰ γαϊδουροβιβλία τὰ κουβαλοῦσε ὁ παλαβός.

–Καλῶς τὰ παλικάρια μας! φώναξαν ὅλοι.

–Καλῶς σᾶς βρήκαμε! εἶπε ὁ σοφός καί πῆγε νά χασκογελάσει, μά πῆρε χαζό ὕφος. Προχώρησε καί κάθισε στόν καφενέ πού ἦταν οἱ κεφάτες οἱ παρέες.

–Καλῶς σᾶς βρήκαμε! εἶπε ὁ παλαβός καί πῆρε τόσο σοβαρό ὕφος, πού κρέμασε ἀπό κάτω τὸ προγούλι του κι ὅλοι τόν λυπήθηκαν. Προχώρησε καί κάθισε μέ τοῦς γέροντες κι ἄρχισε νά τοῦς λέει πώς τὸ Γαϊδουροχώρι δέν ἔχει ἱστορία καί ἄλλες πολλές κουταμάρες, γιατί τὰ ἔχε μπερδεμένα.

Ὁ ἄλλος πάλι πῆγε νά παίξει τήν κιθάρα, μά ἔσπασαν οἱ χορδές. Ἄρχισε νά λέει ἓνα ἀστεῖο, ἀλλά δέν ἔκανε κανέ-

να νά γελάσει. "Επιασε νά πεῖ ἓνα τραγούδι, μά ἔκανε φάλτσα.

"Όλοι στήν ἀρχή σάστισαν, μά ὕστερα ἔβαλαν τά γέλια, τέτοια γέλια, πού σηκώθηκε στό πόδι ἡ γαῖδουρογειτονιά. Κι οἱ μανάδες τους, πού ἔτρεξαν νά δοῦν τά παιδιά τους, ἔβαλαν τά κλάματα, γιατί, ὅταν πάει κανεῖς νά μοιάσει τοῦ ἄλλου σ' πράγματα πού δέν τοῦ ταιριάζουν, εἶναι γιά γέλια ἢ γιά κλάματα.»

Ὁ πρόεδρος τοῦ χωριοῦ ἐδῶ σταμάτησε τήν ἱστορία του.

–"Ὡρα γιά ὕπνο, εἶπε καί πῆρε τούς δυό φίλους, πού ἦταν τώρα σκεπτικοί, νά πάει νά τούς δείξει τά κρεβάτια τους. Στό Γαῖδουροχώρι ὅλοι ἐπεφταν νωρίς γιά ὕπνο.

Ξημέρωσε ὁ Θεός τή μέρα καί πῆγαν νά φύγουν οἱ δυό ταξιδῶτες, τό χελιδόνι κι ὁ σπουργίτης.

–Κύρ πρόεδρε, δέ θά μάς πεῖς τ' ὄνομά σου; ρώτησε τό χελιδόνι.

–Μέντη παλαβό μ' ἔλεγαν μικρό, εἶπε σιγά ὁ πρόεδρος.

–Μά, παρατήρησαν οἱ δυό φίλοι, ἐσύ εἶσαι σπουδασμένος γάιδαρος!

–Νά σᾶς πῶ, ἐξήγησε ὁ πρόεδρος, μπορεῖ νά εἴμαστε διαφορετικοί ὁ ἓνας ἀπό τόν ἄλλο. "Αν ὅμως διαλέξεις τήν παρέα σου νά ἔναι καλή, θά γίνεις κι ἐσύ καλύτερος. Δέ θ' ἀλλάξεις, ἂν εἶσαι ἀνοιχτοχέρης, μά θά μάθεις νά μὴν εἶσαι σπάταλος. Δέ θά πάψεις νά ἔσαι γλεντζές, μά θά μάθεις πῶς ἄλλη ἢ ὦρα τοῦ γλεντιοῦ κι ἄλλη τῆς δουλειᾶς. Νά δεῖτε τί ὁμορφη κιθάρα παίζει τώρα ὁ Μέντης ὁ σοφός!

"Ἔτσι εἶπε ὁ πρόεδρος τοῦ χωριοῦ καί τούς ἀποχαιρέτισε...

Γαλάτεια Γρηγοριάδου-Σουρέλη

«Ὁ Σπουργίτης μέ τό κόκκινο γιλέκο»

Ἡ φωνή τῆς γιαγιάς ἐδῶ ἔσβησε, ἡ σόμπα ἦταν ἔτοιμη νά σβῆσει κι αὐτή.

Ἐξω τό χιόνι ἔπεφτε κι ἔκανε νυφούλα τῆ μικρῆ μας πόλη καί στόλιζε μέ χιονολούλουδα τῆ γειτονιά μας.

*ἄπραγος: ἄπειρος, ἀρχάριος.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Τά γαιδουράκια παρουσίαζαν ὀρισμένες διαφορές· μπορεῖς νά τίς βρεῖς μέσα στό κείμενο;
2. Τί ἔκανε τίς μανάδες καί τῶν δύο γαιδουριῶν νά μήν εἶναι εὐχαριστημένες μέ τά γαιδουράκια τους;
3. Τί ἔκαναν γιά νά τά βοηθήσουν; Πέτυχαν τό σκοπό τους; Ποιές φράσεις δείχνουν, ἂν πέτυχαν ἢ ὄχι. Ποιά εἶναι ἡ ἔκπληξη τοῦ παραμυθιοῦ.
4. Ποιό εἶναι τό νόημα τῆς φράσης «... γιατί ὅταν πάει κανεῖς νά μοιάσει τοῦ ἄλλου σέ πράγματα πού δέν τοῦ ταιριάζουν, εἶναι γιά γέλια ἢ γιά κλάματα».
5. Νά γίνει συζήτηση στήν τάξη γιά τό: «Ἄν διαλέξεις τήν παρέα σου νά ἔναι καλή, θά γίνεις καί σύ καλύτερος».

ΤΟ ἘΠΕΡΕ ΠΩΣ ΤΟ ἘΕΡΑΝ

Τό Γιώργη τόν ἔστειλε ἡ μάνα του στό καφενεῖο νά παρασταθεῖ γιά λίγο στόν πατέρα του, γιατί ἐκείνη εἶχε πονοκέφαλο.

Ὁ καιρός δέν ἔλεγε ν' ἀνοίξει, ἂν κι ὁ Φλεβάρης ἦταν πρὸς τό τέλος του. Φυσοῦσε ἄγρια, ἀπό νωρίς εἶχε βρέξει καί τώρα ἡ ὑγρασία σοῦ τρυποῦσε τά κόκαλα. Μέσα στό καφενεῖο εἶχε ζέστη. Μιά μεγάλη σόμπα ἔκαιε σπῆ μέση κι ὅλοι ἦταν καθισμένοι ὀλοτρόγυρα. Οἱ πελάτες δέν ἦταν πολλοί, δουλειά δέν εἶχε ὁ Γιώργης καί κάθισε πλάι στή σό-

μπα νά ζεσταθεῖ. Ὁ κύρ Στέφανος, ὁ κυνήγος, ἦταν κι αὐτός ἐκεῖ.

– Ἡ νυχτιά τό ζητάει νά μᾶς πεῖς καμιά ἱστορία ἀπὸ τὰ κυνήγια πού πᾶς! εἶπε ὁ κύρ Ἀντρέας κι ἔκλεισε τό μάτι στούς ἄλλους.

Ὅλοι τό ἔξεραν, κι ὁ Γιώργης τό ἔξερε, πώς οἱ ψαράδες καί οἱ κυνηγοί παραφουσκώνουν τίς ἐπιτυχίες τους, εἶναι παραμυθάδες.

Ὁ κύρ Στέφανος δέ θέλει παρακάλια.

– Καί ἀπό τό κυνήγι ἔχω ἱστορίες καί ἀπό τῆ θάλασσα, εἶπε μέ κέφι.

Κρυφοχαμογέλασαν οἱ γύρω, τά κουρασμένα τους πρόσωπα ξανάνιωσαν θαρρεῖς. Ἐγιναν παιδιά – ἔτσι τουλάχιστο φάνηκε στό Γιώργη – πού ἀποζητοῦν τό παραμύθι τους· γιατί παραμύθι θά ἔλεγε ὁ κύρ Στέφανος. Αὐτό τό ἔξεραν ὅλοι κι ὁ κύρ Στέφανος τό ἔξερε πώς τό ἔξεραν!

Ἡ πεταλίδα

Χρόνια τώρα γυρίζω σέ στεριές καί θάλασσες καί ψαρεύω καί κυνηγῶ καί πολλά ἔχουν δεῖ τά μάτια μου, ἄρχισε ὁ κύρ Στέφανος. Μά ἐκεῖνο πού μοῦ μένει ἀλησμόνητο εἶναι μιά θεόρατη πεταλίδα πού ἡ τύχη ἔριξε μιά μέρα μπροστά μου. Τίς πεταλίδες τίς ξέρετε. Εἶναι μικρά κοχύλια πού ζοῦν κολλημένα στά βράχια τῆς ἀκρογιαλιάς ἔξω ἔξω στά ρηχά. Τό ὄστρακό τους εἶναι στρογγυλό καί κωνικό. Βόσκουν γλύφοντας τήν πέτρα καί περπατοῦν πιά ἀργά ἀπό τά σαλιγκάρια, τόσο ἀργά, πού νομίζεις ὅτι στέκουν ἀσάλευτες. Ἡ πιά συνηθισμένη πεταλίδα εἶναι σάν ἓνα κουμπί, σάν ἓνα μεγάλο κουμπί. Ὑπάρχουν φυσικά καί μικρότερες. Ἐγώ λοιπόν μιά μέρα βρῆκα μιά πεταλίδα, πού ἦταν τόσο μεγάλη, ὥστε κανεῖς δέ θά μπορούσε νά πιστέψει πώς ἦταν πεταλίδα. Ἄ-

κοῦστε πῶς ἐγινε αὐτὴ ἡ ἱστορία:

Μία μέρα κίνησα νά πάω στό ψάρεμα. Πῆγα παραπέρα ἀπό τό λιμάνι, στά βράχια, διάλεξα ἓνα μέρος καλό καί στάθηκα. Εἶχα μαζί μου ἓνα καλαμίδι, γιά νά ψαρέψω ἀπό τήν ξηρά. Ἐκεῖ πού κοιτάζα, πού ἀκριβῶς θά σταθῶ γιά νά ψαρέψω, βλέπω μέσα στή θάλασσα ἓνα βράχο κοντά καί ξέχωρα ἀπό τοὺς ἄλλους. Ἦταν ἓνας βράχος φουσκωτός σάν ἓνα μεγάλο ψωμί. Γύρω ὁ βυθός ἦταν πολύ καθαρός. Ἐδῶ, λέω, θά ψαρέψω· καί ἀμέσως πηδάω σ' αὐτόν τό βράχο, κάθουμαι ἀναπαυτικά καί ἀρχίζω τό ψάρεμα.

Ἐξαφνα ἐκεῖ πού καθόμουν, ἐνίωσα σάν νά κουνιέμαι. Σάν νά κουνιέται ὁ βράχος καί μαζί του κι ἐγώ. Πρόσεξα, καί πραγματικά ὁ βράχος ὀλοένα κουνιόταν· ἔφευγε ἀπό τή θέση καί γλιστροῦσε γιά τό νερό. Καλέ, τί συμβαίνει; λέω. Κοιτάζω καί τί νομίζετε πῶς βλέπω; Ὁ βράχος ὅπου καθόμουν ἐπάνω δέν ἦταν βράχος, ἦταν μιά θεόρατη πεταλίδα. Φαίνεται πῶς ἐνοχλήθηκε ἀπό τή ζέση τοῦ κορμιοῦ μου κι ἄρχιζε ν' ἀλλάζει θέση καί μέ τραβοῦσε κι ἐμένα μαζί της. Τά ἄχασα. Μπήγω τίς φωνές. Τρέξτε, φωνάζω σέ κάτι βαρκάρηδες πού ἔταν ἐκεῖ κοντά. Τρέξτε νά δεῖτε ἓνα πράγμα πού οὔτε τό ξαναεῖδατε, οὔτε πρόκειται νά τό ξαναδεῖτε!

Ἦρθαν κοντά οἱ βαρκάρηδες καί περικύκλωσαν τήν πεταλίδα μέ τίς βάρκες τους.

—Ποπὸ! λέει ἓνας. Αὐτό, παιδιά μου, εἶναι θαλασσινή χελώνα πρῶτο ἀνάστημα. Κοιμάται. Εἶναι βυθισμένη στόν ὕπνο. Σιγά, μήν τήν ξυπνήσουμε, γιατί θά μᾶς φύγει.

—Καλέ, τί τσαμπουνᾶς; τοῦ λέω. Δέν εἶναι χελώνα, εἶναι πεταλίδα. Δέ βλέπετε πού εἶναι κολλημένη στό βράχο καί βουλιάζει σιγά σιγά;

Ὅλοι τότε βεβαιώθηκαν, πῶς εἶχαν μπροστά τους μιά τεράστια πεταλίδα κι ἔμειναν μέ ἀνοιχτό τό στόμα. Ὅταν συνῆρθαν τέλος πάντων, ἔτρεξαν στό χωριό κι ἔφεραν λοστούς καί ἄλλα ἐργαλεῖα. Τότε, βάζοντας ὅλοι τά δυνατά

μας, κατορθώσαμε, έπειτα από πολύ κόπο, και ξεκολλήσαμε τήν πεταλίδα. Έπειτα τήν τραβήξαμε στήν ακρογιαλιά κι άνάψαμε μιά μεγάλη φωτιά, γιά νά τήν ψήσουμε επί τόπου, γιατί δέν τή χωροῦσε κανένας φοῦρνος.

Πάνω στό ψήσιμο μαλώσαμε λιγάκι, γιατί οί μισοί ήθελαν νά τήν ψήσουμε ὅπως ήταν μέ τό καβούκι της, κι οί άλλοι μισοί νά τήν κάμουμε κομμάτια και νά ψήσουμε κάθε κομμάτι, χωριστά. Μπήκα στή μέση ἐγώ και τούς συμβίβασα.

-Σταθείτε, τούς εἶπα. Ἡ πεταλίδα πρέπει νά ψηθεῖ ὅπως εἶναι, γιά νά μή χάσει τή νοστιμάδα της. Ἄλλά πρὶν τή βάλουμε στή φωτιά, πρέπει νά τή χαράξουμε, γιά νά ψηθεῖ καλύτερα. Νά τή χαράξουμε κι ἔπειτα νά τή σκεπάσουμε μέ κάρβουνα. Σύμφωνοι;

-Σύμφωνοι, εἶπαν ὅλοι.

-Λαμπρά, εἶπα ἐγώ. Πηγαίνετε τώρα νά φέρετε ξύλα. Χρειάζονται πολλά δεμάτια. Ὁλόκληρο θερίο ἔχουμε νά ψήσουμε.

Πήγαν οί περισσότεροι γιά ξύλα κι ἐγώ μαζί μ' ἕναν ψαρά ἀρχίσαμε νά χαράζουμε τό πλακουδερό σῶμα τῆς πεταλίδας μέ τό μαχαίρι. Ἐκεῖ πού τή σκίζαμε, βλέπουμε ἔξαφνα νά παρουσιάζονται αὐγά. Ἦταν γεμάτη αὐγά ἡ πεταλίδα.

-Αὐτά νά τά ψήσουμε χωριστά, μοῦ εἶπε ὁ ψαράς. Ἡ καλύτερα, νά τά τηγανίσουμε.

Βάλαμε κάμποσα αὐγά κατά μέρος. Μά ἐκείνη τῆ στιγμή ἀκριβῶς ἤρθε τό κύμα και τά πήρε. Τά τράβηξε και τά σκόρπισε στό βυθό.

-Ὠχ! δουλειά πού πάθαμε! λέει ὁ ψαράς κι ἀρχισε νά τραβάει τά μαλλιά του.

-Σῶπα, μήν κάνεις ἔτσι, τοῦ εἶπα ἐγώ. Ἐχει κι ἄλλα αὐγά ἡ πεταλίδα. Θά χορτάσουμε.

-Καλέ, ποιός σκοτίζεται γιά τό χόρτασμα; μοῦ λέει αὐτός. Ἐδῶ κινδυνεύουμε νά πάθουμε συμφορά. Πρέπει νά

μαζέψουμε άμέσως τά αύγά πού χύθηκαν.

Καί λέγοντας αυτά μπήκε γρήγορα στό νερό καί άρχισε νά μαζεύει όλα τ' αύγά πού είχάν χυθεί στό βυθό.

-Δόξα σοι ό Θεός, είπε, τά μάζεψα όλα.

Έγώ δέν καταλάβαινα τίποτα.

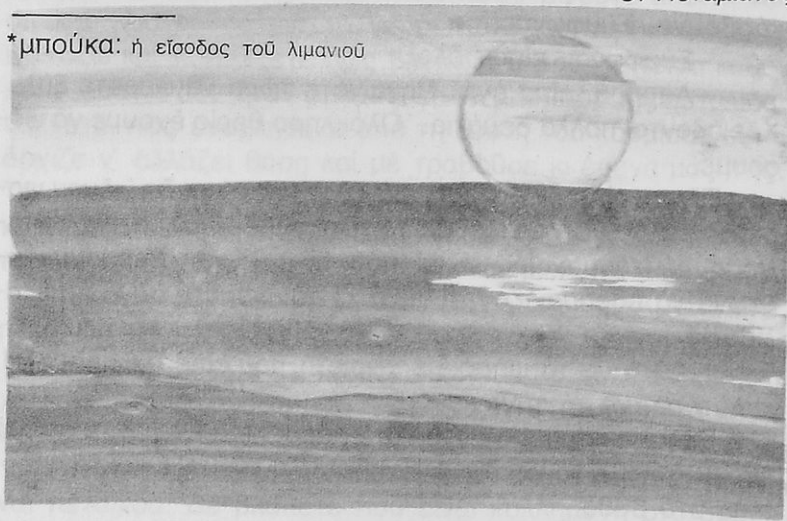
-Στάσου, τοῦ είπα. Έξήγησέ μου τί έννοεΐς. Τί κακό θά παθαίναμε, αν έμεναν τ' αύγά στή θάλασσα;

-Μά δέν καταλαβαίνεις, χριστιανέ μου; μοῦ άπαντάει αυτός θυμωμένος. "Αν μείνουν αυτά τ' αύγά στή θάλασσα καί βγοῦν παρόμοιες πεταλίδες, θά φράξει ή μπούκα* τοῦ λιμανιοῦ!

«Ψευτοθόδωρος»

Θ. Ποταμίανος

*μπούκα: ή είσοδος τοῦ λιμανιοῦ

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Πώς περιγράφει στην άρχή τίς πεταλίδες ό κύρ Στέφανος καί γιατί;
2. Η ίστορία τοῦ κύρ Στέφανου έχει αρκετά παραμυθένια στοιχεία· μπορείς νά τά βρεις μέσα στό κείμενο καί νά τά βάλεις στή σειρά;
3. Ποιάς είναι ό σκοπός τοῦ συγγραφέα; Νά μεταδώσει γνώσεις ή νά ψυχαγωγήσει; Πετυχαίνει κατά τή γνώμη σου;

ΚΑΛΩΣ ΤΗΝ ΠΕΡΔΙΚΑ

-Καλῶς τήν πέρδικα! εἶπε ὁ κύρ Στράτος, ὁ μπακάλης, σπὴν κόρη του τῆ Χαρούλα, πού μπῆκε στό μαγαζί. Ἦταν βράδου. Εἶχαν μαζευτεῖ πέντε ἔξι γείτονες ἐκεῖ στό μπακάλικο, καί ὁ κύρ Στράτος ἔφτιαξε ἕναν πρόχειρο μεζέ. Ἐφερε λίγη σπιτικιά χορτόπιτα ὁ κύρ Στέφανος, καί νά, σπῆθηκε τὸ τραπέζι.

-Καλῶς τήν πέρδικα, τί θέλεις;

Τῆ Χαρούλα, τήν εἶχε στείλει γιὰ θέλημα ἢ μάνα της, νά φέρει φακές, νά μαγειρέψει γιὰ αὔριο, ντομάτα, σκόρδο...

Τίποτα δὲν ξέχασε ἡ Χαρούλα. Φορτώθηκε τὰ ψώνια πού τῆς ἐτοίμασε ὁ πατέρας της καί καληνύχτησε.

-Στό καλὸ πέρδικα! τήν καμάρωσε ὁ πατέρας της καί πῆγε νά καθίσει ξανά σπὴν παρέα του.

-Τί λέγαμε; ρώτησε γελαστά.

-Ἐσὺ θυμήθηκες τήν πέρδικα. Νά ἔχαμε ἐδῶ τώρα λίγο ἀπ' τοῦ λόγου της! Ὁ κύρ Στέφανος, ὅλοι τὸ ἔξεραν, εἶχε πάθος μέ τὸ κυνήγι.

-Δὲν εἶναι ὁ καιρὸς της, πῆγε νά τὸν παρηγορήσει ὁ κύρ Θωμᾶς.

-Μά καί στόν καιρο της, δὲν πιάνεται εὐκολα.

Πόσες φορές ἦρθα πίσω μ' ἀδειανό σακούλι! κούνησε τὸ κεφάλι ὁ κύρ Στέφανος.

-Ἐγὼ τὰ λυπᾶμαι τὰ ζωντανά. Κάποτε, ὅπως ξέρετε, μ' ἄρεσε τὸ κυνήγι. Ἄκουσα ὅμως μιά ἱστορία, ὁ γιός μου καλή του ὥρα πού ταξιδεύει, θυμᾶμαι, μοῦ τήν εἶπε. Κι ἀπὸ τότε σκούριασε τὸ δίκανο, εἶπε ὁ κύρ Στράτος.

Ἐβαλαν οὕζο στά ἄδεια ποτήρια.

-Τί ἦταν αὐτὴ ἡ ἱστορία; ρώτησε ὁ κύρ Θωμᾶς.

-Νά; γιὰ τήν πέρδικα ἔλεγε. Τόσο μ' ἄρεσε, πού πές* τήν ξέρω ἀπ' ἔξω.

- Έμεῖς στά χωριά μας λέμε τραγούδι νυφιάτικο γιά τήν πέρδικα. Ὁ κύρ Θωμάς ἄρχισε νά τραγουδάει:

Ἀπάνω στήν τριανταφυλλιά
ἔχτισ' ἡ πέρδικα φωλιά
μέ σύρματα καί μέ φλωριά
καί μέ σαρανταπέντε αὐγά.
Κι ἀναταράχτη ἡ πέρδικα
καί ἔπесαν τά τριαντάφυλλα.
Τό μάθαν οἱ ἀρχόντισσες
καί πᾶν νά τά μαζέψουνε
νά φτιάσουνε ἀνθόνερο
νά λούσουν νύφη καί γαμπρό.

- Τό ξέρω κι ἐγώ αὐτό τό τραγούδι. Τό λέμε κι ἐμεῖς, γιά νά παινέσουμε τή νύφη καί τό γαμπρό. Μά στ' ἀληθινά, ἡ πέρδικα ποτέ δέ γεννᾷ τόσα πολλά αὐγά, οὔτε φτιάνει τή φωλιά της πάνω στήν τριανταφυλλιά ἢ πάνω σέ δέντρο· δέν εἶναι κουτή. Ξέρει καλά πώς τό πέταγμα της κάνει πολύ θόρυβο καί θά προδινόταν ἀπό μοναχή της στούς τόσους ἐχθρούς πού τήν κυνηγοῦν. Προτιμᾷ νά τήν κάνει χαμηλά, στό χῶμα.

Ἕνα ἀγαπημένο ζευγάρι

Ὁ κύρ Στράτος σύνεχισε. «Θυμᾶμαι, ἐκεῖνη ἡ ἱστορία ἔλεγε γιά ἕνα ζευγάρι πέρδικες, πού γυρίζουν στό πετρωτό* χωράφι καί κοιτάζουν ἐδῶ κι ἐκεῖ σάν νά ψάχνουν γιά κάτι πού ἔχασαν. Δέν ἔχασαν τίποτα· γυρεύουν μιά καλή θέση, γιά νά κάμουν τή φωλιά τους. Ἡ θηλυκιά εἶναι στό μήνα της καί θά γεννήσει τ' αὐγά της. Γιά ἰδές την· μοιάζει μέ περιστέρι, μά εἶναι πιό γεμάτη καί βαρύτερη ἀπό περιστέρι. Σάν τήν κότα ἔχει μικρό κεφάλι καί κοντά φτερά· μά

ἔχει δυνατά πόδια. Ὅπως εἶναι καστανή καί στό στήθος της σταχτιά, μόλις ξεχωρίζει ἀπό τό χῶμα πού πατεῖ.

Νά κι ὁ πέρδικος. Γιά νά ξεχωρίζει ἀπό τό ταίρι του, ἔχει ἓνα σημάδι σάν πέταλο στό στήθος καί τό χρῶμα του εἶναι πιό σκοῦρο.

–Πίτσιρι, πίτσιρι-τίτσι! φωνάζει στή γυναίκα του· ἀκόμη δέ διάλεξες; Πάρα πολύ δύσκολη εἶσαι, καημένη!

–Εἶμαι δύσκολη, γιατί εἶναι πολλοί κι οἱ ἐχθροί μας, καλέ μου, λέει ἐκείνη μέ παράπονο. Κι ἂν ἔχεις ὄρεξη, μέτρα: τό κουνάβι, ἡ ἀλεποῦ, ἡ νυφίτσα καί τό θηρίο ὁ ἄνθρωπος! Ἄπό ποῦ νά φυλαχτεῖ κανεῖς δέν ξέρει... Μά νά, ἐδῶ στό ριζόσπηλο* δέν εἶναι ἄσχημα.

–Κάμε ὅπως θέλεις· ἐγώ δίψασα. Αὐτοί οἱ σπόροι, πού μ' ἔφερες νά βοσκήσω σήμερα, δέ λέω, νόστιμοι εἶναι· μά φέρνουν δίψα, πολλή δίψα! Καί νερό δέν ἀκούω νά τρέχει πουθενά!

–Τί τό θέλεις τό νερό, ἀφοῦ ἔχεις τή χλόη μπροστά σου.

-Καλά λές, λέει ο πέρδικος. Καί τίπ τίπ πηδώντας από σβόλο σέ σβόλο, ἔφτασε στή δροσερή χλόη, τσίμπησε μέ τήν κόκκινη μύτη του μερικά φύλλα καί ρούφηξε τό δροσερό χυμό τους.

- "Ααα! ἔκαμε εὐχαριστημένος, δροσίστηκα γιά καλά. Γιά νά ἰδῶ τί ἔκαμες;

Ἡ θηλυκιά εἶχε βρεῖ μιά κρυφή κόχη κοντά στό ριζόσπηλο, σγάρλισε* μέ τά πόδια της, ὅπως ἡ κότα, μιά ξέβαθη λακκούλα, ἔστρωσε λίγα ξερά φύλλα πάνω κι ἀμέσως ἔκαμε τό πρῶτο της αὐγό. Ἦταν μικρό σάν καρύδι καί σταχτοπράσινο σάν τό χῶμα.

-Καλή ἀρχή, εὐχήθηκε χαρούμενος ὁ πέρδικος. Στάσου νά ρίξω καί λίγα φρύγανα γύρω, γιά νά μὴ φαίνεται ἡ φωλιά.

Μέ τό ράμφος καί μέ τά πόδια σύναξε μερικά ξυλαράκια καί τ' ἀπίθωσε* τόσο ἐπιτήδεια γύρω στή φωλιά, πού καί ἄνθρωπος νά περνοῦσε δίπλα της, ἀδύνατο νά καταλάβει πῶς ἦταν φωλιά.

-Τί νά κάμεις, εἶπε στήν πέρδικα πού κοίταζε μέ πικρό χαμόγελο αὐτές τίς προφυλάξεις του· πονηριά οἱ ἐχθροί μας, πονηριά κι ἐμεῖς. Τώρα νά ρίξουμε κι ἀπό πάνω λίγο χῶμα καί πᾶμε νά βοσκήσουμε.

Ἦτσι ἐξακολούθησε κάθε μέρα ἡ πέρδικα νά γεννᾶ κι ἀπό ἓνα αὐγό, ὥσπου τά ἔκαμε δώδεκα. Ἄρχισε τότε νά τά κλωσᾶ. Καθόταν ὠρες πάνω τους καί τό ἀρσενικό πήγαινε νά βοσκήσει κάτω στά χωράφια καί στίς αὐλακίες*. Ἄμα γύριζε, ἐκεῖνος καθόταν στ' αὐγά καί πήγαινε ἐκεῖνη νά βοσκήσει. Σάν τί βοσκοῦσε; Ὅ,τι ἔβρισκε: σκουλήκια, σκαθάρια, σαλιγκάρια καί σπόρους λογιῆς λογιῆς. Ἐβρισκε καί κάτι σποράκια, πού ἀδύνατο νά τά ἰδεῖ ἀνθρώπου μάτι! Τόσο καλά βλέπει ἡ κυρά μας ἡ πέρδικα. Τό ράμφος της εἶναι μυτερό· πιάνει τό σποράκι σάν λαβίδα καί τό σπάζει. Ἐπειτα, ἄμα χόρταινε, πήγαινε στήν περδικόβρυση, πού εἶναι στή

ρίζα του βράχου, έπινε δροσερό νεράκι, λουζόταν πρόσχα-
ρα και γύριζε πάλι στη φωλιά της.

-Σήκω, έλεγε γελαστή στον άντρα της, πήγαινε να
φυλάξεις. Κοίτα καλά τα μάτια σου τέσσερα. Τώρα, βλέ-
πεις, δεν είναι μόνον η ζωή σου και η ζωή μου που
κινδυνεύει. Είναι και τα παιδιά.

Βέβαια τα παιδιά δεν είχαν βγει ακόμη από τ' αυγό
τους. Μά η πέρδικα από τώρα τό πίστευε πως ήταν μανά
δώδεκα παιδιών. Κι ο πέρδικος τό ίδιο. Πρόθυμα σηκωνόταν
από τη φωλιά, έδινε δυό τσιμπήματα, έτσι στ' άσπεϊα, στο
κεφάλι της συντρόφισσάς του. "Επειτα μέ πηδήματα άνέ-
βαινε παραπάνω σε μία ψηλή και μυτερή πέτρα κι άγνάντευε
γύρω.

---

*πές: σχεδόν

*πετρωτό: γεμάτο πέτρες

*ριζόσπηλο: χαμηλά σπήν είσοδο της σπηλιάς

*σγάρλισε: ανάκατεψε τό χώμα

*άπίθωσε: τοποθέτησε

*αύλακιές: τό αύλακι που άνοίγει τό άλέτρι

Τό γεράκι

Έκει που άγνάντευε μία μέρα, βλέπει ψηλά στο γαλανό
ούρανό ένα μαύρο σημάδι. Άμέσως έβγαλε μία τρομαγμένη
φωνή.

-Γεράκι! λέει η πέρδικα και πετιέται από τη φωλιά.

-Γρήγορα κρύψου! φωνάζει ο πέρδικος και τρέχει κον-
τά της.

-Τά παιδιά! λέει εκείνη φοβισμένη.

-Μή σε μέλει, κρύψου εκεί στα σκίνα!

Έκείνη δεν ήθελε να κρυφτεί, πριν να φυλάξει τά

παιδιά της. Μέ τα πόδια καί τά φτερά τους ἄρχισαν κι οἱ δυό βιαστικά νά σαγαρίζουν τό χῶμα καί νά τό ρίχνουν στ' αὐγά, ὥσπου τά σκέπασαν τέλεια. "Εριξαν ἔπειτα μερικά χόρτα ἀπό πάνω. "Οταν βεβαιώθηκαν πῶς δέν ἄφησαν κανένα σημάδι, ἔτρεξαν νά κρυφτοῦν.

-Λέει πῶς θά μᾶς βρεῖ ξένοιαστους, μουρμουρίζει ὁ πέρδικος στή συντρόφισσά του πονηρά. Δρόμο τώρα νά βγοῦμε στόν ἀπέναντι βράχο...

Κι ἀλήθεια· τό γεράκι, πού βλέπει ἀπό ψηλά ἀκόμη καί τό μικρό σπουργίτι, τούς ἔχασε. Οὔτε ἐκείνους εἶδε, οὔτε τ' αὐγά τους. Μέσ' ἀπό τά σχίνα τό εἶδαν νά χαμηλώνει ὡς τήν κορφή τῶν πριναριῶν, νά φέρνει γύρα πολλές φορές σάν τό ἄλογο στό ἵπποδρόμιο, κι ἔπειτα ἀπελπισμένο ν' ἀνεβαίνει πάλι καί νά χάνεται πέρα.

-Τί ἄγριο πού εἶναι τό μάτι του! εἶπε ἡ πέρδικα. Κι ἔτρεμε ὀλόκορμη.

-"Ἄμ τό ράμφος του! εἶπε ὁ πέρδικος. "Ἐ, κι ἂν ἔπεφτες στά νύχια του, χάδια πού θά σοῦ ἔκανε τώρα!...

-Ξορκισμένο νά ἔναι! ἔκανε ἡ πέρδικα μέ ἀποστροφή. Πρέπει νά πάω νά καθίσω στ' αὐγά μου.

-Στάσου μιά στιγμή. Νά ἕνας χρυσοκάνθαρος!

Καί πρὶν προφτάσει τό σκαθάρι ν' ἀνοίξει τίς σκληρές θήκες του γιά ν' ἀπλώσει τά φτερά του, τ' ἄρπαξε ὁ πέρδικος. Δυό μυτιές καί τό ἔκαμε κομμάτια.

-Νά, εἶπε δίνοντας τό μεγαλύτερο κομμάτι στή γυναίκα του, φάε καί σύ νά δυναμώσεις.

Τά περδικόπουλα μαθαίνουν

Ἄφοῦ πέρασαν τρεῖς βδομάδες, βγήκαν τά περδικόπουλα ἕνα ἕνα, ντυμένα μέ ζεστά πούπουλα. Ἀπό τ' αὐγό κι ἀμέσως στό κυνήγι.

-Κρύψου
κάπου πίσω
από θάμνο, σέ
γούβα, συμβου-
λεύει ή μητέρα.

-Καί σύ τό ίδιο,
λέει στό δεύτερο.

"Όταν βγήκαν όλα,
τά πήρε κι έφυγαν από τή φωλιά.

-"Αμα άκούτε θόρυβο ή τή φωνή μας,
λέει ό πέρδικος, όπου βρεθείτε, νά μένετε άκίνητα. Τό
γεράκι ή όποιος έχθρός τύχει, θά λέει πώς είσαστε χώμα.

"Εξαφνα μιά ήμέρα, εκεί πού έβοσκε ή πέρδικα μέ τά
μικρά της, βλέπει δυό μάτια νά σπινθηροβολούν στά χαμό-
κλαδα.

-Χμ! μάς μυρίστηκε ή άλεπού, εΐπε μέσα της. Τώρα χρειάζεται πονηριά καί πονηριά. Κρυφτείτε, λέει σιγά στά μικρά της, καί σέ λίγο έρχομαι.

-Κρρρ! κάνει ύστερα, σάν νά θέλει νά πει στήν κυρα-Μάρω: έδω είμαι, κόπιασε.

Καί κάνει τάχα πώς δέν μπορεί νά πετάξει, ούτε νά τρέξει.

-Καλά θά περάσω, συλλογίζεται ή άλεπού. Θά τήν πλήγωσε κανένas κυνηγός καί δέ μου ξεφεύγει. "Ας μιλήσω λίγο μαζί της.

-Τί έχεις κυρά πέρδικα, πού περπατάς έτσι; ρωτά.

-Τί νά 'χω, κυρα-Μάρω μου; τί νά 'χω; άπαντά ή πέρδικα. "Ενα κουνάβι μου 'κοψε τή μιά φτερούγα, τήν ώρα πού πήγα νά πετάξω γιά νά γλιτώσω άπ' τά νύχια του. Έπειτα, εκεί πού σκάλιζα στή ρίζα του βράχου, κύλησε μιά πέτρα καί μέ χτύπησε στό πόδι. Παραλίγο νά τό κάνει τρίμματα.

-Τήν καημένη! κάνει πονετικά ή άλεπού. Καί τά περδικόπουλά σου ποϋ είναι;

-Ποϋ περδικόπουλα, κυρά μου! Δυό φορές μου τά πήραν κάτι κακόπαιδα. "Άλλη μιά φορά μου τ' άρπαξε τό κουνάβι. Τώρα μέ βρήκε αυτό τό κακό· είναι νά φροντίζω γιά πουλιά;

-Μπορώ νά δώ τό χτυπημένο πόδι σου; ρωτά ή άλεπού. Κάτι ξέρω άπό γιατρική.

-Μετά χαράς, λέει ή πέρδικα, μά έλα παρά δώ στό ξέφωτο.

Πήδηξε κουτσαίνοντας καί πέταξε κάπως άδέξια, μά άρκετά μακριά, γιά νά ξεφύγει άπό τήν άλεπού.

-Έδω είναι καλά, λέει εκείνη.

-Πάρα δώ, πάρα δώ, ξαναλέει ή πέρδικα.

"Έτσι τήν έφερε τήν άλεπού πολύ μακριά από τά παιδιά της. "Έξαφνα ένα φρρρ... ένα βαρύ καί γοργό πέταγμα καί χάνεται από τά μάτια της.

-Τήν έπαθα, λέει ή άλεπού πειστωμένη. "Η καί οι πέρδικες έβαλαν μυαλό ή έγώ έχασα τό δικό μου.

Χάραξε δυό τρεις κύκλους στον άέρα ή πέρδικα κι έπειτα γύρισε εκεί πού άφησε τά παιδιά της. Κράζει, ματακράζει, καμιά άπάντηση. "Άρχισε ν' άνησυχεί για τά μικρά της κι άνέβηκε άπάνω σ' ένα μεγάλο σβόλο από χώμα, για ν' άγναντέψει καλύτερα. "Έξαφνα τά βλέπει νά έρχονται τρεχάτα, τό ένα πίσω άπ' τ' άλλο.

-Τσίου τσίου, τσίου τσίου! φώναζαν όλόχαρα πηδώντας τριγύρω της.

-Καλά, καλά, είπε ή μάνα, εύχαριστημένη για τήν άγάπη τους. Μά θέλω νά σās μαλώσω καί λιγάκι, γιατί φύγατε χωρίς τήν άδειά μου από τή θέση πού σās άφησα.

-Νά μās μαλώσεις γιατί φύγαμε; φώναξε ένα περδικάκι. "Αμ αν μέναμε κει, δέν ξερω αν θά 'βλεπες κανένα από μās πιά.

-Γιατί, γιατί; ρώτησε ή μάνα τρομαγμένη.

-Γιατί! Έσύ κινδύνεψες, για νά μās σώσεις από τήν άλεπού, καί παρατρίχα νά μās φάει ή νυφίτσα.

-Ή νυφίτσα! ήρθε έδω ή νυφίτσα; ρώτησε άναπουπουλιάζοντας ή δόλια μάνα.

-Φάνηκε καί παραφάνηκε· βγήκε μέσ' από τούς σβόλους καί συλλογιζόταν ποιό νά πρωταρπάξει. Τυχερό πού τήν είδαμε καί σηκωθήκαμε στό φτερό· άρχισαμε φρού έδω καί φρού εκεί πού τήν άλαλιάσαμε...

-Νά ιδεις πώς έκανε, μάνα, είπε άλλο περδικάκι γελώντας. Πήδαγε δω κι εκεί σαν παλαβή. Τά χαντράκια, τά μάτια της, γυάλιζαν από θυμό.

-Μπράβο· καλά τά καταφέρατε! είπε καί τά χάιδεψε

τρυφερά. Πάμε ωστόσο νά φύγουμε από δω.

-Διψᾶμε, εἶπαν τὰ περδικόπουλα.

-Τώρα στή βρύση εἶναι ἡ ἄλεπού, καί δέν μπορούμε νά σιμῶσουμε. Σέ μιά δυό μέρες, πού θά μᾶς μυριστεῖ ἐδῶ καί θά ἴρθει νά μᾶς κυνηγήσει, τότε θά γυρίσουμε στή βρύση. Τώρα τρῶτε λιγότερους σπόρους καί τσιμπᾶτε περισσότερη χλόη. Κάπου κάπου νά καταπίνετε καί μικρά ἄσπρα χαλικάκια. Αὐτά μέσα στό στομάχι σας θά τρίβουν τούς σπόρους κι ἔτσι θά χωνεύετε πιό εὐκολα.

Ἦρθε τό φθινόπωρο

Ἦρθε τό φθινόπωρο, τὰ περδικόπουλα ἄλλαξαν δυό καί τρεῖς φορές τὰ φτερά τους μέ ἄλλα πυκνότερα καί δυνατότερα. Μεγάλωσαν ἄρκετά καί μπορούσαν νά πετάξουν μακριά καί νά φυλαχτοῦν ἀπό κάθε κίνδυνο. Μά κι ἔτσι προτίμησαν νά βόσκουν μαζί μέ τούς γονεῖς τους. Ὅπως κι ἂν εἶναι, οἱ γέροι ξέρουν περισσότερα ἀπό τὰ παιδιά.

Καί νά σοῦ εἰπῶ ἕκαμαν πολύ φρόνιμα. Γιατί ἀπό δω κι ἔμπρός εἶναι ὁ μεγαλύτερος κίνδυνος. Τά χωράφια θερίστηκαν καί οἱ κυνηγοί βγῆκαν μέ τὰ σκυλιά τους στό κυνήγι. Μπάμ! μπούμ! ἀκούεται δεξιά κι ἀριστερά. Γάβ γάβ, γάβ γάβ, γαβγίζουν τὰ σκυλιά. Οἱ πέρδικες τόν βλέπουν τόν κυνηγό, ἀκοῦνε τὰ σκυλιά καί λουφάζουν*.

-Πιάστε καθένα ἀπό ἓνα σβόλο κι ἀκίνητα! προστάζει ὁ πατέρας.

Ἦρθε τό φθινόπωρο, τὰ περδικόπουλα ἄλλαξαν δυό καί τρεῖς φορές τὰ φτερά τους μέ ἄλλα πυκνότερα καί δυνατότερα. Μεγάλωσαν ἄρκετά καί μπορούσαν νά πετάξουν μακριά καί νά φυλαχτοῦν ἀπό κάθε κίνδυνο. Μά κι ἔτσι προτίμησαν νά βόσκουν μαζί μέ τούς γονεῖς τους. Ὅπως κι ἂν εἶναι, οἱ γέροι ξέρουν περισσότερα ἀπό τὰ παιδιά. Καί νά σοῦ εἰπῶ ἕκαμαν πολύ φρόνιμα. Γιατί ἀπό δω κι ἔμπρός εἶναι ὁ μεγαλύτερος κίνδυνος. Τά χωράφια θερίστηκαν καί οἱ κυνηγοί βγῆκαν μέ τὰ σκυλιά τους στό κυνήγι. Μπάμ! μπούμ! ἀκούεται δεξιά κι ἀριστερά. Γάβ γάβ, γάβ γάβ, γαβγίζουν τὰ σκυλιά. Οἱ πέρδικες τόν βλέπουν τόν κυνηγό, ἀκοῦνε τὰ σκυλιά καί λουφάζουν*.

-Πιάστε καθένα ἀπό ἓνα σβόλο κι ἀκίνητα! προστάζει ὁ πατέρας.

Ἦρθε τό φθινόπωρο, τὰ περδικόπουλα ἄλλαξαν δυό καί τρεῖς φορές τὰ φτερά τους μέ ἄλλα πυκνότερα καί δυνατότερα. Μεγάλωσαν ἄρκετά καί μπορούσαν νά πετάξουν μακριά καί νά φυλαχτοῦν ἀπό κάθε κίνδυνο. Μά κι ἔτσι προτίμησαν νά βόσκουν μαζί μέ τούς γονεῖς τους. Ὅπως κι ἂν εἶναι, οἱ γέροι ξέρουν περισσότερα ἀπό τὰ παιδιά. Οἱ πέρδικες τόν βλέπουν τόν κυνηγό, ἀκοῦνε τὰ σκυλιά καί λουφάζουν*.

-Προσέξτε τώρα· ό,τι κάμω, νά κάμετε, λέει ό πατέρας.

Καί έξαφνα πετιέται μέ φτεροκοπήματα έμπρός από τή μύτη του κυνηγού. Ξαφνιάζεται εκείνος καί σηκώνει κατά κεϊ τό τουφέκι του. Μά τήν ίδια στιγμή άλλο φρού! άκούγεται κάτω από τά πόδια του καί ή μάνα πέρδικα περνά από μπροστά του στό αντίθετο μέρος. Γυρίζει από κεϊ τό τουφέκι ό κυνηγός μά ώς νά σημαδέψει, άκούει γύρω του άλλα φτεροκοπήματα καί βλέπει τά περδικόπουλα νά πετούν δεξιά κι άριστερά, έμπρός του, πίσω του. Ποϋ νά πρωτοσημαδέψει καί ποιό νά πρωτοχτυπήσει; Στέκεται στή μέση του χωραφιού μέ τό τουφέκι στό χέρι καί θυμώνει, γιατί κατόρθωσαν νά του φύγουν μέσ από τά χέρια του τόσες πέρδικες.

-Καλά τά καταφέραμε! ειπε ό πέρδικος σάν ειδη τή μάνα καί τά παιδιά του γλιτωμένα από τόν κίνδυνο. Πάμε

τώρα νά τιμπήσουμε κανένα σταφύλι. Καί ἄρχισε νά τραγουδεῖ μέ ὄλη του τή δύναμη:

Οἱ κυνηγοί

-Ποῦ ἦσουν πέρδικα γραμμένη,

κι ἦρθες τήν αὐγή βρεμένη;

-Ἦμουνα πέρα στά πλάγια,
στίς δροσιές καί στά χορτάρια.

-Τ' ἔτρωγες πέρα στά πλάγια,
στίς δροσιές καί στά χορτάρια;

-Ἐτρωγα τό Μάη τριφύλλι
καί τόν Αὔγουστο σταφύλι.

-Γιά σιγότερα λέω, εἶπε ἡ πέρδικα μέ θυμό. Καλά εἶναι τά σταφύλια καί τά τραγούδια. Μά μοῦ φαίνεται πώς ἐδῶ ἔχουμε περισσότερο κίνδυνο.

-Δίκιο ἔχεις· κυνηγοί ἔρχονται, εἶπε ὁ πέρδικος. Οὐ! οὐ!... φώναξε. Ἔνας, δυό, τρεῖς, τέσσερις· ἀπ' ὀλοῦθε μᾶς ζώνουν! Λουφάξτε στό χῶμα κι ἔτοιμοι· τό παιγνίδι τό ξέρετε... Ὅποιος σωθεῖ ἀπό μᾶς ἀπόψε, στήν περδικόβρυση θά σμίξουμε...

-Μήν κακομελετᾶς, ἄντρα μου! τόν μάλωσε ἡ πέρδικα.

-Δέν κακομελετῶ, καημένη γυναίκα. Μά μήν ξεχνᾶς πώς αὐτή τήν ἐποχή μᾶς θέλει ὁ ἄνθρωπος στό τραπέζι του, εἶπε ὁ πέρδικος.

-Γιά νά μᾶς φιλέψει, πατέρα; ρώτησε τό ἀθῶο περδικάκι.

-Ναί· γιά νά μᾶς φιλέψει στό πιάτο του, ἀπάντησε ὁ πέρδικος, γελώντας πικρά.

Καί καθώς ἔνιωσε τούς κυνηγούς κοντά του, ἔβγαλε μιά δυνατή φωνή καί πέταξε μπροστά τους. Εὐθύς ἔκαμε τό ἴδιο ἡ πέρδικα καί τά περδικόπουλα Ὅ ἀέρας γέμισε ἀπό

τσιτσιρίσματα και φτεροκοπήματα. Μαύροι ἴσκιοι φάνηκαν νά τόν σχίζουν πέρα δῶθε, ὅπως ὅταν τινάζεται φουρνέλο. Μά τήν ἴδια στιγμή ἀκούστηκαν καί πολλές τουφεκιές καί γαβγίσματα σκυλιῶν καί πρόσχαρες φωνές ἀνθρώπων.

—Νά το! ἔπυσε!

—Κάτω ἀπό τό κούρβουλο* εἶναι!

—Κρύφτηκε στά χορτάρια.

—Γάβ-γάφ, γάβ-γάφ!...

“Ὅταν σουρούπωσε καλά, στήν περδικόβρυση κάθονται συλλογισμένοι καί ἀνήσυχοι ὁ πέρδικος μέ τή γυναίκα του. Κοιτάζουν δεξιά, κοιτάζουν ἀριστερά, ἐμπρός καί πίσω τους, μά τίποτα δέ βλέπουν νά τούς παρηγορήσει. Βγάζουν κάποτε κάποτε μία φωνή δυνατή σάν παράπονο καί σάν παράκληση, λές καί λένε στά παιδιά τους νά τούς λυπηθοῦν καί νά φανερωθοῦν. Μά καί στή φωνή τους καμιά ἀπόκριση.

—“Ἄδικα περιμένουμε, καημένη, εἶπε ὁ πέρδικος, πᾶμε νά φύγουμε ἀπό δῶ. Ὁ χειμώνας ἔρχεται καί μαζί του τό χιόνι. Σέ λίγο θ' ἀναγκαστοῦμε νά τσακίζουμε μέ τή μύτη τά κρούσταλλα, γιά νά βρῖσκουμε τούς σπόρους. Καιρός νά κατέβουμε στίς κοιλάδες καί νά σκεφτοῦμε γιά νέα φωλιά.

—“Ὅχι, ἄς καθίσουμε λίγο ἀκόμη. Ἡ καρδιά τῆς μάνας δέ γελιέται. Δέ γίνεται, κάποιο θά ῥθει, νά μᾶς φέρει τά μαντάτα.

Δέν πρόφτασε νά τελειώσει τό λόγο της κι ἀκούστηκε ἐκεῖ κοντά ἕνα ἐλαφρό: τσίου τσίου κι ἕνα φτεροκόπημα ἀδύνατο σάν ξεψύχισμα. “Ἐτρεξαν ἐκεῖ καί εἶδαν τρία περδικόπουλα, ἄλλο μέ σπασμένο τό φτερό καί ἄλλο γεμάτο αἷματα.

—Τ' ἄλλα; τί ἔγιναν τ' ἄλλα; ρώτησε μέ λαχτάρα ὁ πατέρας, τήν ὥρα πού ἡ μάνα τά τοιμποῦσε τρυφερά καί κοιτάζε ἀνήσυχια τήν πληγή τους.

—“Ὅλα πᾶνε! Ὅλα ἔμειναν στόν τόπο! ψιθύρισε τό ἕνα περδικόπουλο μέ βαρύ ἀνασασμό. Ἐμεῖς γλιτώσαμε.

Μά κι εγώ σέ λίγο σᾶς ἀφήνω. Ἔχω σκάγι στήν καρδιά.

Ἐγειρε τό κεφαλάκι του, ἔπαιξε δυό τρεῖς φορές ἀκόμη τά ματάκια του, ἄνοιξε τό ράμφος του νά πάρει ὀροσερό ἀέρα στά φλογισμένα σωθικά του. Ἐπειτα τά ἔκλεισε γιά πάντα. Καθώς εἶδε ἔτσι ὁ πατέρας, ἔκρυψε τό ράμφος στό στήθος του κι ἔμεινε κατσούφης.

—Ἄχ ἄμοιρα! εἶπε κλαίοντας ἡ πέρδικα. Σᾶς φύλαξα ἀπό τ' ἀγρίμια· μά ἀπό τό θεριό τόν ἄνθρωπο πῶς νά σᾶς φυλάξω!»

«Τό ἀναγνωστικό μου»

Α. Καρκαβίτσα

—Αὐτή τήν ἱστορία μοῦ εἶπε τό παιδί μου κι ἔτσι τό ἄφησα τό δίκανο νά σκουριάσει. Τέλειωσε ὁ κύρ Στράτος.

Ἄλλοι χαμήλωσαν τά κεφάλια τους. Πιότερο ὁ κυνηγός, ὁ κύρ Στέφανος, λές καί τόν βάρυναν οἱ πέρδικες πού εἶχε σκοτώσει...

---

*λουφαλζω: παραμένω σιωπηλός καί ἀκίνητος, ζαρώνω, μαζεύομαι.

*κούρβουλο: ὁ κορμός τοῦ κλίματος τοῦ ἀμπελιοῦ.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Εἶναι εὐκόλο τό κυνήγι τῆς πέρδικας; Ποιοῦς ἐχθρούς ἔχει; Πῶς φτιάχνει τή φωλιά της; Πόσα αὐγά γεννά; Πῶς λύνει τό πρόβλημα τοῦ νεροῦ;
2. Μέ ποιοῦς ἐχθρούς φέρνει ἀντιμέτωπη τήν πέρδικα ὁ συγγραφέας; Πῶς ἀντιμετωπίζει τόν καθένα ἀπ' αὐτούς;
3. Πῶς ἐκπαιδεύει τά μικρά της ἡ πέρδικα;
4. Γιατί βάζει τελευταία στή σειρά τήν εἰκόνα μέ τούς κυνηγούς ὁ συγγραφέας;
5. «Αὐτή τήν ἱστορία μοῦ εἶπε τό παιδί μου κι ἔτσι ἄφησα τό δίκανο νά σκουριάσει». Πῶς κρίνετε αὐτό πού ἔκαμε ὁ κύρ Στράτος; Ἔσεῖς τί θά κάνατε στή θέση του;

ΧΑΡΤΑΕΤΟΙ

Τά παιδιά από μέρες είχαν έτοιμάσει τούς χαρταετούς. Από μέρες κοίταζαν τόν ουρανό. Θά βρέξει; δέ θά βρέξει; Κι ἔβρεξε μέ τό τουλούμι! Κι ἔμειναν παραπονεμένοι στή γωνιά οἱ χαρταετοί. Κι ἔμειναν παραπονεμένες οἱ ψυχές τῶν παιδιῶν. Καθαρή Δευτέρα θά πεί χαρταετός! Κι ὁ οὐρανός, ἀντί νά ἔχει χάρτινα πουλιά, ἦταν φορτωμένος ὀλόμαυρα θυμωμένα σύννεφα.

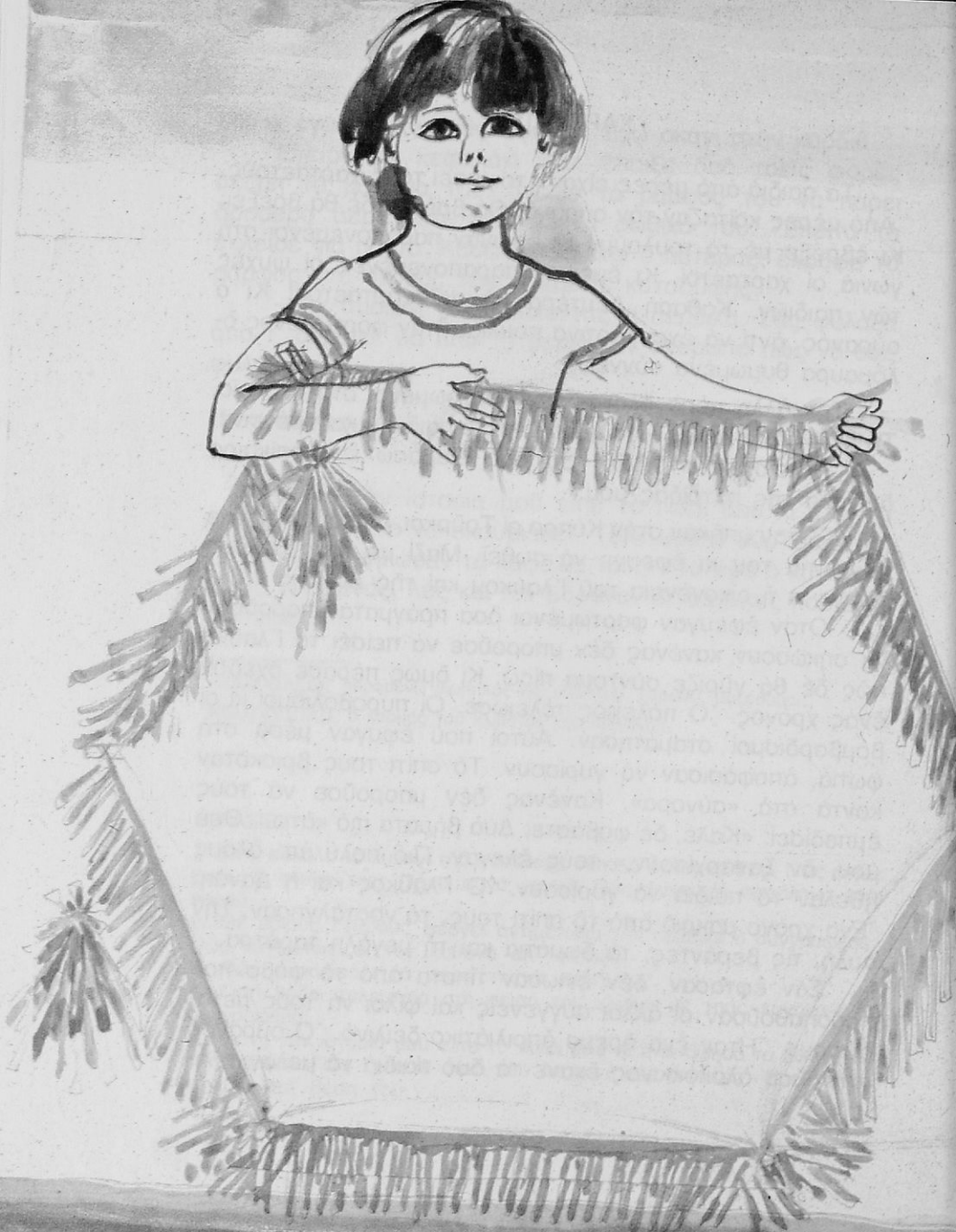
Τήν ἄλλη μέρα ὅλοι πῆγαν μουτρωμένοι στό σχολεῖο. Τό εἶδε ὁ δάσκαλος – τά ἤξερε πιά τά παιδιά – καί πρότεινε:

–Κλειστε τά βιβλία. Θά σᾶς διαβάσω ἓνα ἐπίκαιρο διήγημα τῆς πατρίδας μου.

«Όταν μπῆκαν στήν Κύπρο οἱ Τοῦρκοι, ὁ κόσμος ἄφηνε τά σπίτια του κι ἔφευγε νά σωθεῖ. Μαζί μέ τούς ἄλλους ἔφυγε κι ἡ οἰκογένεια τοῦ Γλαύκου καί τῆς Δανάης.

Όταν ἔφευγαν φορτωμένοι ὅσα πράγματα μπορούσαν νά σηκώσουν, κανένας δέν μπορούσε νά πείσει τό Γλαῦκο πῶς δέ θά γύριζε σύντομα πίσω. Κι ὁμως πέρασε σχεδόν ἓνας χρόνος. Ὁ πόλεμος τέλειωσε. Οἱ πυροβολισμοί κι οἱ βομβαρδισμοί σταμάτησαν. Αὐτοί πού ἔφυγαν μέσα στή φωτιά, ἀποφάσισαν νά γυρίσουν. Τό σπίτι τους βρισκόταν κοντά στά «σύνορα». Κανένας δέν μπορούσε νά τούς ἐμποδίσει: «Καλέ, δέ φοβάστε; Δυό βήματα πιο κάτω... Θεέ μου, ἄν ξαναρχίσουν;» τούς ἔλεγαν. Πιο πολύ ἀπ' ὅλους ἤθελαν τά παιδιά νά γυρίσουν. Ὁ Γλαῦκος καί ἡ Δανάη. Ἐνα χρόνο μακριά ἀπό τό σπίτι τους, τό νοστάλησαν. Τήν αὐλή, τίς βεράντες, τά δωμάτια καί τή μεγάλη ταράτσα.

Σάν ἔφτασαν, δέν ἔνωσαν τίποτα ἀπό τό φόβο πού προσπαθοῦσαν οἱ ἄλλοι συγγενεῖς καί φίλοι νά τούς μετadώσουν. Ἦταν ἓνα ἤρεμο ἀπριλιάτικο δειλινό. Ὁ οὐρανός στή δύση ὀλοκόκκινος ἔκανε τά δυό παιδιά νά μελαγχολή-

σουν λίγο και νά νοσταλγήσουν τούς παλιούς καλούς φίλους.

Βοήθησαν όλοι και τακτοποιήθηκαν τά πάντα: έπιπλα, ρούχα, μαγειρικά σκεύη, βιβλία. Κοιμήθηκαν όλοι κουρασμένοι, αλλά ικανοποιημένοι πού γύρισαν στό πατρικό τους σπίτι. Ξημέρωσε μιά Άνοιξιάτικη, δροσερή Κυριακή. Τί έκπληξη, Θεέ μου! Στό δωμάτιό τους βρισκόταν ένας χαρταετός. «Σ' εύχαριστούμε, πατέρα».

Είναι σίγουρο πώς κάθισε άργά τό βράδυ νά τούς τόν φτιάξει, γιά νά μπορέσει νά τούς χαρίσει χαρά τήν πρώτη Κυριακή στό δικό τους σπίτι. Άπό μικρά έπαιζαν μέ τούς χαρταετούς τέτοια έποχή. Μαζί κι ο πατέρας, πού έκανε πάντα σάν μικρό παιδί. «Σ' εύχαριστούμε», είπαν ξανά και τόν φίλησαν.

Χαρούμενα και τά δυό άνέβηκαν στήν ταρατσα. Ό άέρας πρωινός, δροσερός, φυσούσε άπό τό Νότο. Και νάτος κióλας ο χαρταετός, όμορφος, καμαρωτός νά πετᾶ κι όλο νά τραβᾶ κατά τό βοριά. Ό σπάγγος ήταν μακρύς και γερός. Τόν άφησαν όλο. Πόσο όμορφα ένιωθαν! Σάν τόν παλιό καλό καιρό. Ξαφνικά λίγο πιό κάτω, κατά τό βοριά, λίγο πιό πέρα άπό τή «γραμμή», άπό μιάν άλλη ταρατσα άντίκρου, δυό άλλα παιδιά κουνούσαν τά χέρια χαρούμενα και ξεφώ-νιζαν.

-Σίγουρα μᾶς καλωσορίζουν, ψιθύρισε ο Γλαῦκος.

-Πρέπει κι έμεις νά φωνάξουμε νά μᾶς ακούσουν, σκέφτηκε ή Δανάη.

-Τί νά ποῦμε;

-Νά, κάτι, γιά νά δείξουμε πώς θέλουμε νά είμαστε «φίλοι».

Δυό ταρατσες, τέσσερα παιδιά, μιά «γραμμή» ανάμεσά τους κι ένας χαρταετός. Άκόμα, κι ένα νήμα γερό, πού ξεκινᾶ άπό τούτα τά παιδιά και φτάνει μέ τό χαρταετό ὡς τά

άλλα.

– Έγώ λέω νά γράψουμε στό χαρταετό ένα μήνυμα.

– Κατάλαβα. Δηλαδή κάτι πού νά λέει πώς δέ θέλουμε πολέμους. Θέλουμε νά ζήσουμε όλοι άδερφωμένοι.

Τήν άλλη μέρα ό χαρταετός τους έγγραφε: «Ειρήνη, Άγάπη». Εύτυχώς φυσούσε πάλι από τό Νότο. Τί όμορφα! Άκόμα κι ό ίδιος ό χαρταετός βιαζόταν νά πετάξει καί νά φτάσει γοργότερα στ' άντικρινά παιδιά.

– Μά δέν ξέρουν ελληνικά. Άν δέν μπορέσουν νά τό διαβάσουν; σκέφτηκε ό Γλαῦκος.

– Δέν έχει σημασία, θά καταλάβουν. Θά τό νιώσουν.

Πραγματικά. Ήταν ένα χαρούμενο συναπάντημα. Μέ χαρούμενα ξεφωνητά, μιά άπ' έδω καί μιά άπ' εκεί, πέρασαν όλο τό δειλινό τους χωρίς νά βαρεθοῦν.

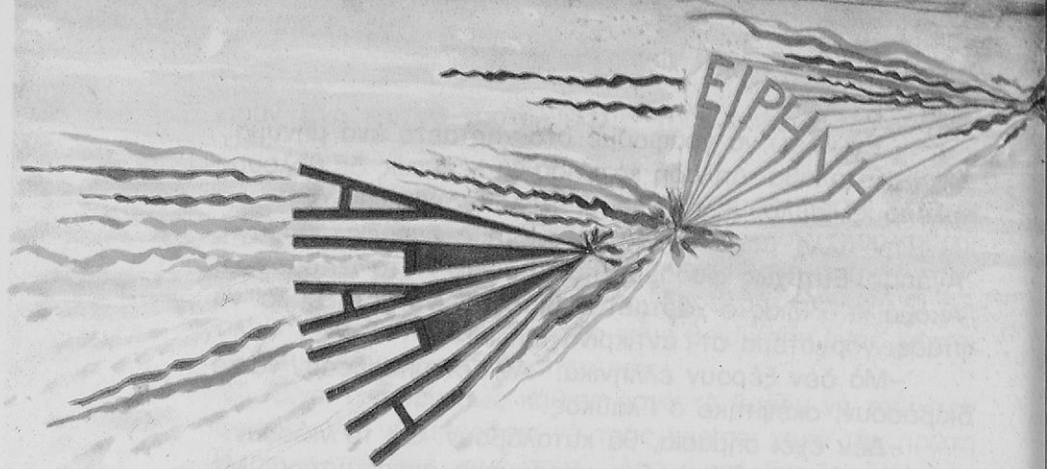
Τήν επομένη, σάν βγήκαν νά πετάξουν τό χαρταετό, άπογοητεύτηκαν. Ό άέρας φυσούσε από τό Βοριά.

– Πώς θά καταλάβουν οί φίλοι μας τώρα πώς είμαστε στήν ταράτσα;

Ήμειναν αρκετή ώρα νά κοιτάζουν λυπημένα κατά τή μεριά τών άπέναντι φίλων. Πώς θά στείλουν σήμερα τό μήνυμά τους;

Ξαφνικά ένας χαρταετός φάνηκε νά ξεκινά από τήν άλλη μεριά καί νά φτάνει ως τή δική τους ταράτσα. Πέρασε κι αυτός τή «γραμμή» πάνω από τά φυλάκια καί τά σύρματα καί νάτος περήφανος μπροστά τους. Κάτι έγγραφε κι αυτός σέ μιά γλώσσα, πού δέν ήξεραν νά τή διαβάζουν. Όμως τά παιδιά κατάλαβαν, ένιωσαν τό μήνυμα καί φώναξαν χαρούμενα: «Ζήτω...»

Ξεφώνιζαν κι αυτά, ξεφώνιζαν κι εκείνα. Ήταν μιά χαρούμενη τρελή άνταλλαγή ζητωκραυγών, αγάπης, φιλίας. Βλέποντάς τα ένας ξένος ποτέ δέ θά πίστευε πώς ένα χρόνο πρίν ή άνταλλαγή αυτή ήταν φωτιά, σφαίρες, αίμα, θάνατος. Όχι, πρός Θεοῦ, ή άνταλλαγή αυτή δέ γινόταν

ἀπό παιδιά. Ἐάν τά ρωτοῦσαν, θά ἦταν ὅλα ἀλλιώτικα. Οἱ παιδικές καρδιές βρῆκαν τό φυσικό τους ρυθμό. Ξέχασαν τό πρίν. Ξέχασαν τὰ λάθη τῶν μεγάλων.

Δυό ταρατσες, τέσσερα παιδιά, μιά «γραμμή» ἀνάμεσά τους κι ἕνας χαρταετός κάθε φορά πού φυσᾶ ἀπό Νότο ἢ ἀπό Βοριά. Καί τό νῆμα τόσο γερό νά ξεκινᾶ πότε ἀπό τοῦτα καί πότε ἀπό κείνα τὰ παιδιά καί νά δένει γερά τίς καρδιές τους.

— Ἐάν τέτοιους χαρταετούς, σκέφτηκε ἡ Μάνα, ἀφήσουμε ὅλοι νά πετάξουν, τότε θά σβήσουν ἀπό μόνες τους οἱ «γραμμές», τότε θά λιώσουν τὰ σύρματα. Δέ θ' ἀντέξουν κάτω ἀπό τέτοια ἀγάπη».

«Χαρούμενοι χαρταετοί»

Μαρία Πυλιώτου

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Γιατί ὁ Γλαῦκος καί ἡ Δανάη ἤθελαν νά γυρίσουν στά «σύνορα»; Τί ἔκαναν μόλις ἔφτασαν;
2. Τί ἔγραψαν πάνω στό χαρταετό; Βρῆκαν ἀνταπόκριση; Πῶς τό κατάλαβες;
3. «Δυό ταρατσες, τέσσερα παιδιά, μιά «γραμμή» ἀνάμεσά τους κι ἕνας χαρταετός». Ἀπό τή φράση αὐτή λείπει τό ρῆμα. Ποιό εἶναι;
4. Βάλε ἕνα δικό σου τίτλο στό διήγημα.

ΑΝΟΙΞΗ

Γλυκό του Μάρτη μήνυμα,
θ' άνθίσει ή πασχαλιά,
θά λιώσουν τ' άσπρα χιόνια,
θά 'ρθούν τά χελιδόνια.

Οί κάμποι θά 'ναι πράσινοι,
θά κελαηδούν πουλιά,
θά βγούν άνθάκια χίλια
καί τ' άσπρα χαμομήλια.

Ώραία είναι ή Άνοιξη,
ώραία είναι πολύ!
Κι είν' ή καρδιά μας όλη
κι αύτή ένα περιβόλι.

Γλυκό του Μάρτη μήνυμα
θ' άνθίσουν πασχαλιές,
χρυσό θά 'χει στεφάνι
ό ήλιος. Τί όμορφιές!
Πάσχα Κυρίου φτάνει!...

Στέφανος Μπολέτσης

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΑΝΟΙΞΗΣ

Τό παρακάτω απόσπασμα είναι από τό ποίημα του Μελέαγρου «Τό τραγούδι τής άνοιξης». Ό Μελέαγρος έζησε τόν πρώτο αιώνα π.Χ. Νομίζει κανείς πώς τό έχει γράψει ένας σύγχρονος ποιητής.

...Καί γύρω κεληδοῦν πουλιά, λογιῶν λογιῶν
ζευγάρια:

Θαλασσοπούλια στό γιαλό, στά σπίτια χελιδόνια,
κῦκνοι στόν άκροπόταμο κι άηδόνια μέσ στό
λόγκο.

Τώρα πού ξανανιώνει ή γῆς κι οί κάμποι λουλου-
δίζουν,
πού τραγουδάει ό πιστικός* καί χαίρεται ἔ ἀρνιά
του,

κι οί ναῦτες ἀρμενίζουνε κι ό Διόνυσος χορεύει,
καί κεληδοῦνε τά πουλιά, κι όργουνε* τά με-
λίσινα,
πῶς θά ἔκανε ό τραγουδιστής χωρίς νά τραγου-
δήσει;

Μετάφραση: Δ. Βερναδάκη

*πιστικός: αυτός πού φυλάει πρόβατα μέ πληρωμή.

* όργουνε: δείχνουν μεγάλη δραστηριότητα.

ΤΑ ΒΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΝΟΙΞΗΣ

Τά βήματα τῆς ᾽Ανοιξης εἶναι πολύ ἐλαφρά. Τό αὐτί τό ἀνθρώπινο δέν μπορεῖ ν' ἀκούσει τά τόσο ἀνάλαφρα πατήματα τῆς. Τόν ἐρχομό τῆς ᾽Ανοιξης τόν καταλαβαίνουν μόνο τά ἀθῶα πλάσματα. Τά δέντρα, νά ποῦμε, τά πουλιά καί τά παιδιά.

— Ἦρθες, ᾽Ανοιξη! ἀναστενάζουν μέ ἀνακούφιση τά δέντρα. Φοβισμένα, βγάζουν δειλά δειλά πράσινα φυλλαράκια. Δέν εἶναι, βλέπεις, ὅλα ἄφοβες ἀμυδαλιές. Ἡ γῆ ἀρχίζει νά χνουδιάζει ἕνα ἀπαλό χνουδι πράσινο. Καί ἐπειδή ἡ ᾽Ανοιξη παίζει μέ τά χρώματα, μέ χοντρές καί λεπτές πινελιές γέμισε μέ χρώματα τήν πλάση.

Τά παιδιά κάποια νύχτα δέν μπορούσαν νά κοιμηθοῦν.

— Ἡ ὥρα πέρασε, πέσε στό κρεβάτι σου, λέει ἡ μητέρα.

Τό παιδί ὅμως δέ νυστάζει ἀκόμα. Περίεργο εἶναι, μά θέλει νά βγεῖ ἔξω, νά μυρίσει τόν ἀέρα. Κι ὁ ἀέρας εἶναι βαρυφορτωμένος μέ μυρωδιές.

— Τί μυρωδιές εἶναι αὐτές; λέει τό παιδί.

— Αὐτή εἶναι ἡ ᾽Ανοιξη. Κι οἱ μυρωδιές εἶναι ἡ ἀνάσα τῆς.

Ο ΕΓΓΥΗΤΗΣ

— Καλό μήνα, εὐχήθηκε στά παιδιά ὁ δάσκαλος μόλις μπήκε στήν τάξη.

— Καλό μήνα τοῦ εὐχήθηκαν κι ἐκεῖνα.

— Μάρτης, παιδιά, σπουδαῖος μήνας γιά τή γεωργία. Ἀπ' τόν καιρό πού θά κάνει, ἐξαρτᾶται ἡ καλή ἢ ἡ κακή σοδιά. Στήν πατρίδα μου μάλιστα οἱ γέροντες λένε ἕνα μῦθο γιά

τό Μάρτη. Ἐτσι τά παιδιά πρώτη Μαρτίου ἄκουσαν γιά τόν ἐγ-
γητή.

«Ἐχουν νά λένε πώς οἱ δώδεκα Μῆνες τοῦ Χρόνου
ἔμεναν κάποτε στήν Κύπρο, ὅλοι στό ἴδιο χωριό.

Ἦταν δώδεκα παλικάρια ἴσαμε κεῖ πάνω, πού ζοῦσαν
μονιασμένα κι ἀδερφωμένα μέ τούς συχωριανούς τους, γι
αὐτό κι ὅλοι τούς ἀγαποῦσαν κι ὅλοι τούς παίνευαν.

Καί μήπως εἶχαν ἄδικο;

Κάθε παλικάρι εἶχε τή δικιά του χάρη, τό φυσικό πού λέμε,
καί τό χάρισμα τοῦ καθενός συμπλήρωνε τό χάρισμα τοῦ
ἄλλου, ἔτσι πού στό τέλος γινόταν χαρά μεγάλη νά ζεῖς μαζί
τους. Οἱ χωριανοί τούς εἶχαν βγάλει μάλιστα καί παρατσούκλια,
πειραχτικά, περιγελαστικά, παινετικά, τσουχτερά, ὅπως γίνε-
ται σ' ὅλα τά χωριά.

Οἱ μῆνες τό ἤξεραν, καί γελοῦσαν μέ τήν καρδιά τους τά
ἔλεγαν κι οἱ ἴδιοι ἀναμεταξύ τους, τόσο πού κόντευαν
νά ξεχάσουν τ' ἀληθινά τους ὀνόματα.

Ἦταν ὁ πρῶτος, ὁ Γενάρης ἦταν ὁ Τρανός, ὁ Καλαντάρης,
ὁ Μεγαλομηνάς. Ἦταν ὁ δεῦτερος, ὁ Φλεβάρης ἦταν ὁ Μικρός,
ὁ Κουτσός, ὁ Κλαδευτής. Ἦταν ὁ τρίτος, ὁ Μάρτης ἦταν ὁ
Γδάρτης, ὁ Λωλομάρτης, καί πάει λέγοντας... Ἦταν ὁ Ἀπρίλης
ἦταν ὁ Ἀι-γιωργίτης, ὁ Λαμπριάτης, ὁ Κερασάρης. Ἦταν ὁ Μάης
ἦταν ὁ Τριανταφυλλάς, ὁ Φουσκοδέντρης, ὁ Ἰούνιος ὁ
Θεριστής, ὁ Ἰούλιος ὁ Ἀλωνάρης, ὁ Αὐγουστος ὁ Τρυγη-
τής, ὁ Σεπτέμβρης ὁ Πετιμεζάς, ὁ Ὀκτώβρης ὁ Σπαρτιάς,
ὁ Νοέμβρης ὁ Βροχάρης, ὁ Δεκέμβρης ὁ Χριστουγεννιάτης.

Κι εἶχαν ἀκόμα μέσα στό χωριό νά λένε πώς δέν ἔτυχε
ποτέ ἀνήμπορος νά τούς ζητήσει τή βοήθειά τους καί νά
τοῦ πῆν ἀρνηθοῦν. Ἄλλον βοηθοῦσαν στήν ἀναβροχιά,
ἄλλον στό βαρύ χειμῶνα, ἄλλον στή λάβα τοῦ καλοκαιριοῦ,
στίς ἄγριες φουρτοῦνες, μά ἀκόμα καί στό σκάψιμο, στό
ὄργωμα, στό φύτεμα, στή σπορά, στό πότισμα, στ' ἀλώνισμα,

στόν τρύγο, στή βοσκή τῶν ζωντανῶν*, στό ἄλεσμα τοῦ μύλου.

“Ὅμως σάν νέα παλικάρια πού ἦταν, κάποτε κάποτε, γιά νά τό ρίξουν λίγο ἔξω, ἔκαναν καί τρέλες.

“Ἐτσι μιά φορά βρέθηκαν σέ πολύ δύσκολη θέση. Νά τί τοὺς εἶχε συμβεῖ:

Εἶχαν ξοδέψει ὅλα τους τά λεφτά, μέχρι καί τήν τελευταία δεκάρα. Μποροῦσαν βέβαια νά ζητήσουν δανεικά ἀπό κανένα γείτονα. “Ὅμως, εἶπαμε, ἦταν περήφανα παιδιά καί φιλότιμα. “Ὅλα τά ἔβαζαν στό νοῦ τους. Μπορεῖ ὁ γείτονας νά μὴν εἶχε νά τοὺς δώσει καί νά στενοχωριόταν, μπορεῖ νά τά χρειαζόταν στή δουλειά του καί νά τοῦ ἔλειπαν, μπορεῖ, μπορεῖ... ποιός ξέρει;

“Ἐνα πρῶι λοιπόν, βρέθηκαν στό καφενεῖο τοῦ χωριοῦ κι ἀναμασοῦσαν τή στεναχώρια τους. Ὁ Γενάρης, σάν πῖο μεγάλος, μίλησε πρῶτος.

–Τό σκέφτηκα καλά, τοὺς εἶπε, δέν ὑπάρχει ἄλλη λύση. Θά πᾶμε στό γειτονικό χωριό, ἐκεῖ πού κανένας δέ μᾶς ξέρει, καί θά ζητήσουμε ἐπίσημο δάνειο.

–Τί ἐπίσημο; τόν ρώτησε ὁ Μάης.

–Νά, ἐπίσημο. Θά ὑπογράψουμε δηλαδή χαρτί, θά δώσουμε τόκο, θά βάλουμε κι ἐγγυητή. Κι ὕστερα ἄς δουλέςουμε σκληρά, γιά νά τά βγάλουμε πέρα. Νά μάθουμε ἄλλοτε νά ἔχουμε μυαλό.

–Ποπό! μουρμούρισε κατσομφιασμένος ὁ Φλεβάρης.

Ἐπειδὴ ὅμως δέν μποροῦσαν νά κάμουν τίποτε ἄλλο, στό τέλος πήραν τήν ἀπόφαση καί ξεκίνησαν τήν ἴδια στιγμή. Ἐκεῖ πού πήγαιναν, κάποιος πρόσεξε πῶς ἔλειπε ὁ Μάρτης.

–Ποῦ νά βρίσκεται αὐτός;

–Σίγουρα θά τόν πῆρε ὁ ὕπνος.

–Μπορεῖ καί νά ἔμπλεξε σέ καμιά δουλειά.

–Δέν ἔχει σημασία τοὺς ἠσύχασε ὁ Γενάρης: ἕνας

είναι αυτός κι εμείς έντεκα. Θα πάρουμε τόσα πολλά λεφτά, θά δώσουμε και σ' εκείνον.

---

*τά ζωντανά: τά ζωα

Στό γειτονικό χωριό

Κάποτε έφτασαν στό γειτονικό χωριό, βρήκαν τό γερο-τοκιστή και του ζήτησαν δανεικά από δέκα λίρες ό καθένας.

-Και έγγυητή; τούς ρώτησε αυτός.

-Έχουμε έγγυητή, του άποκρίθηκε ό Μάης. Τί, χωρίς έγγυητή θά έρχόμαστε;

-Και πού τόν έχετε κρυμμένο; άπόρησε ό τοκιστής.

-Γιά μένα πού είμαι πρῶτος, έπιασε νά του εξηγήσει ό Γενάρης, θά έγγυηθεί ό δεύτερος, γιά τό δεύτερο ό τρίτος, γιά τόν τρίτο ό τέταρτος και πάει λέγοντας. Γιά τόν τελευταίο από μās θά έγγυηθεί ό πρῶτος, δηλαδή έγώ, αυτό είναι όλο.

-Α, μά δέ γίνεται έτσι, φουρκίστηκε ό τοκιστής.

-Γιατί δέ γίνεται; έπιασαν νά τόν ρωτοῦν όλοι μαζί.

Ο άλλος άγρίεψε, του ήρθε τό αίμα στό κεφάλι.

-Γιατί δέ γίνεται, ξεφώνισε και πήγε νά φύγει.

Τά παλικάρια σάσπισαν, θόλωσε τό μυαλό τους, άναλογίστηκαν τί μαῦρες μέρες θά περνούσαν, αν δέν τούς έδινε ό γέροντας τά λεφτά, όμως δέν ήξεραν τί νά του προτείνουν. Ευτυχώς τήν τελευταία στιγμή ό Άπρίλης βρήκε μία άλλη λύση.

-Αντί νά κάμουμε χωριστά χαρτιά, νά κάμουμε μόνο ένα και νά τό υπογράψουμε όλοι μαζί.

Ο γέροντας κοντοστάθηκε σαν νά ζύγιαζε τή νέα πρόταση.

-Και τί βγαίνει μ' αυτό; ρώτησε στό τέλος.

- Έ, όλοι μαζί θά σέ γελάσουμε, άνθρωπε τοῦ Θεοῦ, ἀγανάκτησε ὁ Νοέμβρης.

- Καί ποῦ ξέρω ἐγώ ποιόι εἶστε ὅλοι ἐσεῖς, τούς πέταξε ὁ γέροντας κατάμουτρα.

Τά παλικάρια ὀρθωσαν τήν κορμοστασιά τους. Πές ἀπό περηφάνια, πές ἀπό φιλότιμο, πές ἀπό στενοχώρια, δέν μπόρεσαν ἄλλο νά κρατηθοῦν.

- Οἱ μήνες εἶμαστε, τοῦ φώναξαν ὅλοι μαζί μ' ἓνα στόμα.

- Οἱ μήνες; ἀπόρησε ὁ τοκιστής. Μά τότε ἀλλάζει. Δέ μοῦ χρειάζεται παρά μονάχα μιά ὑπογραφή. Νά σᾶς δώσω ὅσες λίρες θέλετε. Φτάνει νά μπεῖ ἐγγυητής μονάχα ἓνας.

Οἱ μήνες ἡσύχασαν, ἤρθε ἡ καρδιά τους στόν τόπο της.

- Καί ποιός θές νά σοῦ ὑπογράψει; βάλθηκαν νά τόν ρωτοῦν, γιατί ὅλοι τους ἦταν πρόθυμοι νά βάλουν τήν ὑπογραφή τους.

- Μονάχα ἓνας, ἀποκρίθηκε ὁ τοκιστής καί τόνισε παράξενα αὐτό τό «ἓνας».

- Naί, μά ποιός;

- Μονάχα ὁ Μάρτης. Ποιός ἀπό σᾶς εἶναι ὁ Μάρτης;

Οἱ μήνες τά ἔχασαν ξανά, δέν πίστευαν σ' αὐτιά τους. Τό πρόσωπό τους σκοτείνιασε ἀπό τή στενοχώρια, μά ἐκεῖνη ἀκριβῶς τή στιγμή ἀκούστηκε πίσω τους μιά φωνή.

- Ἐγώ, φώναξε ὁ Μάρτης ἀπό μακριά, καθώς ἐρχόταν πρὸς τό μέρος τους μ' ἀνοιχτό βῆμα.

Ἔβαλαν τότε ὅλοι τίς φωνές ἀπό τή χαρά τους.

- Νά μᾶς ζήσει ὁ Λωλομάρτης!

- Νά μᾶς ζήσει ὁ Κλασομάρτης!

- Ὁ Πεντάγνωμος!

- Ὁ Γδάρτης!

- Ὁ Ἀνοιξιάτης!

- Ὁ Φυτευτής!

Ἔφτασε ὁ Μάρτης χαμογελώντας κοντά τους.

–Γιατί φύγατε δίχως ἐμένα; Σᾶς ἔψαχνα σ' ὅλο τό χωριό. Στό τέλος, κάποιος πού σᾶς εἶχε δεῖ, μοῦ εἶπε νά ῥθω κατά δῶ.

Πῆγαν τά παλικάρια νά τοῦ ἐξηγήσουν, μά ὁ Μάρτης τούς ἔκοψε στή μέση, γύρισε στόν τοκιστή.

–Ἄιντε, γέροντα, τοῦ φώναξε ξεκαρδισμένος στά γέλια, ἐδῶ εἶσαι ἀκόμα; Σύρε φέρε τό χαρτί νά σοῦ βάλω φαρδιά πλατιά τήν τζίφρα* μου.

Ἔτρεξε στή στιγμή ὁ γέροντας, ἔφερε τό χαρτί, ἔφερε καί τίς χρυσές τίς λίρες. Τό πρόσωπό του ὀλόκληρο ἔλαμπε σάν τόν ἥλιο.

–Νά μέ συμπαθᾶτε, γύρισε κι εἶπε στά παλικάρια, ὅλοι καλοῖ εἶστε, μά κι ἐσεῖς στήν Κύπρο ζεῖτε σάν καί μένα. Θά ξέρετε λοιπόν τί ἀξίζει στό νησί μας νά ἔχεις τό Μάρτη φίλο σου καί ἐγγυητή.

Πῆγε ὁ Γενάρης καί τόν χτύπησε φιλικά στήν πλάτη.

–Μή φοβᾶσαι, γέροντα, τοῦ εἶπε χαμογελώντας, καί κανένας ἀπό μᾶς δέ σοῦ κρατάει κακία. Καταλαβαίνουμε, καταλαβαίνουμε, σίγουρα στά νιάτα σου θά ἦσουν γεωργός, γι' αὐτό ὑπολογίζεις μοναχά τό Μάρτη.

–Ζήτω στό γέροντα, ξεφώνισαν ὅλα μαζί τά παλικάρια καί πῆραν τό δρόμο τοῦ γυρισμοῦ μέσα στά γέλια καί στά τραγούδια».

«Ἱστορίες ἀπό τήν Κύπρο»

Φανή Παπαλουκά

*Τζίφρα: ὑπογραφή

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Γιατί όταν έμειναν χωρίς λεφτά δέ ζητήσαν από κανένα γείτονα;
2. Στο διπλανό χωριό πήραν εύκολα δάνειο; Ποιά δυσκολία μπήκε στη μέση; Τί πρότειναν οι μήνες; Τό δέχτηκε ό τοκιστής;
3. Ποιόν ήθελε γιά έγγυητή ό τοκιστής; Γιατί ό τοκιστής επέμενε τόσο πολύ νά ύπογράψει ό Μάρτης;
4. «...μά άκόμα και στό σκάψιμο, στό όργωμα, στό φύτεμα, στή σπορά, στό πότισμα, στό άλώνισμα, στόν τρύγο, στή βοσκή τών ζωντανών, στό άλεσμα του μύλου». Έδω έχουμε ένα σχήμα λόγου πού λέγεται ά σ ύ ν-δ ε τ ο. Μπορείς νά βρείς άλλα τέτοια στό κείμενο;
5. Γιατί οι μήνες και ό χρόνος είναι μέ κεφαλαία γράμματα;

Ο ΑΝΔΡΙΑΝΤΑΣ ΤΟΥ ΗΡΩΑ

Ό παπούς άρρώστησε χρονιάρα μέρα! Του Εύαγγελισμοῦ, μέρα τής γιορτής του, και πρέπει νά μείνει στό κρεβάτι! Ό Φώτης κάθισε νά του κάνει παρέα. Έξω τά παιδιά παίζουν, χαλοῦν τόν κόσμο, μά ό Φώτης θέλει νά μείνει μέ τόν παπού. Πήρε μία καρέκλα, κάθισε κοντά στό παράθυρο και βλέπει τόν ήλιο πού γέρνει.

-Παπού, του λέει, αύριο θά πάμε νά στεφανώσουμε τό Ήρωο. Κι εἶμαι χαρούμενος!

Σπιθίζουν τά μάτια του παπού.

-Σκέψου χαρά πού θά έχει τό άγαλμα! λέει σιγά.

Γελάει ό Φώτης.

-Μέ κοροϊδεύεις, παπού! Νά μου πεις, χαρά πού θά έχει ή ψυχή του ήρωα, τό καταλαβαίνω. Τό μάρμαρο όμως...

Ό παπούς δέ βιάζεται νά άπαντήσει. Σηκώνεται μέ κόπο.

-Δέν κάνει νά σηκωθείς, προσπαθει νά τόν συγκρατήσει ό Φώτης.

Χαμογελάει πονηρά ό παπούς.

-Κανείς δέ θά μάθει ὅτι σηκώθηκα ἕνα λεπτό, λέει σιγανόφωνα. Ψάχνει στά συρτάρια του, στά βιβλία του. Βρίσκει ἐκεῖνο πού ζητοῦσε. Ἀποσταμένος ξαναγυρνᾷ στό κρεβάτι του. Δίνει κάτι χαρτιά στό Φῶτη.

-Αὔριο, σάν θά στέκεσαι μπροστά στό ἄγαλμα, νά θυμᾶσαι αὐτά, πού τώρα θά διαβάσεις.

Ἄσπρη δέν ἀνάβει φῶς. Φέγγει ἀκόμα. Ἄργα διαβάζει γιά τόν ἥρωα:

«Πόσες χιλιάδες χρόνια ἤμουν ἕνας ὄγκος ἀπό μάρμαρο μέσα στό βουνό, στήν Πεντέλη, δέν μπορῶ νά πῶ, γιατί δέν εἶχα καλά καλά ἰδέα τί θά πεῖ ζωή. Μοῦ φαινόταν πῶς βαθιά καί βαριά κοιμόμουν στά σπλάχνα τοῦ βουνοῦ ἀπό τότε πού φτιάχτηκε ὁ κόσμος. Τό μόνο πού θυμοῦμαι, σάν ὄνειρο κι αὐτό, εἶναι πῶς μιά μέρα ἔνωσα κάτι νά μέ ξεχωρίζει ξαφνικά, νά μέ ξεριζώνει ἀπό τ' ἄλλα μάρμαρα καί νά μέ τραντάζει δυνατά ὕστερα πάλι ἔπεσα στό βαθύ μαρμαρένιο ὕπνο μου καί δέν ξέρω κατόπιν τί ἔγινε. Μά ὅταν ἄρχισα σιγά σιγά νά ξυπνῶ, βρέθηκα στό ἐργαστήρι ἑνός γλύπτη.

Μιά μέρα ἀκούω ἕνα σιγανό τσίκ τσάκ, τσίκ τσάκ. Ἕνα σιδερένιο ἐργαλεῖο, ἡ σμίλη, μοῦ ἔπαιρνε ἀπό πάνω μου μικρά κομματάκια. Θαμπά θαμπά ἄρχισα νά νιώθω πῶς εἶχα κεφάλι, κορμί, χέρια, πόδια· μά ὅλα αὐτά τά ἔνωθα βαριά, πολύ βαριά, ναρκωμένα.

Ὡστόσο, τσίκ τσάκ, τσίκ τσάκ! ἡ σμίλη τή δουλειά της· σάν λέπια τά πετοῦσε ἀπό πάνω μου τά κομματάκια. Ἀπό τή στιγμή πού ἔνωσα τό κορμί μου, μοῦ φαινόταν πῶς εἶχα ἕναν τοῖχο μπρός μου καί μέ ζουλοῦσε· ἡ σμίλη μοῦ τόν γκρέμιζε σιγά σιγά κι ἐλευθερωνόταν τό στήθος μου. Τό στόμα μου, πού ἦταν σάν στουμπωμένο* μέ μάρμαρο, ἡ σμίλη μοῦ τό ἀνοιξε καί ἀνάπνευσα· ἀνάσανα μέ τή δίψα πού ἔχει γιά τόν ἀέρα ὅποιος δέν ἀνάσανε ποτέ. Τά βλέφαρά μου

τά 'νωθα βαριά βαριά, μά ή σμίλη, τσίκ τσάκ, τσίκ τσάκ!
έβγαλε από τά μάτια μου τό μαρμάρινο σκέπασμα καί είδα!...

Σπαρτάρησα από ζωή τήν ήμέρα εκείνη· κάθε χτύπημα
τῆς σμίλης μέ ξυπνοῦσε, θαρρεῖς, από τό λήθαργό μου καί,
ὦ χαρά μου, εἶχα ξυπνήσει πιά ὀλοτελα, ζοῦσα πιά!

Ἄχ! τί εὐτυχῆς πού ἤμουν! τί ὠραία πού εἶναι ή ζωή! καί
τί ὠραῖο πράγμα νά μοιάζει κανείς, ὅσο μπορεῖ πιά πολύ, μέ
ἄνθρωπο!... Μά ἀκόμα δέν τό πίστευα... Ἐγώ ἤμουν μιά φορρά
μέσα στό ἄμορφο, στό ἄψυχο ἐκεῖνο μάρμαρο; Ἀπό κεῖ μ'
έβγαλε ὁ γλύπτης μου;

Τί μάγος γλύπτης ἦταν ἐκεῖνος! Θά ἦταν μόλις εἴκοσι
τριῶν χρονῶν. Ὄταν μέ δούλευε θά ἔλεγεσ πῶς εἶχε
πυρετό· τά μάτια του ἔλαμπαν· τό πρόσωπό του ἦταν φλο-
γοισμένο· τό κεφάλι του... ὦ! μέσα στό κεφάλι του νό-
μιζες πῶς ἔβραζε κάτι· οἱ ιδέες από τό πλατύ του μέτωπο
κατέβαιναν ὡς τά δάχτυλά του, περνοῦσαν από τή σμίλη,
ἔρχονταν σέ μένα καί σκορπίζονταν σ' ὄλο τό κορμί μου...

Ἐμπρός του εἶχε ἕνα πρόπλασμα από κόκκινο πηλό· οἱ
γλύπτες τήν ἔμπνευσή τους τή ρίχνουν πρῶτα πρῶτα στόν
πηλό, πού ὑποτάσσεται πρόθυμα στό χέρι· ἐκεῖ κρατοῦν, νά
μήν τοῦς φύγει, τήν ὠραία τους ὀπτασία, ὅσο νά τή θρονιά-
σουν στό μάρμαρο· ἔμπρός του εἶχε ὁ γλύπτης μου τό
πήλινο πρόπλασμα· λίγο ὅμως κοίταζε σ' αὐτό· περισσότερο
κοίταζε μέσα στήν ψυχή του· από κεῖ ἔπαιρνε στολῖδια καί
μέ στόλιζε...

Μιά μέρα, ἐνῶ ἔστρεφε από δῶ κι από κεῖ καί μέ
κοιτοῦσε, μοῦ φάνηκε πῶς τό φλογοισμένο βλέμμα του καί
τά ὑστερνά χαιδέματα τῆς σμίλης του, μοῦ ἔδωσαν ἀκόμα
πιά πολλή ζωή. Μοῦ φάνηκε πῶς μοῦ ἔκαμαν πιά μαλακά,
πιά ἀνθρώπινα τά μαρμαρένια μέλη τοῦ κορμιοῦ μου. Στό
σπῆθος μου, πρὸς τ' ἀριστερά, ἔνιωσα κάτι ζωντανό σάν νά
μοῦ ἔδωσε καί τήν καρδιά του. Κι ἔνιωσα πῶς γινόμεν

ἄνθρωπος ἴδιος μ' ἐκεῖνον, πού ὁ δημιουργός μου ἤθελε μονάχα νά παριστάνω.

Καί φάνηκαν μπρός μου βράχοι φοβεροί, ἄγριοι, γκρεμοί τρίσβαθοι καί χαράδρες φοβερές, πού τίς ἔσκαψε τρώγοντας τοὺς βράχους χιλιάδες χρόνια ὁ ποταμός Ἄχεροντας: τό Σούλι*. Καί φάνηκαν μπρός οἱ πολεμικοί πύργοι, πάνω στά ψηλά κοφτερά ἀκροβούνια, πού ἔμοιαζαν σάν ἀετοφωλιές κρεμασμένες στήν ἄβυσσο· καί θυμήθηκα τόν καλόγερο τό Σαμουήλ* καί τά πρῶτα γράμματα πού μ' ἔμαθε ὅταν ἦμουν παιδί· κι εἶδα τόν ἑαυτό μου, ἀγένειο παλικάρι, μέ τό τουφέκι στόν ὦμο, νά σκαρφαλώνει στά φρύδια τῶν βράχων, ἐνῶ κάτω βαθιά μούγκριζε ἀφρισμένο μέ παφλασμό τό ρέμα τό ἀράθυμο* καί θυμήθηκα τή βροντερή βοή τῶν τουφεκιῶν, πού ἀντιβοοῦσαν τό Σούλι καί ἡ Κιάφα*, καί τίς τρομαγμένες φωνές τῶν Τούρκων, πού κυνηγούσαμε σάν κοπάδια, καί τοὺς ἀλαλαγμούς τῆς νίκης, ὅταν γυρνούσαμε φορτωμένοι λάφυρα...

... Καί θυμήθηκα στό βαθύ σκοτάδι τοῦ μεσονυχτιοῦ τό ἀνέβασμα στό Κεφαλόβρυσο τοῦ Καρπενησιοῦ καί τό ξάφνιασμα τῶν Μιρδιτῶν* καί τόν τρελό τρόπο τους καί τόν ἀλληλοσκοτωμό τους καί τό πρῶτο λάβωμά μου καί τό σήκωμα τοῦ κεφαλιοῦ μου πάνω ἀπό τό μανδρότοιχο, καί τό ξαφνικό κεραυνοβόλημα τοῦ βολιοῦ στό μέτωπο καί τό χαμό τῆς ζωῆς σέ μιά λάμψη καί σέ μιά βροντή, μ' ἓνα πόνο καί μ' ἓνα ξεψύχισμα ὅσο βαστᾷ μιά ἀστραπή...

Ἐκείνη τήν ἡμέρα ὁ γλύπτης μου, ἀφοῦ μέ κοίταξε καλά καλά πολλή ὥρα μέ συγκίνηση, ψιθύρισε:

–Εἶναι ἀληθινός Μάρκος Μπότσαρης!

Μάρκος Μπότσαρης!... Τοῦ Μάρκου Μπότσαρη τήν ὁμορφη καί σβέλτη κορμωστασιά μέ τά μακριά μαλλιά, τή φέρμελη* καί τά τοαπράζια* καί τή φουσανέλα μοῦ ἔδωσε ὁ γλύπτης μου!... τοῦ Μάρκου Μπότσαρη τήν ψυχὴ μοῦ ἔβαλε

μές στό στήθος μου! Σ' εὐχαριστῶ γιά τήν τιμή πού ἔκαμες
στό ταπεινό μάρμαρο, γλύπτη μου!..»

«τά δύο ποδηματάκια»

Α. Κουρτίδης

Τό σκοτάδι ἔχει ἀπλωθεῖ στό δωμάτιο. Ὁ Φώτης δέν
ξεχωρίζει πιά τά γράμματα. Φταίει τό σκοτάδι, φταίνει καί τά
δάκρυα πού τοῦ θάμπωσαν τά μάτια.

–Παπού, λέει σιγά, ἔχεις δίκιο. Σκέψου χαρά πού θά
ἔχει αὔριο τό ἄγαλμα.

---

* **στουμπωμένος**: παραγεμισμένος.

* **Σούλι**: Χωριό τῆς Ἠπείρου περίφημο ἀπό τούς ἀγῶνες του μέ τόν Ἴαση Πασά.

* **Σαμουήλ**: Μοναχός, καλόγερος ἀπό τό Σούλι πού ἀνατινάχθηκε μαζί μέ τούς
συντρόφους του στό Κούγκι, γιά νά μήν πέσει στά χέρια τοῦ Ἴαση Πασά.

* **ἀράθυμος**: ὀρηκτικός, ἀνυπόμονος.

* **Κιάφα**: ἓνα ἀπό τά Σουλιτοχώρια.

* **Μιρδίτες**: Ἀρβανίτες στρατιῶτες.

* **φέρμελη**: γιλέκο.

* **τοπαράζια**: ἀργυρά ἢ ἐπίχρυσα κοσμήματα.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Ὁ συγγραφέας δίνει τίς διάφορες φάσεις γιά τή μετατροπή ἐνός
μαρμάρου σέ ἄγαλμα. Ποιές λέξεις ἢ φράσεις τοῦ κειμένου δείχνουν
μετάβαση ἀπό μιά φάση σέ ἄλλη, ἀπό μιά κατάσταση σέ μιά ἄλλη πῶ
κοντινή στό ἄγαλμα;
2. Δουλεῦει ὁ γλύπτης κατευθεῖαν πάνω στό μάρμαρο ἢ φτιάχνει πρῶτα
ἓνα πρόπλασμα ἀπό ἄλλο ὑλικό; Γιατί;
3. Ὑπάρχουν στό κείμενο σκόρπιες φράσεις πού δείχνουν πῶς ὁ
γλύπτης κυριαρχεῖται ἀπό ἐμπνευση. Ποιές εἶναι αὐτές οἱ φράσεις;
4. Ποιά φράση δείχνει τήν εὐγνωμοσύνη τοῦ μαρμάρου πρὸς τό γλύπτη;

ΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗ

α) Φιλοπατρία

«Όσο αγαπῶ τὴν πατρίδα μου δὲν αγαπῶ ἄλλο τίποτα! Νά ῥθει ἓνας νά μοῦ εἰπεῖ ὅτι θά πάγει ὀμπρός ἢ πατρίδα, στέργομαι* νά μοῦ βγάλει καί τὰ δύο μου μάτια. Ὅτι*, ἂν εἶμαι στραβός καί ἡ πατρίδα μου εἶναι καλά, μέ θρέφει· ἂν εἶναι ἡ πατρίδα μου ἀχαμνά (σέ ἀδυναμία), δέκα μάτια νά ἔχω, στραβός θά εἶμαι.»

β) Πίστη

«Ἐσύ, Κύριε, θ' ἀναστήσεις τοὺς πεθαμένους Ἕλληνες, τοὺς ἀπογόνους αὐτῶν τῶν περίφημων ἀνθρώπων, ὅπου στόλισαν τὴν ἀνθρωπότητα μ' ἀρετή. Καί μέ τὴ δύναμή σου καί τὴ δικαιοσύνη σου θέλεις νά ξαναζωντανέψεις τοὺς πεθαμένους.»

γ) Φιλοπατρία καί πίστη

«Χωρὶς ἀρετὴ καί πόνο* εἰς τὴν πατρίδα καί πίστη εἰς τὴν θρησκεία τους, ἔθνη δὲν ὑπάρχουν.»

*στέργομαι: δέχομαι

*ὅτι: γιατί

*πόνοσ: βαθιά ἀγάπη

Η ΣΟΥΛΙΩΤΟΠΟΥΛΑ

Στῆς μάχης τὸν καπνὸ, πού πνίγει τὸ λαγκάδι, ὁ Σουλιώτης ὄλα τὰ ἔχει λησμονήσει, πείνα καί δίψα. Καί τὸ Σούλι πέφτει ξέμακρα, καί σάν λησμονημένο εἶναι κι ἐκεῖνο, τ' ἄχαρο.

Κι ἐκεῖ πού πολεμáει τὸ παλικάρι, ἀγλύκαντο*, μέρα καί νύχτα, ἀκούει μιά γνώριμη φωνή, πού τὸν ξυπνάει. Λοιπὸν τὸ Σούλι δέ χάθηκε καί ζεῖ; Κι ἦταν ἡ Λάμπη, ἡ ἀδερφή τοῦ νιοῦ.

-Τί καλά μοῦ φέρνεις, ὠρή Λάμπη;

-Ζεστή κουλούρα, ὦρ' ἀδερφέ, πού σοῦ τή ζύμωσα μέ τὰ χεράκια μου κι ἡ μάνα τήν ἔψησε στήν ἀθρακιά*, μονάχη. Ἔλα νά φᾶς μία ψίχα καί νά ξαποστάσεις.

-Δέν μπορῶ, καημένη, νά παρατήσω τό τουφέκι...

-Αὐτό εἶν' ἡ συλλογή σου, Νάση; Ἔρχομαι ἔγώ καί σοῦ κρατῶ τόν τόπο σου... Νά, σοῦ ἴστω! Καί δός μου τό τουφέκι.

Χαμογελάει ὁ ἀδερφός, ὁ καπνισμένος. Καί δέν ἔχει ἀνάγκη νά μάθει τήν κορασιά πῶς πιάνουν τό τουφέκι. Ὁ πόλεμος βαστοῦσε πάντα. Μέ τό χέρι σταθερό γέμιζ' ἐκείνη καί σημάδευε. Κι ὁ ἀδερφός τῆς παραπέρα ἔτρωγε ἡσυχος καί μοναχά τήν πείνα του ἄκουγε τή θερειμένη μέσα του.

Κι ὁ πόλεμος βαστοῦσε. Κι ἐκεῖ ἓνα βόλι ἦρθε καί πέτυχε κατάστηθα τήν κορασιά. Μά αὐτή ἔκανε καρδιά καί δέ μιλοῦσε. Τό αἷμα πλημμύριζε τόν κόρφο τῆς. Ἡ Λάμπη σημάδευε καί τουφεκοῦσε.

-Ἔφαγες, Νάση;

-Κοντεύω ἀκόμα λίγο, Λάμπη.

Ἡ κόρη ξαναρώτησε δεύτερα καί τρίτα*. Καί τότε μ' ἓνα πήδημα τό παλικάρι βρέθηκε κοντά τῆς. Ἄρπαξε τό τουφέκι κι ἡσυχος καθῶς εἶχε τραβηχτεῖ, ξανάρχισε τόν πόλεμο.

Ἀμίλητη ἡ Σουλιωτοπούλα πῆγε παραπίσω κι ἔπεσε. Κι ὁ πόλεμος βαστοῦσε.

«Μεγάλα χρόνια»

Γ. Βλαχογιάννης

* ἀγλύκαντος: πικραμένος.

* ἀθρακιά: σωρός ἀναμμένα κάρβουνα χωρίς φλόγα, θράκα.

* τρίτα: γιά τρίτη φορά.

ΔΕΝ ΑΡΚΕΙ ΝΑ ΦΥΤΕΥΕΙΣ...

Δέν πρόλαβε ο Γιάννης νά μπει στήν αϋλή καί είδε τά δύο προεδρεία, τῆς ἔκτης καί τῆς πέμπτης, νά τόν περιμέ-
νουν.

-“Αργησες, εἶπε ἡ Χαρούλα.

-“Αργησες, εἶπε κι ὁ Βαγγέλης.

-Τί ἄργησα; τά ἔχασε ὁ Γιάννης. Ἔχουμε ἓνα τέταρτο ὠσπου νά χτυπήσει τό κουδούνι.

-“Αργησες καί θέλουμε νά κουβεντιάσουμε, τοῦ εἶπε ἡ Χαρούλα.

Ὁ Γιάννης κορδῶθηκε. Νά, ψήλωσε δύο πόντους! Δέν εἶναι λίγο νά τόν ζητοῦν οἱ μεγάλοι γιά νά «κουβεντιά-
σουν».

-Γιά ποιό πράγμα νά μιλήσουμε, παιδιά; ρώτησε μέ γνήσιο ὕφος διπλωμάτη.

Τραβήχτηκαν σέ μίαν ἄκρη, νά κουβεντιάσουν μέ τήν ἡσυχία τους.

-Ἐσεῖς, μπόμπιρες, σκεφτήκατε γιά τήν 28η Ὀκτω-
βρίου κάτι πολύ ὠραῖο, εἶπε ὁ Βαγγέλης.

Ὁ Γιάννης ἔκανε πῶς δέν ἄκουσε τό «μπόμπιρες».
Χαμογέλασε ἀγγελικά.

-“Αμα σκεφτοῦν πολλά μυαλά, βγαίνουν καί πολλές
ιδέες, εἶπε μέ ψεύτικη ταπεινοφροσύνη.

-Κάνετε κι ἐκείνη τήν ἔκθεση. Ἀκόμα μιλοῦν γι’ αὐ-
τήν οἱ γύρω γειτονιές.

-Βοηθήσατε κι ἐσεῖς ὅμως. Καί στήν ἐφημερίδα καί
στήν ἔκθεση καί στή δεντροφύτευση, εἶπε τήν ἀλήθεια ὁ
Γιάννης.

-Ναί, ἀλλά ξεχάσατε τά δεντράκια. Μέχρι τώρα εἶχε
ἀναλάβει ὁ Θεός νά τά ποτίζει. Ἦρθε ἓνας γεωπόνος καί
μᾶς εἶπε πῶς τώρα πού ἀνοίγει ὁ καιρός τά μισά δεντράκια

θά ξεραθοῦν, ἂν μείνουν ἀπότιστα, ἐξήγησε ὁ πρόεδρος τῆς ἔκτης.

-Τά δεντράκια μας!... ράγισε ἡ φωνή τοῦ Γιάννη.

-Δέν ἄρκεϊ νά φυτεύεις ἓνα δέντρο, πρέπει νά τό προσέχεις κιόλας, συμβούλεψε ἡ Χαρούλα. Γι' αὐτό σέ θέλουμε. Νά πηγαίνουμε ὅλοι νά τά ποτίζουμε. Κάθε βδομάδα μιά τάξη.

-Ν' ἀνεβαίνουμε φορτωμένοι μέ τενεκέδες στό λόφο! εἶπε ὁ Γιάννης καθώς σκέφτηκε μέ φρίκη τὴν ἀνηφόρα.

-Ἐσχάσαμε πῶς ἐσεῖς εἴστε πιτσιρίκια! πέταξε περιφρονητικά τό λογάκι τῆς ἡ Χαρούλα.

-Ἐ, ὄχι κι ἔτσι! Ὅχι καί πιτσιρίκια! Τενεκέδες θά πάρουμε, κουβάδες θά πάρουμε, δέν ξέρω τί θά πάρουμε, ἀλλά θά πᾶμε νά ποτίσουμε τά δεντράκια, εἶπε ὁ Ἀλέξης μέ πείσμα.

-Ἐγὼ λέω νά πάρουμε τῶν ὀμματιῶν* μας καί νά τοὺς ἀφήσουμε νά τά ποτίσουν ἐκεῖνοι πού εἶναι μεγάλοι, πρότεινε δειλά δειλά ὁ Πέτρος. Ἔπεσε τέτοια καρπαζιά, ὥστε ἀκόμα κι ἂν εἶχε κανένας ἄλλος τὴν ἴδια γνώμη, δέν τόλμησε νά τὴν πεῖ...

Βρῆκαν τενεκέδες, κουβάδες, τοὺς γέμισαν νερό καί ξεκίνησαν γιὰ τό λόφο. Ἦταν σήμερα ἡ σειρά τους νά ποτίσουν τά δεντράκια.

-Ἐσεῖς οἱ μικροί νά ποτίσετε πρῶτοι, εἶχε πεῖ ὁ πρόεδρος τῆς ἔκτης. Ἀκόμα ἡ γῆ εἶναι νοτισμένη καί δὲ θά χρειαστεῖ νά κουβαλήσετε πολὺ νερό. Ὅσο ζεσταίνει ὁ καιρός, τόσο θά πρέπει νά ρίχνουμε περισσότερο. Ἐ, τότε θά πηγαίνουμε ἐμεῖς.

Πήραν
τό μονοπάτι
γρήγορα τραγουδώ-
ντας. Σέ λίγο όμως ή
τόση όρμή κόπηκε. Κόπηκε τό
τραγούδι, κόπηκαν τά χέρια, κόπηκαν
καί τά γόνατα. Έκαναν συχνά στάσεις. είχαν λαχανιάσει.

-Δέ σκεφτήκαμε νά βάζαμε τά πευκάκια έξω από τή
γειτονιά μας, νά είναι κοντά, μουρμούρισε ό Λευτέρης.

Ήταν όλοι τόσο κουρασμένοι, πού ούτε τόν έδειραν
ούτε τόν κορόιδεψαν. Σιωπηλοί, θλιμμένοι όρειβάτες, τρα-
βοϋσαν ό ένας πίσω απ' τόν άλλο σκουντουφλώντας κι έτσι
τό μισό νερό χυνόταν. Κάποτε έφτασαν στά δεντράκια
τους. Από τήν κούραση ούτε τό χάρηκαν.

-Παιδιά, καθίστε πρώτα νά ξαποστάσουμε καί μετά
ποτίζουμε, είπε ό Γιάννης καί σχεδόν σωριάστηκε στό
χώμα...

Ή έπιστροφή

-Κατηφορία καί άδειοι τενεκέδες είναι ιδανική πε-
ζοπορία. Αναστέναξε ή Βαγγελιώ μ' ανακούφιση, σάν έ-

φτασαν στά πρώτα σπίτια τής γειτονιάς.

-Αυτό μιά φορά δέν ξαναγίνεται, δήλωσε ή Κατερίνα στον πρόεδρο. Μά κι έκείνος τό έβλεπε πώς δέ γινόταν.

-Ναί, μά τί νά κάμουμε; άναρωτήθηκε.

-Δέ μέ νοιάζει γιά τά παιδιά τής έκτης καί τής πέμπτης. Δέ σκέφτομαι άν θά μάς κοροϊδέψουν. Τά πευκάκια φοβάμαι μήν ξεραθοϋν. Μόνο αυτό σκέφτομαι, είπε ή Ρηνιώ κοφτά.

"Όλοι συμφώνησαν μέ τήν άποφή της. Τί νά κάνουν όμως;

-Έχουμε κάτι λίγα χρήματα στό ταμείο μας, είπε δειλιά ή Ρηνιώ.

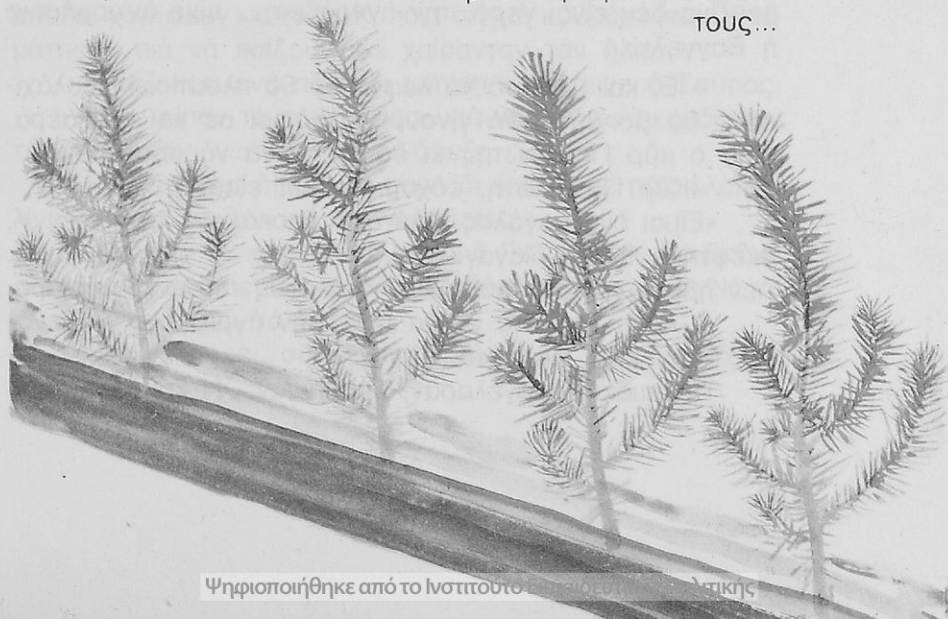
-'Ό Γιάννης τήν κοίταξε έρωτηματικά.

-Ρηνιώ, τί θέλεις νά πείς; Τί μπορούμε νά κάμουμε μ' αυτά τά λεφτά;

-Λέω, είπε θαρρετά τώρα ή Ρηνιώ, νά πάμε στόν κύρ Παναγιώτη, πού έχει τό βυτίο. Νά πηγαίνει αυτός κάθε δεκαπέντε μέρες νά ποτίζει τά πευκάκια.

-Νά μιά σωστή ιδέα! ένθουσιάστηκαν τά παιδιά.

Ξέχασαν τήν κούρασή τους κι έβαλαν φτερά στά πόδια τους...

Ὁ κύρ Παναγιώτης κάτι μαστόρευε στό μαγαζί του, σάν εἶδε τό παιδομάνι. Ἡ Ρηνιώ τοῦ μίλησε καθαρά καί σύντομα.

– Ἐμεῖς, κύρ Παναγιώτη, θά σοῦ δώσουμε ὅσα ζητήσεις, δηλαδή... ὅ,τι ἔχουμε, εἶπε στό τέλος.

Ὁ κύρ Παναγιώτης τήν ἄκουσε σιωπηλός. Κοίταξε τοῦτα τά κουρασμένα βλασταράκια, τά ξεπεταροῦδια. Ἐνα χαμόγελο ξεκίνησε ἀπό τά μάτια του καί στάθηκε στά χεῖλια του.

– Ἐντάξει, παιδιά. Μήν ἔχετε τήν ἔγνοια. Τήν παίρνω ἐγώ πάνω μου.

– Καί... πόσο; Γιά νά ξέρουμε ρώτησε ὁ Ἀλέξης κι ἔτρεμε τό φυλλοκάρδι του μήπως ζητήσει πολλά ὁ κύρ Παναγιώτης.

Ἄστραψαν τά μάτια τοῦ κύρ Παναγιώτη.

– Δέ νομίζετε πῶς μέ προσβάλλετε; εἶπε μέ βαριά φωνή. Ἐσεῖς τόσα κάνετε γιά τή γειτονιά, κι ὁ κύρ Παναγιώτης, ἀφοῦ μπορεῖ, νά μή δώσει ἕνα χεράκι;

Τά παιδιά σάσισαν.

– Δέν εἶναι σωστό, ἔχεις ἔξοδα, κύρ Παναγιώτη, ἡ βενζίνα δέν εἶναι νερό, τήν ἀγοράζεις..., εἶχε ἀντιρρήσεις ἡ Βαγγελιώ.

– Ἐ, καί μ' αὐτά τά λεφτά δέ θά πλουτίσω! Τουλάχιστον θά βοηθήσω νά γίνουμε πλούσιοι σέ καθαρό ἀέρα, εἶπε ὁ κύρ Παναγιώτης κι ἔπιασε ξανά νά μαστορευεῖ.

– Κύρ Παναγιώτη, εὐχαριστοῦμε! εἶσαι... εἶσαι...

«Εἶμαι ἕνα μέγανος, πού ἔχει δασκάλους τά παιδιά...», σκέφτηκε ὁ κύρ Παναγιώτης, ἀλλά δέν τό εἶπε φωναχτά. Δέν ἤθελε νά τό πάρουν καί πάνω τους τοῦτα τά νιάνιαρα.

– Ἄντε τραβάτε σπίτια σας, μήν ἀγριέψουν οἱ μανάδες σας, εἶπε φωναχτά.

Τά παιδιά χαμογέλασαν. Σκόρπισαν. Ἡ κούρασή τους

τώρα φάνηκε. Οί ἄδαιοι τενεκέδες κι οί κουβάδες τούς φάνηκαν ἀσήκωτοι. Ἄργά ἀργά ξεμάκρυναν.

Τό βουνό ἔστελνε ὡς ἐδῶ τίς μυρωδιές του.

* παίρνω τῶν ὀμματιῶν μου: ἀπελπίζομαι καί φεύγω μακριά.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Γιατί περίμεναν ἡ Χαρούλα καί ὁ Βαγγέλης τό Γιάννη; Γιά ποῖό θέμα κουβέντιασαν;
2. Γιατί οἱ μικροί πότισαν πρῶτοι; Ἀπό ποιές φράσεις φαίνεται πῶς τό πότισμα ἦταν κουραστική δουλειά;
3. Γιατί τά παιδιά πήγαν στόν κύρ Παναγιώτη; Τί τοῦ πρότειναν; Δέχτηκε; Δικαιολογεῖται στό κείμενο ἡ στάση τοῦ κύρ Παναγιώτη; Μέ ποιά φράση;

ΕΝΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙ ΠΑΙΧΝΙΔΙ

Εἶχε μιά λιακάδα, πού τόλμησαν οἱ γέροντες νά βγάλουν καρέκλες καί νά καθίσουν ἔξω ἀπό τίς πόρτες τους.

Ὁ δάσκαλος πῆγε μέ τά παιδιά περίπατο στό βουνό. Τά παιδιά ἔτρεξαν, σκαρφάλωσαν σπὴν πλαγιά, ἔπαιξαν μπάλα, χόρτασαν παιχνίδι. Κάποια στιγμή κουράστηκαν. Σταμάτησαν πιά νά παίζουν καί χαίρονταν τόν ἥλιο.

–Παίζουμε ἓνα παιχνίδι μνήμης; πρότεινε ὁ Σπύρος.

–Ναί, εἶπαν τά παιδιά, ἔτσι, γιά νά μὴν κακοκαρδίσουν τό Σπύρο, ὄχι γιατί τό εἶχαν ὄρεξη.

Μά ὁ Σπύρος ἤξερε τό παιχνίδι καί ἤξερε πῶς ὄλοι σέ λίγο θά τό ἴπαιζαν καί θά γελοῦσαν.

–Λοιπόν, τό παιχνίδι λέγεται «ὁ Γιαννακός». Τό βρῆκα σ' ἓνα κυπριακό περιοδικό. Μοιάζει λίγο μέ παραμῦθι. Νά τό πῶ; Νά τό πάρει τό ποτάμι;

–Νά τό πάρει, συμφώνησαν ὄλοι κι ὁ Σπύρος ἄρχισε:

«Μιά φορά κι έναν καιρό ήταν μία γυναίκα, πού είχε ένα αγόρι καί τό ἔλεγαν Γιαννακό. Ο Γιαννακός ἀγαποῦσε πολύ τά μακαρόνια καί κάθε μέρα ἤθελε νά κάθεται ἡ μητέρα του νά ζυμώνει ἀλεύρι καί νά τοῦ κάνει μακαρόνια.

Ἐνα μεσημέρι πού πῆγε σπίτι νά φάει καί δέ βρῆκε μακαρόνια, μάλωσε μέ τή μητέρα του. Τότε ἐκείνη τοῦ εἶπε:

–Νά σοῦ κάμω ἀπόψε, ἀλλά μέ μία συμφωνία. Νά πᾶς στό βουνό νά φέρεις ξύλα, γιατί μᾶς ἔλειψαν.

Ὁ Γιαννακός δέχτηκε. Πῆγε στό βουνό νά φέρει τά ξύλα κι ἡ μητέρα του κάθισε νά φτιάξει μακαρόνια. Ἔκανε ἓνα μονάχα μακαρόνι, ἀντί νά κάνει πολλά καί κοντά. Ἦταν τόσο μεγάλο πού γέμιζε τό πιάτο. Τό μαγείρεψε καί τό εἶχε ἔτοιμο.

Σάν ἦρθε ὁ Γιαννακός φορτωμένος τά ξύλα, ἡ μάνα του σέρβιρε τό μακαρόνι στό πιάτο κι ὁ Γιαννακός κάθισε νά φάει. Σάν εἶδε πώς τό μακαρόνι ἦταν μονοκόμματο, ἄρχισε νά μαλώνει μέ τή μάνα του, γιατί νά μὴν κάμει μικρά μακαρόνια, ἀντί νά κάμει ἓνα τόσο μεγάλο.

Ἡ μητέρα του θύμωσε κι εἶπε:

–Τρέξε, βέργα, νά δεῖρεις τό Γιαννακό πού δέν τρώει τό μακαρόνι.

Ἡ βέργα δέν κουνήθηκε κι ἡ μητέρα εἶπε:

–Τρέξε, φωτιά, νά κάψεις τή βέργα, πού δέν πάει νά δεῖρει τό Γιαννακό, πού δέν τρώει τό μακαρόνι.

Ἡ φωτιά δέν κουνιέται κι ἡ μητέρα λέει:

–Τρέξε, νερό, νά σβήσεις τή φωτιά, πού δέν πάει νά κάψει τή βέργα, πού δέν πάει νά δεῖρει τό Γιαννακό, πού δέν τρώει τό μακαρόνι.

Τό νερό δέν κουνιέται ἀπό τή θέση του κι ἡ μάνα τοῦ Γιαννακοῦ λέει:

–Τρέξε, βόδι, νά ρουφήξεις τό νερό, πού δέν πάει νά σβήσει τή φωτιά, πού δέν καίει τή βέργα, πού δέν πάει

νά δείρει τό Γιαννακό, πού δέν τρώει τό μακαρόνι του.

Τό βόδι δέ σαλεύει από τή θέση του κι ή μάνα τοῦ Γιαννακοῦ λέει:

-Τρέξε, σκοινί, νά δέσεις τό βόδι, πού δέν πάει νά πιεῖ τό νερό, πού δέν πάει νά σβήσει τή φωτιά, πού δέν καίει τή βέργα, πού δέν πάει νά δείρει τό Γιαννακό, πού δέν τρώει τό μακαρόνι του.

Τό σκοινί δέν κουνήθηκε από τή θέση του κι ή μάνα τοῦ Γιαννακοῦ λέει:

-Τρέξε, ποντίκι, νά φᾶς τό σκοινί, πού δέν πάει νά δέσει τό βόδι, πού δέν πάει νά πιεῖ τό νερό, πού δέν πάει νά σβήσει τή φωτιά, πού δέν πάει νά κάψει τή βέργα, πού δέν πάει νά δείρει τό Γιαννακό, πού δέν τρώει τό μακαρόνι του.

Τό ποντίκι οὔτε ἄκουσε πού τοῦ εἶπε ἔτσι ή μάνα τοῦ Γιαννακοῦ κι ἐκείνη εἶπε:

-Τρέξε, γάτα, νά φᾶς τό ποντίκι, πού δέν πάει νά φάει τό σκοινί, πού δέν πάει νά δέσει τό βόδι, πού δέν πάει νά πιεῖ τό νερό, πού δέν πάει νά σβήσει τή φωτιά, πού δέν πάει νά κάψει τή βέργα, πού δέν πάει νά δείρει τό Γιαννακό, πού δέν τρώει τό μακαρόνι του.

Ἡ γάτα δέ σαλεύει από τή θέση της κι ή μάνα τοῦ Γιαννακοῦ λέει:

-Τρέξε, σκυλί, νά φᾶς τή γάτα, πού δέν πάει νά φάει τό ποντίκι, πού δέν πάει νά φάει τό σκοινί, πού δέν πάει νά δέσει τό βόδι, πού δέν πάει νά πιεῖ τό νερό, πού δέν πάει νά σβήσει τή φωτιά, πού δέν πάει νά κάψει τή βέργα, πού δέν πάει νά δείρει τό Γιαννακό, πού δέν τρώει τό μακαρόνι του.

Ἀμέσως τρέχει ὁ σκύλος πάνω στή γάτα, ή γάτα πάνω στόν ποντικό, ὁ ποντικός πάνω στό σκοινί, τό σκοινί πάνω στό βόδι, τό βόδι στό νερό, τό νερό στή φωτιά, ή φωτιά στή

βέργα, ή βέργα πάνω στό Γιαννακό κι ό Γιαννακός πάνω στό μακαρόνι καί τό ρουφά σέ μιά στιγμή.»

Νέαρχος Κληρίδης

“Όλοι τώρα πήραν μέρος στό παιχνίδι. Προσπαθοῦσαν νά τό ποῦν μέ τή σωστή σειρά, μπερδεύονταν, ἄλλοι πήγαιναν νά τούς διορθώσουν καί μπερδεύονταν περισσότερο· γελοῦσαν μέ τήν καρδιά τους.

–Νά ζήσεις, Σπύρο, μέ τίς ιδέες πού ἔχεις! εἶπε ό Ἀλέξης κι ἄρχισε νά παλεύει νά τό ξαναθυμηθεῖ: «Τρέξε, σκυλί, νά φᾶς τή γάτα...»

ΒΡΕΜΕΝΑ ΕΙΝΑΙ Ἡ ΞΕΡΑ;

Γέλασε πολύ κι ό δάσκαλος, προσπάθησε κι αὐτός νά πει τό μῦθο.

–Χαίρομαι, τούς εἶπε, πού δέν ξεχνιοῦνται αὐτά τά πράγματα πού ἔλεγε ό λαός μας.

Νά σᾶς πῶ κι ἐγώ μιά παροιμιακή ἱστορία;

Τά παιδιά ἔκαναν κύκλο γύρω του.

–Τί θά πει παροιμιακή ἱστορία; τόν ρώτησαν.

–Εἶναι κάτι ἀστεῖες ἱστορίες, πού ξεκινοῦν ἀπό μιά παροιμία ἢ καταλήγουν σέ μιά παροιμία. Αὐτή πού θά σᾶς πῶ ἀρχίζει μέ τήν παροιμία «ό τεμπέλης τά θέλει βρεμένα τά παξιμάδια»

«Μιά φορά ἦταν ἕνας τεμπέλης, ἀπό τούς πιο μεγάλους τεμπέληδες τοῦ κόσμου. Φοβόταν τόσο τή δουλειά πού ποτέ δέ δούλεψε. Ἄν τοῦ ἴδινες ψωμί, ἔτρωγε, ἂν δέν τοῦ ἴδινες, μπορούσε νά ψοφήσει ἀπό τήν πείνα.

Μιά ημέρα ήταν βασιλεμένος ο ήλιος, κι αυτός δέν είχε βάλει τίποτα στό στόμα του.

Τήν άλλη μέρα γιά νά μήν τόν αναγκάσει ή πείνα νά δουλέψει, σκέφτηκε νά κάνει τόν πεθαμένο στά ψέματα. «Πιό καλά νά μέ θάψουν, εἶπε μέσα του, παρά νά μοῦ δώσουν δουλειά!» Τόν εἶδαν οἱ γείτονες ξαπλωμένο στό κρεβάτι, τόν πίστεψαν νεκρό καί φώναξαν τούς παπάδες νά τόν πάρουν.

Στό δρόμο πού πήγαιναν τό λείψανο τοῦ τεμπέλη, μιά γυναίκα εἶδε τόν πεθαμένο, τόν λυπήθηκε κι εἶπε: «Ὁ κακόμοιρος! Ἄπό τήν πείνα του θά πέθανε! Ποῦ νά τό ἔξερα χτές νά τοῦ στείλω καμπόσα παξιμάδια πού ἔχω!» Ὁ τεμπέλης ἀπό τό φέρετρο, σάν ἄκουσε τά λόγια τῆς πονετικιάς γυναίκας, ἄνοιξε τά μάτια του καί ρώτησε: «Βρεμένα εἶναι τά παξιμάδια ἤ ξερά;» – «Ξερά», τοῦ λέει ἡ γυναίκα. «Ἔ, τότε ψάλτε, παπάδες, ψάλτε!» λέει ὁ τεμπέλης καί κλείνει τά μάτια του. Ὁ γρουσουζης! Προτίμησε νά θαφτεῖ ζωντανός, παρά νά κάμει τόν κόπο νά μουσκέψει τά παξιμάδια...»*

Ὁ δάσκαλος τέλειωσε τήν ἱστορία. Τά παιδιά ἔμειναν σκεφτικά. Προσπαθοῦσαν νά θυμηθοῦν παροιμίες γιά τόν τεμπέλη.

*Προσαρμογή ἀπό τή «Λαογραφία»

Ν. Γ. Πολίτου.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Μπορεῖς κι ἐσύ νά βρεῖς παροιμίες πού λέει ὁ λαός μας γιά τόν τεμπέλη;
2. Μήπως ξέρεις καμιά ἄλλη παροιμιακή ἱστορία;

ΕΝΑΣ ΜΥΘΟΣ

Τὴν ἄλλη μέρα ὁ Γιάννης ἔφερε ἓνα μῦθο.

-Μοῦ τὸν εἶπε ἡ γιαγιά μου, πού εἶναι Κρητικιά, εἶπε.
Νά δῶ ποιός ἀπό σᾶς θά τὸν θυμηθεῖ.

Ἔβγαλε ἓνα χαρτί ὁ Γιάννης.

-Τί εἶναι αὐτό; ἀπόρησαν τὰ παιδιά.

-Ὁ μῦθος, εἶπε ἀθῶα ὁ Γιάννης. Ποιός σᾶς εἶπε πῶς
ἐγὼ τὸν θυμᾶμαι ἀπ' ἔξω; Λοιπόν, λέγεται «Ἡ ποντικίνα»:

«Μιά ποντικίνα πρόβαλε ἀπό τὴ δοκαρίνα* καὶ φώναξε
τῶ δεκατριῶ τῶν παιδιῶ: «Σελιχάνη, Μελιχάνη καὶ Φροσύνη,
Σαῖτα, Πίτα καὶ Κριθοῦ, Θέκλα, Καβαλουρωτή, Σαύλα, Παύ-
λα καὶ Κουντούρα, Σαλτονιά, Βελτονιά! Ἐλάτε νά δειπνή-
σουμε τὸ μεσοκούκι* τῆς φακῆς.» «Δείπνησε, δείπνησε,
μάννα μας, κι ἐμεῖς δειπνήσαμε!» «Καὶ τί δειπνήσατε μωρὲ
παιδιά μου;» «Βερίκοκα, Βερικοκιτροκούδωνα, ἐλιές μὲ δά-
φνη, κάπαρη, καρύδια μὲ τὸ μέλι, χλωρά κουκιά μὲ τὸ τυρί
καὶ πίτα μὲ τὸ λάδι.»

Τὰ παιδιά ζαλίστηκαν στὴν ἀρχή. Μετά μὲ ὀρμὴ ξεκί-
νησαν νά ποῦν τὸ μῦθο. Κι ἐκεῖ σκόνταψαν, μπερδεύτηκαν
καὶ γέλασε καί... τὸ παρδαλό κατσιόκι!

Γαλάτεια Καζαντζάκη

*δοκαρίνα: τὸ δοκάρι τῆς στέγης.

*μεσοκούκι: τὸ μέσα μέρος (ἢ καρδιά).

ΑΙΝΙΓΜΑΤΑ

- Γυάλινος πύργος, τρίχινος φράχτης (ριιρη ρι)
- Γύρω γύρω κάγκελα, στή μέση πάπια παίζει.
(ριιλλορ ρι ιρκ ροοαγλ)

- Είμαι ψιλή, λιγνή, τόν κόσμον ὅλο ντύνω,
κι ἐγὼ μένω γυμνή. (ορλογεθ μ)
- Σέ κῆπο δέ φυτεύεται, σέ περιβόλι ὄχι,
καὶ ὁ ἄρχοντας τό γεύεται κι ὅλος ὁ κόσμος τό ἔχει.
(ιμργρ)
- Βαρύτερ' ἀπ' τό σίδερο, γλυκύτερ' ἀπ' τό μέλι,
μῆτε στά χέρια πιάνεται, μῆτε στήν τσέπη μπαίνει.
(ῶομρη)
- Μικροκαμωμένη κοπελιά, μεγάλες πίτες κάνει.
(ροοιγζη μ)
- Λαήνι χιλιοτρύπητο,
σταλιά νερό δέ χύνει. (ισρλλποφο ρι)

ΠΕΝΤΕ ΠΟΝΤΙΚΟΙ

Πέντε ποντικοί μουντζοῦροι
κι ἄλλοι τρεῖς ἀλευρομοῦροι
μιὰ φρεγάδαν ἀρματώσαν
καὶ φακή τηνέ φορτώσαν.

Πέντε μέρες ἀρμενίζαν
καὶ καιρό δέν ἐγνωρίζαν
καὶ στό πέλαγος πού βγήκαν
κεῖ βαριά φουρτούνα βρῆκαν.

Τρέχει ὁ ἕνας στό τιμόνι:
«Ὁχ! κακός καιρός πλακώνει».
Πάει ὁ ἄλλος στήν ἀντένα:
«Θά χαθοῦμε τά καημένα».

Πάει κι ὁ ἄλλος μέσ' στ' ἀρμάρι
γιὰ νά τρώει παξιμάδι.
Πάει τό ἕνα, πάει τό ἄλλο,

γίγηκε κακό μεγάλο.
Πέρα στό νησί έβγῆκαν,
τό 'στρωσαν καί κοιμηθῆκαν.

Λαϊκό

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΣΧΑ

«Βάγια, βάγια τῶ Βαγιῶ
τρῶνε ψάρι καί κολιό,
καί τόν ἄλλο Κυριακό
τρῶν' τό κόκκινο αὐγό».

Τά σχολεῖα ἔκλεισαν. Ἦρχισαν οἱ προετοιμασίες γιά τήν πιό μεγάλη γιορτή, τό Πάσχα. Οἱ δουλειές περίσσεψαν τοῦτες τίς μέρες γιά τούς μεγάλους, Γιά τά παιδιά ὅμως ἄνοιξε ἡ ὁμορφη ἐποχή τῶν διακοπῶν.

Ἡ γιαγιά τῆς Κατερίνας ἦταν κάπως καλύτερα. Τά πόδια τῆς δέν πονοῦσαν τόσο.

—Πάσχα ἔρχεται, κόρη μου, ἔλεγε στή μάνα τῆς Κατερίνας, τήν κυρα-Δέσποινα. Δέ θ' ἀσπρίσουμε; Στό χωριό μας τέτοιες μέρες ὁ ἀσβέστης ἔκανε θαύματα. Στόν καιρό μου...

—Στόν καιρό σου, μάνα, ἀπαντοῦσε μέ ὑπομονή ἡ κυρα-Δέσποινα, εἶχατε... καιρό!

—Μά Πάσχα ἔρχεται, ἐπέμενε ἡ γιαγιά. Πρέπει νά ζυμώσουμε, νά κάμουμε κουλοῦρες, νά...

—Μάνα, Πάσχα ἔρχεται κι ἔχω στό μαγαζί περισσότερη δουλειά καί κούραση, ἀναστέναζε ἡ κυρα-Δέσποινα. Θά πάρουμε ἔτοιμα τσουρέκια ἐφέτος. Ἰσα ἴσα πού θά βάψουμε αὐγά.

—Ἔτοιμα τά τσουρέκια μας! εἶπε μέ φρίκη ἡ γιαγιά. Καί δέ θά ἀσπρίσουμε τά πεζούλια, τίς γλάστρες!

—Μιά χαρά εἶναι, μάνα. Μετά τό Πάσχα, σάν λιγοστέ-

ψει ή δουλειά, θά τά περάσουμε ένα χεράκι.

Ή κυρα-Δέσποινα έβαλε μιά μπουκιά ψωμί στό στόμα της κι έφυγε γιά τό μαγαζί.

Δαγκώθηκε ή γριά.

-Άχ! παιδάκι μου, είπε σήν Κατερίνα. Καταλαβαίνετε έσεϊς Άνάσταση Χριστοϋ; Σās κλαίει ή καρδιά μου.

-Γιαγιά, είπε δειλά ή Κατερίνα, γιατί δέ μās γιορτάζεις ὅπως ξέρεις έσύ;

-Νά κάνω ὅ,τι κάναμε στό χωριό μας; άπόρησε ή γιαγιά. Παιδί μου, γιά νά γίνουν τά πρεπούμενα χρειάζονται κότσια κι έγώ δέν τά ἔχω.

-Θά σέ βοηθήσω έγώ, γιαγιά, επέμενε ή Κατερίνα.

-Έσύ είσαι κούτσικο* Τί ξέρεις άπό τέτοια! είπε άπογοητευμένη ή γιαγιά. Πήρε τό πλεχτό στό χέρι της καί πήγε νά καθίσει στή γωνιά της.

-Γιαγιά, ὅταν δέ φτάνουμε νά πιάσουμε κάτι έμεϊς τά παιδιά, άφοϋ είμαστε ὅπως λές «κούτσικα», άνεβαίνουμε ὁ ένας σήν πλάτη τοϋ άλλου καί ψηλώνουμε καί γινόμαστε πιό ψηλοί άπό τούς μεγάλους. Άν φωνάξω τήν παρέα μου, θά ἔχεις μπόλικους νά σέ βοηθοϋν. Θέλεις, γιαγιά; παρακάλεσε ή Κατερίνα.

Άν πονοϋσαν λίγο τά πόδια τής γιαγιάς, τώρα γιατρεύτηκαν. Ξανάνισσε, έγινε μικρή κοπελίτσα. Όλο πονηριά είπε:

-Φώναξε τήν παρέα σου, Κατερίνα. Θά τούς δείξουμε έμεϊς τί θά πεί Πάσχα!...

Πως περπάτησε ή γιαγιά τόσο δρόμο ως τό κοτέτσι τοϋ μπαρμπα-Νιόνιου είναι ένα θαϋμα.

-Είμαι μεγαλοπεφτιάτικο* τ' αύγό; ρώτησε μέ άγωνία.

-Ναί, τώρα δά τό γέννησε ή κότα.

-Κι ήταν μαύρη ή κότα, ὅπως σοϋ ἔπα; Ξαναρώτησε μέ ύποψία τώρα ή γιαγιά.

-Νάτη, κυρά μου, τούτη πού κακαρίζεις είναι.

Ἐσυχασμένη ἡ γιαγιά ἔγνεψε στήν Κατερίνα καί στήν παρέα της – ἡ μισή τάξη ἦταν ἐκεῖ – νά πάρουν τά ὑπόλοιπα αὐγά. Αὐτή προσεχτικά κράτησε στή χούφτα της τό αὐγό τῆς Μεγάλης Πέμπτης.

–Τί θά τό κάνουμε αὐτό, γιαγιά; ρώτησε ὁ Σπύρος.

–Θά τό φυλάξουμε, γιέ μου, κι ὅποιος ἔχει πονόλαιμο, θά τρώει λίγο καί θά γίνεται περδίκι. Ἐτσι τουλάχιστον πιστεύαμε οἱ παλιοί. Ἄντε, Κατερίνα, σῦρε νά πάρεις καινούριο τέντζερη*. Σέ παλιό δέν κάνει νά βάφονται τ' αὐγά.

Τό πρῶτο αὐγό πού βάφτηκε, τῆς Παναγιᾶς ὅπως τ' ὀνόμασε ἡ γιαγιά, μπήκε στό εἰκονοστάσι. Μ' αὐτό θά σταυρώνονταν τά παιδιά, ὅταν θά ἦταν ματιασμένα.

Ἡ γιαγιά βρῆκε μιά κόκκινη κουβέρτα καί τήν ἔβαλε στό παραθύρι. Γέμισε καί δυό μπουκάλια μέ νερό πού τό βράδυ θά τά πήγαινε ἡ ἴδια στήν ἐκκλησία, στά δώδεκα εὐαγγέλια. Θά τ' ἄφηνε ἐκεῖ, μέχρι ν' ἀπολύσει ἡ ἐκκλησία. Μετά ὁ παπάς θά τά φύλαγε στό Ἱερό. Τῆς Λαμπρῆς θά τά ἔφερναν στό σπίτι.

–Ἄν ἀρρωστήσει κανένας καί ραντιστεῖ μέ τοῦτο τό νερό, γιαίνει*, κόρη μου, λέει ἡ γιαγιά στή Κατερίνα.

Ὁ παππούς τοῦ Φώτη ἔμαθε πώς ἡ γιαγιά τῆς Κατερίνας ἔβαψε αὐγά γιά ὅλα τά παιδιά καί πώς θά τοὺς ἐτοιμάσει καί τσουρέκια. Κι ὅταν βρέθηκε στόν Ἐπιτάφιο μέ τό κερὶ στό χέρι, εἶπε στόν κύρ Ἀνέστη, πού ἦταν πλάι του:

–Ἐ, καί τί γλέντι θά γινόταν, ἂν βάζαμε ὅλοι ἀπό λίγα λεφτά καί ψήναμε δυό τρία ἄρνιά ἐκεῖ στήν ἀλάνα!

Δέν μπόρεσε ν' ἀπαντήσει ἀμέσως ὁ κύρ Ἀνέστης, γιατί ἀνταμώθηκαν στό σταυροδρόμι τέσσερις Ἐπιτάφιοι κι ἄρχισαν οἱ δεήσεις.

–Πέρνα αὔριο τό πρωί ἀπό τό μαγαζί νά τά ποῦμε, μπόρεσε καί ψιθύρισε.

Τό Μεγάλο Σάββατο, μόλις χτύπησαν οι καμπάνες, κι έριξε κλαδιά δάφνης ό παπάς καί είπε «'Ανάστα ό Θεός κρΐναι τήν γήν», ή γιαγιά τής Κατερίνας μ' όλο τό παιδομάνι έφυγαν τρεχάτοι άπ' τήν έκκλησιά, γιά νά ζυμώσουν τίς κουλοΰρες. Λαμπριάτικες «κουτσούνες» τίς έλεγε ή γιαγιά καί τούς έδειξε νά τίς στολίσουν μέ σουσάμι, μυρωδικά, καρύδια. Στή μέση έμπαινε καί τό κόκκινο αυγό. 'Η γιαγιά, μά κι άνοιξε τό κομπόδεμα, δέν έκανε ταιγκουνιές. 'Ετσι, ό κάθε φίλος τής Κατερίνας είχε τό δικό του τσουρέκι. 'Εβαλαν σημάδι τά παιδιά, μήν μπερδευτούν οι κουλοΰρες, καί μέ φωνές καί γέλια πήγαν τίς λαμαρίνες στό φούρνο. Κι ώς νά ψηθούν τά τσουρέκια, πήραν άσβέστη καί βούρτσα κι άσπρισαν τίς αυλές καί τά πεζούλια.

Ό παπούς του Φώτη πρίν πάει στό καφενεϊό «'Η Συνάντηση», πέρασε άπό τό σπίτι τής Κατερίνας. Είπαν, είπαν μέ τή γιαγιά, τά κανόνισαν. Αΰριο... Ναί, αΰριο ή γειτονιά θά γιόρταζε «'Ελληνικό Πάσχα»...

*κούτσικο: μικρό παιδί.

*μεγαλοπεφτιάτικο: τής Μεγάλης Πέμπτης.

*τέντζερης: χΐτρα άπό χαλκό.

*γιαίνει: γίνεται καλά.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. 'Η κυρα-Δέσποινα κουβεντιάζει μέ τή γιαγιά. Γιά ποιά πράγματα κουβεντιάζουν; Βάλτα σέ μία σειρά.
2. Τί ζήτησε ή Κατερίνα άπό τή γιαγιά της; Τήν κατάφερε; Μέ ποιόν τρόπο;
3. Ποιές προετοιμασίες έκαμε ή γιαγιά καί ποιό ήταν τό νοημά τους;
4. Πότε ζύμωσαν τίς κουλοΰρες; Πώς τίς έλεγε ή γιαγιά; Πώς τίς στολίσαν;

ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ!

Ξημέρωσε μέρα πραγματικά λαμπριάτικη.

Οί σουβλες στήθηκαν, οί τάβλες* στήθηκαν κι αυτές. "Όλοι έδιναν ένα χεράκι νά γυριστεί τ' άρνί. Κι ήρθε ή ώρα πού έγιναν τά κοκορέτσια κι έγιναν οί συκωταριές και χύθηκε κρασί στά ποτήρια. Κι όποιος ήταν περαστικός, τόν καλοδεχτήκαμε κι έφαγε κι ήπια μαζί μας.

Ή γιαγιά τής Κατερίνας κοίταζε μήν τύχει και λείπει τίποτε από τό τραπέζι.

-Νά σέ περιποιηθώ, κόρη μου, είπε στή νύφη της, τήν κυρα-Δέσποινα και τής πρόσφερε ένα καλοψημένο κομμάτι κρέας.

-Εύχαριστώ, μάνα, είπε συγκινημένη ή κυρα-Δέσποινα. Χρόνια είχα νά κάμω τέτοιο Πάσχα!

Ο παππούς του Φώτη πήρε κόκκινο αυγό. "Αρχισαν νά τσουγκρίζουν.

-Χριστός άνέστη!

-Άληθώς ό κύριος!

Ή γειτονιά μας άντιβούισε.

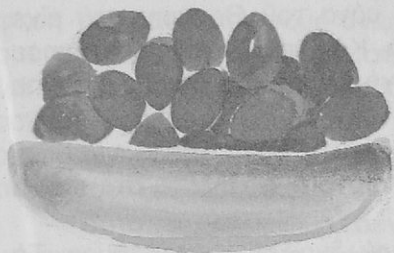
Χριστός άνέστη!

Άληθώς άνέστη ό Κύριος!

---

*τάβλες: τραπέζια.

ΑΝΑΣΤΑΣΗ

“Άγια νύχτα τ’ Ἀπρίλη,
γιορτινή φορεσιά,
«δεῦτε λάβετε φῶς»
ἐλαμψ’ ὄλη ἡ ἐκκλησιά.

Ἡ λαμπάδα μου καίει
μέσ στά μύρια ἀγιοκέρια,
ὁ Χριστός ἀναστήθη
μέσ στά δυό μου τά χέρια!

Μύρα σκόρπισε γύρω
ἡ ἀνοιξιάτικη φύση,
τή φλογίτσα κρατῶ
μέσ στίς χουφτες μὴ σθῆσει.

Κι ἡ λευκή μου λαμπάδα
τώρα, νά, τρεμοπαίζει,
μέσ στά κόκκινα αὐγά
στό στρωμένο τραπέζι.

«Τά κυκλάμινα»

Τ. Χατζηνικολάου

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΣ

Τό μαντάτο τό 'φερε ή μάνα τοῦ Θανάση, πού εἶχε ἐμπορικό στήν ἐπάνω γειτονιά. Κάποιο αὐτοκίνητο χτύπησε ἕνα παιδί! Μούδιασαν στήν ἀρχή ὅλοι. Μετά ὁ καθένας εἶπε τό λογάκι του.

-Φταῖνε τά παλιόπαιδα, εἶπε ή μάνα τῆς Βαγγελιώς.

-Φταῖνε οἱ γονεῖς πού παίρνουν ποδήλατα στά παιδιά τους, εἶπε μιά ἄλλη.

Ἔγινε τέτοια φασαρία, πού ἄνοιξαν τά παράθυρα. Τό ἕνα σπίτι ὕστερα ἀπό τό ἄλλο μάθαινε τό νέο. Τά παιδιά ἄφησαν τά βιβλία τους, βγῆκαν κι αὐτά στίς πόρτες.

-Μέ τά ποδήλατα τά 'βαλαν, εἶπε τόν καημό του ὁ Γιώργης στόν Ἀλέξη.

-Φταῖνε τά παιδιά, πού ἔχουν ποδήλατα καί δέν προσέχουν, εἶπε τήν κουβέντα του ὁ Κώστας.

-Μωρέ, φταῖνε ὅσοι ἔχουν αὐτοκίνητα, πού νομίζουν πώς εἶναι δικοί τους οἱ δρόμοι! Καί τή μάνα μου μιά μέρα πῆγε νά τή σκοτώσει ἕνα φορτηγό, εἶπε θυμωμένη ή Κατερίνα.

-Φταίει, ἐξήγησε ὁ Σπύρος, πού δέν ξέρουμε οὔτε ἐμεῖς οὔτε οἱ ὀδηγοί τούς κανόνες κυκλοφορίας.

-Σωστό αὐτό, ἀλλά τί νά γίνει;

Σήκωσε τούς ὤμους του ὁ Σπύρος. Τί μπορεῖ νά γίνει; Δέν ἤξερε.

-Τρεῖς χιλιάδες περίπου Ἑλληνόπουλα χάνουν τή ζωή τους κάθε χρόνο ἀπό αὐτοκίνητο, εἶπε ὁ δάσκαλος τήν ἄλλη μέρα στά παιδιά.

-Τρεῖς χιλιάδες! Τά παιδιά τρόμαξαν μπροστά σέ τόσο μεγάλο ἀριθμό.

-Νά εἶστε προσεκτικοί, παιδιά. Τό κακό δέν ἀργεῖ νά γίνει, συμβούλεψε ὁ δάσκαλος.

Ὁ Ἀλέξης ἔστειλε χέρι χέρι ἕνα σημεῖωμα στόν

Πέτρο κρυφά. «Κάνουμε κάτι εμείς;»

–Μπορώ νά δώ τό σημείωμα πού κυκλοφορεί; Ἡ φωνή τοῦ δασκάλου τούς ἀναστάτωσε. Ὁ Γιάννης μουδιασμένος πῆγε τό σημείωμα στήν ἔδρα. Ὁ δάσκαλος εἶχε μιά σφιχτή ἔκφραση στό πρόσωπό του. Νά γίνεται τέτοια σοβαρή κουβέντα μέσα στήν τάξη καί νά χαλάει ἀπό ἓνα σημείωμα! Πικραμένος ἄνοιξε τό χαρτί, διάβασε. Τό πρόσωπό του ξαστέρωσε.

–Αὐτό τό σημείωμα δέν ἔπρεπε νά κυκλοφορήσει μυστικά. Τέτοιες ιδέες πρέπει νά τίς λέμε φωναχτά, εἶπε σοβαρά.

Πῆρε τήν κιμωλία στά χέρια του καί μέ κεφαλαῖα γράμματα ἔγραψε στόν πίνακα:

ΚΑΝΟΥΜΕ ΚΑΤΙ ΕΜΕΙΣ;

–Λοιπόν; γύρισε στά παιδιά ὁ δάσκαλος.

–Πιστεύω πώς..., ἄρχισε νά λέει ἡ Βαγγελιώ τί σκεφτόταν. Ἄρχισαν νά λένε τή γνώμη τους καί οἱ ἄλλοι.

–Σκεφτεῖτε καί τά ξαναλέμε, τούς σταμάτησε χαμογελώντας ὁ δάσκαλος.

Ἔγιναν τρεῖς συνεδριάσεις καί δεκαπέντε τσακωμοί. Στό τέλος συμφώνησαν καί ξεκίνησαν μέ ὄρεξη γιά δουλειά. Μιά ἐπιτροπή πῆγε στήν Τροχαία καί γύρισε μέ ὁδηγίες, πού ἔλεγαν πώς νά προλαβαίνονται τά δυστυχήματα.

Τά παιδιά δυό μέρες μελετοῦσαν τίς ὁδηγίες. Μετά πῆγαν στήν αἴθουσα μέ τόν πολύγραφο. Ἐκεῖ κλείστηκαν ὡς ἄργά τό βράδυ. Μαζί τους κι ὁ δάσκαλος κι ὁ παππούς τοῦ Φώτη.

Τὴν ἄλλη μέρα ἓνα πακέτο «ἔντυπο ὕλικό» ὑπῆρχε στό σχολεῖο. Συνεργεῖα ἀπό δύο δύο παιδιὰ πῆγαν καί στά πέντε σχολεῖα τῆς περιφέρειας. Στόν πίνακα τῶν ἀνακοινώσεων καρφίτσωσαν ἓνα πολυγραφημένο χαρτί πού ἔλεγε:

Ο ΣΤΑΜΑΤΗΣ ΚΙ Ο ΓΡΗΓΟΡΗΣ

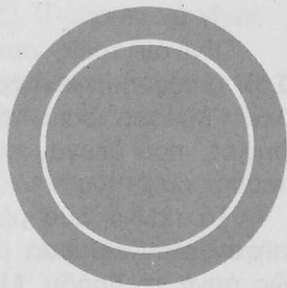
Ἄλτ! Ξεπρόβαλε ὁ Σταμάτης
καί τόν κόσμο σταματᾶ!
Τώρα μπρός! βγῆκε ὁ Γρηγόρης
κι ὁ καθένας πιά περνᾶ.

Ὁ Σταμάτης κοκκινίζει
Ἄλτ! σταθεῖτε στό λεπτό.
Ὁ Γρηγόρης πρασινίζει,
μπρός! φωνάζει στόν πεζό.

Ὅλη μέρα στό καθῆκον
ἔχουνε δουλειά πολλή,
κι ἂν γιά λίγο σταματήσουν
βγάζουν φῶς πορτοκαλί.

Στό Σταμάτη, στό Γρηγόρη
νά ἔχετε τό νοῦ σας ὅλοι,
καί θά πάψουν τά «τροχαῖα»
μέσα στή μικρή μας πόλη.

P.K.

“Αλλα πάλι συνεργεία είχαν σταθεί στά σταυροδρόμια
καί μοίραζαν έντυπα στους οδηγούς τών αυτοκινήτων:

“Οποιος βιάζεται, σκοντάφτει
μήν ξεχνᾶς,
μέ ύπομονή καί τάξη
νά οδηγᾶς.

Φίλε οδηγέ, μήν τρέχης.
Δεκατέσσερα τά μάτια σου
νά ἔχεις.

Σάν καθίσεις στό τιμόνι
-τό γνωρίζεις-
τή ζωή ξένων καί φίλων
σύ ὀρίζεις.

-Εἶστε σποδαῖοι! Εἶπε μέ θαυμασμό ἡ Χαρούλα στό
Γιάννη.

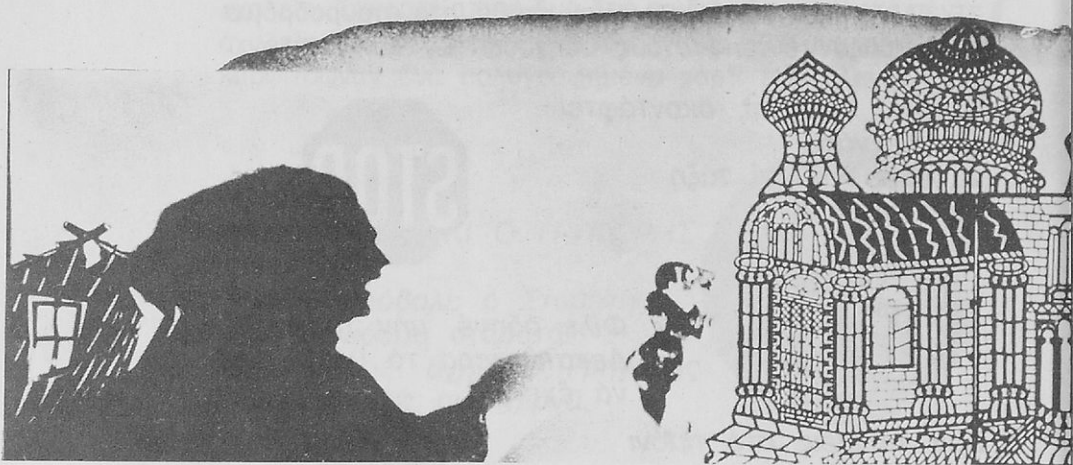
“Ο Γιάννης κρυφοκαμάρωσε.

-“Ε! δέν εἶναι δά σπουδαῖο, ὅταν ἔχεις ποιητή μεγάλο
στήν παρέα σου! Κι ὁ νοῦς τοῦ Γιάννη πέταξε στόν παππού
τοῦ Φώτη, πού σίγουρα, ἂν ἦταν λίγο πιό νέος, θά μπορού-
σε νά γίνει ὁ πιό μεγάλος ποιητής τῆς ἐποχῆς μας!

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Ὑπῆρξε συμφωνία στό ποιός φταίει γιά τά δυστυχῆματα; Ποιές γνώμες διατυπώθηκαν;
2. Γιατί πικράθηκε ὁ δάσκαλος; Τί ἔλεγε τό σημεῖωμα τοῦ Ἄλεξη;
3. Τί ἔκαναν τά παιδιά; Ὁ παππούς βοήθησε;

Σ' αυτή τή μοναδική φωτογραφία πού πολύ εύγενικά καί πρόθυμα παραχώρησε ό Εύγένιος Σπαθάρης τής μεγάλης οικογένειας Καραγκιοζοπαιχτών, βλέπετε τόν καλλιτέχνη ένw «παίζει» τόν Καραγκιόζη.

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ ΣΤΗ ΓΕΙΤΟΝΙΑ!

Ό Γιώργης τό εΐπε στά παιδιά καί άστραψαν τά μάτια τους καί χτύπησε ή καρδιά τους.

—Καραγκιόζης στή γειτονιά!

Στό καφενεΐο τοῦ κύρ Άνέστη αύριο τό άπόγευμα θά παίξει Καραγκιόζης. Μάλιστα. Ένας καραγκιοζοπαίχτης θά ρθει αύριο τό άπόγευμα στίς 7 ή ώρα κι όποιος θέλει...

Άκου, όποιος θέλει! Όλοι θέλουν, όλοι τό λαχταροῦν.

Πέντε ή ώρα, λοιπόν, τά παιδιά ήταν στρογγυλοκαθισμένα στούς πάγκους, πού είχαν στηθεΐ άπό τόν κύρ Άνέστη. Οί καρέκλες ήταν γιά τούς μεγάλους.

Έξι ή ώρα. Τά παιδιά βγάζουν πασατέμπο άπ' τά

τσεπάκια τους, πίνουν πορτοκαλάδα και ρωτοῦν τί ὥρα εἶναι.

Ἐφτά παρά τέταρτο ἀρχίζουν καί ἀνησυχοῦν. Μπᾶς καί πηγαίνει τό ρολοί πίσω; Πᾶνε κι ἔρχονται ἀνήσυχα τά παιδιά.

Ἐφτά ἡ ὥρα δέν κουνιέται φύλλο.

Ἐφτά καί πέντε ἡ παράσταση ἐπιτέλους ἀρχίζει.

Τραβιέται ὁ μπερντές καί παρουσιάζεται ὁ Χατζηαβάτης. Ἀπό μέσα ἀκούονται φωνές. Δέρνουν τόν Καραγκιόζη. Ξαφνικά ὁ Καραγκιόζης βγαίνει τρεχάλα καί πέφτει πάνω στό Χατζηαβάτη.

Χατζηαβάτης: Ἄλτ! ὦ, Παναγιά μου, τρελάθηκε! Καραγκιόζη μου, τί τρέχει; Γιά πές μου.

Κ.: Ὅριζω τόν ἑαυτό μου, εἶμαι ἑφταξοῦσιος τοῦ ἑαυτοῦ μου;

Χ.: Εἶσαι, Καραγκιόζη.

Κ.: Θέλω νά πεθάνω!

Χ.: Πέθανε, δέ σέ μποδάει κανεῖς!

Κ.: Τότε, λοιπόν, γιατί δέ μ' ἀφήνουν νά πεθάνω;

Χ.: Ποιός, Καραγκιόζη μου, δέ σ' ἀφήνει;

Κ.: Ἴδού, κύριε! Ἀποφάσισα νά πεθάνω. Νά πάω ἀπό λουκουμοθάνατο. Μπήκα σ' ἓνα καφενεῖο, βρῆκα μιά κάσα λουκούμια, τήν πῆρα, τήν ἀκούμψησα χάμου, ἔκαμα τά «πατερημά» μου, εἶπα: Σχωράτε με κι ὁ Θεός νά σᾶς χωρέσει, κι ἄρχισα νά τρώω λουκούμια νά πεθάνω. Νά σοῦ πῶ, Χατζηαβάτη μου, καί τήν καθαρῆ ἀλήθεια. Ἐμέτραγα τά λουκούμια, νά δῶ μέ πόσα λουκούμια θά πεθάνω. Ἄν ξαναθελῆσω νά ξαναπεθάνω, νά ξέρω πόσα λουκούμια θ' ἀγοράσω. Ἀλλά μόλις εἶχα φάει καμιά ἐξηνταριά, μπαίνει ὁ καφετζῆς μέσα.

—Τί κάνεις αὐτοῦ; μοῦ λέει.

—Πεθαίνω, κύριε, τοῦ λέω.

—Πεθαίνεις, μασκαρά! Μ' ἀρχίζει στό ξύλο. Βλέπουν κι

- οἱ ἄλλοι τοῦ καφενεῖου, μὲ ἀρχίζουν κι αὐτοὶ στό ξύλο.
 Γιατί, κύριε, δὲ μὲ ἀφήνουν νά πεθάνω;
 Χ.: Δέν κατάλαβες γιατί σέ δέρνανε; Σέ δέρνανε, γιατί ἔφα-
 γες τὰ ξένα λουκούμια.
 Κ.: "Α! Γι' αὐτό μέ δέρνανε! Κι ἐγώ ἔλεγα πῶς μέ δέρνανε,
 γιατί ἦταν ἡ ζωὴ μου ἀναγκαία.
 Χ.: Γιὰ τὰ λουκούμια σέ δέρνανε καὶ νά μὴν ξαναπεράσεις
 ἀπό κεῖ, γιατί θά φᾶς κι ἄλλο ξύλο.
 Κ.: Γιατί θά φάω κι ἄλλο ξύλο;
 Χ.: Γιὰ τὰ λουκούμια.
 Κ.: Μά τὰ ξεχρέωσα τὰ λουκούμια: "Ἐφαγα ἐξήντα λουκού-
 μια, μέ δείρανε γιὰ ἑκατό! "Ὡστε μοῦ χρωστᾶνε καὶ σα-
 ράντα!...

A. Μόλλας

Ξεκαρδίζονται στὰ γέλια τὰ παιδιὰ. Οἱ πάγκοι τρίζουν ἀπό τὴν ἀναταραχὴ. Γελοῦν κι οἱ μεγάλοι, ξεχνοῦν τίς ἔγνοιες καὶ τὰ βάσανά τους, γίνονται ξανά παιδιὰ.

-Νά ἴσαι καλά, ἀθάνατε Καραγκιόζη, πού μᾶς ἄνοιξες τὴν καρδιά, πού ξεσκάσαμε! λέει ὁ μπάρμπα-Στάθης.

-Νά ζήσεις, Καραγκιόζη! Ἡ μάνα τῆς Βαγγελιώς ξεχνάει τούς καημούς πού ἔχει καὶ γελάει. Τὰ μάγουλά της δέν εἶναι πιά χλωμά· ρόδισαν, κοντεύουν νά γίνουν ἴδια μέ τὰ μάγουλα τῆς κόρης της.

«Καί τώρα, ἀβάντι μανέστρο!
 Ἐλᾶτε νά φᾶμε, νά πιοῦμε,
 καὶ νηστικοὶ νά κοιμηθοῦμε!»

Ἡ παράσταση τελείωσε. Τό τραγούδι τῆς χαρᾶς ὅμως ἔμεινε στίς καρδιές τῶν παιδεμένων ἀνθρώπων τῆς γει-
 τονιάς μας.

ΠΡΩΤΟΜΑΓΙΑ

Τοῦ Μαγιοῦ ροδοφαίνεται ἡ μέρα,
πού ωραιότερη ἢ φύση ξυπνάει,
καί τήν κάνουν λαμπρά καί γελάει
πρασινάδες, ἀχτίνες νερά·

ἄνθη κι ἄνθη βαστοῦνε στό χέρι
παιδιά κι ἄντρες, γυναῖκες καί γέροι·
ἄσπροεντύματα, γέλια καί κρότοι,
ὄλοι οἱ δρόμοι γιομάτοι χαρά·

ναί, χαρεῖτε τοῦ χρόνου τήν νιότη,
ἄντρες, γέροι, γυναῖκες, παιδιά.

Διονύσιος Σολωμός

«Νεκρική ὠδή»

ΣΤΟΥΣ ΔΕΛΦΟΥΣ

Ἡ διαδρομή μᾶς ἐτοίμαζε νά χαροῦμε τούς Δελφούς.

Ἡ μέρα ἦταν λαμπερή κι εὐχάριστη. Ὅπως ἔτρεχε τό αὐτοκίνητο καί οἱ εἰκόνες τοῦ τοπίου ἄλλαζαν διαδοχικά ἡ μία μετά τήν ἄλλη, λέγαμε γιά τήν ἀρετή τῶν ἀρχαίων μας προγόνων νά βρίσκουν πάντα τίς κατάλληλες θέσεις γιά νά κτίζουν τούς ναούς καί τά ἱερά τους.

Οἱ Δελφοί, ὁ τόπος τοῦ περίφημου ἀρχαίου μαντείου, ἦταν ἀγκαλιασμένοι μέ τίς Φαιδριάδες, ἐπιβλητικούς μεγαλόπρεπους καί ἄγριους βράχους, πού δέν εἶχαν τίποτε στήν ὄψη ἀπό τό τόσο χαρούμενο ὄνομά τους. Οἱ Φαιδριάδες τύλιγαν τούς Δελφούς μέ τόν γκρίζο ὄγκο τους. Ἡ Κασταλία κυλοῦσε τραγουδώντας, γιά νά ἐμπνέει τούς ποιητές καί νά ξεπλένει μέ τά θεϊκά νερά της τίς ἀμαρτίες. Ὁ δρόμος ἦταν ἀνηφορικός καί δύσκολος. Ὅλα προετοιμάζαν τόν ἐπισκέπτη γιά τή μεγάλη στιγμή.

Οἱ ἐρωτήσεις ἔπεφταν βροχή κι ὅποιος ἤξερε σήκωνε τό χέρι καί ἀπαντοῦσε.

- Τί ἦταν οἱ Δελφοί;
- Τί ἦταν οἱ Ἀμφικτυονίες;
- Ποιός ἦταν ὁ Πύθωνας;
- Κάθε πότε γίνονταν τά Πύθια;
- Γιατί λένε τούς Δελφούς «ὄμφαλό τῆς Γῆς»;

Ἡ βροχή τῶν ἐρωτήσεων σταμάτησε μόλις φτάσαμε στόν προορισμό μας. Τότε ἀνοίξαμε μάτια, αὐτιά καί καρδιά γιά νά χαροῦμε τά ὅσα βλέπαμε.

Τά πήραμε ὅλα μέ τή σειρά. Πλυθήκαμε στά γάργαρα νερά τῆς Κασταλίας, ὅπως ἔκαναν οἱ θεοπρόποι, ἐκεῖνοι

δηλαδή πού ήθελαν νά πάρουν χρησμό από τό θεό. Καθαροί καί άμόλυντοι πλήρωναν τό φόρο τους, τόν πέλανο, στούς ιερείς καί μετά προχωροῦσαν στό μαντεῖο από τήν Ἱερά Ὀδό.

Ἐμεῖς δέν εἶχαμε μαζί μας ζωο γιά θυσία. Ἐκεῖνοι ὅμως εἶχαν. Συνήθως μία κατσικούλα καί καμιά φορά κανένα ταῦρο. Τήν ὥρα πού ἔσφαζαν τό ζωο κι ὅσο ἀκόμα ξεψυχοῦσε, ἡ Πυθία τό ράντιζε μέ άγιασμένο νερό κι ἔδινε τό χρησμό. Δίπλα οἱ ιερείς σημείωναν τά άσυνάρτητα λόγια τῆς μάντισσας καί μετά ἔδιναν γραμμένη σέ στίχους τήν ἀπόφαση τοῦ θεοῦ.

Χιλιάδες ἔρχονταν οἱ ἀποσταλμένοι ἀπ' ὅλα τά μέρη τῆς γῆς. Βασιλιάδες ἔστελναν ἀντιπροσώπους μέ πλοῦσια δῶρα, γιά νά μαντέψει ἡ Πυθία τό καλό ἢ τό κακό τέλος τῶν πολέμων τους καί τῆς ζωῆς τους.

Τό μαντεῖο λοιπόν εἶχε ἀποκτήσει τέτοια καταπληκτική φήμη, ὥστε νά εἶναι τό πιό πλούσιο μαντεῖο τῆς ἀρχαιότη-
τας. Ἀκόμα καί τώρα βλέπει κανείς, τά περίφημα ἀναθή-
ματα τῶν διαφόρων πόλεων πού γεμίζουν τόν ἱερό χῶρο καί εἶναι ἀφιερῶματα εὐγνωμοσύνης καί θαυμασμοῦ. Τά μνη-
μεῖα αὐτά συναγωνίζονται τό ἕνα τό ἄλλο σέ ὁμορφιά καί πλοῦτο καί λέγονται θησαυροί.

Βρισκόμασταν μπροστά στό ναό τοῦ Ἀπόλλωνα. Εἶχε γύρω του κολόνες γι' αὐτό τόν ἔλεγαν περίπτερο ναό. Οἱ κολόνες αὐτές ἦταν δωρικοῦ ρυθμοῦ, δηλαδή εἶχαν ἕνα ἀ-
πλό κιονόκρανο. Στίς στενές του πλευρές εἶχε ἀπό ἕξι καί
στίς μακριές του πλευρές ἀπό 15 κολόνες. Χωριζόταν σέ
τρία μέρη: Στόν πρόναο, ὅπου περίμεναν οἱ θεοπρόποι, στόν
οἶκο, ὅπου βρισκόταν τό ἄγαλμα τοῦ Ἀπόλλωνα, ὁ ὀμφαλός

Ἀπόλλων σπένδων Πάρασταση στό ἐσωτερικό λευκῆς κύλικας πού
βρίσκεται στούς Δελφούς.
(Ἡ φωτογραφία εἶναι ἀπό τό βιβλίο Μουσεῖο Δελφῶν).

τῆς γῆς καί ὁ τρίποδας τῆς Πυθίας καί στόν ὀπισθόδομο, τό
πίσω μέρος τοῦ ναοῦ.

Στή μετόπη τοῦ ναοῦ ἦταν γραμμένα δύο σοφά ρητά:

Τό «γνώθι σαυτόν» καί τό «μηδέν ἄγαν». «Μηδέν ἄγαν» θά πεῖ: Ὅλα μέ τό μέτρο, τίποτε μέ ὑπερβολή. «Γνώθι σαυτόν» θά πεῖ: μάθε νά γνωρίζεις τόν ἑαυτό σου, νά καταλάβεις καί νά μάθεις ποιός εἶσαι.

– Ἐγώ τό ξέρω. Εἶμαι ἡ Κατερίνα.

– Αὐτό τό ξέρω κι ἐγώ. Ἄλλά τί Κατερίνα; Ἐφαξες ποτέ νά καταλάβεις ἂν εἶσαι καλή ἢ κακή; Ἐγώστρια ἢ περήφανη; Ταπεινή ἢ εὐαίσθητη; Αὐτό θά πεί γνώθι σαυτόν.

Ἄνακαλύψαμε τό θέατρο μέ τήν καταπληκτική ἀκουστική. Μιλούσαμε καί τόν ἦχο τῆς φωνῆς μας τό ἔφερναν πίσω οἱ Φαιδριάδες. Ἄνεβήκαμε προσεκτικά στίς πύο ψηλές κερκίδες κι ἀκούαμε ὅσα ἔλεγε χαμηλά ὁ δάσκαλος.

Ἐστερα ἀνεβήκαμε ὡς τό στάδιο, ὅπου γίνονταν οἱ ἀγῶνες. Τό τοπίο, φωτεινό καί εἰρηνικό, τό σκίαζαν ψηλά δέντρα καί τό προστάτευαν οἱ κορυφές τῶν Φαιδριάδων. Πόσα χειροκροτήματα καί πόσες ζητωκραυγές πρέπει νά ἔχουν φυλάξει στούς πόρους τους αὐτοί οἱ πέτρινοι θεατές τῶν παλιῶν λαμπρῶν ἀγῶνων. Πόσες ἰαχές θριάμβου θά πολλαπλασίασαν μέ τήν ἠχώ τους!

Ἀπό τό μονοπάτι κατεβήκαμε στό μουσεῖο, ὅπου εἶδαμε τά ἐκθέματα περνώντας διαδοχικά στίς αἴθουσες. Πρῶτα, εἶδαμε τόν ὀμφαλό τῆς γῆς. Μετά, τή Σφίγγα πού ἀφιέρωσαν στό θεό οἱ κάτοικοι τῆς Νάξου, τό θησαυρό τῶν Σιφνίων, μιά ἀγκαθωτή κολόνα μέ χορεύτριες, τό ἄγαλμα τοῦ Ἁγία καί τοῦ Ἀντίνοα, πού ἦταν ὁ ἀχώριστος σύντροφος τοῦ αὐτοκράτορα Ἀδριανοῦ.

Σέ μιά αἴθουσα ὀλομόναχος, μᾶς περίμενε μέσα στήν μακάρια τελειότητά του ὁ Ἡνίοχος. Βρίσκεται σέ ξεχωριστή

θέση, γιατί είναι ένα σπάνιο άποκτημα. Είναι ολόκληρος από χαλκό και παριστάνει έναν ήνιοχο μετά την άρματοδρομία. Η στάση του, οι λεπτομέρειες, αλλά κυρίως η γαλήνια και ήρεμη φυσιογνωμία του δείχνουν άνθρωπο, πού λάμπει από ίκανοποίηση. Καταλαβαίνεις άμέσως ότι ο Ήνιοχος νίκησε στους άγώνες και οι έπευφημίες άντηχούν άκόμα στ' αυτιά του. Ο θρίαμβος ζωγραφιζόταν ζωντανός μέσα στα πέτρινα μάτια του.

Παρόλο πού τό άρμα έκρυβε τό κάτω μέρος του κορμιού του, τά δάχτυλα τών ποδιών του και ο χιτώνας του είναι τόσο προσεγμένα και τέλεια, ώστε νά προκαλούν θαυμασμό. Τά μάτια του είναι ζωηρά, καμωμένα από χρωματιστές πέτρες.

Όταν βγήκαμε από τό μουσειο ρίξαμε μιά τελευταία ματιά στό τοπίο. Βουνά, έλιές, γαλανός ουρανός. Σάν νά μās φάνηκε γιά μιά στιγμή ότι οι Φαιδριάδες έκλαιγαν ριζωμένες στή θέση τους, γιά τή μοναξιά πού πλανιόταν ολόγυρα.

Θυμηθήκαμε τότε τόν Ίουλιανό τόν Παραβάτη, τό Βυζαντινό αυτοκράτορα πού θέλησε νά ξαναζωντανέψει τήν ειδωλολατρία κι έστειλε τό 361 μ.Χ. άποσταλμένους του στό Μαντείο ζητώντας νά πάρει χρησμό. Η Πυθία του έδωσε αυτή τή λυπημένη άπάντηση:

«Πέστε στό βασιλιά Ίουλιανό, ότι καταστράφηκε ο ώραϊος ναός. Ο Απόλλωνας δέν έχει πιά μαντείο, ούτε η Πυθία μας ά δάφνες, γιά νά δίνει χρησμούς. Η Κασταλία μέ τά γάργαρα νερά δέν τραγουδά πιά. Έσβησε και τό νερό πού λαλοῦσε».

Γιά νά παρηγορηθοῦμε σκεφτήκαμε πώς όχι, δέν ήταν ακριβώς έτσι. Οι πεσμένες πέτρες, τά σκόρπια ανάγλυφα και οι γκρεμισμένοι ναοί, μουρμούριζαν κάτι σαν προσευχή γιά ένα παλιό περασμένο κόσμο, γεμάτο μεγαλειο και δόξα.

Άγγελική Βαρελλά

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ

“Ηλιε μου,
έβγα, ήλιε μου,
πού κάνεις τό χωράφι
καί γεμίζει από χρυσάφι.

Δώσε μας,
ήλιε, ήλιε μου,
τό ρόδο καί τ’ άγκάθι,
φέξε ώς τουϊ γιालού τά βάθη.

Τό νερό,
φέξε, ήλιε μου,
νά τρέχει καί νά λάμπει,
νά μοσκοβολούνε οί κάμποι.

Στρῶσε μας,
χρυσοήλιε μου,
τή γῆς μέ χαμομήλι
δῶσ’ μας τό γλυκό σταφύλι.

Τόν καρπό,
ήλιε, ήλιε μου,
τό θέρο χάρισέ μας.
Σάν τό δέντρο άνάστησέ μας.

«Τά Χελιδόνια»

Ζαχαρίας Παπαντωνίου

Ο ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗΣ

Σούσουρο μεγάλο έγινε στή γειτονιά. Ήρθε, λέει, ή αγορανομία κι έπιασε «στά πράσα» τόν μπακάλη τής επάνω πλατείας νά πουλάει ακριβότερα από τή διατίμηση*.

—Έμ, κλέφτες καί κλέφτες! σχολίασε ό δικός μας ό μπακάλης, ό κύρ Στράτος, καί καμάρωνε, γιατί κανένας ποτέ δέν έχει πει κουβέντα γι' αυτόν.

Ή κυρα-Λένη έλεγε στίς γειτόνισσες:

—Τό 'ξερα εγώ κι έλεγα στό γιό μου: «Νά δεῖς, κακό τέλος θά 'χει αυτός ό μπακάλης». Πήγα μιά μέρα, καί του ζήτησα μισό κιλό φέτα.

—Βγήκε 850 γραμμάρια, μου λέει.

—Μά εγώ θέλω μισό κιλό, του λέω.

—Καί τί είναι τό τυρί, ζάχαρη, κυρά μου; μου λέει.

—Έτσι είσαι; Δέν ξαναπατάω κι εγώ στό μαγαζί σου, του λέω. Κι από τότε πάω στόν κύρ Στράτο.

—Κι ό κύρ Στράτος τσιμπάει στίς τιμές, κουνάει τό κεφάλι ή κυρα-Αντωνία, ή φουρνάρισα. Είναι φτηνός στή ζάχαρη, μά σέ άλλα είδη είναι ακριβός. Ή αφησε πού μου 'δωσε μιά φορά μιά κονσέρβα χαλασμένη!

Ή κυρα-Λένη έριξε τά βάρη στό κράτος.

—Φταίει τό κράτος, πού τούς αφήνει καί πίνουν τό αίμα μας.

—Τί νά σοῦ κάνει δηλαδή τό κράτος; Νά, μόλις τό κατάγγειλε ό κύρ Θεωδωρής, ήρθε ή αγορανομία νά δεῖ τί γίνεται καί...

—...Καί είδαν, γέλασε ή κυρα-Λένη.

—Κακώς πάντως, πού ό κύρ Θεωδωρής τόν κατάγγειλε, γείτονες είμαστε, «καλημέρα», «καληνύχτα» λέμε. Δέν είναι σωστά πράγματα αυτά, μπήκε στήν κουβέντα ή κυρα-Δήμητρα.

- Έκείνος γιατί δέ σκέφτηκε πώς είμαστε γείτονες, καί λέμε «καλημέρα», «καληνύχτα», άγρίεψε ή κυρα-Λένη, άγρίεψε κι ή κυρα- Άντωνία.

Τήν ίδια κουβέντα είχαν κι οί άντρες.

- Ένας κακός έμπορος κάνει κακό σ' όλους τούς έμπόρους, έλεγε ό κύριος Γαλάνης, ό βιβλιοχαρτοπώλης μας. Μάς κοιτάζει δύσπιστα μετά ό κοσμάκης. Χασάπης είσαι; Βρώμικα κρέατα θά πουλάς. Μανάβης είσαι; Κλέβεις στό ζύγι. Έμπορος είσαι; Βάζεις «καπέλο» καί πίνεις τον ιδρώτα μας.

- Έξω, σέ άλλες χώρες, ό κοσμάκης έχει ένωθει. Μοῦ έλεγε ό γιός μου - καλή του ώρα - πώς εκεί ένώθηκαν οί καταναλωτές. Ένώθηκε ό κόσμος. Έμαθε τί πρέπει νά προσέχει σάν άγοράζει κάτι, έμαθε νά διαλέγει.

Καί τά παιδιά εκεί στήν άλάνα, πού ξαναμαζεύτηκαν τώρα πού καλοκαίριασε, τό κουβέντιαζαν. Ήταν καί οί «μεγάλοι» μαζί μέ τούς μικρότερους: τώρα τούς ύπολογίζουν πιά, τό «μπόμπιρες» δέν ξανακούστηκε.

Τά μεγάλα παιδιά λοιπόν - νά ποῦμε τήν άλήθεια - τό σκέφτηκαν πρώτα.

- Πρέπει νά γίνουμε σωστοί καταναλωτές, είπε ή Χαρούλα.

- Σωστό αυτό: μήν τά περιμένουμε όλα από τό κράτος! συμφώνησε ό πρόεδρος τής έκτης.

- Δηλαδή, σάν τί μπορούμε νά κάνουμε; ρώτησε ή Βαγγελιώ.

Αυτή τήν άπορία τήν είχαν όλα τά παιδιά. Γιατί ένιωθαν πώς άφοῦ πήγαιναν γιά θελήματα καί ψώνιζαν, ήταν κι αυτά καταναλωτές.

Τήν άλλη μέρα τά παιδιά τής έκτης έφεραν ένα χαρτί. Τί ώρα τά σκέφτηκαν αυτά, τί ώρα τά ζωγράφισαν, κανένας δέν ξέρει. Μαζεύτηκαν όλα γύρω από τή Χαρούλα. Κοίταζαν

ένα χαρτί, πού κρατοῦσε στό χέρι της. Σκουντιόνταν, δέν κατάφερναν νά τό διαβάσουν.

– Δέν τό τοιχοκολλοῦμε; εἶπαν δυό τρεῖς.

– Ἀπαγορεύεται ἡ τοιχοκόλληση, εἶπε ἡ Χαρούλα. Θά τό βάλουμε στόν πίνακα τῶν ἀνακοινώσεων.

Ἔτσι τά παιδιά ἔμαθαν τίς ὑποχρεώσεις πού εἶχαν σάν καταναλωτές.

Τό χαρτί στό ἕνα μέρος ἀριστερά εἶχε τί δέν πρέπει νά κάνουμε· τήν «κίνηση λάθος», ἄς ποῦμε. Κι ἀπέναντι, στά δεξιά, εἶχε τή σωστή ἐνέργεια. Ἀποκάτω εἶχε ἕνα νέο ποιηματάκι τοῦ παπποῦ.

---

*διατίμηση: ἡ τιμή πού καθορίζει ἡ πολιτεία.

Λάθος

- 1) Τά ψώνια εἶναι μόνο διασκέδαση.
- 2) Πετάγομαι στό ἀπέναντι μαγαζί.
- 3) Παίρνω τό πορτοφόλι μου.
- 4) Δίνω τό σημείωμα στόν μπακάλη.
- 5) Ὅλες οἱ τομάτες εἶναι ἴδιες.
- 6) Παίρνω μιά κονσέρβα, τή βάζω στή σακούλα.
- 7) Θέλω μισό κιλό τυρί. Βγήκε 850 γραμμάρια.
- 8) Πληρώνω τό λογαριασμό.
- 9) Βάζω τά ρέστα στό πορτοφόλι.
- 10) Ποῦ νά βρῶ τόσα μαγαζιά στή γειτονιά μου!
- 11) Δέ βαριέσαι! Εἶναι λίγα αὐτά πού ἔχασα.
- 12) Κουράστηκα, οὐφ!

Σωστό

- 1) Ναί, αλλά καί εὐθύνη.
- 2) Πηγαίνω σέ δυό τουλάχιστον μαγαζιά τῆς γειτονιάς.
- 3) Μαζί ὅμως μέ τό πορτοφόλι καί σημείωμα, τί ἀκριβῶς χρειάζομαι.
- 4) Διαβάζω προσεχτικά τό σημείωμα καί κοιτάζω τίς τιμές.
- 5) Ψάχνω. "Ὅλες οἱ τομάτες δέν εἶναι ἴδιες.
- 6) Ψάχνω νά βρῶ τήν «ἡμερομηνία λήξεως».
- 7) Θέλω μισό κιλό τυρί, ἐπιμένω στόν μπακάλη.
- 8) Πρῶτα ἐλέγχω τό λογαριασμό.
- 9) Βάζω τά ρέστα στό πορτοφόλι, ἀφοῦ τά μετρήσω.
- 10) Μιά μέρα τή βδομάδα ἔχει στή γειτονιά μου Λαϊκή Ἀγορά. Ἐκεῖ πουλοῦν φτηνότερα οἱ παραγωγοί.
- 11) Ἐχασα ἀπό βιαστική ἀγορά: ἓνα «γκρινιάρη» τή βδομάδα, ἓνα πατίνι, μία κούκλα.
- 12) Εἶμαι ἓνας σωστός καταναλωτής.

*Μήν ψωνίζεις ὅ,τι κι ὅ,τι!
Μήν ψωνίζεις ὅπου κι ὅπου!
Μήν ψωνίζεις ὅσο κι ὅσο!
Μήν ψωνίζεις σ' ὅποιον κι ὅποιον!*

*Πρόσεχέ τα ὅλα αὐτά,
μήν ψωνίζεις βιαστικά!*

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Ποιές ἀπόψεις διατυπώθηκαν σχετικά μέ τήν ἐκμετάλλευση τοῦ καταναλωτή ἀπό τοὺς ἐμπόρους; Μέ ποιά ἀφορμή;
2. Πῶς κρίνεις τήν ἀποψη τῆς κυρα-Δήμητρας;
3. Τί ἔκαναν τά παιδιά, γιά νά βοηθήσουν τοὺς καταναλωτές;

ΤΟ ΑΤΥΧΗΜΑ

Πῶς γίνεται ἔξαφνα τό κακό! Ξυπνᾶς καί ὥσπου νά νυχτώσει βρίσκεσαι μέ τό χέρι σου στό γύψο καί τό κεφάλι ραμμένο!

Οὔτε μπάλα ἔπαιζε ὁ Κώστας, οὔτε κανένα ἥρωικό γκόλ ἔβαλε. Ἔτσι, στραβοπάτησε, δέν εἶδε λέει τό σκαλοπάτι, τέλος πάντων, ἔπεσε κι ἔσπασε τό χέρι του. Μαζεύτηκαν οἱ γείτονες, σήκωσαν τό παιδί, τό πήγαν στό νοσοκομεῖο.

–Πρέπει νά μείνει στό νοσοκομεῖο, εἶπαν οἱ γιατροί.

Ἦ Κώστας οὔτε νά τ' ἀκούσει.

–Νά πάω σπίτι, παρακάλεσε.

–Πρέπει νά μείνει ἀκίνητος πολλές μέρες, ἐπέμεναν οἱ γιατροί.

–Δέ θά σαλέψω, ὑποσχέθηκε ὁ Κώστας.

Καί κράτησε τήν ὑπόσχεσή του. Τοῦ ἔβαλαν τό χέρι στό γύψο, τό ἀκούμπησαν σέ στηρίγματα, ἔραψαν τό σκίσιμο στό κεφάλι του· μέ τό χέρι ἀκίνητο, τό κεφάλι ἀσάλευτο, ὁ Κώστας ἔγινε ἴδιο ἄγαλμα! Βέβαια ἦταν ὅλο γκρίνια, παραξενιά καί μουρμούρα. Παιδευόταν καί παίδευε καί τούς γονεῖς του.

–Δίκιο ἔχει τό παιδί, τόν δικαιολογοῦσε ἡ μάνα του. Μ' αὐτές τίς ζέστες νά εἶσαι φασκιωμένος καί νά πονᾶς κιόλας, εἶναι κάτι πού δέν τό ἀντέχεις.

Τά παιδιά, γιά νά ποῦμε τήν ἀλήθεια, δέν πολυστενοχωρήθηκαν. Ποτέ, τόσα χρόνια μαζί μεγαλωμένα, δέν εἶχαν διαβεῖ τό κατώφλι τοῦ σπιτιοῦ του. Ἡ μάνα τοῦ Κώστα καημό τό εἶχε νά ῥθει κανένας φίλος νά παίξει μέ τό μοναχοπαίδι της. Κανένας δέ ζύγωνε. Ἔτσι ἔπαιζε μόνος του ὁ Κώστας. Ἐριχνε βόλους, μιά γιά τόν ἑαυτό του, μιά γιά τόν ἀόρατο συμπαίχτη του, καί συνήθως κέρδιζε. Μά κι ὅταν τύχαινε νά μὴν κερδίσει ὁ Κώστας, μ' ὅλες τίς

ζαβολιές πού έκανε, και νά κερδίζει ο «άλλος», νευρίαζε.

Καυγατζής και ζαβολιάρης από τά γεννοφάσκια του, ποτέ δέν είχε φίλους. Κι αν ξεγελιόταν κανένας καινούριος στή γειτονιά και γινόταν φίλος του, δέ στέριωνε τούτη ή φιλία. Βέβαια, στήν αλάνα τόν επαιζαν τά παιδιά. Δέ γινόταν νά τόν παραμερίσουν. Βοήθησε, από ντροπή, μιά στάλα στό καφενεϊο, έγινε συνεταιίρος, πήγαινε σίς «συνελεύσεις», έδωσε κι ένα χέρι στή χριστουγεννιάτικη έκθεση.

Λοιπόν, πώς νά τό κάνουμε, δέν πολυλυπήθηκαν τά παιδιά πού έλειψε ο Κώστας. Ο Άλέξης, μάλιστα, βρήκε τήν εύκαιρία και πήγε και κάθισε επιτέλους στή «θέση» του στό δεύτερο θρανίο, πλάι στό παράθυρο. Βέβαια από ευγένεια, σαν αντάμωναν τή μάνα του, τή ρωτούσαν «Πώς πάει ο Κώστας»; Ο Φώτης μόνο, πού έμενε στό διπλανό σπίτι, πεταγόταν και του πήγαινε τά μαθήματα.

Ο μόνος πού σκεφτόταν και ξανασκεφτόταν τόν Κώστα, ήταν ο Σπύρος.

—Και τί θα γίνει; θα μείνει στήν ίδια τάξη; ρώτησε μιά μέρα τό Γιάννη.

—Γιατί θα μείνει στήν ίδια τάξη; απόρησε ο Γιάννης. Ο δάσκαλος του στέλνει κάθε μέρα τά μαθήματα.

Ο Σπύρος είχε αντίρρηση:

—Αν ήταν έτσι, θα παίρναμε όλοι ένα βιβλίο, θα καθόμαστε σπίτι μας, θα διαβάζαμε και θα περνούσαμε τίς τάξεις.

Πρώτα, πρώτα, όταν σου φέρνουν τετράδια ή σου λένε από δω ως εκεί Γεωγραφία, δέν έχεις κέφι νά διαβάσεις. Άλλα κι αν έχεις κέφι, έχεις απορίες. Μόνο αν παρακολουθείς τά μαθήματα ή αν κάποιος σου τά εξηγει, μπορείς νά πās μπροστά.

—Μιά φορά, νά παρακολουθεί τά μαθήματα, δέ γίνεται, μουρμούρισε ο Γιάννης.

-Σωστά, αλλά μπορεί κάποιος νά τόν παρακολουθεῖ.
Δέ μίλησαν γιά λίγο τά δυό παιδιά.

-Σ' ἓνα δυό δέν μπορεί νά πέσει τό βάρος, εἶπε ὁ Γιάννης.

-Ὁ συνεταιρισμός ξεκίνησε ἀπό μιά πράξη ἀγάπης, πού κάνατε. Σκέφτεσαι νά συνεχιστεῖ καί μέ μιά ἄλλη πράξη ἀγάπης; ἀναρωτήθηκε φωναχτά ὁ Σπύρος.

-Ναί, μά τότε ἦταν διαφορετικά. Ἀγαποῦμε τό Γιώργη καί τόν κύρ Ἀνέστη. Τόν Κώστα ὅμως...

Τόν κοίταζε παραξενεμένα ὁ Σπύρος. Σχεδόν παρακάλεσε:

-Ἐδῶ πού μ' ἔστειλε ὁ Θεός, μέ μάθατε ν' ἀγαπῶ. Τό μάθημα πού μοῦ δώσατε, μήν τό ἀφήσετε μισοτελειωμένο.

Ὁ Γιάννης κάλεσε ἕκτακτη γενική συνέλευση. Ἡ γενική συνέλευση ἀποφάσισε: "Ὅσοι εἶναι γεροί στήν Ἀριθμητική θά διαβάζουν μέ τόν Κώστα. Τό ἴδιο θά γίνεται μέ αὐτούς πού ἀγαποῦν τήν Ἱστορία, τήν Ἐκθεση, τή Γεωγραφία.

-Ἐγώ, εἶπε ντροπαλά ἡ Κατερίνα, θά τόν βοηθήσω νά κάνει τούς χάρτες, πού δέν τά καταφέρνει.

Εἶναι περίεργο, ἀλλά τώρα πού ἀποφάσισαν νά βοηθήσουν τόν Κώστα, θυμόνταν καί τίς χάρες πού εἶχε.

-Δέν ἔλεγε ποτέ ὄχι σέ θέλημα.

-Δέν ἦταν πειραχτήρι!

-Δέν ἦταν ξιπασμένος*!

Σάν χώρισαν, τ' ἀστέρια ἔλαμπαν στόν οὐρανό. Ἀστέρια τούς συντρόφευαν στό δρόμο τους κι ὀλόφωτο ἥλιο εἶχαν στήν καρδιά τους...

Τήν ἄλλη μέρα ὁ Ἀλέξης ἔφυγε ἀπό τή θέση τοῦ Κώστα. Ξαναγύρισε στή δικιά του. Δέν τήν εἶχε κουβαλήσει δά κι ἀπ' τό σπίτι του!

---

*Ξιπασμένος: ψευτοπερήφανος, φαντασμένος

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Πώς έπαθε τό άτύχημα ό Κώστας; Ήταν γκρινιάρης στήν άρρώστια του; Πώς τόν δικαιολογεί ή μάνα του;
2. Γιατί τά παιδιά δε στενοχωρήθηκαν γιά τό άτύχημά του; Ποιός τελικά έδειξε ένδιαφέρον;
3. Ήταν πράγματι κακό παιδί ό Κώστας; Τί φαίνεται από τό κείμενο;

ΤΟ ΧΕΡΙ

Τό χέρι όταν άπλώνεται νά πάρει
χάνει τόση όμορφιά και χάρη τόση,
όση όμορφιά κερδίζει κι όση χάρη
τό χέρι όταν άπλώνεται νά δώσει.

« Έσπερινός »

Ίωάννης Πολέμης

ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ

Ὁ κόσμος λάμπει
σάν ἓν' ἀστέρι.
Βουνά καί κάμποι,
δέντρα, νερά,
γιορτάζουν πάλι,
καθώς προβάλλει
τό καλοκαίρι,
Θεοῦ χαρά!

Φωνοῦλες, γέλια,
φέρνει τ' ἀγέρι
μέσ' ἀπ' τ' ἀμπέλια
τά καρπερά.
Παιδιά ἀγγελούδια
λένε τραγούδια
στό καλοκαίρι,
Θεοῦ χαρά!

Τὴν ὥρα τούτη
σκορπᾶ ἓνα χέρι
χάδια καὶ πλούτη
κι ἡ γῆ φορᾶ
σάν μιά πορφύρα,
ζωῆς πλημμύρα
τό καλοκαίρι,
Θεοῦ χαρά!

Ἡ φύση πέρα
ᾧ, νέοι καὶ γέροι,
σάν μιά μητέρα
μᾶς καρτερᾶ.
Ἡ φύση ὅλη
σάν περιβόλι
τό καλοκαίρι,
Θεοῦ χαρά!

Κ. Παλαμᾶς

ΤΟ ΠΟΔΗΛΑΤΟ

Τό ποδήλατο είχε κουδούνι, σημαίες, καθρέφτη. Δηλαδή τά είχε όλα τά καλά. Τό κουβάλησε μέ μοτοσικλέτα ό πατέρας του Κώστα. Δώρο στό γιό του, πού έγινε καλά.

“Αφωνος ό Κώστας τό πήρε, τό έστησε όρθιο καί τό καμάρωνε. Θεέ μου, θά λερωθοῦν οί ρόδες του! “Ανέβηκε πάνω, έκανε μιά βόλτα στήν αύλή του. Σκέφτηκε κάτι, τό ξανασκέφτηκε, τό ξανασκέφτηκε καί...

Τά παιδιά ήταν στήν άλανά από νωρίς. “Εκαναν προπόνηση. Σέ λίγες μέρες θά γίνονταν οί περίφημοι πανσυναικιακοί αγώνες. “Επρεπε λοιπόν νά γυμναστοῦν.

Καί τά γύμναζε ό δάσκαλος:

–Πρόσεχε τήν έκκίνησή σου, “Αλέξη.

–Κάνε καλή δρασκελιά, Πέτρο.

–Στίς μύτες πάτησε, όχι μέ όλο τό πέλμα, Ρηνιώ.

“Ηταν εκεί μαζεμένα όλα τά παιδιά τών μεγάλων τάξεων. Είχαν ιδρώσει, είχαν λαχανιάσει, αλλά ή επίδοσή τους ήταν «έξαιρετη», όπως είπε καί ό διευθυντής πού ήρθε χτές καί τά παρακολούθησε.

“Ο Κώστας δέν μπορούσε νά πάρει μέρος στους αγώνες. Τό χέρι του ήταν βέβαια μιά χαρά, αλλά δέν είχε προπονηθεί. “Ετσι πήγαινε κάθε απόγευμα σάν θεατής στό γήπεδο.

Πήρε, λοιπόν, τό ποδήλατό του ό Κώστας, δοκίμασε τά φρένα: λειτουργούσαν μιά χαρά. Πίισε τά λάστιχα, ναί, είχάν τόν άέρα πού έπρεπε. “Ανέβασε λίγο τή σέλα, ανέβηκε πάνω καί γραμμή γιά τό γήπεδο.

“Οταν έφτασε, άρχισε νά χτυπάει συνέχεια τό κουδουνάκι. “Ο δάσκαλος ένοχλήθηκε από τό θόρυβο, τά παιδιά σταμάτησαν νά γυμνάζονται, γύρισαν νά δοῦν ποιός ήρθε.

Καί είδαν τόν Κώστα, καί είδαν τό ποδήλατο.

–Θά έχουμε όμαδικές λιποθυμίες, σκέφτηκε ή Ρηνιώ.

Κανείς όμως δέ λιποθύμησε. Σάν τή γυναίκα τοῦ Λώτ ἔμειναν ἀκίνητοι κι ἔβλεπαν μιά τόν Κώστα, μιά τό ποδήλατο. Τό ποδήλατο! Τό ποδήλατο! Ἔτρεξαν νά τ' ἀγγίξουν, Θεέ μου, τί ὁμορφο! Οὔτε στά ὄνειρά τους δέν εἶχαν δεῖ τέτοιο ποδήλατο!

–Μιά φορά δέν εἶναι ἀπό τή γειτονιά μας. Τέτοιο ποδήλατο δέν ὑπάρχει ἐδῶ, εἶπε ὁ Γιώργης κι ὄλοι σεβάστηκαν τή γνώμη του. Ὁ Γιώργης ἦταν εἰδικός στά ποδήλατα.

–“Ὅχι, μοῦ τό παράγγειλε ὁ πατέρας στήν Ἰταλία. Τοῦ τό ἔφερε ἓνας πελάτης, εἶπε ὁ Κώστας ἀπλά.

Ὁ Γιώργης ἔνωσε ἓνα ἀγκαθάκι νά τοῦ τρυπάει καί νά τοῦ ματώνει τήν ψυχή.

–Εἶναι ἐκπληκτικό, εἶπε σοβαρά. Μέ γειά σου!

–Μέ γειά μας! εἶπε ὁ Κώστας, τό ἴδιο σοβαρά κι αὐτός.

Τά παιδιά δέν κατάλαβαν.

–Τί... μέ γειά μας εἶπες; ρώτησε ὁ Σπύρος.

Ὁ Κώστας, χωρίς ν' ἀπαντήσει, γύρισε κι ἔδειξε πίσω τήν ταμπέλα τοῦ ποδηλάτου. Ἐγραφε μέ κόκκινη μπογιά Δ.Χ.

–Δηλαδή; ρώτησε ὁ Σπύρος.

Μά καί τά μάτια τῶν ἄλλων παιδιῶν ρωτοῦσαν: Δηλαδή;

–Δηλαδή, ἐξήγησε δειλά ὁ Κώστας, τώρα ἡ τάξη μας ἔχει δικό της ποδήλατο. Πῶς λέμε Ι.Χ., ἰδιωτική χρήση, ἔτσι λέμε καί Δ.Χ., δηλαδή δημόσια χρήση. Κατάλαβες;

Τά παιδιά τά ἔχασαν. Ὁ Σπύρος ἔνωσε ἓναν κόμπο στό λαιμό του.

–Παιδιά, ἔχουμε πολλές δουλειές νά κάνουμε. Ἄν ἡ δουλειά εἶναι κοντά, θά πηγαίνουμε μέ τά πόδια. Ἄν εἶναι ὅμως λίγο μακριά θά πηγαίνουμε μέ τό ποδήλατο, εἶπε ὁ Κώστας πολύ σοβαρά.

–Δηλαδή... πόσο μακριά; ρώτησε τρεμουλιαστά ὁ Γιώργης.

–Νά ποῦμε, ὡς τό κεφενεῖο «Ἡ Συνάντηση», ἀπάντη-

σε σχεδόν τρυφερά ο Κώστας. Καί μιά καί είπαμε γιά καφενεῖο, σάν ἐρχόμουν εἶδα τόν πατέρα σου. Σέ θέλει, λέει.

Ὁ Γιώργης κοίταξε κατάματα τόν Κώστα. Χαμογέλασε ἀχνά.

– Δηλαδή... ν' ἀνέβω;

– Ἄφου εἶναι Δ.Χ.!

Ἀνέβηκε σιγά, φοβισμένα ὁ Γιώργης. Κι ἔπειτα χύθηκε στὸν ἔρημο δρόμο, χτυπώντας ξέφρενα τό κουδούνι.

– Ποιός θά μπορούσε νά πεί, σκέφτηκε ὁ δάσκαλος, πώς σήμερα ὁ Κώστας δέν ἔσπασε τό πανσυνοικιακό ρεκόρ;..

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Τί σκέφτηκε καί ξανασκέφτηκε ὁ Κώστας;
2. Ἄλλαξε συμπεριφορά ὁ Κώστας; Ποιά σημεῖα τοῦ κειμένου δείχνουν τὴν ἀλλαγὴ του;
3. Ποιά θεωρεῖς σάν κυριότερη αἰτία αὐτῆς τῆς ἀλλαγῆς;

ΟΙ ΑΓΩΝΕΣ

Ὁ δήμαρχος παραχώρησε τό στάδιο. Ἐκεῖ μαζεύτηκαν τά παιδιά. Τά παιδιά ἀπ' ὅλες τίς συνοικίες τῆς περιοχῆς μας. Μέ τή σημαία τῆς ἡ κάθε συνοικία καί μέ τίς ἐλπίδες τῆς γιά νίκη στά ἀθλήματα.

Ὁ Κώστας κουβάλησε τό τεράστιο πανώ. Τό πανώ ἦταν μπλέ σκούρα λινάτσα καί μέ ἄσπρα μεγάλα γράμματα ἔγραφε: «Ζήτω στούς ἀνίκητους.»

–Δέν ἔβαλα τό ὄνομα τῆς γειτονιάς μᾶς, δίνει ἀναφορά ὁ Κώστας.

–Καλά ἔκανες· ὅλοι σέ λίγο θά ξέρουν πῶς οἱ ἀνίκητοι εἴμαστε ἐμεῖς, λέει ὁ Γιάννης καί παραλαβαίνει τό πανώ, γιατί τό χέρι τοῦ Κώστα, ὅσο νά πεῖς, ἀκόμα ἦταν ἀδύναμο. Σέ τέτοια πράγματα, ἐξηγεῖ μέ περηφάνια, μή φοβᾶσαι, δέ γίνεται παρεξήγηση.

–Ἀλήθεια, παιδιά, πῶς πᾶμε; ρωτάει μέ ἀγωνία ὁ Κώστας.

Σηκώνει μέ σιγουριά τούς ὤμους του ὁ Ἀλέξης. Χτυπάει φιλικά στήν πλάτη τόν Κώστα.

–Εἴμαστε σέ φόρμα. Ὅλα τά παιδιά τῆς πέμπτης καί τῆς ἕκτης εἶναι σπουδαῖα.

–Αὐτά τά παιδιά εἶναι πού ἀγωνίστηκαν καί στούς προηγούμενους ἀγῶνες καί ἤρθαμε... πέμπτοι, μιά κι ἔλειπαν οἱ ἕκτοι! τοῦ θυμίζει δειλιά ὁ Κώστας.

–Ναί, μά τώρα, παιδί μου, μπῆκε καινούριο αἶμα. Καί τί αἶμα! Ἐμεῖς!

–Εἴμαστε ἄπιαστοι! συμφωνεῖ περήφανα ἡ Βαγγελιώ. Ἡ ομάδα μας στή σκυταλοδρομία δέν πιάνεται. Πιάνεται ὁ ἀέρας; Ἐ! σάν τόν ἀέρα τρέχουμε!

–Σάν τόν ἤχο! Τρέχει γρηγορότερα, διορθώνει ὁ Πέτρος.

–Ἄμ, στό πήδημα! Τί πήδημα εἶναι αὐτό πού κάνει ἡ

Χαρούλα! Ούτε... κατσίκι νά ήταν!

–Ποιό είναι τό κατσίκι; άκούγεται άγριεμένη ή φωνή τής Χαρούλας.

Τά χάνουν τά παιδιά.

–Λέμε πώς πηδᾶς σάν κατσίκι, προσπαθοῦν νά δικαιολογηθοῦν.

–Σάν ζαρκάδι, νάι, τό παραδέχομαι! Ἡ άλογοουρά τής Χαρούλας πάει κι έρχεται.

ἽΟ Κώστας νιώθει τώρα πιό σίγουρος. Νέο αίμα... ήχος... άέρας... κατσίκια, όχι κατσίκια, ζαρκάδια...

Δέν προλαβαίνει νά σκεφτεῖ περισσότερα. Ἡ γιορτή άρχίζει.

Κάθισαν στίς κερκίδες οί θεατές. Ἔγινε μπροστά τους ή παρέλαση καί οί άγώνες άρχισαν. Ἐμέσως άρχισε τό πανδαιμόνιο. Μπαλόνια μέ τά χρώματα τής κάθε ομάδας πετάχτηκαν στόν ούρανό, στρακαστρούκες έσκαγαν σέ κάθε γωνιά, πανώ ξεδιπλώθηκαν, καραμούζες έβγαλαν ήχους βραχνούς, τά παιδιά φώναζαν:

–Τρέξε, ήχο! ξεφωνίζει ό Κώστας.

–Πήδα... κατσίκι... ζαρκάδι, πήδα!

–Βαγγελιώ, έλα, Βαγγελιώ, πάρε τή σκυτάλη.

Ἡ σκυτάλη έπεσε άπό τά χέρια τής Βαγγελιώς.

–Πόσες φορές δέ σοῦ ἔδειξε ό δάσκαλος πώς ν' άρπάξεις καί πώς νά δίνεις τή σκυτάλη, Βαγγελιώ!

–Στό δρόμο μέ έμπόδια ποῦ σκόνταψες, μωρέ Σπύρο!

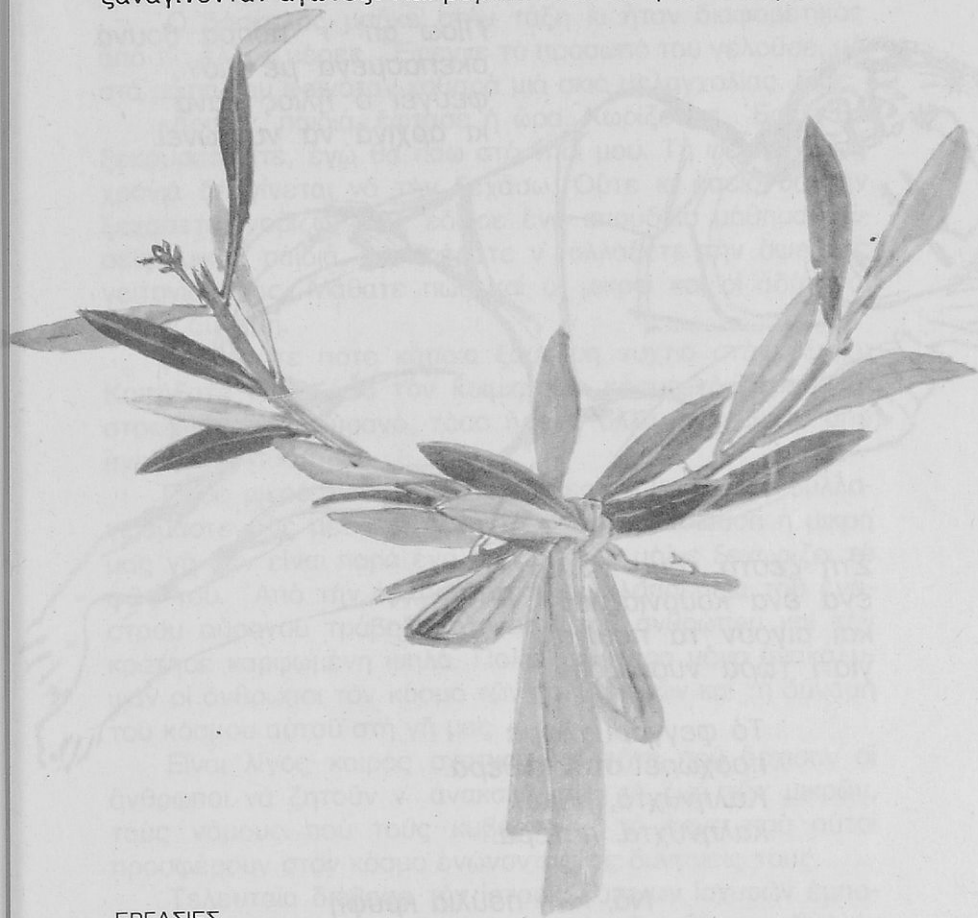
–Ἄμ, τόν πήχη, πώς δέν κατάφερες νά τόν πηδήξεις, βρέ Ἄλέξη!...

Τά βραβεΐα δίνονται. Σημειώσαμε μιά μεγάλη πρόοδο, κερδίσαμε μιά μεγάλη νίκη: Ἡρθαμε, όχι πέμπτοι, μά τέταρτοι στούς πανσυνοικιακούς.

–Εΐδες τί κάνει τό καινούριο αίμα! εΐπε ό Πέτρος μέ καμάρι.

ἽΟ Κώστας όμως γρήγορα δίπλωσε τό πανώ. Τό κατα-

χώνιασε στο υπόγειο του σπιτιού του. Τοῦ χρόνου θά ξαναγίνονταν ἀγῶνες. Καί βέβαια τότε θά ἦταν ἀνίκητοι...

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Ποιές φράσεις ἐκφράζουν τήν ἐλπίδα τῶν παιδιῶν γιά τή νίκη;
2. Ἦταν δικαιολογημένες οἱ ἐλπίδες τους; Ποῦ φαίνεται αὐτό;
3. Γιατί παρ' ὅλα αὐτά ἔχασαν; Εἶχαν πρόοδο; Ποιός ἄλλος παράγοντας ἐκτός ἀπό τήν προετοιμασία ἐπαιξε ρόλο;

ΚΑΛΗΝΥΧΤΑ

Πίσω απ' τ' άσπρα βουνά
όκεπασμένα με χιόνι,
φεύγει ό ήλιος ξανά
κι άρχινά νά νυχτώνει.

Στή ζεστή τους φωλιά
ένα ένα κουρνιάζουν
καί σιγοῦν τά πουλιά,
γιατί τώρα νυστάζουν.

Τό φεγγάρι χλωμά
προχωρεῖ στόν αἰθέρα.
– Καληνύχτα, μαμά,
καληνύχτα, πατέρα.

Νά, κι ή πούλια κρυφή
προσπαθεῖ ν' άνατείλει.
– Καληνύχτα, άδερφοί
άδερφές μου καί φίλοι.

«Παιδικά ποιήματα»

Γ. Βιζυηνός

Η ΔΥΝΑΜΗ ΤΩΝ ΑΔΥΝΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΜΙΚΡΩΝ

Ὁ δάσκαλος μπήκε στήν τάξη κι ἦταν διαφορετικός ἀπό τίς ἄλλες μέρες. Ἐφεγγε τό πρόσωπό του γελοῦσε, μά στά μάτια του φαινόταν καθαρά μιά σκιά μελαγχολίας. Εἶπε:

«Λοιπόν, παιδιά, ἔφτασε ἡ ὥρα. Χωρίζουμε. Ἐσεῖς θά ξεκουραστεῖτε, ἐγώ θά πάω στό νησί μου. Τή φετινή ὄμως χρονιά δέ γίνεται νά τήν ξεχάσω. Οὔτε κι ἐσεῖς θά τήν ξεχάσετε, νομίζω. Μᾶς ἔδωσε ἕνα σπουδαῖο μάθημα. Ἐσεῖς, μικρά παιδιά, καταφέρατε ν' ἀλλάξετε τήν ὄψη τῆς γειτονιάς σας. Μάθατε πώς καί οἱ μικροί καί οἱ ἀδύνατοι ἔχουν δύναμη.

Βρεθήκατε ποτέ κάποια ξάστερη νυχτιά στήν ἐξοχή; Κοιτάξατε πάνω ἀπό τόν κοιμισμένο κόσμο τό λαμπρό ἀστροφωτισμένο οὐρανό, τόσο ἤρεμο ἀλλά καί γεμάτο ἀπό ἀνεξήγητα μυστήρια;

Πόσο μικρό αισθανόμαστε τόν ἑαυτό μας, ὅταν συλλογίζομαστε πώς μέσα σ' αὐτή τή φωτεινή θάλασσα ἡ μικρή μας γῆ δέν εἶναι παρά ἕνα σημάδι, πού μόλις ξεχωρίζει τό φῶς του. Ἀπό τήν ἀρχαιότητα ἡ μεγαλοπρέπεια τοῦ ἑναστροῦ οὐρανοῦ τράβηξε τή ματιά τοῦ ἀνθρώπου καί τήν κράτησε καρφωμένη ψηλά. Πολύ ἀργότερα μόνο ἀνακάλυψαν οἱ ἀνθρωποι τόν κόσμο τῶν πολύ μικρῶν καί τή δύναμη τοῦ κόσμου αὐτοῦ στή γῆ μας.

Εἶναι λίγος καιρός σχετικά ἀπό τότε πού ἄρχισαν οἱ ἀνθρωποι νά ζητοῦν ν' ἀνακαλύψουν τή ζωή τῶν μικρῶν, τούς νόμους πού τούς κυβερνοῦν, τό ἔργο πού αὐτοί προσφέρουν στόν κόσμο ἐνώνοντας τίς δυνάμεις τους.

Τελευταῖα διάβασα τήν ἱστορία κάποιων ἰσχυρῶν ἐμπορικῶν οἰκῶν τῆς Ἀγγλίας, πού τούς διευθύνουν δυό ἐκατομμύρια ἀπλοῖ ἐργάτες.

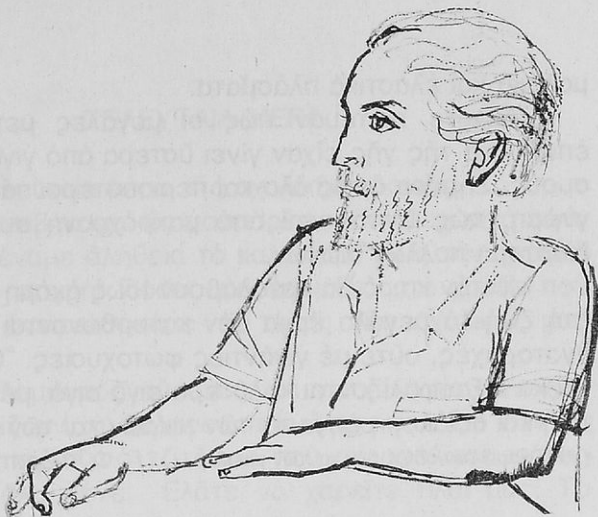
Στά μέσα τοῦ περασμένου αἰῶνα κάποιοι φτωχοί ὑφαντές εἶχαν ἀνοίξει σ' ἕνα στενό δρόμο τῆς μικρῆς τους

πόλης ένα πρατήριο τροφίμων, ένα συνεταιρισμό, πού έκανε όλους σπή γειτονιά νά γελούν μέ τήν καρδιά τους. Ξέρετε ότι ένας συνεταιρισμός διευθύνεται από τούς ίδιους τούς πελάτες του καί τά κέρδη του τά μοιράζονται ανάμεσά τους. Τό μικρό αυτό κατάστημα δέν έπαψε νά αύξάνει καί νά μεγαλώνει καθώς έμπαιναν σ' αυτό όλο καί περισσότεροι εργάτες. Έγκατάστησαν ύποκαταστήματα καί δέν άργησαν ν' άποκτήσουν καί ειδικά έργοστάσια γιά τίς ανάγκες τών μελών τους καί νά αναπτύξουν πλατιά τίς έμπορικές έργασίες τους.

Μέ τόν καιρό, ύστερα από τό παράδειγμα τής μικρής αύτης πόλης, άπλώθηκε ή κίνηση τών καταναλωτικών συνεταιρισμών. Οί συνεταιρισμοί άρχισαν νά χρησιμοποιούν στίς πόλεις όλόκληρα τετράγωνα, γιά ν' άποθηκεύσουν τά τεράστια άποθέματα τών έμπορευμάτων τους.

"Οποιος έπισκέπτεται σήμερα τήν Άγγλία βλέπει μέ μεγάλη έκπληξη, ότι οί μεγαλύτερες καί οί καλύτερες έπιχειρήσεις αύτου τοῦ είδους, καθώς καί οί πιό στερεές, άνήκουν σέ ένα πλῆθος από συνηθισμένους ανθρώπους σάν κι έμᾶς. Καί αύτός πού άργότερα θά γράψει μία ιστορία γιά τούς εργάτες τών έργοστασίων, πρέπει νά αναφέρει μέ λεπτομέρειες πόσο άξιζει νά προσέξουμε όχι μονάχα αυτό πού έχουν κάμει οί ισχυροί, αλλά καί οί άπλοι άνθρωποι του λαού, πού στηριγμένοι στόν ίδιο τόν έαυτό τους μόρεσαν λίγο λίγο νά ύψωθούν πάνω από τήν άθλιότητα καί τήν άγνοια.

Ξέρετε τί φέρνουν στό νοῦ μου αύτοί οί φτωχοί ύφαντές, όταν τούς συλλογίζομαι; Μέ κάνουν νά σκέπτομαι τά κοραλλόνησα, πού από τά μαῦρα βάθη τής θάλασσας, μέ τήν άργή καί άδιάκοπη έργασία κάποιων πολύ μικρών ζώων, ξεπροβάλλουν σιγά σιγά σπήν έπιφάνεια του ωκεανου καί γίνονται τόποι, πού μποροῦν νά τούς κατοικήσουν πλάσματα ζωντανά.

Θά σᾶς διηγηθῶ μέ λίγα λόγια τήν ἱστορία ἑνός τέτοιου νησιοῦ. Συχνά ἀρχίζει ἐξακόσια ἤ ἐφτακόσια μέτρα κάτω ἀπό τήν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας ἀπό ἕνα κοράλλι· ἔπειτα σιγά σιγά μεγαλώνει, ὥσπου στό τέλος προβάλλει πάνω ἀπό τά κύματα σάν ἕνα στεφάνι κοράλλινες ξέρες*

Ἐπὶ τὸν ἀπὸ τῶν βράχων κλείσει ἀπό παντοῦ, ἡ θάλασσα δέν μπορεῖ πιά νά μπεῖ μέσα. Ἀπό τήν ἀποσύνθεση πού γίνεται στά διάφορα θαλασσινά φυτά, στά ἀπομεινάρια τῶν κοραλλίων καί ἀπό τόν ἄμμο τῆς θάλασσας σχηματίζεται ἕνα γόνιμο ἔδαφος. Ἐπειτα ἕνα ἰνδικό καρύδι, φερμένο ὡς ἐκεῖ ποῖός ξέρει πῶς, βλασταίνει στήν ἀκτῆ. Ἐπειτα ἔρχονται μέ τή σειρά τους τά πουλιά καί φέρνουν ἀπό ξένες χῶρες σπόρους θάμνων καί δέντρων.

Κάθε πλημμύρα καί προπάντων κάθε καταιγίδα φέρνει καί κάτι καινούριο, ὥσπου στό τέλος τὸ νησί σκεπάζεται ἀπό λογιῆς λογιῆς χρήσιμα φυτά. Ἐπειτα, κάποια μέρα, παρουσιάζεται ὁ ἄνθρωπος, κάνει τὸ φιλόξενο νησάκι δικό του καί στήνει σ' αὐτό τήν κατοικία του. Τό εἶχαν κτίσει γι' αὐτόν τά κοράλλια, αὐτά τά μικροσκοπικά ζωάκια, αὐτά τά ἀπλά

μαλακά και έλαστικά πλάσματα.

“Άλλοτε πίστευαν πώς οι μεγάλες μεταβολές στην επιφάνεια της γής είχαν γίνει ύστερα από γιγάντιους κλονισμούς. Σήμερα όμως όλο και περισσότεροι παραδέχονται τη γνώμη, πώς έγιναν και από μακρόχρονη συσσώρευση σε διάστημα πολλών αιώνων.

Μέ τον καιρό θά καταλάβουν ίσως ακόμη καλύτερα, ότι στη ζωή τά μεγάλα έργα δέν κατορθώνονται μέ τεράστιες άναταραχές, ούτε μέ γιγάντιες φωτοχυσίες. “Όλα κερδίζονται και έξασφαλίζονται καλύτερα σιγά σιγά, μέ την ύπομονετική και αδιάκοπη εργασία των μικρών και των αδυνάτων».

«Ή δύναμη των αδυνάτων και των μικρών» Γ. Φ. Φέρστερ.

Μετάφραση Φ. Τζωρτζάκη

‘Ο δάσκαλος συνέχισε μέ κόπο, γιατί είχε βουρκώσει: «Παιδιά, είμαι ευτυχισμένος πού πέρασα κοντά σας αυτή τή χρονιά. Δέν μπορεί νά νικήσει τό κακό, όταν τό καλό έχει τέτοιους αγωνιστές σάν κι εσάς. Θά ’θελα νά σφίξω τό χέρι τουῦ καθενός από σας».

“Όλοι περάσαμε και τουῦ σφίξαμε τό χέρι. Μας κοιτούσε ίσια, κατάισια στά μάτια, κι ἦταν θολά τά μάτια του κι ἦταν θολά και τά δικά μας...

---

*ξέρα: θαλάσσιος βράχος.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Ποιά παραδείγματα έφερε ο δάσκαλος για νά δείξει τή δύναμη των μικρών και των αδυνάτων;
2. Πώς είπε ότι σχηματίζονται τά κοραλλόνησα;
3. Μέ ποιά όπλα οι μικροί και οι αδύνατοι μπορούν νά κατορθώσουν σπουδαία έργα;

ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΜΕΡΑ

Είναι ή τελευταία μέρα τής σχολικῆς χρονιάς.

Σήμερα άνεβήκαμε τίς μαρμαρένιες σκάλες σιγά σιγά. Πώς τό περιμέναμε αλήθεια τό καλοκαίρι! Πώς τήν περιμέναμε αὐτή τή στιγμή! Πόσες φορές μέσα στό χρόνο πού πέρασε, δέν όνειρευτήκαμε τό τέλος τής σχολικῆς μας χρονιάς!

Τώρα, ό λαμπερός ούρανός, τά γιασεμιά πού άνοιξαν καί μοσχομυρίζουν, ή θάλασσα πού έγινε γαλάζια σάν τά μάτια μικροῦ παιδιοῦ, ό τζίτζικας πού σκαρφάλωσε κióλας στό δέντρο, όλα λένε: Έλάτε νά χαρείτε πλάι μας. Τό σχολείο ΤΕΛΟΣ.

Γιατί όμως δέν είμαστε τόσο χαρούμενοι;

Μιά γλύκα καί μιά πίκρα άξεδιάλυτα έχουμε στό στόμα μας καί στήν ψυχή μας.

Μαζευτήκαμε όλοι στήν τάξη μας, στήν τάξη πού είχε άπό έξω ένα μεγάλο Δ΄. Περίεργο, μάς φάνηκε κι αὐτή θλιμμένη.

Ό Σπύρος θά κατεβεί στήν πρωτεύουσα. Έκει θά συνεχίσει τό σχολείο. Τώρα δέ φοβάται πιά τίποτε, τούς αγαπάει όλους.

-Τέλος λοιπόν, Σπύρο! λέει ό Άλέξης μέ φωνή βραχνή από τή συγκίνηση.

Τόν κοιτάζει έκπληκτος ό Σπύρος.

-Τέλος; Δέν υπάρχει τέλος, Άλέξη. Τέλος δέν έχει ή αγάπη. Είμαστε δεμένοι μεταξύ μας.

-Μά έσύ φεύγεις, λέει ή Βαγγελιώ.

-Φεύγω, μά ή σκέψη μου δέ φεύγει από σάς. Μοῦ δώσατε σέ μιά χρονιά πολλά, κάτι σάς έδωσα κι έγώ. Αὐτά έγιναν ένα μέ τόν έαυτό μας. Θά μέ κουβαλάτε έτσι σ' όλη σας τή ζωή, θά σάς κουβαλώ κι έγώ μέσα μου σ' όλη μου τή

ζωή. Τέλος λοιπόν δέν υπάρχει. Κοιτά-
στε τὰ δεντράκια μας. Όσο είναι μικρά,
περνᾶς ἀνάμεσά τους. Μεγαλώνουν
ὅμως καί γίνονται δάσος γερό, ἐνω-
μένο δάσος. Δέν εἶναι πιά τὰ πεῦκα,
ἕνα ἕνα, ἀλλά τό δάσος! Ἐμεῖς δώ-
σαμε τὰ ὀνόματά μας στά δεντράκια.
Κι ὅσο μεγαλώνουν θά σμίγουν...

Χωρίς νά τό καταλάβουμε δώ-
σαμε τὰ χέρια. Καί τὰ χέρια ἐνώ-
θηκαν!

Ἐκείνη τή στιγμή μπήκε στήν
τάξη ὁ Φώτης. Τούς κοίταξε ἔτσι
ὅπως ἦταν, μέ ἐνωμένα τὰ χέρια.
Εἶχε κι αὐτός τήν ἴδια ἐλαφριά θλίψη
στό πρόσωπο.

-Παιδιά, εἶπε, ΤΕΛΟΣ.

Προχώρησε στόν πίνακα, πήρε
τήν κιμωλία καί ἔγραψε μέ χέρι στα-
θερό: ΤΕΛΟΣ.

Τότε προχώρησε ὁ Σπύρος, πήγε
κι αὐτός στόν πίνακα.

Πῆρε μίαν ἄλλη κιμωλία καί πλάι στή
λέξη ΤΕΛΟΣ ἔβαλε ἕνα μεγάλο ἐρω-
τηματικό.

Στήν ἔδρα ἐπάνω ἦταν ἡ ὑδρόγειος
σφαῖρα. Στρογγυλή, στρογγυλή, χωρίς
τέλος. Τή χάιδεψε μαλακά ὁ Ἄλέξης,
κι ἐκείνη γύριζε... γύριζε... γύριζε...
χωρίς τέλος.

Ἡ Νότα Σιοτρόπου πού φιλοτέχνησε τήν εἰκονογράφηση καί τή σελιδοποίηση αὐτοῦ τοῦ βιβλίου, γεννήθηκε στήν Ἀθήνα καί σπούδασε χαρακτηριστική στήν Ἀνώτ. Σχολή Καλῶν Τεχνῶν (1951-56) μέ ὑποτροφία τοῦ Ι.Κ.Υ. Δάσκαλός της ἦταν ὁ Γιάννης Κεφαληνός.

Μέ ὑποτροφία τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καί σέ συνέχεια τοῦ Ι.Κ.Υ. σπούδασε τοιχογραφία στήν Ἀκαδημία Καλῶν Τεχνῶν τῆς Φλωρεντίας καί ψηφιδωτό στήν Ἀκαδ. τῆς Ραβέννας, στήν Ἰταλία, (1957-60).

Ἐξέθεσε γιά πρώτη φορά ἔργα της στήν Πανελλήνιο τοῦ 1957. Τό 1961 ἔκανε τήν πρώτη ἀτομική της έκθεση στήν αἴθουσα «Μινέρβα» τῆς Μαδρίτης.

Τό 1964 ἀτομική στήν γκαλερύ «Τόρκυο» τῆς Βενετίας, τό 1969 στήν αἴθουσα τέχνης Κ.Τ.Ε. τῆς Ἀθήνας, τό 1973 στήν γκαλερύ «Ζήτα-Μί» τῆς Θεσσαλονίκης, τό 1975 στό μουσεῖο τῆς Ρίβα στήν Ἰταλία.

Ἐχει ἀκόμη λάβει μέρος σέ πολλές ὁμαδικές ἐκθέσεις ἐδῶ καί στό ἐξωτερικό καί ἀπό τό 1961 ὡς τό 1971 ἐκπροσώπησε τήν Ἑλλάδα σέ 10 διεθνείς ἐκθέσεις (Παρίσι 1961, Ἀλεξάνδρεια 1961, Λουγκάνο 1962, Λιουμπλιάνα 1963, Σάο Πάολο 1963-64, Τορίνο 1964-65, Λιέγη 1969, Σάο Πάολο 1971, κ.ἄ.)

Ἔργα της βρίσκονται σέ πολλές ἰδιωτικές συλλογές στήν Ἑλλάδα, Εὐρώπη καί Ἀμερική καθώς καί στό Ὑπουργεῖο Παιδείας, στή Βιβλιοθήκη τοῦ Κογκρέσου τῆς Οὐάσιγκτον, στήν Ἐθνική Πινακοθήκη, στό Μουσεῖο τῆς Θεσσαλονίκης, στό Δημοτικό Μουσεῖο τῆς Ρίβα, (Ἰταλία), κ.ἄ.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. Ένα ακόμη σκαλί	6
2. Ή πρώτη μέρα	7
3. Πώς πέρασα τό καλοκαίρι	10
4. Ή θάλασσα (ποίημα) Νίκος Τυπάλδος	15
5. Καλοκαίρι στό βουνό	17
6. Αύγουστος (ποίημα) Ρ. Καρθαίου	21
7. Ή δάσκαλος ήταν από τήν Κύπρο	22
8. Ή γειτονιά μας	25
9. Ή Τρύγος (ποίημα) Γιώργος Σουρέλης	27
10. Τό ποδήλατο	28
11. Αυτό κανείς δέν τό περίμενε	30
12. Ήμπρός δουλειά (ποίημα) Ρ. Καρθαίου	34
13. Τί παιδιά είχαμε πλάι μας!	34
14. Ή καλή πράξη (ποίημα) Κούλη Ήλέπη	39
15. Ένας συνεταιρισμός γεννιέται	39
16. Φθινόπωρο (ποίημα) Χάρης Σακελαρίου	42
17. Τό πρωτοβρόχι	43
18. Ή βροχούλα (ποίημα) Κ. Καλαπανίδας	45
19. Αυτό θά πεί δημοκρατία	46
20. Ή μικρή Νατάσα Ντόρα Γκαμπέ	48
21. Ή συνέλευση αποφασίζει	50
22. Προετοιμασίες	54
23. Ή οχτώ έκατομμύρια λόγχεις	58
24. Τό σαράντα (ποίημα) Γιώργος Σουρέλης	59
25. Ή σημαία (ποίημα) Γιώργος Σουρέλης	60
26. Ή ολη ή γειτονιά γιορτάζει τήν 28η Ήκτωβρίου	61
27. Χάσαμε τ΄ αυγά και τά καλάθια	64
28. Γεροντάκια (ποίημα) Π. Πάσχος	66
29. Τοῦ ήλιου ή θυγατέρα	67
30. Ή ιστορία τής έλιάς	70
31. Ήλιά (ποίημα) Ρ. Καρθαίου	75
32. Ή γή μας	76

33. Μιά έκδρομή	79
34. "Ένας πολύτιμος φίλος: τό δάσος	81
35. 'Ο κύκλος τής ζωής	85
36. 'Η ρύπανση: ό μεγάλος έχθρός Γαλ. Γρηγορ.-Σουρέλη	88
37. 'Η κυρα-Ρύπανση (ποίημα) Δημ. Μανθόπουλος	91
38. "Ένα γράμμα στό δασαρχείο	92
39. Τό δάσος (ποίημα) Ρ. Καρθαίου	94
40. Γουβίτσες: "Ένα νέο παιχνίδι	95
41. 'Η μυγδαλιά (ποίημα) Γιώργος Σουρέλης	97
42. Τό κατόρθωμα. Πιπίνας Τσιμικάλη	98
43. Τό λουλούδι τής Κατερίνας	108
44. Τό άνθάκι (ποίημα) Γκαίτε	109
45. 'Ο χειμώνας ήρθε.....	110
46. Καλώς ήρθατε πευκάκια	111
47. Οικονομική κρίση	117
48. Προετοιμασίες	120
49. 'Η έκθεση	122
50. Λαϊκός πολιτισμός Κίτσος Μακρής	126
51. 'Ο άργαλειός (ποίημα) Δημοτικό	126
52. Χριστούγεννα (ποίημα) Τέλος "Άγρας	130
53. 'Ο άγγελος πού άπόμεινε στή γή. Γαλ. Γρηγορ.-Σουρέλη	131
54. 'Αρχιμηνιά κι άρχιχρονιά (ποίημα) Μαρίας Κου- βαλιά-Γουμενοπούλου	139
55. Για νά παίζετε στίς διακοπές	140
56. 'Η σπιρτόσκαλα	142
57. Μιά θέση στήν καρδιά μας	143
58. Παροιμίες	146
59. "Ένα διαστημικό ταξίδι 'Αγγελικής Βαρελλά	147
60. Καλώς νά 'ρθει (ποίημα) Ρένας Καρθαίου	150
61. 'Η πió μεγάλη δύναμη Φανής Παπαλουκά	152
62. Οί ψυχές τους έμειναν δεμένες	157
63. 'Ο άνθρωπος αύτός ό γίγαντας	160
64. 'Η στέγη τοῦ κόσμου Serge Bertino	160

65. Ἡ ἐξερεύνηση τοῦ βυθοῦ Serge Bertino.....	166
66. Γιγάντιο πήδημα στό διάστημα (ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ)	170
67. Μιά ἀλλιώτικη ἐξερεύνηση Ἡ. Βενέζης.....	176
68. Ἕνα μάθημα ἀπό τό Σωκράτη Χ. Ζαλοκώστα.....	180
69. Τό παιχνίδι στήν ἀρχαία Ἑλλάδα.....	182
70. Σάν τοῦ παιδιοῦ τή μυρωδιά (ποίημα) Δημοτικό.....	184
71. Ὁ κόσμος ποῦ ζεῖ μέσα στά βιβλία. Κόουλιν Θήλ... ..	184
72. Μήνυμα ἀγάπης Ραούλ Φολλερῶ.....	190
73. Μιά προσευχή (ποίημα) Μαρία Κουβαλιᾶ-Γουμενο- πούλου.....	193
74. Ἡ μεγάλη πόλη καί ἡ μικρή πόλη.....	194
75. Τό βοτανικό μουσεῖο.....	195
76. Τό χωριό μας (ποίημα) Γ. Δροσίνη.....	201
77. Ὁ Σπύρος... βουλευτής.....	202
78. Μιά σωστή γιαγιά.....	203
79. Ἡ γιαγιά (ποίημα) Ἐλευθερία Ποντικοπούλου.....	205
80. Μιά φορά κι ἓναν καιρό... Γαλάτεια Γρηγοριάδου-Σου- ρέλη.....	207
81. Τό ἔξερε πῶς τό ἔξεραν.....	212
82. Ἡ πεταλίδα Θ. Ποταμιάνος.....	213
83. Καλῶς τήν πέρδικα Ἄ. Καρκαβίτσας.....	217
84. Χαρταετοί Μαρία Πυλιώτου.....	231
85. Ἄνοιξη (ποίημα) Στέφανος Μπολέτσης.....	237
86. Τό τραγοῦδι τῆς ἄνοιξης Μελέαγρος.....	239
87. Τά βήματα τῆς ἄνοιξης.....	240
88. Ὁ ἐγγυητής Φανῆς Παπαλουκά.....	240
89. Ὁ ἀνδριάντας τοῦ ἥρωα Ἄ. Κουρτίδης.....	246
90. Λόγια τοῦ Μακρυγιάννη.....	252
91. Ἡ Σουλιωτοπούλα Γ. Βλαχογιάννης.....	252
92. Δέν ἀρκεῖ νά φυτεῦεις... ..	254
93. Ἕνα παραμῦθι παιχνίδι Νέαρχος Κληριδῆς.....	259
94. Βρεμένα εἶναι ἡ ξερά;.....	262
95. Ἕνας μῦθος Γαλάτειας Καζαντζάκη.....	264

96. Αινίγματα	264
97. Πέντε ποντικοί Λαϊκό	265
98. Προετοιμασίες για τό Πάσχα	266
99. Χριστός Άνέστη	270
100. Άνάσταση (ποίημα) Τ. Χατζηνικολάου	271
101. Μαθήματα κυκλοφορίας	272
102. Καραγκιόζης στή γειτονιά	276
103. Πρωτομαγιά (ποίημα) Διονύσιος Σολωμός	278
104. Στούς Δελφούς Άγγελικῆς Βαρελλᾶ	280
105. Τό τραγούδι τοῦ ἡλίου (ποίημα) Ζαχαρ. Παπαντωνίου .	285
106. Ὁ καταναλωτής	286
107. Τό ἀτύχημα	290
108. Τό χέρι (ποίημα) Ἰωάννης Πολέμης	293
109. Τό καλοκαίρι (ποίημα) Κωστής Παλαμᾶς	294
110. Τό ποδήλατο	296
111. Οἱ ἀγῶνες	299
112. Καληνύχτα (ποίημα) Γ. Βιζυηνός	302
113. Ἡ δύναμη τῶν ἀδυνάτων καί τῶν μικρῶν Γ. Φ. Φέρ- στερ	303
114. Τελευταία μέρα	307

ΒΙΟΓΡΑΦΙΕΣ

Άγρας Τέλλος (1899-1944). Φιλολογικό ψευδώνυμο τοῦ Εὐάγγελου Ἰωάννου. Γεννήθηκε στήν Καλαμπάκα, σπούδασε Νομικά καί ἐργάστηκε στήν Ἐθνική Βιβλιοθήκη. Στήν ποίησή του ἐκτός ἀπό τήν εὐαισθησία διακρίνουμε κι ἕναν τόνο μελαγχολίας. Μερικά ἀπό τά ἔργα του: «Βουκολικά καί ἐγκώμια», «Καθημερινές» καί «Τριαντάφυλλα μιανῆς ἡμέρας».

Βαρελλᾶ Άγγελικῆ. Γεννήθηκε στή Θεσσαλονίκη τό 1930. Σπούδασε στή Φιλοσοφική Σχολή τοῦ Παν/μίου τῶν Ἀθηνῶν. Ἐγραψε κυρίως βιβλία γιά παιδιά. «Ἡ Ἑλλάδα κι ἐμεῖς», (ταξιδιωτικό). «Μέ τό χαμόγελο στά χεῖλη» (χρονικό τοῦ 40), «Ἡ μητέρα μας ἡ φύση» (Ἐγκυκλοπαιδικό), Ἐναγνωστικό τῆς Γ Δημοτικοῦ». Ἐχει πάρει βραβεῖα: Τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, τοῦ «Κύκλου τοῦ Ἑλληνικοῦ Παιδικοῦ Βιβλίου» καί τῆς «Γυναικείας Λογοτεχνικῆς Συντροφιάς».

Βενέζης Ἡλίας: Φιλολογικό ψευδώνυμο τοῦ Ἡλία Μέλλου. Γεννήθηκε στό Ἄϊβαλί τό 1904. Στή Μικρασιατική καταστροφή αἰχμαλωτίστηκε ἀπό τοὺς Τούρκους. Τό βιβλίο του «Νούμερο 31328», εἶναι τό χρονικό τῆς τραγικῆς αὐτῆς περιόδου.

Ἐχει γράψει πολλά βιβλία, μερικά ἀπό αὐτά εἶναι: «Γαλήνη», «Αἰολική Γῆ», «Ἐξόδος», «Αἰγαίο», «Ἄνεμοι», «Ὡρα Πολέμου», «Ἐφταλοῦ». Ἐχει γράψει καί τό θεατρικό ἔργο «Μπλόκ C».

Ἐργαζόταν στήν Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος. Τό 1957 ἔγινε Ἀκαδημαϊκός. Τό 1973 πέθανε στήν Ἀθήνα, τάφηκε στό Μόλυβο τῆς Λέσβου. Πολλά ἔργα του ἔχουν μεταφραστεῖ σέ ξένες γλώσσες.

Βλαχογιάννης Γιάννης: Γεννήθηκε στή Ναύπακτο τό 1867 καί πέθανε στήν Ἀθήνα τό 1945. Σπούδασε φιλολογία στό Παν/μιο τῶν Ἀθηνῶν. Αὐτός δημιούργησε τά «Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους», ὅπου ἦταν καί διευθυντής ἀπό τό 1914-1937. Ἀσχολήθηκε μέ τή λογοτεχνία. Τό κύριο ἔργο του εἶναι ἱστορικό. Σ' αὐτόν χρωστᾶμε τήν παρουσίαση τοῦ ἔργου τοῦ Μακρυγιάννη. Συνεργάστηκε σέ περιοδικά μέ τό ψευδώνυμο Γιάννος Ἐπαχτίτης. Ἐξέδωκε τό περιοδικό «Προπούλεια». Τιμήθηκε μέ τό Ἐθνικό Ἀριστεῖο Γραμμάτων. Τό Βλαχογιάννη τόν χαρακτηρίζει ἡ ἀγάπη του γιά τήν Ἑλληνική πατρίδα.

Γκαῖτε Γιόχαν Βόλφγκανγκ: Γερμανός ποιητής ἕνας ἀπό τοὺς μεγαλυτέρους τοῦ κόσμου. Ἐγραψε ἐκτός ἀπό ποίηση, πεζά, θέατρο, δοκίμια. Ἦταν πολιτικός καί ἐπιστήμονας. Ἀσχολήθηκε, μέ τήν ἀρχαία Ἑλληνική λογοτεχνία καί τή δημοτική μας ποίηση. Ἐχει μεταφράσει τό 1823 ἑλληνικά δημοτικά τραγούδια. Ἡ ἐπίδρασή του στήν παγκόσμια σκέψη ἦταν καί εἶναι τεράστια.

Γρηγοριάδου-Σουρέλη Γαλάτεια. Γεννήθηκε στήν Καβάλα (1930). Σπούδασε στίς σχολές Γενικῶν Σπουδῶν, Κοινωνικῶν Λειτουργῶν καί Δημοσιογραφίας τῆς «Δαμασκοῦ». Ἀσχολεῖται μέ τή λογοτεχνία καί ἰδιαίτερα μέ τό γράψιμο βιβλίων γιά παιδιά καί νέους. Ἔργα τῆς: «Ὁ μικρός μπουρλοτιέρης» «Χορεύοντας στό δάσος» παραμύθια, «Ὁ σπουργίτης μέ τό κόκκινο γιλέκο», πανευρωπαϊκό βραβεῖο, «Ὁ Ἀλέξης μέ τό ξύλινο ἄλογο», «Τά δώδεκα φεγγάρια» «Τό δαχτυλίδι τοῦ αὐτοκράτορα», μυθιστόρημα, «Ἐμένα μέ νοιάζει», μυθιστόρημα, (Βραβεῖο «Κύκλου ἑλληνικοῦ Παιδικοῦ βιβλίου») «Ὁ ἀγέρας παίξει φλογέρα» κ.ἄ.

Δροσίνης Γεώργιος: Γεννήθηκε καί πέθανε στήν Ἀθήνα. 1859-1951. Σπούδασε φιλολογία στό Παν/μιο τῶν Ἀθηνῶν. Μετεκπαιδεύτηκε στή Λειψία. Ὑπηρέτησε σάν Τμηματάρχης Δημοτικῆς Ἐκπαίδευσης καί ἀρ-

γότερα Διευθυντής Γραμμάτων και Τεχνών του Ύπουργείου Παιδείας. Ήταν γραμματέας του «Συλλόγου προς διάδοσιν ωφελίμων βιβλίων». Σέ δική του πρωτοβουλία όφείλεται τό Γραφείο Σχολικής Ύγιεινής, ή όργάνωση του Μουσείου Κοσμητικών Τεχνών, ή καθιέρωση τής γιορτής τής Σημαίας, ή σύνταξη του «Ίστορικού λεξικού τής Έλληνικής Γλώσσας», ή ίδρυση τής «Σεβαστοπουλείου Έργατικής Σχολής» και του «Οίκου των Τυφλών». Ίδρυσε τά περιοδικά: «Έθνική άγωγή», «Μελέτη», «Ήμερολόγιον τής Μεγάλης Έλλάδος». Ήταν διευθυντής στο περιοδικό «Έστία». Τό 1926 έγινε Άκαδημαϊκός.

Έγραψε ποιήματα, πεζά. Ήταν πολυγραφότατος. Άγαπήθηκε πολύ από τό λαό. «Ή άνθισμένη μυγαλιά» και «Στής Πλάκας τίς άνφοριές» είναι ποιήματα δικά του.

Ζαλοκώστας Χρήστος: Γεννήθηκε και πέθανε στήν Άθήνα 1896-1975. Σπούδασε χημικός μηχανικός στο Παν/μιο του Μονάχου. Ύπηρεσε πρωταθλητής τής όπλασκίας. Έγινε βουλευτής Άθηνών. Άντιπροσώπευσε τή χώρα μας στο Συμβούλιο τής Εύρώπης. Τό κύριο έργο του είναι πεζογραφικό.

Βιβλία του: «Γύρω από τήν Έλλάδα», «Τό περιβόλι των Θεών», «Ρουπέλ», «Πίνδος», «Τό Χρονικό τής σκλαβίας», «Σωκράτης», «Κωνσταντίνος Παλιολόγος», «Ό Μέγας Άλέξανδρος», «Ίουλιανός ό Παρβάτης», κ.ά. Έργα του μεταφράστηκαν Άγγλικά και Γαλλικά.

Καλαπανίδας Κώστας: Γεννήθηκε στήν Παλαιοκαρυά Τρικάλων τό 1935. Είναι δάσκαλος κι άσχολείται με τήν παιδική λογοτεχνία. Έργα του: «Παιδικά τραγούδια», «Κουβέντα με τ' άστέρια», «Τό καλό παιδί», «Μέ τόν ήλιο στο πρόσωπο», «Γράψε ελεύθερα». «Ώδική άνθολογία».

Καρθαίου Ρένα: Φιλολογικό ψευδώνυμο τής Είρήνης Λάκωνος-Μπρούσαλη. Γεννήθηκε στήν Άθήνα (1713). Έξέδωσε μαζί με τόν άντρα τής τό δημοσιογράφο Άντ. Μπρούσαλη, τό περιοδικό «Ή πλώρη» (1763). Είναι ιδρυτικό και διοικητικό μέλος του «Κύκλου Έλληνικού παιδικού Βιβλίου». Έχουν έκδοθει οι παρακάτω ποιητικές συλλογές τής: «Τά πουλιά τής Ίεριχώ» (1949), «Τό δέντρο του ούρανού» (1961) «Χαρταετοί στον ούρανό» γιά παιδιά (1973). Έχει βραβευτεί από τή «Γυναικεία Λογοτεχνική Συντροφιά» (1972). Είναι μέλος του Συνδέσμου Έλλήνων Λογοτεχνών.

Κουβαλιά-Γουμενοπούλου Μαρία: Γεννήθηκε στήν Άθήνα (1929). Άσχολείται με τήν παιδική λογοτεχνία. Έργα τής: «Περνά περνά ή μέλισσα», «Πές μου κάτι μανούλα», «Γιορτές στο σχολείο μας», «Μιά ώραία πεταλούδα», «Ίστορίες σαν τό μέλι» κ.ά.

Καρκαβίτσας Ανδρέας: Γεννήθηκε στα Λεχαινά Ήλειας τό 1865 και πέθανε στο Μαρούσι (Άττικής) στο 1929. Σπούδασε ιατρική στο Παν/μιο Ἀθηνῶν. Ἐργάστηκε σάν στρατιωτικός γιατρός. Είναι ένας ἀπό τούς κορυφαίους Ἑλληνες πεζογράφους. Ἐξέδωσε πολλά βιβλία. Μερικά ἀπό αὐτά εἶναι «Λόγια τῆς πλώρης», «Διηγήματα γιά τά παλικάρια μας» «Διηγήματα τοῦ γυλιού» «Ἡ Λυγερή», «Ὁ Ζητιάνος», «Ὁ Ἀρχαιολόγος» κ.ά.

Μαζί μέ ἄλλους δύο συνεργάτες ἔγραψε ἀναγνωστικά τῆς Β΄, Γ΄, Δ΄, Ε΄ Δημοτικοῦ.

Κουρτίδης Ἀριστοτέλης: Γεννήθηκε στο Μυριόφυτο τῆς Ἄν. Θράκης τό 1858 και πέθανε στήν Ἀθήνα τό 1928. Σπούδασε στή Φιλοσοφική Σχολή Ἀθηνῶν. Ἐξακολούθησε τίς σπουδές του στή Γερμανία (φιλοσοφία και παιδαγωγική). Ἐργάστηκε σάν καθηγητής σέ διάφορα Γυμνάσια. Ἀπό τό 1880 ὡς τό 1894 ἦταν στο περιοδικό «Διάπλαση τῶν Παίδων» ἀρχισυντάκτης.

Ἐγραψε λογοτεχνικά βιβλία γιά παιδιά και νέους, σχολικά παιδαγωγικά βιβλία και ἀσχολήθηκε μέ μεταφράσεις ξένης λογοτεχνίας. Ἡ παρουσία του ὑπῆρξε σημαντική σέ ὅ,τι ἀφορᾷ τήν ψυχική και πνευματική ἐξέλιξη τοῦ Ἑλληνόπουλου.

Κρόκος Γιώργης: Γεννήθηκε στή Χίο τό 1916. Σπούδασε στή Μαρᾶσλειο Παιδαγωγική Ἀκαδημία και στή Φιλοσοφική Σχολή τοῦ Παν/μίου τῶν Ἀθηνῶν. Ἐργάζεται σάν δάσκαλος. Ἀσχολεῖται μέ τήν παιδική λογοτεχνία. Είναι ένας ἀπό τούς πιά ἀξιους και πολυγράφους ἐκπροσώπους τῆς και ένας ἀπό τούς πιά γνήσιους δημοτικιστές τῆς ἐποχῆς μας. Ἔχει βραβευτεῖ πολλές φορές ἀπό τόν «Κύκλο τοῦ Ἑλληνικοῦ Παιδικοῦ Βιβλίου» καθώς κι ἀπό τή «Γυναικεία Λογοτεχνική Συντροφιά». Ὁ Κρόκος εἶναι και μουσικός και αὐτό ἴσως νά τόν βοηθᾷ νά γράφει τόσο μουσικά λυρικά ποιήματα. Ἀξίζει νά ἀσχοληθεῖ κανεῖς περισσότερο μέ τόν Γ. Κρόκο.

Μακρῆς Κίτσος: Γεννήθηκε στή Λάρισα τό 1917. Μένει στο Βόλο. Ἀσχολεῖται μέ τή μελέτη τῆς λαϊκῆς τέχνης τοῦ Πηλίου, ιδιαίτερα ἀλλά και ὅλης τῆς Ἑλλάδας. Γιά τήν ἐργασία του τιμήθηκε τό 1956 μέ βᾶννο ἀπό τήν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν. Τό 1960 πήρε τό Κρατικό Βραβεῖο γιά δοκίμιο. Ἡ προσφορά του στήν ἐρευνα τῆς Ἑλληνικῆς λαϊκῆς Τέχνης εἶναι πολύτιμη. Μνημειῶδες εἶναι τό ἐργο του: «Ἡ λαϊκή Τέχνη τοῦ Πηλίου».

Μανθόπουλος Δημήτρης: Γεννήθηκε στή Δράμα τό 1937 ὅπου εἶναι και δάσκαλος. Σπούδασε στήν Παιδαγωγική Ἀκαδημία τῆς Θεσσαλονί-

κης. Έξεδωσε δύο ποιητικές συλλογές για παιδιά. «Τήν Κιθάρα τής Ἀγάπης» Βραβείο Γυναικείας Λογοτεχνικής Συντροφιάς 1976. «Μέ λένε Ἥλιο» Βραβείο Κύκλου Ἑλληνικοῦ Παιδικοῦ Βιβλίου, 1978.

Παλαμᾶς Κωστής: Γεννήθηκε στήν Πάτρα τό 1859 καί πέθανε στήν Ἀθήνα τό 1943. Σπούδασε Νομικά στό Παν/μιο Ἀθηνῶν. Ἐργάστηκε καί σά δημοσιογράφος. Ἐγινε Γεν. Γραμματέας τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν. Τό 1926 ἔγινε Ἀκαδημαϊκός. Τιμήθηκε μέ πολλά βραβεῖα. Ἀσχολήθηκε μέ ὅλα τά εἶδη τοῦ λόγου κυρίως ὅμως μέ τήν ποίηση. Πολλά ἔργα του ἔχουν μεταφραστεῖ σέ ξένες γλῶσσες.

Ὁ Παλαμᾶς θεωρεῖται, ὅπως καί ὁ Σολωμός, ἐθνικός ποιητής. Τό ἔργο του εἶναι τόσο ἀπλωμένο πού δέν μπορεῖ οὔτε οἱ τίτλοι τῶν βιβλίων του νά ἀναφερθοῦν σέ λίγες γραμμές.

Στήν κηδεῖα του (Ἡ Ἑλλάδα ἦταν σκλαβωμένη στούς Γερμανούς) ἔγινε προσκύνημα καί ξεσηκωμός. Ὁ Σικελιανός εἶπε: «Στό φέρετρο αὐτό ἀκουμπᾶ ἡ Ἑλλάδα» Αὐτό ἦταν καί εἶναι ὁ Παλαμᾶς: Ἡ Ἑλλάδα.

Παπαλουκά Φανή: Γεννήθηκε στήν Ἀθήνα τό 1924. Σπούδασε Ἀρχαιολογία στό Παν/μιο τῶν Ἀθηνῶν καί μετεκπαιδεύτηκε στό Λονδίνο καί στό Παρίσι.

Ἐχει ἐκδόσει τά βιβλία: «Βάστα καημένο Μεσολόγγι» (Μέ συνεργασία τῆς Ἐ. Βακαλό), «Κάστρα τοῦ Μοριά», «Στόν καιρό τοῦ Ὁθωνα», «Ἱστορίες σάν παραμῦθια», «Ὁ γέρο Ὀλυμπος» «Ἱστορίες ἀπό τήν Κύπρο». Διακρίνεται γιά τή στρωτή δημοτική τῆς καί τήν ἀνετη διήγηση.

Παπαντωνίου Ζαχαρίας: Γεννήθηκε στό Καρπενήσι τό 1877. Πέθανε στήν Ἀθήνα τό 1940. Ἐργάστηκε σά δημοσιογράφος. Ἐγινε Νομάρχης, Διευθυντής τῆς Ἑθνικῆς Πινακοθήκης, καί Ἀκαδημαϊκός τό 1938. Ποιητής καί πεζογράφος ἀπό τοῦς πιά διαλεχτοῦς. Έξεδωσε πολλά βιβλία. Ἀναφέρομε αὐτά πού ἔγραψε γιά παιδιά: «Χελιδόνια» 1920., ἀπό τά πιά ὠραία ποιήματα τῆς Ἑλληνικῆς παιδικῆς λογοτεχνίας. Σταθμό ἀποτέλεσε τό βιβλίο του «Τά ψηλά Βουνά» 1918 γιά τήν Γ' τοῦ Δημοτικοῦ.

Ποταμιάνος Θέμος: Γεννήθηκε στήν Κεφαλονιά τό 1895 καί πέθανε στήν Ἀθήνα τό 1973. Ἦταν ἀξιωματικός τοῦ Οἰκονομικοῦ Κλάδου στό Πολεμικό Ναυτικό. Ἀσχολήθηκε μέ τή λογοτεχνία καί ιδιαίτερα μέ τήν περιγραφή τῆς ζωῆς τοῦ ναυτικοῦ, τῶν ψαράδων καί τοῦ κόσμου τῆς θάλασσας.

Σακελλαρίου Χάρης: Γεννήθηκε στό Θαυμακό Φθιώτιδας τό 1923. Ἀπό ἠλικίας ἀσχολήθηκε μέ τή λογοτεχνία. Ἐχει δημοσιεύσει ἀρκετές

ποιητικές συλλογές διηγημάτων, θεατρικά, διάφορες μελέτες κ.ά. Έπιδόθηκε μ' επιτυχία και στην παιδική λογοτεχνία και βραβεύτηκε επανειλημμένα σε διαγωνισμούς παιδικής ποίησης και πεζογραφήματος. Από τα έργα του για παιδιά ξεχωρίζουν: «Τρεις μικροί κοσμοναύτες», «Χαρούμενες φωνές», «Τό θεριό που μέρωσε», «Μύθοι και περιέργα άπ' τόν κόσμο τών φυτών» κ.ά.

Ποιήματά του έχουν μεταφραστεί στα γαλλικά και ιταλικά.

Σολωμός Διονύσιος: (1798-1857) Γεννήθηκε στη Ζάκυνθο και πέθανε στην Κέρκυρα. Σπούδασε Νομικά στην Ίταλία. Όταν γύρισε στη Ζάκυνθο άρχισε να γράφει ποιήματα στα έλληνικά χρησιμοποιώντας τή δημοτική γλώσσα. Όταν ξέσπασε ή επανάσταση του 1821 ό ποιητής πήν ύμνησε με τά έργα του: Έγραψε τόν «Έγμνο εις τήν Έλευθερία», «Έδής εις τόν θάνατο του Λόρδου Μπάιρον» και άργότερα τούς «Έλευθερους πολιορκημένους» κ.ά. Είναι ό έθνικός μας ποιητής. Η προσφορά του στα έλληνικά γράμματα είναι άνεκτίμητη.

Σουρέλης Γιώργος: Γεννήθηκε στη Χώρα Τριφυλίας. Είναι φιλόλογος. Γράφει ποιήματα για παιδιά. Από τό ραδιόφωνο έχει μεταδοθεί σειρά από θεατρικά κείμενά του με τίτλο: «Ανάμεσα στους θεούς και στους ήρωες» καθώς και τό θεατρικό του έργο: «Σαίτα στα χέρια του Θεού». Έχει συνεργαστεί στό βιβλίό «Ό άγέρας παίζει φλογέρα».

Τσιμικάλη Πιπίνα: Γεννήθηκε στό Γύθειο. Σπούδασε όδοντογιάτρος στό Παν/μιο τών Άθηνών. Είναι μιά εξέχουσα φυσιογνομία στην παιδική λογοτεχνία. Είναι πολυγραφότατη (ποίηση, διηγήματα, παραμύθια, μυθιστορήματα). Έχει μεταφράσει έργα ξένης λογοτεχνίας και έχει διασκευάσει, όπως πάντα, με επιτυχία τόν Αΐσωπο. Έχει επανειλημμένα βραβευτεί από τόν Κύκλο του Έλληνικού Παιδικού Βιβλίου και από τή Γυναικεία Λογοτεχνική Συντροφιά. Τό γράψιμό της είναι κλασικό.

Τυπάλδος Νίκος: Γεννήθηκε στη Χαλκίδα τό 1913. Σπούδασε νομικά. Από τό 1942 έχει άφοσιωθεί στό Χριστιανικό Ποιητικό λόγο. Έχει κυκλοφορήσει τέσσερεις ποιητικές συλλογές «Μικρή Όδύσεια» (1952) «Θέσεις και άντιθέσεις» (1958) «Ένδυμα για μιά γυμνή στιγμή» (1969) «Στής χαράς τό περιβόλι» (1973).

Χατζηνικολάου Ντίνα: Γεννήθηκε στην Άθήνα. Σπούδασε μουσική στό Ώδειο Άθηνών. Άσχολήθηκε ιδιαίτερα με τήν παιδική ποίηση, όπου διακρίνεται για τή λεπτότητα και για τήν ευγένεια τών στίχων της.

Έξέδωκε ποιήματα για παιδιά σε συλλογές: «Χαμόγελα», «Κυκλάμινα». «Τό βιβλίό της Μυρτώ» Και τά τρία έχουν βραβευτεί από τή Γυναικεία Λογοτεχνική Συντροφιά.

ΕΚΔΟΣΗ Δ' 1979 (ΙΧ) ΑΝΤΙΤΥΠΑ 235000 ΣΥΜΒΑΣΗ 3247/15-6-79
ΕΚΤΥΠΩΣΗ: Ι. ΔΟΥΡΑΚΟΣ ΟΕ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: Δ. ΚΑΤΣΑΒΡΙΑΣ ΟΕ

024000044720